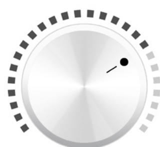
HUN / INDUSTRIAL \ TECH

ipari underground szubkulturális magazin | HIT_ISS05: 2022

TARTALOM

2021/2022

2052

Jelengyűlölet!
Jelengyűlölet!
Jelengyűlölet!
OCP10.416LE
F313-318
OCP10.416LE
F211-216
F355-360

EDITORIAL

Egy muslica átlagos életciklusa cirka 30 nap, amennyiben nem szexeli magát hamarabb halálra, 50 év pedig szinte semminek számít az emberi történelem EKG-szerű idővonalán. Mindkét lénynek a gyors feledéshez ennyi épp elég, bármit is tanítsanak a történelem és biológia könyvek lapjai. A mostani H.I.T magazinszám arra tesz bátor kísérletet, hogy ugráljon 30 évet hátra és előre, így 60 év távlatában vizsgálja az ipari elektronikus, EBM és egyéb dark underground zenék fejlődési ívét. Olyan korban élünk, mikor a “jelengyűlölet!” és a “mindenből elegem van már!” kifejezések gyakran hagyják el a szánkat, a nem várt kőkemény valóság pedig úgy szakítja be az ablakot, akár a Mézga családban. A retinánkba égett az a kulcsüzenet is, hogy inkább a földre hányjunk, ne falra. Mert bár el vagyunk kényeztetve, de közben mindenhol szorít a cipő. Hasonló lehetett az általános életérzés a 90-es évek elején is, mikor sok számban a “There is No America” és a “nincs demokrácia” bevágott hangminta volt az alap. Semmi se változott volna 30 év alatt? A világátrendeződés és a technológiai eufória egyszerre volt és van jelen, a felszabadulás, önrendelkezés szerepe így érthetően felnagyítódik. Nem tudjuk ezt megállapítani a 30 évvel későbbi jövőnkről, mivel ott még nem éltünk (nekem legalábbis eddig még nem sikerült, de azért most mégis megpróbáltam), persze még bármi megtörténhet. E magazinszám tehát e hajszálvékony logikai kapcsolatokat keresi a benne szereplő írásokon keresztül, beleértve az indusztriál, EBM, noise, ambient lemezek konstans, könnyen elmúló, vagy életünkbe bevésődő lenyomatait.

Iszonyúan sok dolgon vagyunk túl, és már jócskán túltelítve mindennel. Hamar kiderül, hogy mindenre van egy külön fizetős, feliratkozós, lerohanós, beépülő megoldás, ami gyorsan kiontja a többi vérét, és mindig a PRO verzió lesz a járható út. De amíg odáig eljutunk, addig nagyon sokat szívni fogunk. Ugyanez érvényes a politikára is, ami mindig sokkal többe fog kerülni nekünk (a politikusoknak nem annyira), mint amire számítottunk. Az utcán, de a neten is láthatjuk a mély szakadékokat a társadalomban. Az arrogáns elit görcsös és agresszív elkülönülési erőfeszítései a többségi

társadalomtól, valamint az egyre növekvő tébolyultság tartja össze ezt a beteges kollektív játékot. Nem csoda, ha mindenből elegünk van! Minden pozitív pszichológia és filozófia egyben önáltatásnak, szemekre tekert, füstös fátyolnak hat. Ha felmerül az a jogos kérdés, hogy meddig lehet ezt még csinálni, az egyszerű válaszom erre az, hogy bármeddig. Az emberi faj igen rezisztens, meg rohadtul apatikus is - már szinte mindenre.

1992, 2021/2022, 2052: Ezek mind remek évek (vagy legalábbis azok lehettek volna), csak nem mindegy honnan, melyik szögből nézzük. Ha egy felsőbb bölcs entitás kedvesen megvajazná értelmünk szikkadt kenyérszeletét, talán másként tekinthetnénk erre a 60 évre, melynek kellős közepén botorkálunk reménytelenül, miközben egy brutáldurva, rémisztően közeli, teljesen értelmetlen háború képeit, híreit fogyasztjuk. Emiatt is érdemes újrahallgatni a tudományos-technológiai Clock DVA, a cyberpunk FLA, a politikai, közgazdasági, filozófiai Laibach, vagy épp a teljes emberi, pszichológiai-biológiai-neurális lecsúszást alaposan illusztráló Skinny Puppy és Coil lemezeit 1992-ből, ahogy egy sor kiváló sötételektronikai művet is, összevetni a mostaniakkal és a távoli jövőnk (elképzelt) produktumaival is. Elruccanunk Finnországba, hogy megnézzük, kellőképpen innovatív-e ott az ipari színtér, majd felidézzük a 30 évvel ezelőtti magyar O.C.T.S. betörési történetét és egyetlen ikonikus lemezét. A legfiatalabb magyar indusztriál bandával, az 3.N.D tagjaival hosszabban is elmélkedünk mindenféléről. Helyet kaptak társadalmi aspektusokat szkennelő írások, szomorú hackerek, szerzői jog, szolgáltatások, krónikus fáradtság, és természetesen az elmaradhatatlan invazív történetek is.

Bízom benne, hogy türelmes olvasóim ismét találnak érdekességeket és izgalmas tartalmakat ebben a magazinban, ahogy a vadonatúj H.I.T webportálon is. Mindkettőn hónapokig dolgoztam, remélem nem hiába.

Kellemes olvasást, és hatékony túlélést kívánok mindenkinek.
Az idei szlogen adja magát: **NOBODY WITH YOU AFTER A HARD DAY.**

Farkas László
főszerkesztő

HA KEDVELED EZT A SZUBKULTURÁLIS MAGAZINT.
HA FONTOS ÉS HASZNOS OLVASMÁNY SZÁMODRA.

TÁMOGASD TE IS A MAGYAR IPART!

ALKOSS!
KÜLDD BE A H.I.T. SZÁMÁRA!

VAGY

TÁMOGASD A PATREON-ON KERESZTÜL!

/HUNINDUSTRIALTECH

EMELLETT SZÍVESEN FOGADOK MÉG OLVASÓI TÁMOGATÁSKÉNT:
MAGYAR UNDERGROUND CD-T, LP-T, KAZETTÁT, DEMÓT, BÁRMILYEN TÍPUSÚ, FORMÁTUMÚ RELIKVIÁT, BANDCAMP-REDEEM KÓDOKAT ÉS PAYPAL TÁMOGATÁST A CRITECH@GMAIL.COM-RA.

A techno, acid, goa, trance és rap tánczenék lassú bekúszása mellett az elvontabb underground ipari zenék, indusztriál, EBM boom-ja is nagyot szól. A hidegháborús témák dominanciája mellett az ember-gép kimérák, konglomerátumok, a techno- és fémfetisizmus, a munka ethosza, a kibernetika, társadalmi egyenlőtlenségek és az anti-establisment uralkodnak zömmel a felvételeken.

1992

IPARÁGI MUTATÓ 1992 > 2022 > 2052

A Zoth Ommogh, Metropolis, Contempo,
Play It Again Sam, MUTE, Ant-Zen, Cleopatra, Nothing,
Off Beat, Wax Trax!, Dossier és Discordia kiadók nagyot mennek.

A magnókazetta és a CD lemez a domináns formátumok,
de már épp átbillenőben. Ráadásul megfizethetők és forognak is.

Idehaza a populáris Bonanza Banzai egyedülállóan hasít.
Valahol alatta az undergroundot az Art Deco után a CMC,
Hideg Vas, O.C.T.S. BP. Service és a Lyuhász Lyácint Bt. képviselik.

Közönségkapcsolatban, szubkultúra terjesztésben a koncertek,
fénymásolt és nyomdai fanzinok, no meg a mailorder jelentik a maximumot.

A műfajok terén főként a nosztalgiahullámok nyalnak vissza: tarol a synth wave, retro wave, dark wave, cold wave, de a post-punk, a gothic rock és a futurepop is. Az albumborítók egyre ócskábbnak, pár perces összehányt munkának tűnnek, sajnos néha a mögötte lévő zenék is. (Tisztelet a kivételnek, vannak csodák is.)

A témák eltolódnak a szentimentalizmus, múltba vágyás, romantikus érzelmek, az emlékek siratása, a trash átértelmezése és az általános szorongások felé. Hurráoptimizmus, rendszer- és hatalomkritika, gép- és technológiaimádat, ellenállás vagy humor nyomokban sem fordul elő. Egy techno-orientált fiatal generáció egészen más irányból közelít az ipari zenék felé, mint ahonnan várnánk. Berlin újra kimagaslóan teljesít. Analóg vasakat viszont kevesen használnak. Fémhordók, ipari roncsok helyett DAW és pluginhegyek vannak.

Aki teheti, self-release-el, Bandcamp-en és Spotify-on nyomul, a fizikai síkon szinte minden alacsony példányszámúvű, kézzel limitálttá és dobozossá válik. A kazetta-, vinyl- és az epigonkultúra is visszamásznak a sírból.

Az Artoffact, Alfa-Matrix, és a mindenféle independent digital label-vállalkozások is próbálkoznak ezerrel akármit kiadni és vásárlókat, követőket gyűjteni, miközben a pandémia miatt live esemény szinte alig van.

A számok és az albumok is rövidebbek lettek.
Az EP és a single lett az új rövidáru bolt, azaz maga a „teljes hossz".

Hazai vonalon ismét felütik fejüket a szintipop-zenekarok, a magyar vonatkozású ipari szektorban még mindig fél tucat zenekar mozgolódik aktívabban, köztük talán a termékenyebbek a CMC, FA4S, Planetdamage, 3.N.D, (és talán még az Empelde).
A magyar színtér szokatlanul békésre vált: vannak Facebook-csoportok, klán, webzine, de valami hatékony anti-aging kezelés azért még jól jönne.

Műfajokról aligha beszélhetünk.
Minden keveredik mindennel, ahogy a high-tech-class a földalattisággal. A hangszerek maguk a túlgazdagodott, elzárt és öntörvényű mesterséges intelligenciák, vagy a hulladékból kiguberált, csináld magad alkatrészekből tákolt zajkeltő eszközök, melyeket kevés számú túlélők készítenek nagy műgonddal, unalmas perceikben, pusztán hobbiból, az előzmények puszta ismerete nélkül.

IPARÁGI MUTATÓ 1992 > 2022 > 2052

Kiadók nincsenek, ahogy szubkultúra szétsugárzás és közösségek sem.

A művekhez hozzájutni gyakran csak szerencse kérdése az ingatag infrastruktúrák, főként az elektromosság, eszközök és kommunikáció hiánya miatt.

Az egykori Magyarország területéről az egyetlen ismert,
és meglehetősen esetleges, hagyományőrző formáció a Matra Rain.

VIRGIN LISTENING / SZŰZHALLGATÁS

1992

EGY KÁPRÁZATOSAN MESÉS, ZŰRÖS ÉV

- A Microsoft kihozza első grafikus operációs rendszerét, a floppy-lemezről telepíthető Windows 3.1-et, amelyben már ablakok és ikonok is vannak.
- Megjelenik a 2G (az ellen nem tiltakoznak), a mobiltelefon az sms-ekkel együtt, ahogy a PC World első magyar nyelvű száma, itthon William Gibson Neuromānca. Az áttörésnek számító első kéziszámítógép (Apple Newton) megkapja a PDA (Personal Digital Assistant) elnevezést. A Palm csak később jelentkezik be.
- Még nincs webböngésző, bár bemutatják a TCP/IP protokollt, egyből ki is lép az egyetemek és a hadászat falai közül, addigra kész az MP3 formátum is.
- Első alkalommal lekörözi le a CD eladások száma a kazettáét.
- Fellövik az Endeavour-t, a Roland pedig kihozza a JW-30, JW-50, és a JW80 szintetizátorait, és ennek rack változatát, a JW-880-ast.
- A zeneipar egyszerre temeti a rockzenét, miközben élteti a grunge műfajt a Nirvana hatására. Michael Jackson elindul a Dangerous World turnéjával (igen találó), a Guns n Roses-t szépen ki lehet várni a Népstadionban az akkori 1200 forintos jegyárral (70 ezer fős tömeg), a Metallica is nagyot megy. Tarol a rap, a techno és a rave, emellett megtudjuk, hogy a gatyát fordítva is lehet hordani (Kriss Kross), a ritmus az egy táncos (Snap). Szinte 0-24-ben az MTV előtt ülünk.
- Bill Clinton elnök lesz, Charles és Diana elválnak, azóta is a Royal Family-n és mindenféle szeretnivaló uralkodók és celebek életén kérődzünk.
- A dánok a maastricht-i szerződés ellen szavaznak, de aztán csak beveszi a gyomruk, így lesz Európai Unió, lefektetik a közös valuta, az euro alapjait. Magyarország a rendszerváltozást próbálja megemészteni, és nem valami jól.
- Kínában megnyílik az első McDonalds, Párizsban a Disneyland (meg a szájak).
- Bosznia-Hercegovina függetlenségét bejelentetik. Valami beindul Európában.
- Dél-Afrikában pontot tesznek az apartheid végére, Moszkva elismeri Szlovéniát és Horvátországot, Csehszlovákia pedig megszűnik, azaz kettéválik.
- II. János Pál pápa bocsánatot kér Galilei meghurcolásáért, és posztumusz mentesíti a tudóst a vádak alól (ugyan mi tarthatott ennyi ideig?).
- Pittsburgh-ben professzorok elsőként ültetnek át páviánmájat emberbe. (Reméljük, jól bírta a piát mindkettő - előtte és utána is).
- Legyártják Magyarországon az első Suzukit. (Piros)
- A Mahasz Top 40 slágerlistát Szandi, Gergely Róbert, Zámbó Jimmy és a Rapülők vezetik, ezzel pedig mindenki nagyon boldognak és elégedettnek érzi magát.

LUSTMORD:
THE MONSTROUS SOUL (1992)

“Bizonyos régiók egyszerre léteznek a valóság és a képzelet síkján.” - ezzel indul a lemezborító belsején a sejtelmes szöveg, a felvételeket hallgatva nincs min csodálkozni. Olvassuk hozzá, ahogy Brian Lustmord Williams köszönetet mond a parapszichológiai kutatóintézet tudományos munkatársainak, a szellemtudományos labornak, és a felsorolt pszichoaktív és egyéb katonai eszközöknek is. Adi Newton adta hozzá az Anterior Digital Research Station-t (Clock DVA műhely), a dimenziókon túli szörnyek és mindenféle lelkek pedig jöttek szépen, fegyelmezetten szerepelni, és „felénekelni” a lemezt.

Lustmordról tudni kell, hogy együtt lógott a *Throbbing Gristle* és az *SPK* zenekarokkal, de *Adi Newton (Clock DVA)* és az olasz computertudós *Massimo Magrini* (1992-ben startoló *Bad Sector*) is jó cimborái voltak. Ha ilyen társaság vesz körül, akkor ne csodálkozz, ha előbb-utóbb okkult elektronikai eszközökkel felszerelkezve kriptákban és titkos tudományos laborokban szellemekkel és egyéb gonosz entitásokkal együtt fogsz végül hangokat rögzíteni. Az elvont hangvizsgálatok, ördögűzéssel felérő felfedezések, akusztikai borzalmak olyan megnyilvánulásokat fognak előkaparni a földöntúli szférákból, hogy tulajdonképpen azon se lepődnék meg, ha közben dimenziókaput nyitottak volna egy olyan világra, melyen előtte szörnyek dörömböltek, miközben pár riadt tudós mikrofonokat eldobálva a hátukkal feszítették, tartották "az ajtót", hogy ezek onnan ide át már csak ne jöjjenek, hiszen nincsenek papírjaik, és akkor jaj mindannyiunknak, hányni fogunk az alacsony frekvenciáiktól, onnantól remegve ülünk a budin, de még a kényelmes gamer fotelünkben is. Ugyan ki kísérletezne ilyesmivel?

Hát persze, hogy a Lustmord. Mindez persze nem jópofa, viccelődésre alkalmas. A CD-re rögzített tételek mindegyikén a transzcendencia, a szellemvilág, és számunkra ismeretlen erők hangjai hozzák ránk a frászt. A horror-soundtrack szépre munkált, a tarkót simogatják jeges kezükkel a monoton ismétlődő zajok. Olyan hangfrekvenciák jutnak az agyba, hogy az elme zavarttá válik, lát majd közben olyat is, ami amúgy ott sincs. A veszélyes akusztikus jelenségekkel nem biztos, hogy jó ötlet ujjat húzni, az ember megbánhatja, mint a kutya, amelyik hetet kölkedzett. A hatóságok biztosan lefoglalták már, mert tömegpusztító fegyver, és hol van még ehhez képest a Havanna-hatás, vagy a HAARP? A legsötétebb mélységekbe visz le, és most figyelmeztetlek valami fontosra, kérlek, hogy vedd is komolyan: ne hallgasd elalváshoz, ne hallgasd emberek közötti tömegközlekedés vagy járművezetés közben, ne hallgasd csak úgy háttérzenének, miközben port törölgetsz vagy mosogatsz otthon. (Másnál se!) Ez nem arra való! Tedd fel a legminőségibb fülesed, vagy hallgasd részletgazdagra épített hangfalakon, de akkor merülj is el benne rendesen, légy végig éber, légy jelen, de igyekezz közben mindenáron megőrizni az ép elméd. Olyan ez, mint egy 10 kilós súlyzó a lelkednek, ki kell tudnod nyomni párszor, anélkül, hogy beszipókáznának az idegenek. *Denis Villeneuve* 2016-os filmjének, az *Érkezésnek (Arrival)* zenéje volt ennyire hátborzongató, *Jóhann Jóhannsson* (Nyugodjék békében!) gondoskodott róla, hogy az idegen lények hangokkal is „beszéltek" velünk. Az is nyugalom megzavarására alkalmas volt, de horror-ambientet készíteni tényleg valami különleges tudást és elszántságot igényel, mert bár nincsenek nagyon

egymásra felstócolva sávok, talán 1-2, max. 3, de ennyitől is simán beparázol. Megfagy benned minden folyékony és képlékeny, elkezd beletekeredni az agyad, és azon morfondírozol majd, hogy ez most valós-e, vagy csak valami mesterségesen konstruált? A neoracionalizmus korában hogyhogy semmit sem tudni vagy hallani audioszenzorikus interdimenzionális kísérletekről? Nem gyanús picit sem, hogy nem írnak a lapok a neten már a szellemekről sem? Hazamentek volna, csalódva ebben az apatikus bolygóban? A Poltergeist, X-akták már smafu? Nem is volt? Folyton csak a politika, celebségek, meg influenszerkedés?

Lustmord mestere az animációnak. Hangok útján képes életre kelteni entitásokat, tereket, kapukat, átjárókat, rétegeket, és még csak meg sem kell erőltesse magát, akkora háttértudással bír a „Hangok Valóban Kegyetlen és Bizarr Sötét Oldaláról", amitől most is összerosáljuk magunkat. Püffögő EBM beat-eket gyártani olyan egyszerű, mint egy régi Singer varrógépbe fekete tűfilcet fűzni, majd beindítani. Az mindig hibátlanul egyenes, szaggatott lesz a fehér papíron. De Lustmordnak lenni valami egészen mást jelent. Az bizony szolgálat, rizikó. A végtelen zajkísérletezések, mikrofonokkal csendben ücsörgés egy sötét és csöpögő barlangban, denevérekkel, és ki tudja még milyen, nem evilági entitásokkal a fül mögött, az az igazi bevállalós kaland - ezt nem bírja ám akárki. A felvételeken nincs mit megszakérteni. Ha nem hallottad ezt a hiperkult idegleléses kísérleti zajlemezt a saját füleiddel, akkor:

1. Botfülű streamer-gyerek vagy, egy tömegkarambolra se kapnád fel a fejed, ha az nincs rajta a Spotify-playlisteden.
2. Semmi sincs a füled mögött, sem vajas denevérek, sem utoljára 1992-ben rágott és odatapasztott gimis rágógumi, sem morgó láthatatlan entitások, ősi, kurvadühös magyar táltosok, guruló turulmadarak, vagy egyéb szentek.
3. Félsz a sötétben. (Mondjuk azt okkal.)
4. Anyuciddal alszol rendszeresen. (Mondjuk ezt ok nélkül.)
5. Odaátról jöttél. (Ez talán még elfogadva, bár elkéstél a stúdióból.)

Lustmord e lemeze lehet, hogy nem az alkotási szériája legfényesebb darabja (engem a *Word as Power* vett meg), ugyanakkor 1992 abszolút figyelemreméltó audiokísérlete, amely soha nem lesz kedélyes kéjutazás még akkor sem, ha a 84-es *Ghostbusters*-en nőttél fel, vagy csak 93-tól az *X-aktákkal* kezdted a mókázást az örökké „igaz" odaáttal. Szóval óvatosan. A Szörnyű Lélek-re inkább ne próbálj meg elaludni, mert ebből elég nagy baj lesz. Meg ágyneműcsere.

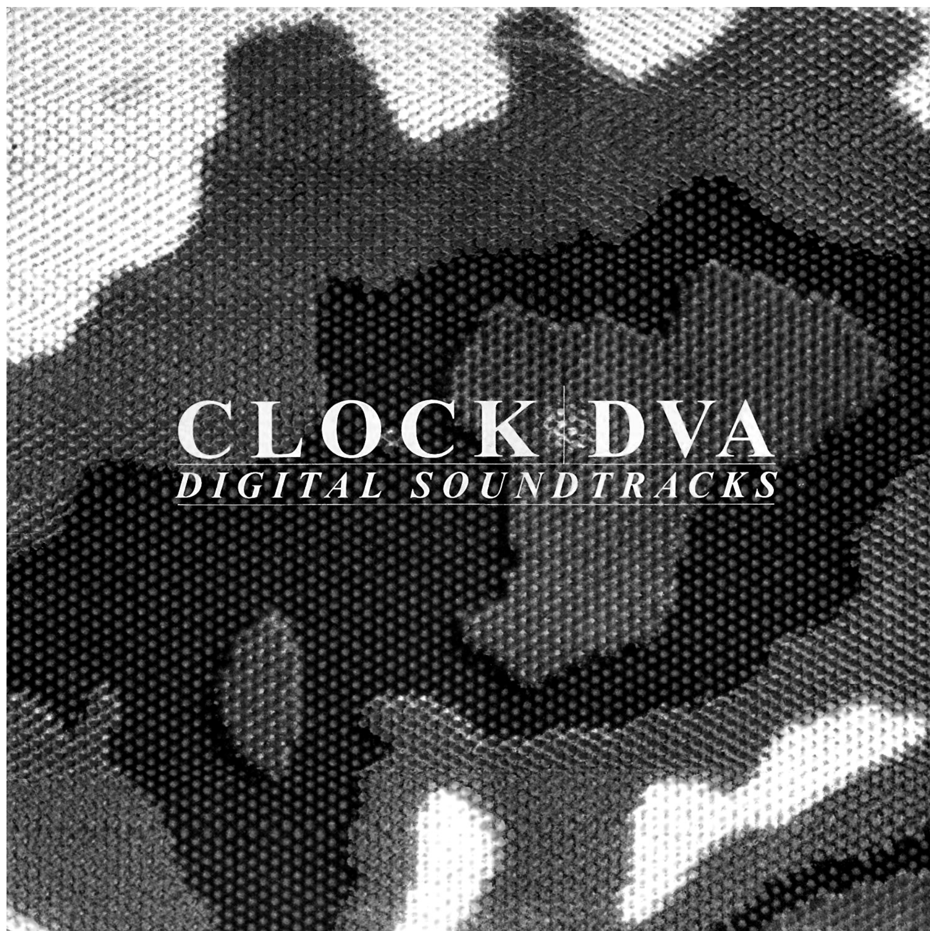
INVINCIBLE SPIRIT:
CAN SEX BE SIN (1992)

A „Legyőzhetetlen Szellem” electro-wave projektet a legkülönösebb hajviselettel rendelkező dortmundi zenész, Thomas Lüdke alapította. Kezdetben Limit volt, később lett csak Spirit belőle. E nevet egyébként egy többszörösen díjnyertes, ír versenyló is viseli, és eme párhuzam aligha lehetne jobb, hiszen a zenekar a német dark alter színtéren lendületes, energikus, vágtázó számaival igen népszerű volt. A Can Sex Be Sin (Lehet a szex bűn?) hozzánk alig-alig jutott el, pedig jól összeszerelt lemezről van szó, amit bármikor jó feltenni, ha az ember egy kis adrenalinfröccsre (vagy épp hancúrra) vágyik.

Szex, testmozgás, erő, tánc, izmok, harc, ezek mindig is régi és kedvelt toposzai voltak a sötét alternatív elektronikus zenei projekteknek. Csak semmi tabu! Mondjuk ki bátran és őszintén, hogy az EBM az a fajta testzene, amit nem mozdulatlanul hallgatunk, hanem szögletes mozgásokkal kísérjük az ütéseket, a rideg ritmikát, riffekre rázzuk a hajunkat, mert örvendünk Isten adományának, a működőképes, kidolgozott, fekete bőrbe bújtatott testünknek. Az Invincible Spirit e témakörnek szentelte a nagy visszavonulása előtti, harmadik, „utolsó" hibátlanul megírt és elkészített techno/industrial rock/EBM lemezét. Nehéz is műfajilag besorolni, hiszen a **Can Sex Be Sin** egy súlyosan megszólaló, gitárokkal, csirimpoló hangokkal, mély csapásokkal teli, sötét atmoszférájú, valamennyire punk album, ami szerencsére kerül mindenféle klisét, hatásvadász mintákat. Nem véletlenül tartották és hirdették Lüdkét „Trendsetter"-nek, ezen anyagát pedig távolságtartással is a legjobban sikerült IS-terméknek. A címadó nyitó például vasakkal jócskán megpüfölt, vibrálóan nyers EBM, míg a **Wormland** már inkább a CX-hagyományokat követő ipari rockosított, szilaj szám, az európai fülnek teljesen ismerősen cseng, a németséget pedig szerencsére egy pillanatra sem lehet kihallani belőle, ezért profi cucc. Feláll a szőr a hátunkon tőle, hevesebben ver a szív, igen kevés zene képes erre. A **God Is Me** elég gyermeteg és játékos intróval indít, de nem tart sokáig, utána át is fordul a vérbő középkori vásári komédiák stílusjegyeit idéző mesélésbe, zeneileg történelmi távolságokba nyúl vissza, de ez is mókás tud lenni. A **Destruction** nagy fordulatszámon daráló, harcba hívó nóta elég erősen puttyogó szintialappal. Szövegileg átköt a **Flames**-re, ez sem kanapéról hallgatandó, hisz magasabb a tempó. A **Soul of Dreams** szintipopnak tűnik az elején, de metálosítással, gitárral, valamint a 2. perctől egyre növekvő nyomatékkal, hangerőemeléssel válik nyersebbé. A himnikusnak tűnő **Beast** szemi-instrumentális (nincs sok szövege, csak pár sornyi mély mormogás), hajlításokkal tarkított felvétel, sok power-darálás után ez lenne a lemezen az egyetlen pihenőidő, miközben katartikus és színházi hatású bestiadarab is egyben. Engem sajnos zavart, hogy nem lett szépen kifédelve a vége, túl korai a vágása, érzékelhető töréssel ugrik át dark wave-esbe a szörnyhangokkal átitatott, drámai **Desolate Song**-ra. Ez a track áll egyébként a legszorosabb kapcsolatban az albumborítóval, melyen egy ördögi, BDSM-maszkos, vagy csak félig átsült férfi és nő (gyk.: Apa és Anya) tekeredik egymáshoz szöges ostor és valami tapadókorongos polip segítségével. A **Bacalao** sem rossz szám, de az előbbiekhez képest hamarabb elunható, érezni a sózott-szárított tőkehal ízt. A **Radium Dance** a sodró, dobvastag lendületével és a szexuális nyitányra mutogatással tesz határozott és direkt pontot a lemez végére. Nagy Úr a Hancúr!

CLOCK DVA:
DIGITAL SOUNDTRACKS (1992)

„Szertefoszlik az idő és a technológia rágófogai alatt. Nyugtalanító, átmenetiség érzését keltő, hiányzik belőle a Buried Dreams sötét és szadista hajlama, nem eléggé kísérletező.” Ilyen és ehhez hasonló jelzőkkel találkozni a Digital Soundtracks kapcsán, amely az 1993-as űrtematikájú Sign albumhoz talán jóval közelebb áll, mint a klinikai precizitású, steril Man-Amplified-hoz. Sajnálatos módon kevesebb figyelem jutott ennek a gyönyörűen balanszírozott, makulátlan felépítésű, elektro-instrumentális filmzene-lemeznek, mint amennyit valójában megérdemelt volna. Film? Az nem készült hozzá.

Hogy miért siklanak át fölötte mégis annyian, arra nem elegendő magyarázat a terepszínű szövetmintás borítója az alig olvasható szürkés feliratával. *Adi Newton*, *Dean Dennis* és *Robert Baker* mesterműve eredetileg egy sokkal nagyobb terv része volt, amely egészen 1989-ig nyúlik vissza. A legenda szerint „Film" munkacímen (is) futott egy darabig, míg végül ezt ejtették, és a nagy ütemben készített felvételek végül a **Sign** album anyagába kerültek át másfajta, inkább metafizikai, technológiai, lelki és mesterséges intelligencia fókusszal. A DST-t teljes albumként tervezték és komponálták, minden szám kifejezetten erre a projektre készült, nem pedig korábbi felvételekből ollózgatva. Hírként keringett akkoriban, hogy előkészületben volt egy **„Digital Soundtrack II"** megjelenés is 1995-re időzítve, azonban erről már nehéz bármit is feltárni, mert sajnos nem látott napvilágot. Azt sem tudni, hány ilyen elfekvő brilliáns alkotás lehet még az asztalfiókba zárva. Akkorra sajnos már repedeztek a Clock DVA varratai. Mindenesetre némi reménykedésre adhat okot, hogy Newton egy friss interjúban megemlítette egy **Analog Soundtracks** album megjelenését 2022-re.

„Hogyan mérhetünk egy skálán, ha fogalmunk sincs a skála méretéről és szerkezetéről?"

Alaposan összeszálazott instrumentális album bőven egy órán túli utaztatós játékidővel, amely a zenekar emocionális dallamépítkezését, hömpölygő filmszerűségét és elektronikus zenei kimértségét kellő fennséggel, átpolarizált filmes hangmintákkal ötvözgeti. Akár egy finommechanikai műszerész, aki csipesszel illeszt össze apró alkatrészeket. Könnyen hihető, hogy egy tudományos-fantasztikus film hangsávját halljuk 12 tételben, a felvételek címei egyszerre sugallják a jövő technológiáját, és mindezek zeneileg is precíz összhangban állnak egymással. Ez különösen annak fényében rendkívül érdekes, hogy habár hangzásában abszolút időtlennek hat, és még ha jelen korunkban jóval könnyebben előállítható lenne ilyen típusú zene, egyszerűen senki sem vállalkozik rá, így nem is találni ehhez fogható albumot. Ez a műfajok, zenekészítési trendek és eszközök mostani kutyulódására és a komponálási kreativitás hiányára is visszavezethető. Ebből a szemszögből a DST valódi és megismételhetetlen kincs, ultimatív, kifáradás nélkül hallgatható háttérzene sci-fi olvasáshoz, filozófiához és elmerengéshez, agypályák kellemes megbizsergettetéséhez.

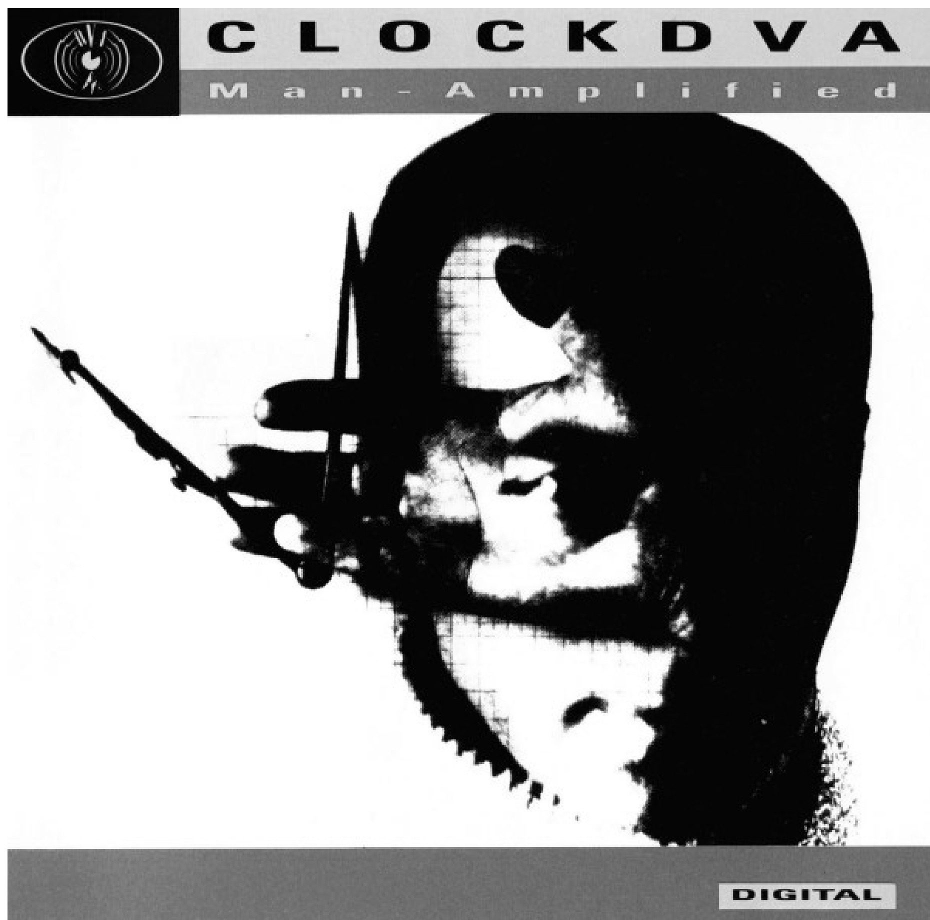
A **The Sensual Engine** (Az Érzéki Motor) még a *Buried Dreams*-hez dörgölőzik hangszerelésében, míg a **Cycom** az 1977-es *Demon Seed* (*A komputer gyermeke*) című klasszikus sci-fi horrorból ismert Proteus, az elszabadult, és ördögi tervet kieszelt mesterséges intelligencia negédes pszichopata hangján (*Robert Vaughn* brilliáns szinkronjával) futtatja a hidegséget a hátunkon. A Demon Seed beszédmintái egyébként a *Man-Amplified* kísérőmaxiján, a *Final Program*-on is többször visszaköszönnek. A **The Presence** (A Jelenlét) drámai rétegzettsége, lebegőpontos megoldásai igen mértékletesnek mondhatók, ugyanakkor elnyújtottak, önismétlőek, ez azonban nem zavaró. A suttogó női hang, az elektronikus csengés-bongások átfűzve a sötétebb szekvenciákon kifinomulttá teszik a felvételt. A **Sound Sweep** (Hangsöprés) szerkezete sem túl bonyolult, és bár nem feltétlenül kedvencem ez a track a monotonitása miatt, de amikor 0:14-től belép a vaskosabb mélyfrekvencia, az bizony tréning a fülnek. (Itt jegyzem meg, hogy a DST-t időnként érdemes különféle kimeneti eszközökkel is hallgatni, nálam legutóbb egy AKG K240-es stúdiófülessel okozott teljes meghökkenést.) A **Chemical** (Vegyszer) steril laborkörnyezetben érlelt matéria, itt sem marad el a rövidre vágott, mechanikus-tudományos ismétlődő szonológiai betét, amelyet kizárólag a Clock DVA volt képes tökéletesíteni. A **Delta Machines** (Delta-gépek) megidézi a mechanikában rejlő változást, a mérnöki munka eredményét, a címe az alkalmazott filmes hangmintából származik, és egyedül a *Depeche Mode* volt annyira tökös, hogy a 2013-as stúdióalbumának hasonló címet adjon. A **Stills of Emotion** (Érzelmi Állóképek) sem egy túlkomplikált darab, itt a *THX 1138* nyers géphangjai csordogálnak be a fülbe itt-ott, kellemes lebegésű, bár a szám 95%-án végigvonszolt vezérmotívuma egy idő után kissé talán unalmassá válik. A **The Inversion** (A Megfordítás) számomra a lemez abszolút csúcspontja, itt olyan arányban sikerült gondos építkezéssel többféle elektronikus réteget egymásra illeszteni, hogy mámorítóan feszessé, természettudományossá válik tőle a track karaktere, benne gyöngyszem az a kis motívum, ami 0:39 és 0:53 között hallható először, utána pedig elszórtan. Olyan erős fülbemászó képességgel bír, hogy szinte epekedve várni kell, hogy ismét felcsendüljön. Az ilyen cutting-edge technikáiért és sötét üveglapokon is átszűrődő, magas finomítású, összeláncolt elektronikájáért mélységesen tisztelendő a Clock DVA, egyben teljességgel utánozhatatlan is. **The Operators** (Operátorok) a másik nagyon komoly karakteres formátum, valódi film vagy sorozat főcímzene is lehetne belőle. Az **E-Wave** (E-Hullám) *Klaus Kinski*nek ajánlott kellemes, relaxációs pszichoutazás, míg a **Diminishing Point** (Csökkenési Pont) csilingelő transzcendenciával ajándékozza meg hallgatóját.

A **Stations of the Mind** (Az Elme Állomásai) hűvös leütött hangjai hideg novemberi éjjelen félénken babráló, kutató, jeges ujjbegyekként működnek.

Adi Newton itt is élt a lehetőséggel, és a „belső moziról” szóló technofilozófiai írásával látta el egyfajta adalékként a CD belső füzetét. Bármelyik Clock DVA kiadvány nyomdai kivitelezését is vesszük elő, a bennük szereplő, zenéhez csatolt tudományos szövegektől mindig lehet egy 10-pontos hátast dobni. Ezek többnyire bonyolult, összetett, és többszörös hivatkozásokkal ellátott, nagy sűrűségű információkat tartalmazó szövegblokkok, amely a korongra rögzített zenével párhuzamosan teljes embert kíván, nem kommerszen rágcsáló átlagelmék számára készült. A technológiai fejlődés, a transzcendencia, a szono-optikus folyamatok és rögzítési módok mellett a speciális megismerési, feltárási, elemzési képességek és potenciálok széles mezői nyílnak meg az olvasói előtt.

A Clock DVA úgy volt képes megelőzni a korát a zenei színtéren, hogy közben a kísérletezés szent állapotát tekintve egy pillanatra sem merül fel bennünk egy fontos kérdés: hogy mennyiféle technikai beállításon, felszereltségen, komponálási-számítási kapacitásokon, improvizációmentességen, továbbá az alkotótársak közötti toxikussá váló helyzeteken hányszor és hányszor fennakadhatott volna ennek a lemeznek a készítés folyamata. A DST így is egy végig steril, visszafogott, fehér köpenyben készített recording eredménye, finoman adagolt hangmintákkal, túlgondolásmentesen kivitelezett mű. A lemezpiacon az 1992-ben kiadott néhány formátumon kívül nagyon nehezen beszerezhető, szóval ritkaságnak számít. Dobozolt újrakiadásáról, leporolásáról eddig nincsenek még bíztató hírek, ezért aki egy eredeti fizikai példány beszerzésén töpreng (ezen egyébként nem szabad egyetlen percig sem), annak bizony elég szélesre ki kell nyitnia a pénztárcáját hozzá, mivel darabjai 30 és 50 euró közötti áron cserélnek gazdát, formátumtól és állapottól függően. Ami a hatását és befolyását illeti, a Clock DVA monolitszilárdságú, sokrétű instrumentalitását igazolja. Viszont a *Buried Dreams* és a *Man-Amplified* sikerességének vakító magnéziumcsóvás fényében sajnos szinte észrevehetetlen, sarokba szorított időkapszula maradt, amit legfeljebb az alkotótárs, *Dean Dennis* utódprojektjei (*Kibuka, Nohno, Sector*) hordoztak tovább magukban, igaz némi free jazz beütéssel. Megközelíteni, megkísérelni, valami hasonlót kitenyészteni, a hangképleteit, speciális hangszíneit újra előállítani és összeszerelni ennyire makulátlanra és mágikusra senkinek sem sikerült, és nem is hinném, hogy fog. Remélem, rehabilitálják ezt is egyszer, bőségesen kiterjesztett formában pedig elérhetővé válik újra mindenki számára.

CLOCK DVA:
MAN-AMPLIFIED (1992)

Adi Newton és mindenkori csapata, továbbá az Anterior Digital Research Facility (továbbá ezek bármilyen változatai) számomra mindig a legnagyobb megfejtendő rejtélyt jelentették ezen a zenei színtéren. Bal pitvara a szívemnek a cryo-hűvösségű, áttechnologizált, megfontolt, kimért, fegyelmezett cyberpunk koncepciókért lüktet. Ha csípőfogóval letépkedve a körmeimet, savat csöpögtetve a szemeimbe, egyetlen lemezt kellene említenem 1992-ből, amelyiknek minden egyes hangját imádom, akkor biztosan ez lenne az.

Amikor Budapesten játszottak, akkor jutott el hozzám a híre ennek a lemeznek, valamint egy eltévedt (épp véletlenül jó helyre kiragasztott) koncertplakát is valahogy nálam kötött ki. Bár a koncerten nem vehettem részt, csak különböző fanzinokból, szubjektív történetekből, illetve a mostani sajtókutatásaimból tudtam meg, hogy milyen is lehetett élőben előadva a Man-Amplified. Máig nem sikerült egyetlen filmfelvételt sem felhajtanom abból a korból, és fájlalom, hogy míg a korai avantgard Clock DVA videók megtekinthetők, addig ez a korszak teljesen kimaradt. Felfoghatatlan, megbocsájthatatlan, hogy nem volt ott sem Pesten, sem Bécsben valakinél egy BETAMAX, VHS, vagy legalább egy nyamvadt Super8-as kamera. Fáj, hogy nincs megfelelően dokumentálva, ahogy Adi Newton hol fehér, hol fekete kezeslábasban, bizonyára meglehetősen furcsa arcokat vágva, rövid hajjal, visszafogottan mormogja visszafogottan a háttérben tekergő DNS-lánc, történelmi pillanatok, és űrfelvételek képsorai alá saját sorait. Amiket sosem értettünk igazán, ahogy a hirtelen irányváltásait sem.

Sokáig kerestem az okát, hogy miért babonázhatott meg ez a lemez annyira abban az életkorban. Előtte semmi Clock DVA anyagot nem ismertem, minden korszakának produktuma csak jóval később, már felnőttként ért utól, amikor már be voltam szoktatva erre a misztikus hűvösségre, a végtelenül steril természettudományos, és megkockáztatom, spirituális, telekinetikus hangrendszerre. Az időtlen egyenlő azzal, hogy örök.

Ez is ezer szálon kötődik a klasszikus *THX1138*-hoz, hangmintáinak nagy része ebből a filmből származik. A likvid idő, transzhumanizmus, embernemesítés, kontroll, elidegenedés és elidegenítés, monotonitás, érzelemmentesített technologizáció, kemikalizáció, ezek mind a részét képezik ennek a mesterműnek. Izgalmas lejtésű-emelkedésű ritmusbetétek, loopok, zongorabetétek, projekciók, csupán pár odabillentett hang, ezek így együtt jeges fuvallatot, de lelket is visznek a számokba. Bit- és biofolyamokon áramló információk, fenséges kinyilatkoztatás és egyszerű igazságok puritán megfogalmazása. Az egésznek van egy különleges, jól bejárható, és egyben energiahullámos, transzcendens feltöltöttsége is. Nem mellesleg a rövid, hipnotikusan elsuttogott sorai még inkább

The Future is here.

THX 1138

A megkínzott, kiábrándult, technológiai jövőember analógiája.

gerincre és neurális hálózatra tapasztják az egészet. Ha nem borzong ebbe bele valaki az első percétől fogva, ha nem kapja el az a nagyon ritka, különleges, zsigeri, gyomortáji érzés, hogy itt most valami teljesen ismeretlen territóriumra tévedtünk, ahol nem érvényesek a korábbi szabályok (még a zeneiek se), akkor értetlenül fog állni a lemez előtt, és nem lesz kognitív hozzáférése a továbbiakhoz sem. A Man-Amplified már önmagában egy emelt szintű csomag, egyfajta VIP-klub, egyáltalán nem lehet kijátszani, elbliccelni, lemásolni főleg nem, bármiről is hallgassuk, agyonmásolt, rojtosra hallgatott magnószalagról, vagy egy karcos CD-ről. Meg kell adjuk magunkat, mert az intelligens elektronikus zene itt kezdődik, még akkor is, ha se sírni, se pogózni nem lehet rá rendesen. Amikor hallgatjuk, beépülünk valami magasabb intelligencia által gondosan és nem túl sietve összerakott, precíz keretrendszerbe. Olyan ez, mint *Wittgenstein Tractatus*-a. Lehetetlen gyors tempóban végezni vele, és nyilván senki nem is kérkedik azzal, hogy „az ugyan hamar megvolt”. A számok vagy a logika rendszerében mi csupán egyek vagyunk. Nem ugyanazok, egységben, hanem csak „egyesek”, vékony strigulákként pattogva egyedül a sokaságban. Halovány vonalkák, lehulló, megfonnyadt levélkék, név, státusz, háttér és büszkeség nélkül. Tehát semmik.

> **Jelentéktelenek.**
> **Csupán gyenge kóboráramok vagyunk valami kurvanagy berendezésben, a semmire ráfeszülve, sokadik szerep eljátszására kötelezve egy bizarr és érthetetlen isteni csúcsműben, amelyet mi a leghátsó sorból sem fogunk látni. Látcsővel sem.**

A Man-Amplified ebből a szögből vizsgálva a technoid istenhitről szól, egy fraktálmintázatról, amibe milliószor bele kell zoomolni, hogy alig láthatóan mi is sorra kerüljünk. Hiszen az ember nemesítéséről szól, de egyáltalán nem a rothadó biológiai-faji értelemben, ahogy azt előszeretettel kisajátították a politikusok, ideológusok, tudósok, áltudósok, valamint ezek perverzebb csoportjai. Az ember géppel történő keresztezését, azaz magasabb szintre emelését értjük alatta, a kinetika, kibernetika, pszichológia, teológia, transzcendencia, nanotechnológia, hangsúlyozottan erőszakmentes, lágyfúziós upgrade-jeivel. Egyszerre hűvös, precíz, fegyelmezett, megnyugtató. Agyat és lelket egyszerre bizsergető, felkavaró élményt okoz, pont ettől tud rendkívül veszélyes is lenni.

Totálisan másfajta koordinátarendszerbe lehet kerülni tőle pillanatokon belül, ráadásul olyanba, amelyet előtte aligha tapasztalhattunk meg. Talán a *Mátrix* felismerése lehetett ilyen sokk, vagy *Harlow* drótanya-kísérlete, netán az a pillanat, amikor megfejtettük, hogy nincs túlvilág és tudatfeltöltés sem. Ami egyszer létezett, egyáltalán nem biztos, hogy örökkön-örökké fog is, beleérte a beteges izmusokat, az állami vagy privát vállalatokat, márkákat és termékeket. Az idő és a technológia demokratikus intézményi kettős, és aligha monetizálható örökre. Az időt kiismerni, megérteni, megállítani, vagy elhajlítani nem lehet. Kollektív pszichózisunkban szétszerelhetetlen lineáris gépként működik, egy összetett óramű csak, amivel mérhetjük a semmit. Az időt ki lehet tölteni baromságokkal, de egyebet nem lehet kezdeni vele, ahogy eltárolni sem későbbre. A történelmi dokumentálást nem sorolnám ide, gyereklábnyomok csak egy homokos tengerparton. Viszont a technológia emberi termék: specifikált, másolható, lopható, hackelhető, terjeszthető, eladható, kézzel fogható. Az idő nem az, ezért tévedés azt gondolni, hogy hackelhető is. Visszaveszi ám, amit kijátszottál, sokszorosan.

Ezek kombinációja a Man-Amplified. Mindig megnyugtató visszatérni hozzá, mint valami színtiszta elektronikus jelforráshoz, melyben szignálok, késleltetések, pulzálások, időcsomagok váltogatják egymást. Szellemképek, algoritmusok, kommunikációs derivák és megdelejezett gépek járnak óvatos körtáncot a transzkommunikációban, szentinel elektronikával, fizikával, kéz a kézben, miközben gigantikus metropoliszok adat- és távközlési hálózatainak vibrálását, zümmögését, életteliségét halljuk. Az átvitelről, átadás-átvételről, cseréről, beépülésről, adaptációról és befogadásról tárgyilagosan és alig múló pátosszal mesél nekünk, mindezt fizikai és nem fizikai síkon egyszerre. Gyönyörködni kell a hangszobrászatában, amely bár egyszerű, hűvös, zöld és törtfehér márványból tökéletesre faragott, sík felületeken ábrázol, mégis minden szögből ugyanolyan monolitikusnak, felsőbbrendűnek és tökéletesnek hat. Eközben több művészet, több érték, több stilizáltság és programozottság, több mesterséges értelem lapul benne, mint a vastag uborka-, vagy virsliujjak között kerek álló asztalokhoz vitt fagyasztott pohárkákba öntött, pancsolt aperitifekben, amit heves, szakadt, lázadó punkok hörpintenek fel végül, hogy gyorsan a kísérőre térhessenek át. A Man-Amplified se nem előétel, se nem öblítő, nincs benne olcsó műanyag, minden hangja magas minőségű, sűrítésű, négyzetrácsos matérián tervezett, igényes műszaki tartalom. Egyetlen másodperce sem megy pocsékba, sehol egy sorjázandó, unalmas felület, 100% vegytisztaságú természettudományos és high-tech alapokon nyugvó idő- és gyönyörszinkronizáció.

Hogy komplexitása ellenére miért volt képes akkorát szakítani a piacból a világban, de nálunk mégsem? Mert egy olyan színtiszta, steril, futurista atmoszférát teremtett, amit mi Magyarországon soha, semmilyen körülmény között nem tapasztalhattunk meg. Bármilyen technológiai színvonalon álljunk is, számunkra ez mindig túl távoli és életidegen lesz, ezért nem is fogjuk megközelíteni. Egyetlen előadó sem volt képes reprodukálni ezt a fajta tudást és zenei minőséget ennyire puritán és alázatos technoid módon. Egy olyan országban, ahol mocskos szórólapokat hord a szél, mindent beletaposunk a sárba, felületeket rondítunk össze kínunkban, a digitális innováció is csupán kormányzati stratégiai dokumentumokból hány ránk íves nemzeti sugárban hazugságokat röhögve, hörögve vagy hőbörögve, ahol fellöknek az utcán az emberek, folyton galambok, éhes szemű drogkereső kutyák, lecsúszott elemek köröznek a köztereken, ahol az értékcsökkenés és értelmiségi hiteltelenség már leírhatatlan, felfoghatatlan szintre süllyedt, már csupán elnagyolt, átértelmezett nyelvi fogalmak, állandósult harci állapotok vannak, ott az ilyen zenék egyszerűen nem működhetnek. Hiába jelenti a science-fiction audiómanifesztum maximumát, az általunk ismert valóság közelébe sosem érhet, ahogy az embernemesítés sem. Nálunk a képességek, a tudás, az értelem szintjén nem hoznak tartós változást, ezért az ilyen zenék mindenkor megbicsaklanak, feledésbe merülnek, ahogy a szúette, lepattogzott festésű, hátulról megpenészedett, kézzel rajzolt képek beporosodnak, az esőáztatta óriásplakátok cafatokban végzik. A reményt adó, heurisztikus-holisztikus jövőkép helyett itt jóval inkább az örök enyészet lesz az uralkodó gondolati forma, és az is marad. A tudományos kutatólaborok egyszer talán felhívják a figyelmemet arra, hogy a Man-Amplified megjelenése után 30 évvel később ilyen hülyeségeket hogy is írhattam le, aztán vigyorogva végigkísérnek a laborban, megalázó módon bemutatva, hogy hatalmasat tévedtem, és mégis létezhet nálunk is emberi fejlődés. Bár így lenne!

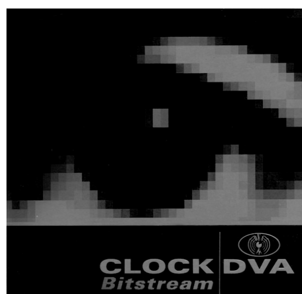
A **Man-Amplified** (Ember-erősített) mikor először forgott le életemben, azonnal rabul ejtett a különös, extrahűvös, robotikus atmoszférájával. Akkorra már túl voltunk rengeteg *Asimov, Clark* és *Nemere* regényen, de még nem éltünk az intelligens robotok korában, az androidok, a test-beépítések, a transzhumanizmus túlságosan távoli víziónak tűntek. Ahogy az upgrade-elt emberbe telepített időtlen gép sorait hallgatjuk, akár egy fogai között sziszegő mesterséges intelligenciáét, a szolgálatra, kombinált és képességnövelésre tervezett elpusztíthatatlan gépét, egyszerre technofetisiszta-ateista, szemi-automatikus létformahívő gondolatokat ébreszt bennünk. Teljes összhangban kapcsolódik össze a humán-

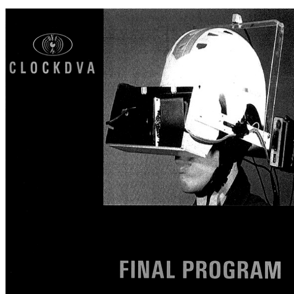
nal, térrel és idővel, kijelölve ezzel a halhatatlanság magas tisztaságú, mégis fiktív ösvényeit, melyekre jeges szólamok, monoton ismétlődő, rövid technoid-szekvenciák, apró finom csikorgások tapadnak. Óvatos, régi sci-fiket idéző, rideg szintihangok, szintetikus recsegések aláfuttatva a *THX 1138*-ból kiollózott embernemesítési szövegrészlettel: *„A társítási rendszer gazdasági előnyei mellett megelőzi a szexuális perverzióból adódó problémákat. A tolerancia és a jóság végtelen matematikája más mesterséges memóriaeszközök között binárisak. Stimuláló retorika. A zajszínház képességeink bizonyítéka. A prototípusok körforgása.”* E bevezetés nem csupán hatásos, de a ráépülő drámaisága és határátlépése teszi ezt a felvételt zseniálissá, eltörölhetetlenül időtlenné. A lassabbra, szellősebbre vett **Techno Geist** (Technoszellem) ezt a szálat viszi tovább, a Clock DVA-nál használt zongoramelódia a legszebb sci-fi filmzenékkel vetekszik. A szárnyalásra teremtett ember fel lesz szabadítva, a biológiai test börtönéből kilépve másfajta, külső kontrollos, kibernetikával megtámogatott elmével emelkedik majd fel. Érezni, hogy szinte vallási áhítat itatja át a felvételt - túllépve a fizika és biológia határain. Az **Axiomatic and Heuristic** (Axiomatikus és Heurisztikus) az intelligens gépek, a nyers adatfeldolgozási képesség, a matematikai axiómák, szakértői rendszerek acélos gerincén át vetíti előre a MI gyakorlati alkalmazásait, amelyek bár a mindennapjaink részévé váltak, mégis mást jelentenek, mint ahogyan azt 30 éve elképzeltük. Ma az algoritmusok, a Big Data, és a ráépülő nyers profittermelő rendszerek folyton kibabrálnak velünk, ezzel ellentétben az ember-gép kapcsolatok szakrális tisztelete vitathatatlanul plasztikussá és optimistává edződik ebben a számban. A **NYC Overload** (New York City Túlcsordulás) sejtelmes „ez csak a kezdet” hangjai egy végtelen hosszú útnak a jelzései, amelyet először talán a brüsszeli Atomium tetejéről körbenézve éreztem. A látóhatáron túlterjeszkedő, összetett hálózattá, organikussá, elrákosodottá váló metropoliszok ámulattal és borzongással töltik el az embert. Csupán egyetlen kunyhóval kezdődött minden. Aztán lett belőle több is, majd utcák, városrészek, közművesítés, átdrótozottság, túlterjeszkedés, kiterjeszkedés, tömegközlekedés, távközlés, csövek, adathálózatok, állandó áramlás, humanoidok és bitek rohangálása össze-vissza egy gigászi, folyton táguló térben, egymásra utalva, egymástól függve, hol rendszerben, hol pedig káoszban botorkálva (gondoljunk csak a reggeli közlekedési dugókra), és ez a folyamat feltartóztathatatlanul terjed egyre tovább. Földhöz tud vágni, ha mélyebben belegondolunk. A lemezhez mellékelt füzet szövegéből csak egy példát emelnék ki, nevezetesen az AT&T távközlési hálózatának 1990-es 9 órás összeomlását, mint drámai méretű sebezhetőségre utalást. Létfenntartó rendszereink tel-

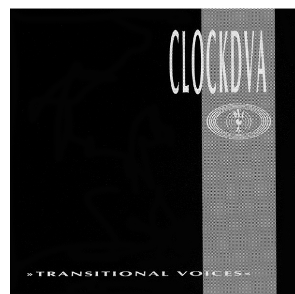
jes zűrzavara totális káoszhoz vezethet rövid időn belül. Organikus városok? Ugyan, hagyjuk már! Ezek a mindennapjaink! Jó ideje benne, de se vele, se nélküle szimbiózisban élünk, morcosan, még mindig teljesen felkészületlenül. Ha egy pénteki napon 4 millió lakosnak a bankszámlájára egyszerre küldenek SZJA-visszatérítést és nyugdíjprémiumot is, és ennyire megfekszik az online banking rendszer, akkor mi lenne, ha tegyük fel úgy 12-15 millióan lennénk? Nagy csönd. A **Transitional Voices** (Átmeneti Hangok) a *The Anti Group* és *Lustmord* révén már ismert szonotechnológiai és parapszichológiai tudományos kísérletekből, empírikus vizsgálatokból és kutatásokból eredeztethető darab. A visszhangokból, szalagokra rögzített zajokból, „kopogtató szellemek" (Poltergeist) aktivitásából származó, dimenziókon kívüli jelenségek megtapasztalásának tudományára támaszkodik. Arra tesz finomkodó utalást, hogy akusztikai ingerekből mentálisan formát öltő, valósnak és mérhetőnek hihető manifesztációknak lehetünk tanúi. Újabb ékes példa arra, hogy a Clock DVA mennyire szereti a tudományos határterületek ködös kukoricatábláiban tett éjfél utáni bolyongásokat. A hideg futkos a hátunkon a **Bitstream** (Bitfolyam) hangjaitól is, és sokan talán még nem is hallották az azonos című maxi-lemezét. Mágikus-hipnotikus *„Feel the energy"* suttogások és nyögések. Egyszerű számjegyek zuhatagára lebontott lények vagyunk, és bár közel áll a *Sound Mirror* és a *The Hacker* jelöletlen útkereszteződéséhez, monomániás technológiai, információs teóriák kuszasága és megszállottsága szövik át, mint a legtöbb DVA-szerzeményt. Borzongás zongoraklimpírozásra finoman kezelt puttyogó hangok kíséretében. A **Fractalize** óvatosan átelektronizált popdal geometriai ismétlődő mintákkal tarkítva, az album legkönnyebben emészthető, melankólikus szeletkéje, míg a lenyűgöző és tökéletesen kvantált **Final Program** (Végső Program) visszavisz a jéghideg, szögegyenes tech-laborba, imprintek bezártságába, ahonnan nem lehetséges kikerülni. Újra nyomatékosítja, hogy a tudomány, technológia, emberi, gépi univerzumok, rendszerlogikák, feltárt-tervezett, feltáratlan-ismeretlen, mitologikus jelenségek kontúrjai könnyen szétválaszthatók, de egybe is moshatók, rétegenként egymásra illeszthetők, és még ezáltal sem jutottunk közelebb a vágyott tudáshoz. Hiába írtunk nagyszerű programokat, DNS-t, RNS-t, nincsenek mindenre kiterjedő megoldásaink. Csak sodródunk tovább a nemtudás tengerén.

Azok számára, akik az 1992-es LP-vel rendelkeznek, itt véget ér a műsor. Cserébe a limitált kiadáson kapnak két fájdalomdíjat, a **H.I.T.** (Human Interactive Technology) és **Cybertone** számokat, melyeket minimális módosítással a 94-es *Collective* gyűjteményen adtak ki. (Van azért némi kilógó, B-oldalas mellékízük.)

A formátumok játékidejével 1992-ben még erős kompromisszumokat kellett kötni. Ami viszont a CD- és kazettakiadáson ezután következik, az viszont kihagyhatatlan. A horror-para-ambient **Dark Attractor** (Sötét Vonzerő) - Newton egyik személyes kedvence - javarészt filmes mintákból, szekvencerből, elektromos pulzálásokból összenyalábolt köteg, és ha nem kaptunk még kellőképpen frászt a végére, akkor a **Memories of Sound** (Hangemlékek) ebben komoly segítséget nyújt. Minden idők legjobb értelemben vett melankólikusságához, egyben legpazarabb albumlezárójához értünk. A klausztrofób, mégis lágyított *THX 1138* sample-bedolgozások itt is visszaköszönnek. Utána pokolian tud fájni a ránk omló csönd, ha véletlenül nem ismétlésre van beállítva a lejátszónk.

A borítón a konstruktivista *Èl' Lisickij* (orosz festő, építész, tervező, metsző, tipográfus, fotós, illusztrátor) 1924-es *Der Konstrukteur* című képe díszeleg. A printdesign visszafogott színválasztéka (bággyadt vajszín, megfáradt olajzöld, szürke-fekete árnyalatok, túlzás nélkül) és az album magas minősége kezet rázhatnak. *Èl" Lisickij* amúgy összekötő kapcsot képez a *Clock DVA Man-Amplified*-ja és a *Kraftwerk* 1978-as *Man Machine* műve között is, hiszen ez utóbbi borítóját a német *Karl Klefisch* szintén az orosz művésztől inspirálva készítette. Szín- és formavilága, üzenetei, ember-gép kiterjesztettsége, technológiai lenyomata ikonikus, a köztük lévő 14 év elenyésző, mondhatni áthidalható, időtlen értékrendszer. Jó szívvel ajánlható a DVA világteremtésébe betoppanók számára két maxi, a 90/91-es **Final Program**, és a rákövetkező **Bitstream** is. A valódi csemegét azonban a **Transitional Voices** jelenti, amelyet a 90-es európai DVA-turné bolognai állomásán rögzítettek. Itt még kissé kiforratlanul, eltérő ritmusban, más szövegekkel, enyhe jazz-beütéssel hallhatunk ízelítőket a Man-Amplified-ról - meglepően majdnem táncolhatóan (**Transitional Voices, NYC Overload, Technogeist**), továbbá olyan kiadatlan felvételeket is, mint a **Syntactic** és a **Fractal 9**. Epikus, felemelő korszak volt ez, amely nyilvánvalóan már soha többet nem fog megismétlődni, bármennyire is szeretnénk mást hinni.

FRONT LINE ASSEMBLY:
TACTICAL NEURAL IMPLANT (1992)

A FLA máig legnépszerűbb albumáról elfogultság nélkül nehéz írni. Pláne, hogy figyelembe ne vennénk a teljes diszkográfiát és a hardcore rajongók időnként előbuggyanó érzékenységét. Most arra keresem a választ, hogy a kétéves termelési ciklusukban (eltekintve a Total Terror I-II és egyéb kiadásoktól) a 90-es, hipererőszakos, nyersen zajos Caustic Grip és a 94-es metálbrutál Millennium közé hogy a bánatba ékelődhetett be ez a behúzott kézifékes, mégis tempós harci alapokra fektetett, hol kimért, hol pedig lassú éneklős, itt-ott alul- és felültemperált cyberpunk/technofetisizmus?

Vajon létrejött volna-e így, és egyáltalán a **Tactical Neural Implant** (Taktikai Neurális Implantátum), ha előtte nincsenek jelen kimeríthetetlen inspirációs bázisként és masszív savedzett tartályként a *William Gibson* cyberpunk sci-fi írói mennybemenetelét jelentő Sprawl-trilógia (*Neurománc, Számláló Nullára, Mona Lisa Overdrive*) 1984-1988 között megjelent regények? Tényleg valóban megszületett volna-e **Mindphaser** vagy a **Bio Mechanic**, ha nincsenek jól láthatóan kiszögezve a *Terminator*, *Robocop*, *Blade Runner*, vagy a ZS-kategóriába csúszott, amúgy eléggé viccesre sikerült *Mark 13 aka Hardware* képkockái? Vagy Japánból az 1988-as *Akira*, és az 1989-ben szinte egyszerre piacra dobott *Gunhed, Tetsuo*? Vagy a később már popularizált, klasszikus cyberpunk anime, a *Ghost In The Shell* sem? Esetleg tegyük fel, nem jelenik meg a *Clock DVA The Hacker*-je, szintén 1989-ből a játékfronton a robotos *MechWarrior*, ahogy a *Max Headroom*-médiahack sem? Az egyébként megvan, hogy csak a TNI volt az első olyan FLA lemez, amelyet először hivatalosan kiadtak Japánban? Ezek mind-mind tényleg csak puszta véletlenek lennének? Hát nem, de nézzünk inkább kicsit a mélyére.

Elég alaposan meg volt vetve a műszerolajos kontextuságy, hogy a FLA - egyébként bölcsen - leszálljon kicsit a társadalmi problémák miatti visszhangos kongással kísért ordítozásokról, szétfacsart vérpszicho-horror témákról, és némileg elengedje az electro-trash és az IDM világát is, újraértelmezze önmagát és zenei irányvonalát. Hogy ne maradjon le az akkori cyberhype-vonalról, ezért gyorsan, elegánsan és jó érzékkel, olajozottan működő cybermechanikával váltott át az új téműkra és technológiákra. Ezzel nem csupán saját kísérletezési potenciálján hajtott végre eredményes transzfúziót, hanem ki is egyensúlyozta a korábbinál kevesebb, 8 darab, átlag 5 percen felüli számokkal a 45 perces összjátékidőt, és egyúttal rebootolta a dalszövegírást is. Nem mintha a *Gashed Sense & Crossfire* vagy a *Caustic Grip* ne lettek volna mesterien összeszerelt albumok! A Tactical viszont nagyon más volt, de kötelező volt nagyon másnak is lennie, hiszen épp csak kifaroltunk a hidegháborús nyomás alól. Több évtizedes politikai és ideológia rendszerek a tarthatatlan szeparációs falaikkal együtt dőltek meg, recsegett-ropogott az összes szerkezet, miközben a hálózatok, informatika, internet, vele együtt egy sor tech cég bontogatta látványosan szárnyait, hol alázatos csendben, hol a világot gyökeresen megváltoztató forradalomról üvöltözve, gyakran mániákus eufóriában. Leeb és Fulber számára is hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a korai indusztriál és noise örökségek (*Throbbing Gristle, SPK, Psychic TV, Portion Control, Test Dept*), valamint az árván maradt, kiürített gyárakban csörömpölés már nem lesznek elegendőek ahhoz, hogy az ipari zene műfaját haté-

konyan átemeljék a 90-es évekbe. Ezért a hangszerelés alapos átalakításával, új témaválasztásokkal némileg popularizálták a zenéjüket, és az elvontság helyett egyszerűbb, direktebb üzenetekkel tették befogadhatóbbá a számaikat. Ezáltal közösségépítővé, táncolhatóbbá és jóval mechanizáltabbá is vált. Valamit tehát kezdeni kellett végre a szokásos narratívákkal, miközben a szabadságharcos, lázadó, nyers imázst is illett konzerválni. A chip-technológiák rohamos fejlődése, a Szilícium-völgyben egyre többen huszárkodók hordái, a science-fiction boom, az egyszerre berobbanó jövősokk-események, melyek a high-tech által katalizált globális háborúkat, érzelmi kiüresedést, az emberek és technológiák összemosódását, és jelentős társadalmi leszakadását vizionálták, olyan termőtáptalajt jelentettek, amelyért csak le kellett hajolni, és belemarkolni. Ezt a trendet a *Clock DVA* jóval korábban felismerte, a *Skinny Puppy*-t meg teljesen hidegen hagyta, a Frontline viszont ennél jóval megszállottabban kutatta a lehetséges tematikai kitörési pontokat, és az ehhez precízen illeszthető, modern hangzási patterneket.

Leeb akkor 26 volt, Fulber pedig még csak 22. Fiatalon felismerték, hogy újba, másba szükséges belefogni. Lehetőleg olyanba, ami több fület és szemet nyithat fel, átmenti a hidegháborús aggodalmak nyomasztó emlékeit, miközben az egyre alattomosabban bekúszó technológiai áttörést integrálja, az ember és gép között zajló elképzelt háborút ábrázolni, gravírozni, árnyalni fogja. Mindezt úgy, hogy a FLA sohasem tette ki nyíltan az ablakba politikai nézeteit, csupán látleleteket vett a globálisan zajló folyamatokról, a kiváltott negatív érzésekről. Ehhez mérten ahol lehetett, ott alkalmazta a sokktaktikai lépéseit. Aki korábban rendszeresen látogatott FLA-koncerteket, az pontosan tudja, hogy milyen felszabadító erők szabadulnak fel, mikor a TNI lemezről gyakorlatilag bármely számba belekezdenek. Mindig ott indul be a daráló pokol, és kibernetikus organizmusok trappolása dübörögteti meg a helyszínt. A fentiekkel párhuzamban a FLA másik nagyobb húzása a média át- és újrakontextualizálása azáltal, hogy szemrebbenés és különösebb jogi következmények nélkül vették át mindent, amit csak lehetett, majd gyúrták egybe, címkézték át, torzították el, feszes kollázskonstrukciókat létrehozva. A TNI a rajongók által felmagasztalva egyszerűen csak „Szentháromságnak" becézett sorból (GSAC, CG, TNI) azzal emelkedik ki, hogy a monoton zajok elhagyása mellett megmaradt 4/4-esnek, szögletesnek, közben egyszerre robotikussá, pátoszossá és melódikussá is vált. Bill Leeb éneke ezen a lemezen vált (a vocoder és egyéb torzítások ellenére is) tisztábbá, jobban érthetővé, pontosabban leírhatóvá, de azt is mondhatjuk, hogy - erőlködés nélkül - öblösebbé, férfiasabbá is.

Szövegileg a versszakok, refrének jobban elkülönülnek egymástól, kevesebb az egysoros odavetés. A költői képek, asszociációk, metaforák áttételesebbek, komplexebbek, jóval súlyosabbak, mégis konkrétabbak lettek. Ismert tény, hogy a **Mindphaser** és a *Clock DVA The Hacker* c. felvétele között dalszövegileg tetten érhető az átjárás (pl. *„digital murder / the language of machines”*). A szerzői jog nem járt még olyan cipőben, ami a későbbi *Kraftwerk*-perre vagy egyéb plágium-botrányokra emlékeztethetne bennünket. A sors furcsa, karmikus fintora, hogy a FLA egyáltalán nem rendelkezik máig sem a TNI jogaival, mert a sok kiadói adok-veszek üzlet közben sokáig azt sem lehetett pontosan tudni, hogy épp ki is birtokolja a lemez jogait egy esetleges remasterelt újrakiadás kapcsán. Aki reménykedik, az szerezzen be előbb a FLA számára egy rátermett, ráérős és megfizethető ügyvédsereget, tegyen rá egy vagon pénzt, és még akkor sem biztos, hogy egyhamar lesz új kiadású Tactical Neural Implant. 2019-re derült csak ki, hogy a *Millenniumig* bezárólag a Warner őrködik a jogok fölött. Egy ideig még futott is egy közösségi finanszírozási kampány, hogy egy grandiózus 12 LP-ből álló, „GTCM” gyűjteményes, díszdobozos verzióban ismét elérhetőek legyenek az ikonikus albumok. Erre 2020 volt célévként belőve, mára már a kampányoldal sem érhető el az interneten, további pozitív hírek azóta sincsenek a megoldásról.

A **Final Impact** (Végső Hatás) erős kezdetet biztosít a lemeznek. Bár nem összevethető, de talán egy jobban ventilláló, nyitottabb, konszolidáltabb *Resist*-tel (az 1990-es *Caustic Grip* nyitószáma) érhet fel. Technológiáknak ebben még ugyan nincs nyomuk, inkább egy sötét és szorongást keltő állapotot fest le, amely keveredik holmi kertvégi kincstári optimizmussal. Egy gyorsan terjedő világdominanciával szemben tüntetőleg egybekovácsolódik egy láthatatlan ellenálló közösség (*„Our strength is growing / We’re here to stay - Itt vagyunk, hogy maradjunk / Láthatatlan szövetség”*). Szaggatott ütemek ismétlődnek, majdnem mint egy gyártósoron gépiesen végigtolt viláháborús eseményhorizont.

A **The Blade** erősen és mégis tompán lüktető kibernetikusságával vonja magára a figyelmet. Simán a **Mindphaser** testvérpárja is lehetne, így nem csoda, hogy megérdemelt egy külön maxit kiváló remixekkel és a főlemezről lemaradt számokkal. Ami sokkoló ebben a felvételben, az épp a furcsa szempontváltás: egy lassított szadomazo játékban vagyunk, melyben egy hittérítő robot késsel nyúz meg egy embert, alakítja át, és asszimilálja, így az egésznek van egy kegyetlen, vallási beavatási rítusjellege, amelyet nehéz feledni. Erre a műveletet apránként „végrehajtó” gép hangján való megszólalás, lebegő vokódált ének a bizonyíték.

Ha már a **Mindphaser**-nél tartunk: ez csöppet sem a FLA által kitalált cím, nem tőlük származik. Fogalmazzunk úgy, hogy a FLA-nak is lett egy saját bejáratú, önálló Mindphaser-e. A *Whitehouse* angol zajzenei banda 1981-ben készített már ezen a címen egy (közel élvezhetetlen) felvételt, a *Tangerine Dream*-ből ismert *Klaus Schultze* még ennél is korábban, 1976-ban egy 25 perces ambientet. Ezekhez képest a FLA egy kinetikus, markáns, és azonnal felismerhető számot produkált egy képzeletbeli elmetranszformáló háborúról, amely némán, erőszakkal, technológiával, átprogramozással gyilkol; vérrel van átitatva, de virágokkal, reményekkel, elhalványodással van feldíszítve. Ereje a feszültség fokozásában rejlik. A közeledő, mindent beárnyékoló veszélyhelyzetre figyelmeztetés egyben felkészítés is. Önálló vektorú, ettől válik maradandó emlékezetes programdallá.

Évtizednyi hit által megbabonázva
Virágok és bűntudat
Halványodó látomás, elveszve az időben
Tragédia menetrend szerint

Profetikus álláspont lenne ez? Egy névtelen krónikás fennmaradt jegyzete? Csöppet sem. A frontember itt szintén egy anarchista ellenálló szervezet csoport vezetőjeként szólal meg, mondandójára a *Robotzsaru*ból és *Terminátor*ból kiollózott beszédfoszlányok kapaszkodnak rá igen hatásosan. Erre már csak rátesz lapátokkal a hozzá készített videóklip, a kvázi ismeretlen és alacsony költségvetésű, jövőbeni mech-robotháborúról szóló japán sci-fi (*Gunhed*), amelyet ügyesen megpatcheltek saját jelenetekkel. (Ilyesmire csak egy évvel később a *Beastie Boys* vetemedett a *Sabotage* videóval.) Ne feledjük, 1989 és 1992 még javában a VHS-korszak volt, digitális trükkhalmazok jóformán nem léteztek, vagyis az alacsony minőségű, import alapanyagokból kellett rekonstruálni a jeleneteket, megfelelően kiválasztani a berendezést, hiteles, szinte megtévesztésig azonos kellékeket, öltözékeket, begyakorolni mind a mozdulatokat, fényeket, és úgy összemontírozni a film eredeti jeleneteivel, hogy azok megszólalásig azonosnak tűnjenek. Nem véletlen, hogy a Much Music 1992-es kanadai zenei díjátadón a legjobb alternatív videónak járó díjat nyerte el. Egy kommentelő a YouTube-on az örökzöld FLA-himnusz alá találóan és elgondolkodtatóan ezt írta:

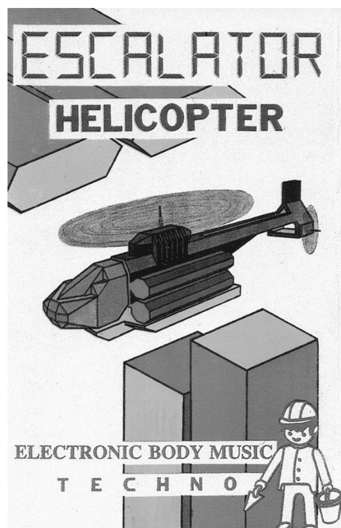
> *A fiam a minap megkérdezte, hogy “Mit gondoltak a 80-as évek emberei, milyenek lesznek a 2020-as évek?”, mire lejátszottam neki ezt a videót.*

High-tech/Low-life disztópikus rémálmok, aztán csak beüt egy szívbemarkolóan szépelgőre, csengősre editált **Remorse** (Lelkiismeretfurdalás), melynek katartikus refrénjét akár iskolai ballagásokon is énekelhetnék a diákok, mondjuk annak több értelme is lenne. A körülmények közé bezártság, a lelki újrarendeződés, áttekintés vissza és előre, hitet és reményt sugárzás kontra ökölbe szorított kezek adják ennek a számnak a tartását. A **Bio-Mechanic** (Biomechanika) újra egy technikásabb szám, lassúsága, kimértsége az album egyik csúcspontjává érik, a *Szárnyas Fejvadász* és *Takeshi Kovacs* összekapaszkodva imbolyoghatnak rá a kisteremben, miközben hosszú, kopott, fekete bőrkabátjuk a földet súrolja, a Világ meg olvadt tömbbé válik a sok módosítástól, de Istenben azért még bízunk. Az **Outcast** (Számkivetett) harciasabb hangon ír le egy képzeletbeli karaktert. A jelzők halmozásával kijelöli, dekódolja a bonyolultabb érzelmi állapotokat, pszichotikus helyzeteket, megküzdési stratégiákat, viszont nem tárja fel átalakulásának, megváltozásának történetét. A **Gun** (Fegyver) váltott tempóval, komótosan induló struktúrájával operál, és a harcba hívó szám okkal a leghosszabb taktikai rész a lemezen: feszes menetelés a végső, Skynetet lekapcsoló deathmatch háborúba. A korábbi FLA-hőskölteményekkel ellentétben ebben elhangzik végre a prompt branding-célú „*Frontline*” szó, és ott a pont. „*Csak az erős győzhet*”, az, akinek a kezében van a fegyver. Levegőbe dobott, ökölbe szorított kezek, ahogy a történelmi dokumentumfilmekben mutatták nekünk, hogy megtanuljuk egy életre (máig nem tanultuk meg), hogy nincs kompromisszum, nincs konszenzus, bináris világunk egyik része tutira bukásra van ítélve, akár tetszik, akár nem. Hiába is hangoskodsz, a bukta biztosan borítékolva lesz valakinek.

Hiszek, hiszek a harcban Hiszek, hiszek a jogban

A legvégére - egészen váratlanul - egy angyal kezd el sírni a sarokban. A **Lifeline** (Életvonal) szintihangjaival akaratlanul is megidézi némileg a *Skinny Puppy*-t (lásd: *Testure*, *VIVIsectVI*, 1988), túlélők már nincsenek, de nem emiatt lett ez a lemez legvitathatóbb száma. Hanem mert elernyedőssé, érzelgőssé puhul fel, épp mint ahogy a *Front 242* szintén 1988-as, „kismacska etetős” *Felines*-jában is hallhattuk. Egy alapvetően kemény, harcias lemez így egy viszonylagos látszatballadával ér véget. Hiába volt minden ellenállás, a felkelés elbukott, szomorúan kijelenthetjük, hogy „túlélők nem voltak”. Minden maradt a régiben, teljesen feleslegesen förmedtünk meg mindannyian. Milyen kár! Ettől a TNI még így is a legkoherensebb, legfegyelmezettebb, legkevésbé eltévelyedő FLA-mű marad, ezért okkal és teljes joggal sokak abszolút kedvence lesz örökké.

ESCALATOR:
HELICOPTER (1992)

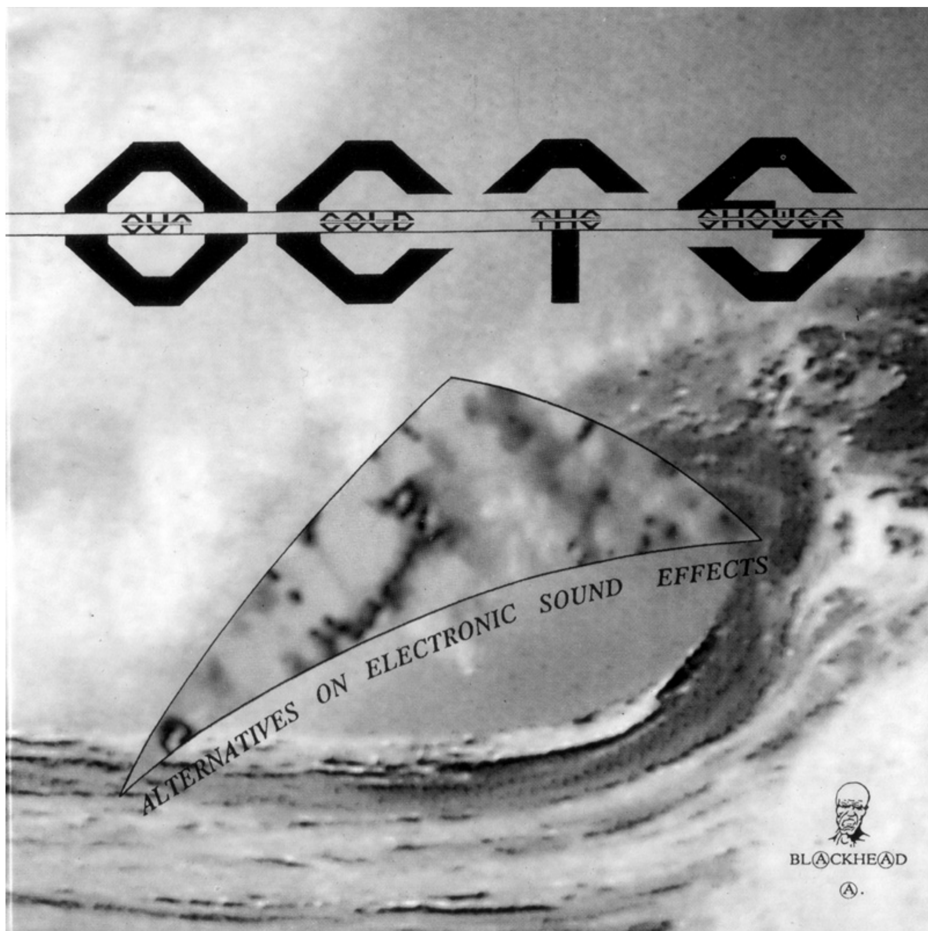
Az Escalator igazán tehetséges testvérpáros a magyar dark underground hullócsillagokkal teleszórt fekélysötét egén. A magyar lapok összevissza írtak róluk mindenfélét akkoriban, ők mégis türelmesen magyarázták el újra meg újra, hogy mi is az intelligens robot zene. Országunk nem volt még kész, vergődtünk a rendszerváltás utáni években, a fiúk az első kazettájuk kiadására vártak, amit a Nagyferó Produkció biztosított is nekik. Pár évvel később már saját műsoruk volt a kábelen fogható Szív TV-n (Informatív 2000), koncertet adtak a Planetáriumban, és kitartóan gyártották dalaikat a Cubase első verziójában.

A testvérek szerencsés helyzetben voltak, hiszen a családi örökség részét képezte az elvitathatatlan klasszikus zenei rajongás. *Bach*-tól a *Kraftwerkig* eljutni egyszerűbb volt, mint a Blahától az Astoriáig. A zenekarral kapcsolatban sok szép emlékem van, az első mindjárt a Helicopter kazetta beszerzése. Gimisek voltunk és a törökbálinti állami gazdaság építőtáborában dolgoztunk nyaranta, kerestünk egy kis zsebpénzt, a délutánjaink szabadok voltak, olyankor bevándoroltunk Pestre és mindenfelé ólálkodtunk. A Sugárban a földszinten volt akkoriban egy kazettaárus pult, ahol természetesen tágra nyílt szemekkel nézelődtem, és azonnal kiszúrtam a borítón az Electronic Body Music TECHNO kulcsszavakat, és anélkül, hogy egyetlen hangot is hallottam volna belőle, azonnal leszurkoltam érte pár száz forintot (a pontos összegre már nem emlékszem). A borítója akkor még nem tűnt gyerekesnek, hiába volt egyszerűen kézzel, filctollal rajzolt Playmobil figura, legószerű helikopter, nem számított az egész, mert én technót akartam, echte magyar elektronikus testzenét! Az első walkman-es meghallgatás után azonnal el is dőlt, hogy az Escalator és köztem valami borzasztóan erős kapocs lesz, és tulajdonképpen nekik köszönhetem, hogy ezen a zenei pályán maradtam a mai napig. Kinyomoztam az elérhetőségüket, írogattam nekik, sőt, rendszeresen telefonálgattunk is (mennyire unhattak már!), én pedig vidéki,

tudatlan kölyökként teljesen le voltam nyűgözve, hogy én ezekkel a fantasztikus srácokkal egyáltalán kapcsolatban állhatok. A Helicopter megvásárlása után olyan eufórikus öröm járt át, hogy a kazettaárus pultjától távozva még mindig a képemen volt valami hülye, elégedett vigyor. Így, ezzel a ábrázattal vettem észre azt a lányt, aki épp egy mozgólépcsőn jött lefelé a Sugár felső emeletéről, én pedig annyira fixíroztam (hiszen szép volt), hogy ő ezt észre is vette. Földbe gyökerezve bámultam, ő viszont azt nem vette észre, hogy a mozgólépcső a végéhez ért, és már le kéne lépnie róla, ezért szegény egy akkorát csattant a padlón, hogy egyszerre többen is odaugrottak hozzá fölsegíteni. Mire én odaértem, addigra ő sajnos már kámforrá vált. Az a netes hülyeség megvan az internet bugyrából, hogy Amerikában elterjedt egy mozgólépcsős helikopteres prank-kihívás? Nincs meg? Az Escalator előre látta ezt is. Tűélesen megjósolta korát meghaladva az emberi faj oltári ciki degenerációjának, elbutulásának egyre gyorsuló ütemét. A **Human Experiments** demójuk előfutára volt ennek a bizarr folyamatnak.

A nem túl fényes hangzású kazetta több Escalator alapslágert tartalmaz: a feszes **Időzített bomba**, a droidhimnikus **Számítógépes lovagok**, és persze a punkosan lüktető **M.V.K.V.?** (Mire Vársz Kire Vársz?) személyes kedvencem, melyből rendszeresen idéztem, fárasztva ezzel munkatársaimat az autópályán előzgetések alkalmával. (Mindig rohantunk, de minek?) A számok verziók szerint kódoltak, így a remixelés, keverés különféle fázisait kapjuk, első ránézésre is egyfajta matekpéldának tűnik, mint pl. a **Sampler=X.Y. (V.1.)**, amely persze recycling munka a hangtárházból. Sok helyen visszaköszönnek az iskolai német és angol nyelvoktató kazettákról kimintázott példamondatok, így a **Das ist verboten**, a **Danke**, és a **Helicopter** is meg lettek alaposan futtatva ilyen konzervhangokkal. Ez persze vicces valahol, de közben meg segítette is a bevésődést mondjuk nyelvvizsgára készülés idején. Méltatnám a **H.Inst (V.2)** instrumentális felvételt is, amelyben a „H" mint Hitler értendő. Az időzített bombaként ketyegő-kattogó felvételek közé illesztve erősen filmes érzést keltő darab. Drámai hatású, intelligens vonalvezetésű, amelyben megmutatkozik a duó professzionális komponálási képessége. Bizonyító erejűen van jelen ezen a Nagy Feró által támogatott és kiadott kazettán a tehetség, amellyel felvonultatták a hanganyagszeletelést és mixelést. Ahogy felkockázzák a hagymát, ők pont úgy csattogták apróra a mindenféle hangokat, majd precízen összeragasztották. Ettől válik technóssá (**Elektrotechnik**), feszes, robotikus tánczenévé, punkká, de posztmodern kollázsművészetivé is! Gyűjtők kincse ez a fehér színű és pirossal nyomott kultkazetta. A **4 in 2** dupla CD-n pedig át is lett mentve az utókornak.

O.C.T.S (OUT COLD THE SHOWER):
ALTERNATIVES ON ELECTRONIC SOUND EFFECTS (1992)

Soha nem értettem azokat, akik az O.C.T.S.-ről kritikusabban nyilatkoztak, akár médiamunkások, akár a szubkult közösség tagjai. Az Out Cold The Shower egy abszolút vállalható, az akkori hazai technikai követelményeknek megfelelő, élvezhető, ugyanakkor polgárpukkasztó projekt volt egyetlen remek kiadott lemezzel, viszont több hazai klubfellépéssel. Bár többen kifogásolták az angol nyelvű számokat (ugyebár mindenki Glasgow-ban felnőtt nyelvészprofesszorok sarja), tegyük szívünkre kezünket: ez manapság a „common english", és még csak indiai youtuber sufnituningolók se vagyunk.

Érettségire készülő gimis lehettem, amikor kaptam egy másolt kazettacsomagot ajándékba. Ez a munka is köztük lapult, és fogalmam sem volt, hogy ez tulajdonképpen magyar banda, én egyből külföldinek hittem. Nem volt akkor még ugyebár net, és a lapok se írtak sokat az O.C.T.S-ről. A *Kraftwerk* után túl nyersnek, erőszakosnak, gitárosnak és mocskosnak, a *Front 242* után meg túl rockosnak, az akkori techno-kazetták mellé rakva pedig punkosan lázadónak és technikátlannak tűnt. Így taxonómiáztunk akkoriban! Tegyük hozzá, nem sok mindenünk volt, amihez méricskélni, hasonlítgatni lehetett. Alig-alig volt valami hallgatnivalónk, emiatt mindenért borzasztóan rajongtunk. Ezért az anyagért főleg amiatt, mert egy kukkot se értettünk belőle, és igen sokszor visszatekerve próbáltuk a refréneket kibogarászni egy kis angol zsebszótár segítségével. Az iskolánkban angol nyelvoktatás nem volt, egy kezemen meg tudtam számolni, hányan makoghattak egy picit angolul a városban, de hozzájuk meg nem vihettem, hogy fordítsák már le, legyenek kedvesek. Így épp annyit tudtam csak biztosra venni az **After A Hard Day** (Egy nehéz nap után) számból, hogy *„Senki sincs veled egy nehéz nap után”.* Úgy voltam képes rajongani a bátorítóan és lázítóan mocskos szövegeikért, hidegcikázós gitárszólóiért, csapkodós ütemeiért, hogy fogalmam se volt, hogy kik ezek és mit üzennek. Agresszív, frusztrációlevezető muzsikának viszont kiváló volt, és övre csatolt walkman-ről hallgatva hol kerítést festeni, hol pedig utána a kihalt kisvárosban össze-vissza tekeregni esett jól. Már a negédes klasszikus zenei **Prolog**-tól harci üzemmódba kerültem, a **Sleazy Dreams**-ben (Mocskos álmok) olyan farkasordító vokál és fémcsörömpölés tüzelt tovább, hogy az élet minden nyűgjétől meg tudtam szabadulni. Erre rátett egy jó nagy lapáttal a bravúros és egyedi **Scare The Groupies** (Ijesztgesd a rajongókat), olyankor feljebb váltottam a versenykerékpáromon, és izzó combokkal, csatakosan tekertem végig-hosszig a városon, de imádtam ezt az érzést! Erősnek, halhatatlannak, mindenre képesnek éreztem magam tőle, és borzasztóan csodáltam ezt az akkor még ismeretlen bandát, amiért olyan zenét volt képes készíteni, amely összekapcsolódott az én akkori szabadságra, ellenállásra, tombolásra vágyó állapotommal. Pokolian felemelő volt erre kiadni a gőzt! A **We Don’t Want It Never Again** (Soha többet nem akarjuk) hiába egyszerű, ismétlődő riffekből, le-fel trappolós konstrukcióból áll, sőt, még német harci induló és hitlerszónoklat is akad benne (jóval erősebbnek tűntek az antifa és anti-establishment hangok akkor, mint most), velőből gyűlölni tudtunk rá mindenfajta seggfej autoritást, akik a régi rendszerek egyre porló romjain akarták restaurálni saját hatalmukat, a változás a levegőben volt, és fiatalként mi beszippantottuk. Parancsra sem lehetett volna pártembereknek és konzervativizmusnak lelkesen tapsolni többet.

A **Monique** szintén nagy kedvencem volt, fülbemászó dallama, vezérfonala, vidám és energikus hangvétele azonnal bepöccintette a csajozós kapcsolót bennem, és onnantól kizárólag csak rockertípusú Mónikákra hajtottam, miközben elképzeltem, hogy majd összebújva lejátszom nekik ezt a számot, hátha attól majd véletlenül belém szeretnek. (Nem így történt.) A **Plastic Voices** sem túlkomplikált, de mégis lenyűgözött. Rabul ejtett az itt-ott becsirimpoló fémes hangok és zajok kvintesszenciája, a darálós betétei, a mélyen benyögött *„Great Real Power”*, a végére tartogatott gitárnyűzés, pedig amúgy rühelltem a gitárokat. A **Hey You Let's Drink** érintett meg talán kevésbé, elvégre a művel való találkozás idején még nem voltam abban az életkorban, amikor ennek bármi jelentősége lehetett volna, a dal üzenetét így csak jóval később integráltam. Bámulatosan kreatív és energikus electropunk felvétel ez is, jobbra-balra kivezetett fémes csöngésekkel, túlzásokba esés nélkül. Az **Ugly Stewie** volt a lista legrejtélyesebb tétele a tompább vokállal, visszafogottabb, összetett szöveggel, izgalmas angol beszúrkodott hangmintáival, olyan volt, akár egy hétvégi újság keresztrejtvénye, ráadásul az *„on the road I see a horse, his name is Alexander of course”* szövegrész a sok ropogós intonáció miatt nálam így vésődött be, akár jól vettem, ki, akár nem, de rímelt a *„power / slower”* szavakkal, néha ennyi is elég, hogy valami beragadjon egy egész életre. Ráadásul tagadhatatlan és kritikán felüli az O.C.T.S képessége az ízes történetmesélésre. Merthogy ebben rejlik a zenei teljesítményén túl az abszolút szuperereje. Képes átadni idegen nyelven is valamit, amit meg szeretnénk fejteni, el akarunk képzelni, bele akarjuk magunkat élni, és ez az, amit még ma is kevesen tudnak és művelnek, holott bizony volna rá igény. Az O.C.T.S. érdekes sztorikat és hihető életközeli helyzeteket csuklóból és reflexből rázott ki a fekete bőrkabátujjából a pongyolán odavetett angol mondatokon, alternatív és erősen random hangkészletén keresztül is, és pont ez volt az a speciális tudás, ami hátborzongatóvá tette a produkciót, nem pedig a mindent-is-odamondás, über-okoskodás felett érzett félistenhit-mámor, amit egyes előadók szenvtelenül művelnek ma is. A **Platoon Leader** jó példa erre, még ha tempójában konszolidáltabb, óvatosabb. A lemez fontos és drámai csúcspontja nálam az **After A Hard Day**, a horzsoló és puttyogó hangjai, feszültséggel telítettsége, szaturáltsága és előtérbe helyezett vokálja, benne a nyomatékos *„Go, F*ck Y. M”*, vagy épp az olyan sora miatt, mint a *„Ha a tükörbe pillantasz, egy gyilkost látsz csak”*. A **Way End** (Út vége) szerencsére felkerült a magyar *INDUSTRIAL LANDSCAPES from the Hungarian Electronic Underground* válogatásra, teljes respekttel, hisz méltán ott a helye. A legmagasabb részein mindig sokat agyaltam, hogy mégis mennyi próba után lehetett ezt így egyáltalán felénekelni?

Hamisítatlan O.C.T.S. lemez Blackhead Agency (Steve Blackhead) jóvoltából. SPARS-kódja szerint AAD-láncú, vagyis analóg szalagos felvétel, mixelés után fordult át végül digitálisan lemezre - kissé elcsúszott kékes-lilás vizes és homályos printtel. Az 1988-ban alapított székesfehérvári Glóriában nyomták, amely a keleti blokk legelső CD-gyártó üzeme volt (1993-tól már VTCD). Nedves környezetben, full csatakosan is hallgatható.

Az **Epilog - Monique** egy szoftosabb, fellágyított lezárásnak hat. Ha esetleg elfáradtunk volna a zúzásban, akkor itt tűnhet úgy, mintha egy teljesen más, 80-as évekből ittragadt zenekar demószáma lenne ez, a punkosság teljesen elillan.

Nem hiába indult az O.C.T.S egyszerű, de nagyszerű ötletekkel operáló testzenei projektként! Haladtak előre alaposan megtervezett művészeti vagy ideológiai koncepciók nélkül is, erős kulturális ellenszélben, meg nem értettségben, alternativitásban és újításban, ezért a hatása máig kitart. Olyan stabil és értékálló kincse ez a hazai dark ipari underground múltnak, amit vállvonogatás nélkül ma is elő lehet venni, főleg egy nehéz nap után. Az O.C.T.S talán rossz helyen volt, rossz időben, de mégis magyar közegben született Szent Grál-Powerbank. Nekem máig hiányzik ez a teljesen manírok és képmutatás nélküli karakterisztika a mai dark underground zsánerből és a globális elektronikus színtérből is.

U96:
DAS BOOT (1992)

Amikor első alkalommal az MTV-n lement a Das Boot videója, szerintem beteget jelenthettem, és nem mentem iskolába, egész nap a tévé előtt ültem és vártam, hogy újra leadják. Aztán pechemre delegáltak valami többnapos diákönkormányzati országos kongresszusra, éjjel feküdtünk ott különféle életkorú fiúk az emeletes ágyakon valami lepukkant pesti koliban, mindenkinek büdös volt a zoknija, pont úgy festettünk, mint a Buchheim regényben. A walkman-ben már sokadjára forgott oda-vissza az U96 kazi, amit rögtön az első nap vettem Pesten, de valaki annyira utálhatta, hogy reggelre ellopta.

Az a tengeralattjárós agydöngölős német érzés! Apámat emiatt hetekig győzködtem, hogy nézzük meg moziban, nagy nehezen be is adta a derekát (mármint a valóságban is), ugyan tetszett neki a film, de jelezte, hogy neki beállt a dereka a kényelmetlen moziszékben a 3 órás Wolfgang Petersen műtől, viszont nem akart megbántani sem, csak közölte, hogy legközelebb akkor jön moziba, ha fekve lehet nézni a filmet. A Das Boot volt tehát a techno-legenda, Alex Christensen poszter a kamasz szobák falán, ősi germán techno-isten hegesztőszemüvegben, zeneszerző, DJ, és Detroit után Hamburg lett hirtelen az első számú vágyakozási célpont, ahol ilyen jól lüktető, szonáros, a monoton mélytengeri háborúk összes zaját, rázkódását, ambientjét felvonultatni képes zenét tudtak gyártani. Kennedy akarok lenni! Hol van már a Kommandant? Ruder, lassan előre, 7 fokkal eltérni, igyekezzetek fiúk! Döbbenetes filmszerűség, ami nem csoda, hisz nagy része a filmből kimazsolázott hangokból lett összerakva, gurultak a fiatalok a folyosón a krumplival együtt, a dízel-gép, a szelepek, a morze egyszerre csattogták, kopogták és fügyülték az ütemet, majd a Das Boot merülni kezdett. Abba az acélszivarba voltunk bezárva mindannyian, a filmbe képzeltük magunkat, hol a hídon, hol a toronyban, szélben, hajnalban, a látcsövet el se vettük a szemünktől. A **Sporty Animal-Loving Extrovert** vicces csimmbumm-cirkusz némi tekergetett zajjal, vasütögetéssel, a **No Control** a befűzött hangminta nélkül csak egy olcsó szintipopszerűség, az **I wanna be a Kennedy** akkora *Visage* koppintás, hogy a szegecsek csak úgy lőnek a túlnyomástól miatta, de ilyen volt a kissé *enigmás*ra vett **Art of U96**, lágy eső koppanó hangjai, riadt madárcsicsergés és máris technoművészetnek hatott. A U96 büszkén felvállalta, hogy a marketinggépezete is működik, nem csak egy tengeralattjárós történelmi filmre felhúzott technopop lemez, és bár minden egyes agyonsamplingelt számnak van sajátos atmoszférája, a mega-seller címke főként a sok tévékampánynak, reklámnak és erőltetésnek volt köszönhető. Hogy mégis miként tudott Top-Ten Hits lenni, az a rajongói éltetésre és az agyonjátszásra vezethető vissza. Nem csoda, hogy a U96 a második albumtól meg is kezdte mélységi merülést, a későbbi Das Boot remixek, átdolgozások sem tudták már visszahozni a projektet a felszínre. A U96 úgy vált keresett és felmagasztalt ünnepelt sztárrá, hogy eladta nekünk felpumpálva, felzajolva az 1981-es, eredetileg *Klaus Doldinger* által komponált filmzenét, ezzel együtt történelmi, technológiai, heroikus világba helyezett át bennünket, és ennyi pont elég is volt hozzá, hogy rojtosra hallgatás közben mélységmérőket rajzoljunk a füzetbe. Ha az original score felől vizsgáljuk, akkor a fülbemászó melódiái miatt, ha a techno divathullám felől, akkor pedig az iparisága és a techno rave miatt tartottuk és tartjuk még mindig kultnak és cool-nak.

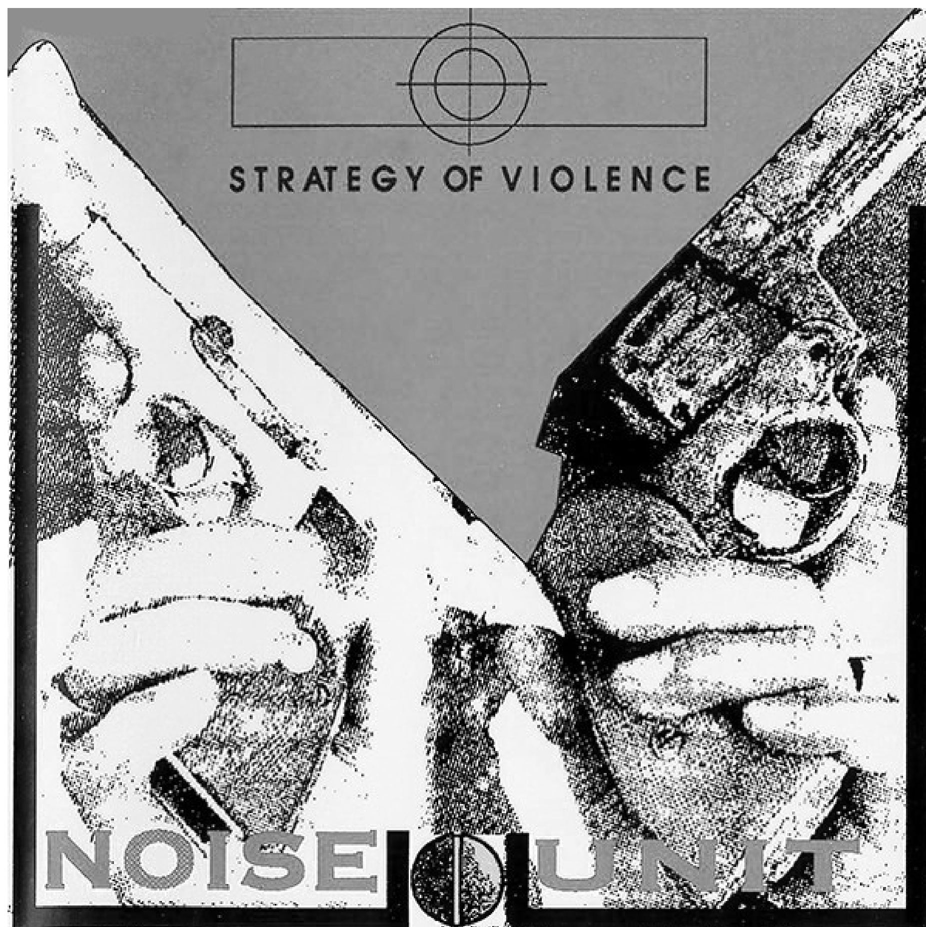
HIDEG RONCS:
A HANG / THE VOICE (1992)

A Hideg Roncs magyar korai kísérleti, zajos, drónos, ambient csoportként alakult 1986/87-ben Debrecenben. Először sok akusztikus zajkeltő eszközt használtak, majd később a tagokat használták el, míg végül 1991-től a Roncsot Broder Ferenc és Rácz Mihály duóként folytatták tovább. Kazettaiparosság ez a javából, valódi fekete-fehér handmade borító, írógépelt kiadványinfók, és ezeken meg sem lepődünk, hiszen a fanzingyártás legendái!

A Hideg Roncs a valaha volt legtalálóbb magyar zenekarnév különdíjasa a szememben, már ha lenne ilyen verseny, de nincs. Különösen roncsoló, hideg, ha a zeneszerszámokat, eszközöket, alkatrészeket, és ezek egyszerre borzasztóan kreatív-destruktív felhasználási módját tekintjük. Ének, szövegek, beat, dob, basszus, nos, mindezek nincsenek, minek is, ha így is lehet puritán pszichedelikus indusztriált, kortalan rituális instrumentális zenét gyártani? A kidugott nyelv (vagy fül) fáján hozzáfagy a jeges vashoz. A Hang / The Voice 70 limitált példányban készített kazetta, melyen 43 percben, négy tételben kapunk kásás zajokat, mormogást, gitárhúr-reszelgetést, és legfőképpen: hidegrázást. A C 46 jelzésű fekete kazetta szépen felcímkézett, benne magyar, német, angol nyelvű infó, korabeli ára az owen-i Neuzeitliche Tonkonstruktionen disztribúciójában 8 német márka volt, ami akkori árfolyamon kb. 380-440 forint között mozoghatott. (Összehasonlításképp: egy üveg sör 23 forintba került akkor itthon.) A sorszámozott tételeket végighallgatva különleges extraszenzorikus (beszarásközeli) élményben lehet részünk. A felvétel minősége alig különbözik a mai noise magnókazettákétól, volt Dolby is rajta, továbbá ez a hordozó különös népszerűségnek örvend ma is ezen műfajok kotyvasztói és gyűjtői körében. Az A-oldal és az AA (vagyis B) oldal tételei között azonban van egy alapvető eltérés: az A-oldal a fogyaszthatóbb amorf konstrukció, míg a párját hallgatva az ember inkább a szék karfájába kapaszkodik. A **Movement 1** cseppkőbarlangba ragadt idegen lények sikolyaitól hangos, nyers és búgó frekvenciákkal próbálnak segítséget hívni a földkörüli pályán túlról. Ez tiszta ideglelés és para a köbön! Hurkokba göngyölt ketyerésző, visszhangzó, gügyögő zajok, morgás és kaparászás, majd egy törzsi csoport rövidke, de kedves dalolászása.
A **Movement 2** egy laposra fektetett hanghullámú, enyhébb zajsüvöltő szeánsz. Kotoncoló dobolással, hipnotikusan váltogatja az ütemét és erősségét, 3:40-től még emberi hang is hallható benne, konkrétan a falban rekedt sikerpszichológus és spiritiszta, aki egykor lenyelt egy vaskos rézkilincset a neurológián, azóta itt kísért nekünk, és kifejezetten élvezi a saját öblös hangját hallatni. Kedvelem ezt a számot, mert egészen ellazulok, megnyugszom tőle. A **Movement 3** már dobhártyagyilkos, kíméletlenül magasfrekvenciás zajtolulás, improvizatív, de vallatni lehetne vele! A **Movement 4** sem más, szinte az előző folytatása: kicsit több a kásás darálás, brummogás, sivítás, változatosság. 1992-ben nem sokan vállaltak be ilyet! A Hideg Roncs a zaj használatával és a kísérleteivel élénk és nyomasztó képeket, érzéseket generált, megmerített bennünket az embertelenségben, a rideg pusztulatban és visszafordíthatatlan károkban. A borító bennem egy fonott szőnyegporoló totemoszlopot idéz. Az is hogy tudott horzsolni!

NOISE UNIT:
STRATEGY OF VIOLENCE (1992)

Hangparádé, ötlet-outlet, feszegetve a Frontline határait, Leeb & Fulber beledobáltak mindenféle európai és amerikai techno-glitch-et, stílus-idegen hangzást, de minek? Van ebben burkolt 2Unlimited, Technotronic, fékcsigorgás, szirénák, makákóvicsogás, barlangászat! Mindez egyszerre jó és kevésbé az. Értékelhető a tempóssága, harcossága, a trappoltatási próbálkozásai miatt, ugyanakkor vitatható, hogy a hangminták, sávok, dobok valahogy mégis koszosak, olcsó hatásúak maradtak, a hangcsalamádé miatt pedig le is, de fel is értékelhető. Én a mediánértékét keresem. Meg is lesz.

Egyes bandák ilyesmiken szét szoktak menni, összevesznek, mert mindig akad, aki stíluselkötelezettebb, míg mások inkább kísérleteznének, kilépnének a saját maguk által ásott zenei medrükből. A Noise Unit-nak, ha így vesszük, van is, meg nincs is létjogosultsága, inkább felesleges side-projekt, mint pl. az *Intermix*, vagy a *Synaesthesia*. Ugyanakkor remek alkalmat teremtett egy más brand és személyzeti, kompetencia-összetétel melletti alkotásnak, akár nevezhetjük nyomáskiegyenlítésnek, komfortzónából kilépésnek, hiánykitöltésnek is. Nagyjából bármely NU lemez elmenne FLA-ként is némi fazonigazítás után. Azt is sejtjük azonban, hogy miként mennek a dolgok a valóságban, amikor a kiadók kezei és a szerződéses kötelmek is nyomogatják ám hónalj alatt átnyúlva a keyboard-okat!
A **Strategy of Violence** mindezek ellenére egy tisztességgel összerakott koncepciólemez, amely rávilágít és zenei csomagolóanyagokkal tekeri körbe az erőszakos világrendünket, illusztrál, dühöng, kritikát fejt ki, de tölcsérpántot is csatol a beteg kutya nyakára. Vicsorogj csak, de harapdálni már nem engedlek. Profilaktikus megoldás ez. Másodvonalbeli FLA, Bill-hangú lemezként mégis élvezhető, még akkor is, ha olykor átszűrődnek belőle az európai techno dance olcsóbb kliséi, amelyeket a lengyel Takt kazettákról szívtuk magunkba. Megjelenésekor a korszellem, a hallgatói ízlés más volt, a mai bőséges zenei eszközök, hangminta-bankok mámorát ismerve ez akkor nemhogy elment, hanem egyenesen progresszívnak hatott! Mai (zenész) füllel viszont komplett sávokat, effekteket tudnánk szívesen kimiskárolni belőle és feltölteni valami egészen mással.
A csapkodós **Corroded Decay** még épp lecsúszik, viszont a **Hollow Ground** már idegen, és oda nem illő szövetdarabokat (pl. vinnyogó sziréna, piaci traktusok) tartalmaz, mégis energikus parkettzúzó track ez! A **Hate You Feel** kicsit mintha a konkurrens (és azonos évjáratú) *FLA* megasiker, a *Tactical Neural Implant* resztlijéből építkezne egy betépett makákó kórussal kiegészítve. Valódi underground dühösség, cyberpunk és mocskos utcai hétköznapi benyomások keveréke, az **Assault** is ezt igazolja vissza, talán az egyik legerősebb, emlékeket bekapcsolni képes felvétel az albumon. A **Carnage** beszaggató ütemei, technokrata merevsége és feszesen tartása, itt-ott injektált hangocskái és furcsa mintái miatt nem hagy kétséget afelől, hogy a 90-es évek underground zenei ellenállási mozgalma ez. A **Kick To Kill** bevezetője ezzel ellentétben olcsónak és kommersznek tűnik, a sikítozáson, felejthető szintieffekteken kívül már orángutánok is hallhatók, a dobgépekre felszögelt punkos és torzított ének győz meg egyedül arról, hogy ez egy erőleves. Az **Alle Gegen Alles** megpróbálja a lebegős *DAF*-osságot eljátszani némi németes robotikussággal. Hidegre hangolt diszkófényeket, nagyot dobbantó bakancsos lábakat, hullámzó és mechanikusan mozgó közönséget vízionálok,

mielőtt egy cseppkőbarlangba nem tévedünk. Ugyanis csöpög valami, úgy érzem. Kis kotoncolás, sivító gépalkatrészek, ismétlődő zajok, tér és katonai parádé-szegmensek botlanak egymásba a **The Passage** felvételben. Ez le is lóg a lemezről, mert a dobolás valahol világzenei, a rágyógyuló basszus szintetizátorszörny pedig elhangolt és túlvezérelt, mégis érdekes, különös atmoszférát teremt. Élet és halál közti átjáróban araszolunk, ezúttal Leeb szöveges idegenvezetése nélkül. A lemezt lezáró (majdnem lerázót írtam) **No Soul, No Fear** azonban visszacsempészi az elcseszett világunk romjai fölött érzett aggodalmunk, dühünk porózusosra és karcosan elgépiesítettre kalapált, szenvtelenségben és fenyegető tempójú szabványokban mértségét. Nincs már lelkünk, nem is félünk. Ugyan minek is? A Strategy of Violence egyes elméletek és rajongói vélekedések szerint igazán remek *FLA*-lemez lehetett volna a *Caustic Grip, TNI*, és az 1994-es metálfertőzött *Millennium* között. Átmenetiségét, gitárnyűzéseit, de legfőképpen a büntető jellegű szekvencerszőnyegeit, bivalyerős és mérges vokáljait ma is csodálhatjuk. Ami viszont csöppet sem tett jót ennek az albumnak, az az erőszak. Nem is a SOV központi témája, vokálja, de még csak nem is a vascsővel bordasort kiverő zajcsomói és dobképletei miatt. Hanem, mert szerkezetileg és művészetileg lett földre rántva és megerőszakolva ez a projekt. Tekintsünk el a cover artwork-től, az mindegyik kiadásnál borzasztóan alacsony színvonalú, a Dossier féle verzióban a Techno Grafix szóközöket hagyott ki a lemez címének legépelésekor, így egyes betűk összecsúsztak, a Cleopatra kiadó alvállalkozójának, a Promo Design Associates-nek a munkatársai pedig annyira fantáziátlanok voltak, hogy a techno és computer szcéna 3-4 betűtípusán és az ókori és középkori építészet és szobrászat sablonjain nem láttak túl. Még színek terén sem! Jól jött volna egy komplett dalszövegkönyv, hiszen máig nem találni sehol a SOV egyetlen számának szövegét sem. Az erőszak a koncepció azon részét trafálta el leginkább, amellyel kimaradt egy fontos lépés: a „Kevesebb több"-elv alapú utókontroll, meózás, melynek során a mérnökök a végső mix előtt még kigyomlálhatták volna a fölöslegesen belegyömöszölt, hatásrontó elemeket és effekteket. Mindenhonnan lehetett volna mit kihúzni! Az első két NU a *Klinik*-et megfelező *Marc Verhaeghen*-nel született, de a SOV csalogatta vissza Fulbert a stúdióba, tehát göngyölítéses csiszolási folyamat eredménye. Ilyenformán respektálható az erőfeszítés és a brand evolúciója, hiszen vannak erős központozású, itatóspapírként működő track-ek, amelyek jócskán feltörlik velünk a padlót, szétáll minden hajszálunk tőle. A kellemetlenebb, csillámporos mellékízt viszont minden újrahallgatásakor érezni. Ez pedig nem más, mint az erőszakos „túlírtság", amit én most direkt ebben a szövegben követtem el - pusztán a hatás kedvéért.

PLACEBO EFFECT:
GALLERIES OF PAIN (1992)

Hadd kezdjem ezt itt most nagy beismerésekkel, hibákkal, amiket elkövettem, elszenvedtem, és azóta is szórom a langyos, szürke hamut a fejemre. Első vétkem az, hogy a Placebo Effect nem volt az életem része, és később fedeztem csak fel azt a sokat emlegetett álláspontot is, mely szerint ez egy német Skinny Puppy-klón, így említésre sem méltó. Aztán a 92-es debütáló anyagukat nem Kodály-módra, azaz csak tiszta forrásból hallgattam sokáig, és bosszankodtam a lemezdinamika érthetetlen törésein, majdnem meg is írtam, hogy több szám hirtelen, és érthetetlen módon szakad félbe.

Nem tudom, kinek van még türelme flow-szerű tevékenységekhez, mint például olyan 1000 darabos puzzle kirakókhoz, ami előtt görnyedni kell gyatra fénynél, egybefüggő sötétkék az ég a tájkép 60%-ában, és csak a forma alapján sikerül betalálni a mintázatba, ami vagy belehull könnyen, vagy nem, amúgy semmiféle segítség nincs, csak a próbálkozások végtelennek tűnő sora. Valahogy hasonlóképpen viseltettem a Placebo Effect iránt, ezt-azt hallottam tőlük, de sosem állt össze a teljes kép, én pedig türelmetlenebb voltam akkor még a jelenlegi önmagamnál. Aztán most, napjainkban, mikor képes agyonütni egy péntek délutáni Kelenföldön történő depresszív szambázás is egy érzelmileg és fizikailag iszonyatnehéz munkahét után, és olyankor is folyik a könnyem, mikor nem is sírok, ráadásul a Galleries of Pain is csak 30 évvel később üt be nálam, és úgy húz át rajtam, mint a Tettye IC, ahogy elbambul a mozdonyvezetője, mert túlságosan lendületben van, és 180 ember (zömük telefonnyomó egoegyetemista) szalad a sorszámozott, de soha precízen ki nem jelölt kocsija után, ahová helyjegye van. Nagyjából így trafált be nálam a kult debütáló album. Nem értettem, hogy miért szaggat be a ritmusa, miért vágnak el számvégeket, ez valami hiba lehet? Nem gondolnám tudatosnak, nem logikus a számok sorrendje sem, a 10-es kocsit a 32-es követi, szaladunk mind, aztán rájöttem, hogy nem is tiszta kópiával dolgoztam, és majdnem megírtam, hogy ez annyira beteg…! Pedig nem is az, csak helyes sorrendben, és rákészülve, nem befeszülve kell meghallgatni ezt a csodát, a fájdalom ékes és gyönyörű galériáját. Nem véletlenül tekintik a hűséges PE-hívők épp ezt etalonnak, mércének, kult klasszikusnak. Ez pont az a lemez, amihez egy jéghideg szeptembertől március végéig tartó agóniával és sötétséggel átitatott időszakban jólesik hozzábújni, szokni, szoktatni, kóstolgatni, incselkedni vele, mégsem tartósan benne maradni sokáig, hanem még idő előtt kimászni belőle, különben leránt, lehúznak a templomi harangjátékai, a mély zongoraleütései. A benne búvópatakként csordogáló hangmintái habos farvizén akarod különben felvágni az ereidet egy sötét erdő mélyén, egyedül és elhagyatva. Pontosan tudták ők ezt, így tervezték meg. Made in Germany. Halálpontos mindene.

A receptje egyébként nem titkos, soha nem is volt az. Sikerült vegyíteniük mindazon elemeket, amelyekre érzékenyebbek vagyunk, már amennyiben emberek vagyunk és nem droidok egy nagy és kiismerhetetlen drámajáték mellékszereplőiként: bemutatja a természetközeliséget (nem valami cyberpunk hozzáállás!), az enyészetet, haldoklást, életidőt, elmúlást, lelki folyamatokat (ez pl. kemény, de pózolásmentes, eredeti gótság!), és mindezek egybegyúrva adják meg a kegyelemdöfést azoknak, akik úgy kattannak rá, mint mondjuk én. Ámuldozva.

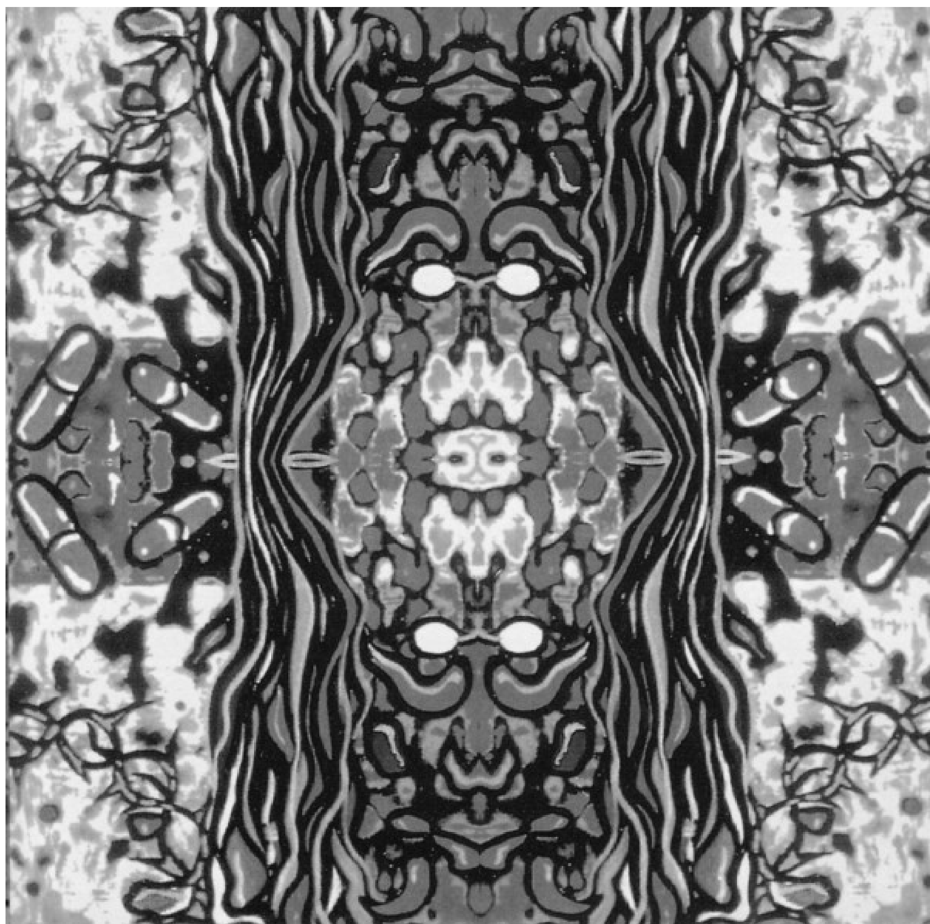
„A placebohatás tudományos bizonyíték arra, hogy képesek vagyunk meggyógyítani magunkat. Gondolataink elég erősek ahhoz, hogy dolgokat hozzunk létre. Mikor kezdjük el ezt elsajátítani?”

Pont ezt az ezoterikusnak ható szöveges-képes üzenetet rántotta be valahonnan az internet bugyraiból a zenelejátszóm, miközben az anyagot hallgattam, persze a hivatalos albumborító helyett. A képen egy kék-fehér-vörösben áttetsző átvilágított emberi test épp egy kapszulát kap be, a placebo „gyógyszer” és egy agyterület is vörösen, vészjóslóan izzik. A Placebo Effect lelkileg hasonlóképpen működik. Ismerős, bízunk benne, tőle várjuk a fájdalom elmúlását, a szenvedések alábbhagyását. Aztán egyszer csak váratlanul megjön, enyhül a nyomás, a furcsa, hol kalamoló, hol karmoló hangjai hatására megkönnyebbülünk, mert olyan nem lehet, hogy más is ugyanígy érez! Pedig de, ugyanattól szenvedünk mind, csak ki mivel fojtja el, kinél mi működik, teljesen mindegy, hogy gondosan kitalált hangsorrend, félhangok, hangszóróból csilingelő harangszó, tonális óvintézkedések, szubliminális üzenetek, szintetikus anyagok innen-onnan összekapirgálva, vagy éppen egymásba folyatott dalok egyfajta megváltási-feloldozási képletként. A lényeg, hogy működik. Nem állítom, hogy a Galleries of Pain 52 perce minden hallgatóból katartikus hatást vált majd ki, ahogy azt sem állítom, hogy a kalóriadeficites-kalóriaszámolós, cukor és fehér liszt mentes étrend mindenkinek egyformán lefaragja a fölösleges zsírt a hátsójáról. Azt viszont bátran, és farkasszemet nézve is állítom, hogy a Placebo Effect kényszeres melléevések nélkül is hatalmas jelentőségű, egyszeri, és megismételhetetlen munkája ez, a 90-es évek dark elektronikus szférájának és életérzésének egyik legnagyobb lelki-zenei csúcsterméke, amely messze lekörözi és alázattal közelítve kezeli az emberi elme agóniáját, a fájdalmak leltárát, és habár néhol úgy tűnhet, hogy kölcsönvétel, utánzás, de semmiképpen nem süthető rá, hogy olcsó, pózer gothic-EBM másolat, vagy épp erőfeszítés nélküli áldozat lenne. Ez sokkal inkább soha le nem járó, örökké szavatos gyógyír, amelyhez idő, türelem, együttérzés szükséges. Továbbá nagyfokú képesség az önmagunkba nézéshez. Az egész más kérdés, hogy manapság találni-e olyan embereket hozzá, akikben mindez egyszerre megvan. A mutató a műszeren lefelé fittyed, elbizonytalanodom, nagyítóval keresgélem én is. Túl nagy a zaj már hozzá, hogy tisztán lássak tömegben is. Én is inkább bedugom a fülem, ez ömöljön bele inkább, ne a sok felszínes anyagias, üres locsogás, bármiféle humán vetület és mély érzések nélkül.

A Placebo Effect vitathatlan előnye, hogy európaisága ellenére úgy képes rátenni az emberi lelki sötétségek ütőerére a mutatóujját, hogy közben a saját személyiségét egy pillanatra sem veszíti szem elől. Különös ambientes átvezetésekkel vonultat fel mélyben gyökerező, vérként kisarkadó érzéseket, fájdalmakat és agóniát. Egy szemvillantásnyi időre sem válik szirupossá, popossá, nem alázkodik meg, hanem egyenes gerinccel áll bele mindabba, amit nonkonvenciális zenei univerzumként és atmoszféraként élünk meg. Mi, akik a XXI. század modern marketinges szemléletén (át)nevelt, alig észrevehető csoport vagyunk, akik a tömegek kontra legkisebb működőképes piac elvén evickélnek a rákként terjedő zeneipar, valamint a Spotify- és Bandcamp-maszturbációk károsultjaiként.

Talán lesznek, akik a **Mystress** első sorainál már feladják, elvéreznek, mert szokatlanul cseng, hozza a dark wave bevált módszereit, a beleklimpírozást, kihagyja az agressziót, benne hagyja a sötétséget és a vinnyogást. Akiket itt elveszítünk, azok később sem találnak majd megnyugvást és értéket a lemezben. Ehhez több bátorság kell, élvezni az átvezetések, átúsztatások szokatlanságát (**Intoxication**, **Intersection**, **Autopsia**), alámerülni a zománcos, hideg vízzel teletöltött kádban, jócskán éjfél után, ráadásul jobb híján: egyes egyedül. A **Psychotrauma** görcsös kezekkel ránt alá, istenem segíts, ezért már a *Suicide Commando* is két kézzel nyúlt, ehhez képest a **Posion Tree** merész, alternatív sötét tánczene, satufékez, de közben tartja a lassú hörgést és a magasabb tempót is, döbbenetes elegy. A **Brain Entropy** óvatosan lebegő instrumentálja után a címadó **Galleries Of Pain (Bloody Pain Remix)** igényes filmszerű patchworkdarab. Aztán klasszikus átvezetés után hirtelen dark EBM csapongásba zuhanunk, a **Move (Animation Remix)** ki is lóg a sorból, több benne az energia, több a düh, a mozgás, az ellenállás, mégis bepasszol a puzzle-darab, ott van jó helyen. A komplex és velőig kaparó **Psychological Drama** pont olyan jó, mintha a *Skinny Puppy* a horrorfilm-szcenikai loop és sampling technikát épp tőlük tanulta volna, és nem fordítva. Talán nem véletlen, mivel utána a **Devoid Of Soul (Salvitation Remix)** egyfajta *Testure*-klónnak hat, de nagyon rendben van, még ha ugyanaz a szekventált hangszer-kombináció is fut végig benne. Az **Agony Of Mind** mintha csak egy korai *Suicide Commando* szerzemény lenne, nyomatékos, bugyogó, elhalóan szenvedélyes, mind pontosan „ugyanezért éneklünk így”, nem pedig lágyított angyalhangon. A **Dawn And Death** olyan míves zombi-felvétel, hogy a TWD-írók helyében én külön epizódot szántam volna csak ennek az egyetlen dalnak, talált, poros-véres kazettáról lejátszva, örvendezzen mindenki a hajnali halálnak, aláfestő zene ez a bármely pillanatban beköszöntő apokalipszishez. A végére a **Lumph** került gyönyörű, vénákig tekergő, elnyújtott melódiaként. Bátor, igényes lemez ez a meggyötört szívű, érzékenyebb, tépelődő embereknek.

COIL:
STOLEN AND CONTAMINATED SONGS (1992)

Lopott és fertőzött dalok, a Coil sokadik kísérletező, többször újrakiadott és vitatott albuma, az 1991-es Love's Secret Domain testvére, benne az előző nyesedékeiből, maradványaiból kikutyult, megfuttatott, bearanyozott, levakarászott, megkevert számok, amelyek a lemez címével ellentétben inkább önálló ambient-trackek, nem dalok, ipariságtól távol, mégis oly közel. A mailorder fiaskóról, el nem döntöttségről, céltalan zagyválásról, írási és felvételi hibáiról most nem lesz szó, sokkal inkább azt emelném ki, mitől meghatározó(bb) még az alapjául szolgáló, ismertebb Love's Secret Domain-nél is.

A Coil kaleidoszkópszerű munkássággal bír. Átláthatatlanul keresztváltós, boszszantóan össze-vissza katalógusuk, a hívőkre és nem hívőkre megosztott táboraik, a minden létező kémiai, filozófiai és szexuális abúzus elkövetésének kényszere és a máig levakarhatatlan “ipari elektronika” címke, ezek minden alkalommal azt az ambivalens érzést okozzák, mint amikor egy iratmegsemmisítővel ledaráltatnak veled színes papírokat, utána pedig azt követelik tőled, hogy legyél már szíves színskála szerint sorba rendezni a vékonyka papírszalagokat, mindezt fizetetlen túlórában. Te pedig ott ülsz és boncolgatod a papírkócot, rakod szépen sorba a csíkokat és hol röhögnél, hol meg bőgnél, de azért csinálod. Nagyjából ilyen a Coil műveihez közelíteni is. Belegabalyodsz, beleragadsz, megideologizálod, keresed és szemöldökcsipesszel válogatod szét a hangmintákat, mi honnan van, milyen hangszerek, megfordított (visszafelé lejátszott hangszalagok), mindez lelocsolva gázolajjal, juharsziruppal, beszórva hamuval és rózsaszirmokkal, tükörszilánkokkal, transzcendens érzésekkel, életidegen technológiákkal, aztán csak bámulsz bele még percekig a mélysugárzó membránjába, nézed a kúpot és nem is tudod eldönteni, hogy mit is hallottál pontosan. Még mindig transzban vagy, felkavarva, megforgatva egy másik világban, valahol odaát, ahonnan sem John, sem Sleezy nem térnek vissza. Amúgy egyikőjük sem halt meg, csak most átmenetileg épp nem elérhetők, majd odaát várnak széles vigyorral, megterített asztallal és lelkesen, egymás szavába vágva újságolják el, hogy mi mindent kevertek ki azon az oldalon. Amilyet itt azóta se. Senki.

A Stolen and Contaminated Songs (fan-rövidített nevén: S&CS) egy baljós csillagzat alatt született, nehézkes, mégis könnyen fogyasztható, kontroverz, limitált kiadású album, amely minden figyelmet megérdemel, akár Coil-hívő valaki, akár nem. Nem állítom, hogy minden perce élvezet, vannak benne igen elütő, kilógó, mondhatni statikus és sztatikus fájdalommal járó pontjai, ennek ellenére egy nagyszerű zenei produktum, amelyet 5 nagylemez előzött meg (jó, a Coil megjelenések igen rapszódikusak, ritkán átgondoltak és koncepciózusak), hogy végül rákapaszkodjon a *Love’s Secret Domain* albumra (Coil csúcsmű az 1999-es *Musick To Play In The Dark, vol. 1*. és a 2005-ös *The Ape of Naples* mellett), és kellemes nyári, koraesti hidegrázást okozzon. Erre erősen rájátszanak azok a repetitív hangminták, amelyek innen-onnan származnak, végtelen loop-nak tűnő papír- és hangszalagok, amelyekből sose keveredsz ki, mert csapdába csal és csak akkor kapod fel a fejed, mikor szinkópált részek legyintenek meg, vagy épp olajosan vastag dobolás kerül csúcsdíszként a tetejére mindennek. A **Futhur** (elgépeléssel: Furthur/Further = Further Back and Faster) parádés technikai bravúr

a reszelős részeivel, olyan hangokat csal elő a rendszeredből, hogy kamillázol jobbra-balra, senki sem merne hozzányúlni vagy lenyúlni belőle, holott ez a 90-es évek elején megszokott, hétköznapi ügy volt. Brilliáns sampler-zajzene a javából. Az **Original Chaostrophy** meg rögtön lehűti -45 fokra a szívedet, ravatalozói hangulatba csomagol a klasszikus hangszereivel, elektronikának csöppnyi nyomát sem találni, aztán 0:53-tól leesik a tantusz, ott a vágásjel és amit eddig hallottál, azt elkezdi visszafelé lejátszani szimmetria-képletben és meglepő, de még így is hasonló hatást vált ki, csak elég bizarrnak hat. A **Who'll Tell?** a maga filmszerűségével, bekresselt szövegmintájával, horzsoló zajaival, orientális csomagolásával gyűr maga alá, soha senkinek nem szabadna róla beszélni. Az **Omlagus Garfungiloops** bevezetése egy komolytalan játék a technikával, de aztán átadja magát egy cinseprős analóg elektronikának, pontosan ilyenek véleményem szerint a légsúlyos balatoni esték augusztusban is, mikor bogarak keringenek az útszéli lámpák körül, ahogy teljes és utánozhatatlan magányban battyogsz hazafelé a szálláshelyedre, igazi presszó-melankólia, monoton jazz-fájdalom. Egy átlag magyar művészfilm egyik jelenetébe képzelem magam, ahol mindig is otthonosan mozgok, vakon tudom, minek hol a helye, nem is verek a sötétben semmit se le. Az **Inkling** kis suttyogó hangjaival megidézi a *Front 242* tíz évvel korábbi *Least Inkling*-jét. Bár ez itt ölelhetőbb, kevésbé nyers, alig hűvös, ide-oda cikázó skálák, kifédelés. Vagy inkább "Balance-eltolás" eltérő irányba, nevezhető öncélúnak, de más hangsávra viszi át a hangsúlyt. Lassan úsztatja ki a nagy semmibe, pontosabban valami retro számítógépes játék hibaszignáljába. A **Love's Secret Domain** demója zenei alapban visszafogottabb, a vokál meg jól előretolt, kabaré-varieté hangulat ül arra a helyre, ahol hallgatod, kevesebb a mély, kevesebb a pergés, kevésbé csilingelő, fékezett visszhangú, és ami a tesóalbum végén foglalt helyet, itt, a S&CS-t metszi ketté. Remek lenne beszélni valakivel, aki rajongóként bemagolta annak idején ezt a számot az első kiadáskor, hogy mennyire jött be neki itt a demóváltozat. Nyilván 30 év távlatában senki se lenne képes visszaemlékezni ilyesmire, de kár! Mindenesetre szenvedélyekkel, tűzzel és néhol dühvel megfuttatott szám ez, *Nick Cave & The Bad Seeds* tudott még ehhez hasonlót. A **NASA - Arab** nekem kezdettől fogva egy rejtélyes, megfoghatatlan, értelmezhetetlen felvétel a maga balkanizált ritmusaival, féktelen lüktetésével, monotonitásával, sávról-sávra játékosságával, és talán nem lövök nagyon mellé, hogy bekúszik oldalról a 37 évesen elhunyt *Bryn Jones (Muslimgauze)*, akinek zenei örökségét a Coil-hoz hasonló áhítattal még ma is kitartóan ápolják. Az etno elektronika és a post-industrial vegyítése mindig le tud nyűgözni, itt ennél a változatnál most egy perccel rövidebben. A **Who'll Fall?** (Ki fog elesni? vagy Ki

fog zuhanni?) tárgyilagosan meséli el valaki öngyilkosságát a telefon üzenetrögzítőjén keresztül. Valós, megtörtént eset alapján íródott, Peter Christopherson készülékéről érkezett, aláfuttatva egy semmi kis olcsó, egyszerű zengetéssel. Drámaiságát mégsem a zenei alapja adja, hanem az analóg és cross-bar rendszerű tárcsázások, vonalhibák, recsegések, foglalt és félrement kapcsolások, automata válaszüzenetek hangjai, és az előrevetített, előrelátott tragédia: John Balance halálát 42 éves korában szintén zuhanás okozta, plusz alkoholmámor 3,6 méternyi szabadesés gravitációban nagyon-nagyon rosszul érkezéssel. **The Original Wild Garlic Memory** egy kimérten hömpölygős hosszú darab, a **Wrim Wram Wrom** utána már szinte távoli karcos űrzenének hat, elhagyott űrállomásról fogott vészjósló szignálok, beakadt lemez, paranoia a köbön. A rövidke **Corybantic Ennui** fagott-hangjai filmbéli átkötésnek tűnnek, csak hogy belefussunk a lemez legsúlyosabb és legkevésbé élvezhető darabjába is picit. A **Her Friends the Wolves** semmi más, csupán egy mélybe tekert mormogás, alatta felfedezni vélem a Love's Secret Domain némely alapsávját, de olyan mértékben le van lassítva, hogy nem nyújt semmi élményt, a lefelé pitch-elt szöveg szinte ért-

A felső változatot talán 1994 és 1996 között nyomták újra ezzel az eredetiből centrifugált albumborítóval, a gyűjtők is csak találgatják, míg az alsó a 2019-es méregdrága reissue, részletgazdag, kaleidoszkópos és központi feliratot is tartalmaz, de ugyan minek, ha egy kultikusnak számító, ismert lemezt rejt?

hetetlen (adatbázisokban viszont megtalálható a transzkriptje), súlyos és mindez 11 percen át soknak, unalmasnak, végtelennek, öncélúnak hat. A lemezt az LSD (Love's Secret Domain, micsoda áthallás!) nyúlósra húzott kulcsmelódiája zárja a **Light Shining Darkly**-val, mire megszoknánk, már véget is ér, kis szünet után még roncsolt gépi szintetizált beszéd veszi át a sáv helyét, aztán a semmibe szalad ki, repeat-en viszont majdnem körbejátszható, már aki bírja.

A Coil-t a *Throbbing Gristle* és a *Psychic TV* után post-industrialként szokás aposztrófálni, azonban a zenekar jócskán túlmutat ezen a kategórián, mivel sokkal több réteget használ, mint amennyit bárki is masszív szerhasználat után egyébként merne. A transzcendens, okkult hangokkal való perverz játék, a cut and paste technika, a loopolás, az arányérzék és az univerzális hangulatteremtés tette a Coil-t naggyá, és egyszerűen megismételhetetlenné.

A S&CS egy nagyszerű példalemez erre, és bár a reissue-k kapcsán jócskán kiakasztotta a masszív Coil-rajongókat is, azonban vitathatatlanul egy bámulatosan szépre, térbelire kevert, széles spektrumon mozgó, és rendkívül változatos zenei kompetenciákról tanúskodó, leginkább instrumentális hanganyagról van szó. Még csak nem is annyira elrettentő, nem túl elszállt, nem túl kompromiszszumkereső, ugyanakkor nagyon is szerethető kísérleti elektronikai lemez ez, amelyet évente egyszer legalább muszáj elővenni, feltenni, és alámerülni a Coil miazmás, olajos, csillámporos, bűvös atmoszférájában. Nagyon elszalad ám az a bő egy óra, még ha a benne lévő elnyújtott hömpölygés néha hosszúnak is tűnik. Aztán ott ülsz a végén leforrázva, a mellkast préselő kínos csöndben.

Javasolt egyedül hallgatni, mert nem mindenhol kompatibilis holmi itt-ott szerzett barátokkal és barátnőkkel, vagy nem éppen zenei orientáltságú családtagokkal. Lehetőleg ne akasszuk ki, és ne riasszuk el őket, tehát ne a Coil legyen a válóok! Inkább decensre vett fényekkel vagy félhomályban, zavartalan körülmények között, egyedül hallgassuk meg, ha tehetjük, vagy ha másként nem megy, akkor méretes fejhallgatóval, mérsékelt hangerőn, bár az nem annyira hozza át az érzést és a különös teret. Borzasztóan nagy kár, hogy a Coil oszlopos tagjai nincsenek már közöttünk, nem tudnak mesélni erről és a többi anyagukról, így meg kell becsülnünk azt a bonyolultnak tűnő, de méltó kitartással mégis lassan kibogozható 23 itt töltött évüket, no meg a színes, vékony papírszalagokat, amelyek türelmesen az asztalra borítva várakoznak szépen összeragasztva.

SKINNY PUPPY:
LAST RIGHTS (1992)

A Too Dark Park (1990) és a The Process (1996) között elfoglalt és 30 év múltán is fajsúlyos lemez belemar a húsunkba és szünet nélkül emlékeztet bennünket arra, hogy a szerzett, vélt, garantált jogok nem feltétlenül jelentik azt, hogy meg is kapjuk, vagy érvényesíteni tudjuk őket. Ha a Föld bolygónak, mint önálló entitásnak lennének jogai, simán mehetne bíróságra, fellebbezhetne, független ügyvédet fogadhatna az összes rajta elterülő, elrákosodott ország, nemzet és a rajta élősködő, kizsákmányoló, gyalázatos, emberformájú félisten ellen. És veszítene is minden egyes alkalommal.

Ez a lemez azonban közel sem a jogokról szól, hanem Nivek Ogre személyes téveszméiről, a különbséget tenni nemtudás állomásairól, és arról, hogy mi a valóság, és mi nem az. A *Too Dark Park* zenei útkeresései és az egyre masszívabban jelentkező idegen behatások után (melyekből volt bőven, hol tűk és vegyszerek, hol pedig toxikus emberek formájában) kínszenvedve megszült album erős törést okozott a zenekar pályáján. Mindezen tényezőknek az atonális, zavart, zajfüggönyök mögé rejtett agóniáját hallhatjuk a Last Rights-on, ami pokoli kihívás, hiszen alig lehet elképzelni, hogyan is készülhetett. Mégis eladási siker lett, pedig szinte befogadhatatlan, megviseli hallgatóját, és teljesen mindegy, hogy épp 1992-t vagy 2022-t írunk-e. A normalitás minden formáját kínosan kerüli, olcsó klisék sehol, nem tükrözi a korszellemet, nem szól emberi jogokról. Egyvalamit csinál csak, de azt piszkosul helyesen és pokoli hitelesen teszi: az emberi szenvedés (külső és belső) változatainak, hangulatainak lenyomatát adja ki. A Skinny Puppy utolsó, messze merészkedő kísérletező lemeze ez egyetlen igaz balladájával, a **Killing Game**-mel, innentől azonban lejtmenet, a breakbeat, feltámadások, fejen pörgés se menti meg a Pygmalion-hatástól. Így válik egy legenda nihilizálása, kisemmizése mindig szomorú történetté, amely *D. R. Goettel* halálához aszfaltoz nyílegyenes és többnyire sík (*The Process*) utat.

A LAST RIGHTS NEM VALÓ MINDENKINEK. TÉNYLEG NEM. Ehhez képest a szánalmas netes jegesvödör kihívás dedósok buta játéka csak. De próbáld meg ezt a lemezt egy ültő helyedben egy verőfényes napon bármely magyar lakótelepen meghallgatni szünet nélkül legalább ötször egymás után, miközben nem válsz hőssé, se mocsokká, csak alámerülsz önmagad nyomorában, még akkor is, ha kifelé vetítve, színlelve nagyjából rendben van az életed. (Vagy azt hiszed.)

Ritkán születnek ilyen mély művek. Lövésed sem lesz, hogy ennyi különféle hangból miként lehet ekkora depresszióparádét faragni úgy, hogy közben nem is vagy öntudatodnál a folyamat szignifikáns részében. Ha ez nem készült volna el, nem lett volna *Download*, nem lett volna maxra tekert SP-kult (bár a vitatott *Rabies* hiába imádott lemez a rajongók körében, a tagok között vésőkalapácsnak számít, bomlik ám minden, porral és salakkal teli az összes kutyaszáj). De közben ott van a klubklasszikus és leborulva imádott **Inquisition**, a horrorisztikusan tűpontos hátborzongást okozó **Riverz End**, amelytől sírhatnékom támad olykor, mert zenészként és zenehallgatóként is vállalom: ezek utánozhatatlan, másolhatatlan, leképezhetetlen produktumok. Talán a *Dead When I Found Her* hardcore makacssága vitt valamennyire közel minket hozzá, de elérni senkinek

sem sikerült, és vélhetően nem is fog. A szívrohamok tönkrevágott szimfóniái, a gyilkos játék tanításának visszafejtései, a tükörfűrész-látomások, az agyondaraboltság, az édes levelek örökké keserű íze a szájban, gonosz erőkkel táplált kínok, és szembefordításuk önmagával. Felsorolni is lehetetlen, mennyi hártyavékony réteget lehetne véres, szakadt körömmel lekapirgálni erről az egészről. Tudatos szerkesztési elveknek nyoma sincs, mozaikosra lett zúzva egy 10 kilós kalapáccsal, és csak akkor tűnik némiképp szépnek, ha elég távol állsz tőle. Ha közel nyomod az orrodat (netán mélyen benne vagy), akkor kiver tőle a víz, olyan hangokat fogsz felfedezni, amelyek valójában benne sincsenek, de ráfogod, hogy csak neked van eléggé high-end hifid hozzá, ami képes volt kihozni belőle még azt a lassú sercegést is, ahogy állattetemek bomlanak fel két zongora-fragmentum között, az ólmosan zengő társadalompolitikai vetületeiről nem is szólva.

A Skinny Puppy egy szörnyűséges és szörnyen ellentmondásos lemezt alkotott ezzel, felhúzva mindent az egyéni pszichotikus nyomorúságtörténet rideg drótvázára, amelyről kizárólag leesni lehet, mert olyan magas, hogy már az első szintjén is szédülsz, a dobhártyákat masszírozzák fekete olajos kezek, teleszúrkálva egyszer használatos tűkkel, véres habot köpünk reggelente, megriadunk a tükörből visszapillantó szőrös szörnypofától, letöröljük, de még mindig ott van. A *„tortured animals”* a Skinny Puppy univerzumában nem az állatvédők által hangoztatot szögegyenes véleménye alapján a kis aranyos, szőrös emlősök csoportjára vonatkozik. Az én olvasatomban sokkal tágabb: beletartoznak a gonosz fecskendőkön áthaladó pikkelyes kishalak, csúszómászók, toxikus gondolatok is, amelyek az emberekbe hatolnak azért, hogy kínzóak, lángolóak legyenek. Mert az ember is csak egy folyamatosan megkínzott állat valahol, van, hogy megverik, nem tud beszélni, ki van láncolva egy karóhoz, ütlegelik, idomítják, éheztetik, szomjaztatják, szóval a Skinny Puppy megkínzott, lesoványodott állatai talán nem is csupán drogériás tesztnyulak (*Rabies*), vászon bevásárlótatyikon olvasható felhívó üzenetek, nem csak védtelen rágcsálók, kismacskák (*Download: Music for Cats*) és megvert, agyonharapdált, vérző, csont-bőr kiskutyák a sötét parkban (*Bites, Too Dark Park*). Hanem szimbolikusan mi magunk is ezek vagyunk. Egyesek, de nem mindenki. Vannak, akik fehér köpenyben, egyik kézben pipettával vagy fecskendővel, a másikban pedig csőkulccsal közelítenek felénk.

A Last Rights egy borzasztóan megterhelt, megterhelő, szomorú, a végletekig disszonánsra kifacsart album, amely szikével osztja ketté a leghűségesebb rajongókat is. Nem javasolt gyors beszállónak, SP-tanulóvezetőnek, sem könnyű

ismerkedéshez. Tulajdonképpen alig használható valamire, hacsak nem önmagad legmélyebb, legsötétebb, véraláfutásos, és penetránsan bűzlő dögkútjába akarsz leereszkedni egy elvékonyodott, rojtos fogselymen. Az **Inquisition** és a **Killing Game** megmenti ugyan a helyzetet, de a többit is méltósággal, még ha vérgőzösen is, de hősként, egyenes derékkal hallgatva kell tudni kibírni.

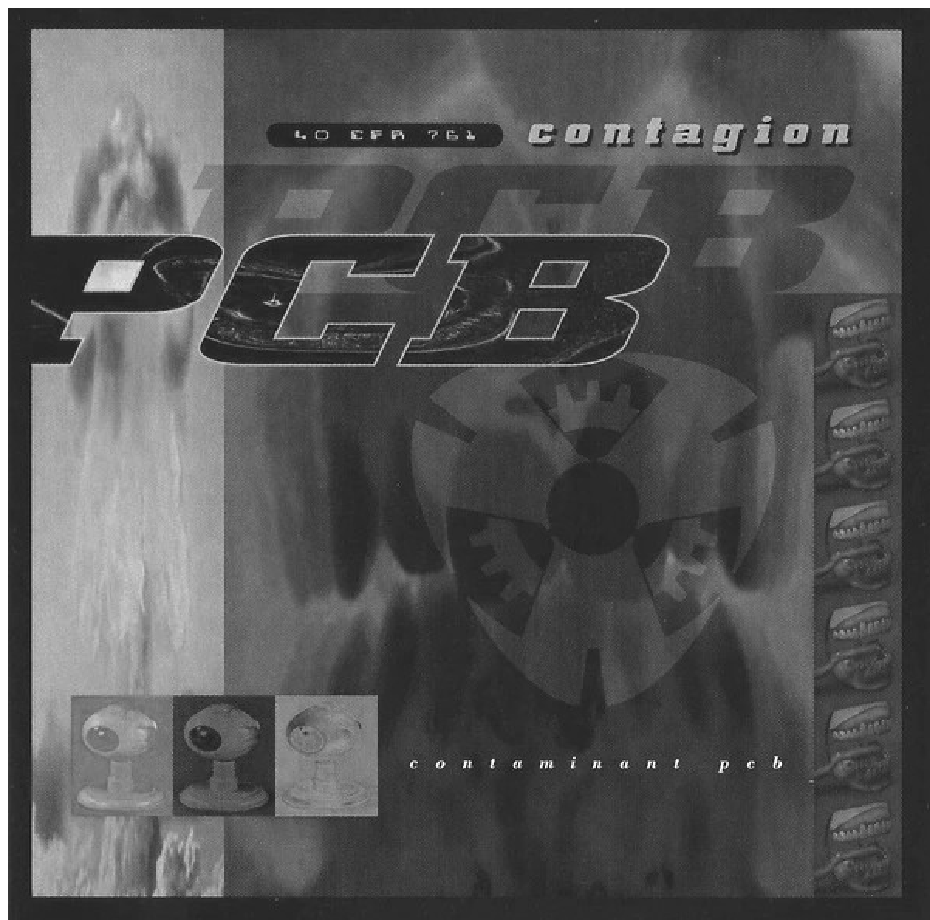
DE KI IS KELL TUDNI JÖNNI BELŐLE. HISZEN LENT ÉS BENNE MARADNI NEM SZABAD.

Ha megtekintjük a Last Rights tour háttérfilmjeit (backing tape/film) a Youtubeon, hamar rájöhetünk, hogy erősen elüt a szokásos vonuló felhőkbe, a természet bosszúdokumentumaiba, állatkísérletekbe ötvözött matériáitól. Nem tudni milyen technikával készítették, csak azt, hogy szinte nézhetetlen. Alap kötőanyagát *Nivek Ogre* csetlése-botlása adja egy (gyakran üres) adásszüneti tévékép előtt, akit időnként fekete sziluettbe fordított kriptaszökevények, szörnyszellemek igyekeznek elkapni, elragadni, lehúzni. Amellett, hogy ez egy mély, személyes önvallomás, egyben magát az általános értelemben vett embert is szimbolizálja: negatív erők és terek vesznek körbe bennünket, legyen az a jelen vagy a múlt árnyai, a legfélőbb viszont az, hogy ugyanez a jövőé is. Ugyanazokat éltük át, ki mennyire merült alá ebben, pusztította önmagát, és/vagy pusztították őt, tulajdonképpen nem is számít, hiszen nagyjából ezek az utolsó jogaink, ennyi maradt meg belőlük. Ebből a szögből vizsgálva a **Killing Game** nem kizárólag egy gyilkos játékot jelent (bárki is tanította nekünk elsőre), hanem az egyetemes szenvedéstörténet szimbóluma, amely a bioszféra és nooszféra kiirtásánál, minden egyes elpusztított élőlénynél és emberi gonoszságnál jóval messzebbre mutat: sajnos így fogunk maradni. A tébolyultság karaktere önmagában hordozza azt, hogy minél jobban félünk az egyetemes megőrüléstől, a Világ sötét árnyaitól, a Földet körbevevő megnagyarázhatatlan gonoszságoktól, annál inkább bele is süppedünk ennek mocsarába. E 30 éves párhuzamot akkor lehet leginkább tetten érni, mikor egy általunk jól ismert, tegnap még értelmes személy másnapra már összefüggéstelenül kezd el beszélni, vagy az online tevékenysége, megnyilvánulásai ostobává, zajossá, értelmezhetetlenné, hovatovább a személyiségével összeegyeztethetetlenné teszik. A **Mirror Saw** összes zaja, oda nem illő, szaggatottra szabva betoldott áriarészletei, különféle hörgéskatalógus-szeletei épp a személyiség tragikus szétszakadását hivatottak zeneileg leképezni.

Nagyon hamar bele lehet esni a gyors ítélkezések csapdájába. Ez korunkban a leggyorsabb, instant recept, amivel eltávolítjuk a gondolkodást önmagunktól, egyszerűbb és jóval kényelmesebb világértelmezési sémákat követve, táborokra szakadva. Könnyen legyinthetnénk arra, hogy a végtelenül betegre, életidegenre, zajosra roncsolt Last Rights csupán egy folyton visszaeső drogos nyelvileg és zeneileg használhatatlan, élvezhetetlen, disszonáns önvallomása. Ennél jóval több: három ember alkotása ez, ebből kettő a zenéért, egy pedig az átkötéses, szabadverses szövegekért és a felfoghatatlan módon improvizatív énekért volt felelős. Csapatmunka, mindenké, ha használt szereket előtte és közben, ha nem. Amennyiben ezt a toxikus alkotási körülményt (drogok, állandó, vibráló feszültség, rehabérett állapotok) lekapargatjuk a lemezről, és kellő távolságból tekintünk rá, láthatjuk és hallhatjuk, hogy létrejöttét egyszerre minden és semmi sem indokolta. Mai modernebb eszközökkel sem lehet leképezni, reprodukálni, a közelébe se lehet érni. Még az ilyen-olyan szennyezettséget, hatásfokot, vitatható tripminőséget, elmeállapotot befolyásoló szerek jelenléte és ártékonysága mellett sem. Nem vagyok zacheri/csernusi értelemben vett sztártoxikológus, pszichológus, fogalmam sincs ezen tényezők zeneszerzésre gyakorolt hatásáról, a bűntudat-jellemzőiről is maximum saját narratívámmal tudnék szolgálni. Mégis is le merem szögezni, hogy a Last Rights egy rendkívüli és egyedülálló, proszektúrás kísérlet a hangok, a lélek és az elme szutykos boncasztalán. Fojtogató levegője, bomlása, a kísérő diszkomfort-érzése, összevetve a tudatos szerkesztésre törekvés teljes hiányával olyan sötét kísérleti matériát eredményez, ami csakis egyetlen egyszer, rövid időablakban és elmékkel, speciális kínzóeszközök kombinációjával hozható létre. Elképzelni sem tudom, hogy mi érhet a közelébe. Hogy lehetett ezt a turnén újra és újra elénekelni, lenyomogatni gombokon? A rajongók lelkébe szeretnék belelátni, akik először hallották, vagy épp egy koncert után szétgyötörve hazabotorkáltak. Bennük mi játszódhatott le? Hogy érezhették magukat? Most képzeljük bele magunkat 1992-be, és ne napjainkba, miután már sok *Welt, Oghr, Download* jammelésen vagyunk túl, *cKey* és *Brap, Back & Forth* lemezeket szívtunk magunkba. Akkor milyen volt és mennyire fájhatott? Most mennyire fáj?

Klán-egyszavasok a lemezről 2021. augusztus 29-én:
Kárhozat / Tükör / Karcos / Rehab / Inkvizíció / Őssejt / Pokol / Katarzis
Trauma / Ördögűzés / Kegyelem / Kicsavar / Kaotikus / Alapvetés / Félelem
Csontnyeső / Brutál / Fragmentáció / Tébolyult / Balzsam krémleves

CONTAGION:
CONTAMINANT PCB (1992)

Nem emlékszem már vissza a napra, hogyan és milyen formában jutott el hozzám ez az anyag, talán évekkel később, Napsteren vagy DC+n keresztül, de szépen párhuzamba állítható a mi O.C.T.S-ünkkel, valamint a jóval későbbi Space Monkeez Inframind-jával, még ha technikailag, költségvetésileg és terjedésileg egy Mariana-árok is a szakadék. A Contagion rövid életű, elrockosodó projekt volt Amerikából, pumpáló nyaki ütőérrel, punkos lázadással, vegyvédelmi köntösre aggatott nyomtatott áramkörökkel, protézisekkel. Cyber! Sav! Gázálarc! Hit! Remény! Szemtelenség! Szeretet!

Az 1988-ban startoló trió egyből cégalapítással kezdte *Keith Arem* hangmérnök vezényletével. Amint kiadói szerződéshez jutottak, máris nyomták a Contaminant PCB-t, turnéztak a *FLA*-val, csináltak két nagylemezt, és egy válogatást, majd eltűntek a porondról. Mentségükre szóljon, hogy még a stúdiójuk is leégett 2008-ban. A Contagion professzionális cyberpunkként szólal meg, számai között nincs töltelék. Orgánuma nyers, lázadó, harcos, alapvetően mindegyik száma megahitnek számít, ebben a zsánerben viszonylag kevesen versenyezhettek vele. Klasszikus önmeghatározási, elvi-identitási, elhatárolódási, határkijelölési dolgok foglalkoztatták őket, pedig csak 8 darab számról beszélünk, a többi remixelgetés, változatok, mégis oda-vissza működik, a technologizáltsága mellett a gitárnak is helye van. Pillanatig sem szépelgő. Hiperkritikus és gyakran aggresszív beállítódásuk konstans, nem eredményez balladákat és himnuszokat, csak a pofánkba ordítja a „fuck you”-t. Nem a mi hibánk, ki vagy te, hogy pofázz, tartsd a vonalat, az állásaidat, határaidat, ne hódolj be senkinek, soha, de soha! Ennyi volna az üzenetcsomag, de mindez rendesen nyakon lett öntve industrial rock mázzal. Csak pislogsz, hogy mégis mi volt ez? A bitdarabolás melós ám! Kérdés, hogy nyeljük-e le a hazugságokat, lopjuk-e ki a képletből a lelkünket, ha nem akarjuk, hogy ellopják az elménket, ki mivel kinek tartozik, és egyáltalán, tartozunk-e bárkinek is ezért a rothadt világért, amit örökül kaptunk, és nagyon nem érezzük ám jól magunkat benne! Isten, Jézus, meg a többiek, elhúzhatnátok már! Saját személyes vallása van már itt mindenkinek, még egy villanyoszlopnak is, hiába imádkoztunk (egyesek amúgy még mindig), de hazugság ez az egész, szóval kopjatok le végre mind, ne szóljatok bele többet a dolgunkba, majd mi hiszünk, amiben akarunk, és legfőképp a technológiai taktikai vissza (igazából ellenetek) történő fordításában. Meg egyébként is mindenki - a semmiben hinni nem képes - fiatalokat akarja csak önképére formálni, megtanítani a hazugságok elfogadására, alkalmazkodásra, megalkuvásra. Ha nem engedelmeskednek, le is rombolják őket, ahogy kell, szóval mikor lesz már ennek vége? (30 évvel ezelőtti életérzésről van szó a dalokban, de azóta változott bármi is? Joggal kérdezhetnénk, bár tudjuk, hogy nem. Nos, a Contagion a ilyenekről lamentál végig.)

A **We Believe** (Hiszünk) a fentiek summája, az önrendelkezésről és az autonómiáról szóló direkt proklamáció. Színtiszta, csiganyálkás érzetű tv-s szektareklám szöveggel indít, hogy aztán számonkérje a hazugságokat, majd kikövetelje a saját döntés jogát. Zeneileg inkább szimpla amerikai rock, gitárok, dob, kevés szinti, és a **We Believe (God mix)** is csupán egy metálos riffparádéval, meg egy kis lezáró beszaggatással gazdagítja az eredeti nyitószámot. Ehhez képest már

az **Ingest** (Nyeld le) egy feszesebbre húzott membrándobos, elektronikásabb, cyberpunkosabb hangkészlettel operál. Ellenállásra ösztönöz, bár egyértelművé teszi azt is, hogy a válogatás nélküli hazugságok befogadására szántak bennünket, a lelkünket ugyan visszalophatjuk, de az elménket akkor is tovább fogják fertőzni ebben a duálisra húzott (Mi vagy Ők) világrendben. Autentikus és ismert dühérzet ez. A **Who Are You** (Ki vagy te) már egy fegyelmezett, disztópikus harci dal, elsőre csupán fogalmakat sorol fel torz robothangon és a *FLA*-recept szerint kifőzött cyberpunk war sound set-tel. Azonban a felsorolásból felsejlik, hogy végtelen és kíméletlen elnyomásról, harcról, visszafogásról, visszafejlődésről, az igazság és a fiatalság elpusztításáról kapunk gyorsjelentést. A **Scratch** (Kaparás) sem kendőzi el a problémákat: amikor az elme leáll, elkezdődnek a rémálmok, egy olyan világban vesztünk el, amelyben sosem hittünk, és amit sosem támogattunk, így enyhíteni kell a belső nyomást. Ha eddig nem lett volna elég egyértelmű az ellenállásra buzdítás, a **Fight!** (Küzdj!) direktben nem közvetíti a parancsot, csak a beillesztett beszédmintákon keresztül. A szövege az érdektelenség, beleszólás és a szabadság igényét üzeni:

Kit érdekel, mit gondolsz
Kit érdekel, hogy mit csinálsz
Ma már nem számít
Kit érdekel mit tudok
Kit érdekel mit érzek
Amúgy sincs különbség
De amit gondolok, amit érzek
Számomra különbséget jelent
Kit érdekel, mit gondolsz
Kit érdekel hova megyek
Különbséget jelent, ha szabad lehetek
Különbséget jelent, ha én lehetek

Kit érdekel, mit gondolnak
Kit érdekel, mit éreznek
Ez csak az idő akadálya
Azt mondják, túl fiatal vagyok
Azt mondják, túl kicsi vagy
Az egész csak egy lelkiállapot
Kit érdekel mit gondolok
Kit érdekel hova mész
Számomra ez nem számít
Különbséget jelent, ha szabad lehetek
Különbséget jelent, hogy én lehetek

Az **Aggress** ennél explicitebben fejezi ki a bürokrácia, képmutatás és a rendszerek visszásságait, küldi el melegebb éghajlatra tompábbra kevert, de pitbullszerű ugató harcias hangokkal. A **Turn of the Screw (PCB edit)** (A csavar fordulása) is illik a sorba, bár inkább punk rockba hajlik, importált hangmintái jobbak, mint maga a komponált szám. Remixekről most nem írok, ellenben az album zárója, a **Contagion Seven** profi atmoszférájú, fertőzött instrumentalitás, hátborzongató horrorisztikus surrogások, adóvevőzés, készülékek, zárt osztályok, krematóriumok, koszlott és lepotyogó csempék, üres, elhagyott termekben kóborló, megkínzott lelkek és egyéb entitások neszei jó érzékkel, nagyon plasztikusan lettek belesűrítve. A harciaskodás vége többnyire ez szokott lenni: kinyiffanunk mind.

KMFDM:
MONEY (1992)

A banda ekkorra már kivívta magának az undergound elektronikai punk vezérigazgatói székét, sokkal több amerikai behatással egyik legjobb, és legmaradandóbb albumukat készítették el. Az alvilági counterculture (ma: cancel culture) szakadt lázadástól, erőszakos gitárriffektől, rapeléstől túlfűtött és izzadt, de csöppet sem fáradt alakjai egy grandiózus, teljességgel önazonos munkát szállítottak le, és bár megfejelték a későbbi albumaikon is ezzel-azzal, az eredetileg dupla albumnak szánt Money-t még mindig élmény betenni, ha harcosabb kedvre szeretnénk kalibrálni magunkat.

„Hello Teenage America!” - divatoljunk, lüktessünk, vonuljunk, mutassuk meg magunkat a nagyközönségnek, röhögjünk mindenki arcába, keressünk pénzt, szeretkezzünk, meg ilyenek. A Money története azért sokkal kalandosabbra sikerült, és máig erős flexkulturális tanulságokkal szolgál mindannyiunk számára.

Miután több hónapig turnéztak az USA-ban a *Ministry*-vel, a KMFDM Európa felé vette ismét az irányt és felvették a *Naive* című lemezüket. Mesterszalagokkal a kézben, Sascha 90 nyarán visszatért Chicago-ba és megerősítette szerződéses kapcsolatukat a Wax Trax! kiadóval. 1990 őszén visszatért Németországba, a német zenekar pedig egy rövid európai turnét indított a *My Life With The Thrill Kill Kult*-tal együtt. Ekkora nyilvánvalóvá vált, hogy a zenekar jövője nem Európában, hanem az Egyesült Államokban van. Az addigra begyűrűzött perek és az újrakiadások ellenére az 1990-es *MLWTHTKK* turné alatt Konietzko és En Esch egyszer csak felhagyott a közös munkával. Konietzko emiatt 91 elején Hamburgból Chicagóba át is tette székhelyét. Akkorra a KMFDM már az USA-ban is ünnepelt bandává vált, őszre Konietzko mégis visszatért, hogy felvegye a Money lemezt a zenekar többi, Németországban maradt tagjával. 1992 elejéig kellett csak várni. En Esch úgy döntött, hogy végleg a tengerentúlon marad, Chicagoban azonban megfordult a szélirány. Hiába volt túl a banda akkora már két két sikeres turnén, a Wax Trax! addigra csődeljárás alá került, az alapító James Nash szívrohamot kapott, a személyzet nagy részét elbocsátották, és így minden terv a darabjaira hullott. A KMFDM azonban nem adta be a derekát, hanem inkább tökösen ígéretet tett, hogy új szerződést írnak alá arra az esetre, ha a kiadó életét külső segítséggel meg lehetne hosszabbítani. A new york-i TVT Records, amely addig *Trent Reznor Nine Inch Nails*-ének adott otthont, felülvizsgálta a károkat, felmérte a hátrahagyott törmeléket, nem kevés kockázatot vállalva végül beszállt a buliba, és lelkesedéssel, friss vérrel, hatalmas pénzügyi támogatással, jobb terjesztési rendszerrel elérte, hogy a dolgok végre stabilizálódjanak. A Wax Trax! pedig ismét olyan erővé vált, amivel számolni kellett. Egyszerűen nem lehetett ebből kiszállni, és nem is lett volna ésszerű.

A következő album az *Apart* címet kapta (volna), hogy megfelelően tükrözze a két fő dalszerző közötti szakítást, valamint azt a tényt, hogy a költségvetést is mereven kettéosztották. Mindkét tag fele-fele arányban írta volna a dalokat az albumra, azonban *En Esch* közreműködését a Wax Trax! végül elutasította, így Konietzko több pénzt kapott az album befejezéséhez. Az immár **Money** című albumra szánt dalok közül több emiatt ki is maradt, és későbbi kislemezeken,

válogatásokon jelent meg, az album fennmaradó részét remixek töltötték ki, míg Esch hozzájárulása képezte az 1993-as *Cheesy* című szólóalbumának magját. A Money a rajongók körében a fentiek ellenére jó fogadtatásra talált az olyan számok ereje miatt, mint a **Vogue**, a **Sex on the Flag**, vagy a lemezcímadó nóta. Konietzko számára 1992 sokkal jobban beütött, hiszen 1990 és 1993 között két albumot és a hozzájuk tartozó kislemezt is kiadhatott az *Excessive Force* mellékprojektben. Ez eredetileg a *Thrill Kill Kult*-os *Buzz McCoy*-jal való együttműködésként indult industrial house vonalon. *McCoy* viszont csak egy számig bírta ki, utána szépen dobbantott is.

A Ministry-hez hasonlóan a KMFDM is vonzotta a Money albummal azokat a hallgatókat, akik nem feltétlenül voltak nagy rajongói az ipari zenének. A dörzsölően zajos és disszonáns Money aligha tekinthető könnyűzenének, olyan mint sajtkrémes szemes babbal és mazsolával kuszkuszt fogyasztani. Az ipari zaj agresszivitása mellett domináns az amerikás hangzás, a heavy metal, az euro-tánczene és a hip-hop elemei is. Az acélozott metálgitár, a torzított ipari és az elcsöppenésig szexi női vokálok, a szinkópált táncos ütemek valóban egységes, izgalmas egésszé egyesülhettek, és nyilvánvalóan ez adta a Money abszolút sikerét, és egyben rajongói megosztottságát is. Jómagam a 90-es évek derekára jutottam hozzá, de első hallásra éreztem, hogy ez merőben elüt minden addig hallott produktumtól, nem volt se technós, sem teuton, sem robotikus és technológiai, ellenben olyan punk energia és rombolhatnék áradt minden számból, hogy térdre rogytam tőle.

Még egy fontos adalék. A 90-es évekre felfokozott és kissé naív remények gerjedtek arra vonatkozóan, hogy az ipari zene képes lehet végre beszivárogni a mainstream-be, és feloldódni, ellazulni a tömegízlésben. Ha *Billy Idol* 1993-as *Cyberpunk* lemezére, vagy *David Bowie* 1995-ös *Outside* lemezére gondolunk, ezek épp ezeknek az időben kitolt és be nem teljesült reménykedéseknek a rock'n'roll manifesztációi voltak. A KMFDM ezzel ellentétben nem az elvontság, bonyolult absztrakciók és művészkedés irányába mozdult el saját tehetetlenségétől vezérelve, csupán megmaradt önazonosnak: a pénzsóvár, mindenre képes, drága stikliken töprengő stricik, utcai dealerek és a fiatal fehér középosztály mocskos lelkiismeretének, a hazugságokra épülő kormányok és társadalmak kritikájának, a bármi ellen lázadni képes osztályszegmensek bálványainak. Az akkorra begyűrűző high-tech / low life pólusai a végtelenben talán összeérnek, azonban a KMFDM univerzumában soha. Csupán felnagyítják a különbségeket és falra kent lila, vörös és fekete feliratokkal adnak hangot a mindenkori

tiltakozásoknak, erősen elrajzolt karikatúrákkal. A *Ministry* és a *NIN* ebben lemaradtak valahol. Sokáig az volt a mondás, hogy az ellentétek kibékíthetetlenek, ez lesz az utolsó egyben tartott KMFDM album. Viszont az első volt egy új éra kezdetén. Az albumborítón balra önarckép látható, mely a KMFDM vizualitásán hosszú ideje alkotó *Aidan Hughes*-t ábrázolja. Általában igyekezett a lehető legszorosabban a zenére alapozni a művészeti alkotásait, azonban Konietzko ezúttal nagyobb szabadságot adott neki a borító megalkotásában, így Hughes ihletet kapott, hogy a lemez borítóját inkább saját személyes élményei alapján készítse el. Hughes elmondta, hogy a kép *„az akkoriban tapasztalt utcai életmódból való kiábrándulásomat ábrázolja, és a művészet magában hordozza azt az utalást, hogy nem számít, milyen kísértés áll az utadba, akkor is fizetned kell!”*. Lilába, feketébe és fehérbe oltva mindez „Fogd a pénzt, üss vagy fuss” ingert vált ki.

A számok szemcsések, riffesek, karcosak, mégis változatosak. A nyitó **Money** gengszteressége, piszkossága a fiatalság megszólítása miatt emlékezetes. A **Vouge** tökéletes ellenpólusa a felső tízezer által dúdolt 1990-es *Madonna* slágernek, ugyanakkor a trendi és szintén amerikai *C+C Music Factory*-nak is (ne haragudj, meg foglak izzasztani, már ha egyáltalán emlékszel a szövegére), szaggatott ütemeivel könnyen a fejbe ivódik, mégsem lehet retro rádiós slágernek titulálni. A dialógusban feleselő **Help Us/Save Us/Take Us Away** már előrevetíti, hogy a KMFDM-et nem csak az ipar, hanem a dub és soul terén is maradandó befolyások érték Amerikában, ezáltal a „pokol kapui nyitva állnak számunkra is”. A német nyelvű **Bargeld** (Készpénz) szintén valahol az utca szülötte:

Mi lesz, ha már senki sem kiabál?
Hogy voltak a férfiak és hol voltak a bolondok?
Ki kételkedik itt az eredetében?
Mikor fogjuk kifizetni a számlát?

Ahol egyesülünk és testvérieskedünk
Ahol felriasztjuk és megijesztjük egymást
Ahol beosztják, szétosztják és meggyalázzák az igazságot…
És a béna ember odaadja a vaknak a botját.

Mi lesz, ha már nem tudsz aludni?
Senki sem lesz boldog félelemmel a nyakában.
Nem hiszel benne, nem érzed, úgyis eljön.

Kivándorlok egy rágógumi-paradicsomba
Senki sem lehet próféta a saját hazájában
Ahol csak az anyanyelved készpénze nyitja fel a szemeket
Német ez, az utolsó következményig

Feltámadok
A hamvakból egy új életbe születek

Többet akarok - Mindig többet
Pont mint Te
Mindig többet

Ha mélyebben belegondolunk, ez az elégedetlen kultúrsokk-szakasz egyfajta lenyomata, Európa után a 90-es évek Amerikájába csöppenni, csak nem múlik el nyomtalanul. A **Spiritual House** a horrorszcenáriók terepe, bár inkább tűnik töltelékszámnak, mégis megkapó, de nem ez a legerősebb pont a lemezen, hanem egyértelműen a **Sex On The Flag** az abszolút húzódala, amely lebegő basszusaival, horzsoló refrénjével isteni erővel vértezi fel az „eccerű férfiembört" (is), akár aggódunk azon, hogy mi helyes és mi nem az. Pedig a refrénje súlyos igazságra és a félt jövőre (sírra) mutogat figyelmeztető, sőt, fenyegető ujjakkal:

Isten kegyes a kiválasztott nemzedékhez / Egy szent nemzet királyi papsága
Lelkes erők itt, ifjúság és virágzás / De az értelem ujja a sírra mutat.

Az **I Will Pray** (Imádkozni fogok) hozza a KMFDM kötelező köreit, rendszerek megszaggatását, állandó igazságtalanságot, és mindez német-angol-baba nyelven is akadály nélkül átjön, prédikációk stílusába ültetve segíti elő az üdvösséget, különösebb zenei bonyolultság, túlszervezést sem igényel. Szimplán működik.
A **We Must Awaken** (Fel kell ébrednünk) akár egy mai „nemzeti" programdal is lehetne, és bár ez alapvetően egy komótos és nem is túl izgalmas instrumentális felvétel, a benne domináló beszédminták mintha akármelyik szélsőséges vallási szektavezető (vagy politikus) kiáltványából származnának, még ha 30 év is telt el azóta, elég hamar ráismerünk napjaink sötét / világos (dualitás) populizmusára:

Gyermekeink elméjét megmérgezi a szenny.
És bíráink félnek ezt a mocskot az igazságosság tüzébe vetni.

Az **Under Satan (Dub)** jó ideig nem ütötte meg a mércét a zajossága és a „csalamádésága" miatt, azonban el kell ismerni, hogy valahol felvillanyozó tud lenni, mikor borzasztóan szexinek képzelt női vokalisták kéjesen nyögik bele a stúdiómikrofonba, hogy „kíemefdíem". Ide van keverve még a **Spiritual House** és a **Sex** is, ha így tekintünk rá, akkor ez egyfajta KMFDM Money wrap-up, mash-up, de nem is lényeges ez. A **Vouge 2000** és az instrumentális **Money (Deutschmark Mix)** sem rendelkeznek különösebben említésre érdemes attribútomokkal, egyszerű mixek, annak viszont csöppet sem rosszak.

Foglaljuk össze, hogy mi minden miatt is érdemes a KMFDM ezen művét elővenni és figyelmet szentelni neki. Íme a főbb szegmensek:

- Bár sokan esküsznek az 1990-es *Naive* albumra, a zenekar a Money-ra találta meg saját modern, interdiszciplináris (dub, rock, metál, soul) és szélesebb közönséget megszólítani képes önálló hangzását, beleértve a rock és a metál iránt rajongókat is. Ez mindenképpen érdem. A *Naive* egyszerűen túlságosan torzszülött, kifacsart, beteges, kopott hangzású volt a Money-hoz képest, ami viszont 180 fokos fordulat és pezsgés!

- Bármi is történt a lemez 1990-1991-es felvételi és alapozási időszakában. Amerika rossz és jó társadalmi, zenei, utcai közbeszédi, üzleti, politikai, inspiratív és természetesen hangfelvételi technikai hatásai képesek voltak beivódni, párosodni, megtermékenyülni a KMFDM már meglévő kompetenciáival, legyen az szöveg, dalszerzés, kísérlet.
  Ez mérhető előny, amely erős elmozdulást jelentett a zenekar életében, ékes bizonyítékai ennek a *Symbols*, vagy akár a legutóbbi *Paradise* albumuk. Tartós hatást fejtett ki tehát az USA-ban töltött évek élménye a zenei produkcióik és fejlődésük ívére.

- A Money olyan kiváló gitármuzsikával és hangminta-beépülésekkel, torzításokkal lepik meg a hallgatót, amelyekre kevés példa van a későbbi KMFDM diszkográfiában. Nem mondom, a 3 évvel későbbi *Nihil*, vagy a 4 évvel későbbi *Xtort* sem rossz albumok, de azért jóval kevesebb váratlan és emlékezetes meglepetéssel incselkednek.

- A Money vágyvezérelt, direkt meghajtású, lélekirányító, csöppet sem bonyolult felépítésű, ellenben jó értelemben mocskos energialemez.

LAIBACH:
KAPITAL (1992)

A Laibach-nak sikerült ezzel a polarizáló, a kommunizmusból kapitalizmusba átmenetet illusztráló anyaggal zavart kelteni a rajongótáborban. A mai korból tekintve még inkább. A Kapital (Tőke/Főváros) egy olyan erős tektonikus és teuton törésvonal a zenekar stílusában, amely bárhonnan is nézzük, a tornasorból folyton kilógó, kapafogú, gyűrött trikós, csínytevő kamasznak hathat. Aki a korai, fejsúlyos történelmi vetületekkel zajongó formációt és műveit kedveli, annak azért. Aki a lassú tűzön felfőzött, slágerparádés, popzenei betétekkel felgazdagított anyagaikat kedveli, annak

azért lesz a Kapital mindig egy gonosz fekete bárány. Miközben ez a Laibach szinte egyetlen sav- és időtálló, időtlen albuma. Aki egyszer belehabarodott, az kivételesen páratlan és egyedi, megismételhetetlen alapműként tiszteli mindörökre, míg akinél nem kapcsolódott össze ez a koncepciólemez sem a korszellemmel, sem a kollektivista, sem a személyes fejlődéstörténetével, az fanyalogva legyinthet rá minden alkalommal.

A Kapital olyan Laibach lemez, amiről általában nem szoktak koncerten lejátszani egyetlen számot sem. Ez alól talán csak a **Wirtschaft Ist Tot** (A gazdaság halott) a ritka kivétel, de a visszaemlékezős, slágerválogatásos fellépések sem szoktak visszanyúlni ehhez a mérföldkőnek számító munkához. Nincs neki hivatalos újrakiadása, digitális feljavítása, sem díszdobozos, dokumentarista gyűjtői verziója, holott egy ekkora epikus és filozofikus mű ezt igazán megérdemelné. Ehelyett ott van az 1992-es három, eltérő tartalmú és szerkesztésű formátum, és csak kapkodjuk a fejünket, hogy a komorabb, lehúzósabb és sötétebb CD-kiadást, a fellazított, átrétegzett kazettás, vagy a kettő közé befeszülő LP verziót kedveljük-e épp jobban. *Daniel Miller* 41 volt a Kapital készültekor, *Milan Fras* pedig még csak 32 éves. Rögzítettek, mixeltek, és biztosan tanakodtak is ezerrel, a Mute Records pedig ismét a szárnyai alá vette a következő Laibach album készítését és kiadását. Egy gigantikus, elpusztíthatatlan Halálcsillag lett belőle.

Ahogy egy barátom igen találóan fogalmazta meg: az a jó zene, amelyikről nem tudjuk megállapítani, hogyan is csinálták. A Kapital-ra ez fokozottan igaz. Lüktető és vérbő módon tolta az experimentációkat és az improvizációkat a zaj, a történelmi és akusztikai hangulatmodellezés során. Sok rajta a kollázsszerű instrumentális felvétel, a térbeli-időbeli-ideológiai határok cinikus feszegetése. A számok szembetűnő stílusbeli eltérése és avantgárd jellege nem túl direkt, nem is hamar vagy könnyen befogadható válogatást eredményezett. Az operának, a háborús technológiai frontok és a totalitarizmus, kapitalizmus hangkészleteinek, a nyelvészetnek, a közgazdasági lélektannak, politikai gazdaságtannak, egzisztencialista filozófiának hangzatos tömegkarambolját hozták össze profizmussal és teljességgel érthetetlen módon. A Kapital minden másodpercétől "üss/fuss-típusú hidegrázás" környékezi meg a hallgatóját. Evolúció szempontjából parádés átkötést hoz létre a *Nova Akropola* ólmos súlyossága és a *N.A.T.O.* virtuális techno-színpadiassága között. Mindezt úgy, hogy a szerkesztésének körülményeire alig találni elérhető és magyarázó jellegű dokumentációt. Ahány formátumban kiadták, annyiféle változatú, hangszerelésű-csúsztatású, összetételű, mixelésű és hosszúságú felvétel jött ki.

A Kapitalból így is közel 30 féle release létezik, és nem ugyanazt hallja, aki a CD-vel rendelkezik, mint ami egy másik országban kazettán megjelent. A CD változat (felkerekítve) 79 perc játékidővel bír, a vinyl-re 81, míg a kazettára 85 percnyi anyag fért el, ugyebár ezek a formátumkapacitás határai. Ezért kerülhetett rá a kazettára extraként és utolsónak a **Steel Trust**, amit *Paul Kendall* és *Bertrand Burgalat* sztármérnökök jegyeztek. A CD-t vagy LP-t birtoklóknak *Germania* selyemhangja sajnos kimarad. Az album hosszát így is jóval több kritika érte, mint az egyébként indokolt lenne. Aki belecsavarodott teljesen, annak ugyebár máshogy telik az idő a hallgatása közben. A Kapital-nak azonban nem ez az egyetlen misztikussága, hanem az az übertonizált hangminta-gyűjtemény, amit isten tudja, mennyi idő alatt, és miként kuplungoltak ki, válogattak szét, és forrasztották be az album és az egyes számok különféle helyeire. A rap-től, a történelmi médiacsipetkékig, archívumokból kilopott titkos szalagok felhasználásán át a saját műhelyben egyedi módon felvett és hézagmentesre kikalapált szeletkékig, a Fras-orgánumig egy hihetetlenül komplex és gonosz módon sötét anyag természetű komplexumot ad ki, amely messziről, óvatosan kóstolgatva is meglehetősen felkavarónak hathat.

A Laibach ellentmondásos diszkográfiájában a Kapital az a lemez, amelyet csak egyetlen módon lehet fogyasztani: elkötelezettséggel, az elejétől a végéig, behúzott függönyökkel, zárt ajtóval, hűvös szobában, kellő részletességre képes lejátszóeszközön, ugyanis döbbenetes mélyek vannak benne, ami ha nem jön ki rendesen a lejátszáskor, akkor csak kellemetlen, monoton zajként és tompán hat, de nem ragadja meg az ember agyát és lelkét vasmarokkal belülről. Ebben az esetben a Kapital nem fog működni megfelelően. Sajnos a CD-kiadás ebben szomorúan alulteljesít, a kazetta pedig a magnetizált szalag dinamikájának és részletgazdaságának köszönhetően szájtátósan felül. Komolyan, jobban szól!

A Kapital nem egy vidám hangvételű lemez. Inkább egy olyan dobozra, időkapszulára hasonlít, amelyben egy rakás torz csecsebecse, színes és szürkéskék hangok, lilás pamutfonalak, ezüstszálak és polírozott nemesacél-keresztek, kifehéredett vagy megszenesedett csontszilánkok, zúzott kavicsok, törött faágak, félig megolvadt viasztekercsek és tompa, nem steril tűk vannak. Ide sorolhatnám a *Kraftwerk*-féle vokóder-számolást, a wagneri fogásokat, fúvós szekciót, vadászkürtöket, pergő harci dobokat, totalista letarolásra alkalmas basszusfutamokat, és nem utolsó sorban Milan Fras vérfagyasztóan mély és németes, operai, gyomorból jövő hangját. Hol monoton gyártósori, ipari kattogáscsomagnak, hol pedig csavarokkal, virtuóz mozaikzenéléssel, improvizatív sampling-játéknak, hol sercegő és tompa szónoklásnak, szavalatnak, gyermekhangoknak vagyunk

fültanúi, amelyben a mindenféleség gépies felvonultatása csöppet sem öncélú, hanem a lemez nyomasztó hangulatáért felelős mindvégig, ezáltal kivonhatatlanul erős kötőanyag. Emiatt követeli magának a teljes odafigyelést. Nem lehet félvállról belehallgatni, nem lehet megállítani, léptetni a felvételek között. El kell tudni merülni benne teljesen, mint egy szurokkal teli kádban tátott szájjal, teljesen mozdulatlanul. Amikor a Kapitalt felteszem otthon, olyankor érdekes módon a családomnak nagyon sürgősen „bevásárolhatnékja" támad, és mivel már jól ismerik a lemez hosszát, emiatt igyekeznek is a shopping centerből egyetlen perccel sem előbb hazatérni, mert ha még éppen véletlenül szólna a **Regime of Coincidence, State of Gravity**, akkor képesek lennének beletörni a bejárati ajtó kulcsát a zárba. (Azt meg nem akarom.)

A Kapital amellett, hogy nem dekódolható teljesen, mégis annyi kognitív és audiovizuális réteget képes felfedni magából, hogy komplett tudóscsoportok (és nem olyan mezei kritikai elemzők, mint mondjuk én) vaskos tanulmányköteteket tudnának megtölteni belőle. Gazdag referenciarendszeréből én most csak néhány vetületet ismertetnék, és ez azok számára lehet talán érdekesebb, akiknél a Kapital már nem bejáratós, hanem sokszor végighallgatott albumnak számít.

Akik ismerik a Laibach hátterét, eredetét, nem kerülhették el az NSK (Neue Slowenische Kunst – Új Szlovén Művészet) szlovén művészeti csoportot sem, amelyet 1984-ben (orwelli év!) alapítottak Ljubljanában. A szocialista Jugoszlávia ekkor már erodálódni kezdett, recsegett-ropogott a rendszer, és érezni lehetett, hogy egyszer véget fog érni, szét fog hullani. Mind keleten, mind nyugaton nyilvánvalóvá vált, hogy a tekintélyelvű diskurzus már nem valami rajtunk kívüli dolog, hanem bennünk lakozik, és ezért csak belülről, szimbólumainak, rituáléinak, rendjének és szabályainak megismétlésével lehet küzdeni ellene. Az NSK ezzel fogalmazta meg a különböző szabályok és megállapodások világát: performanszokkal, festményekkel és színházzal, valamint programadó szövegekkel, kiáltványokkal, kodifikált öltözködéssel, viselkedéssel és társadalmi hálózatépítéssel. A különböző totalitarizmusok közös alapjainak leleplezésével az NSK inkább volt univerzális, mint partikuláris (azaz kelet-európai), és azáltal, hogy egy másfajta, etikára és esztétikára épülő rendszert javasolt, egyben szakadást is jelentett a művészetben azáltal, hogy „eseménnyé" vált.

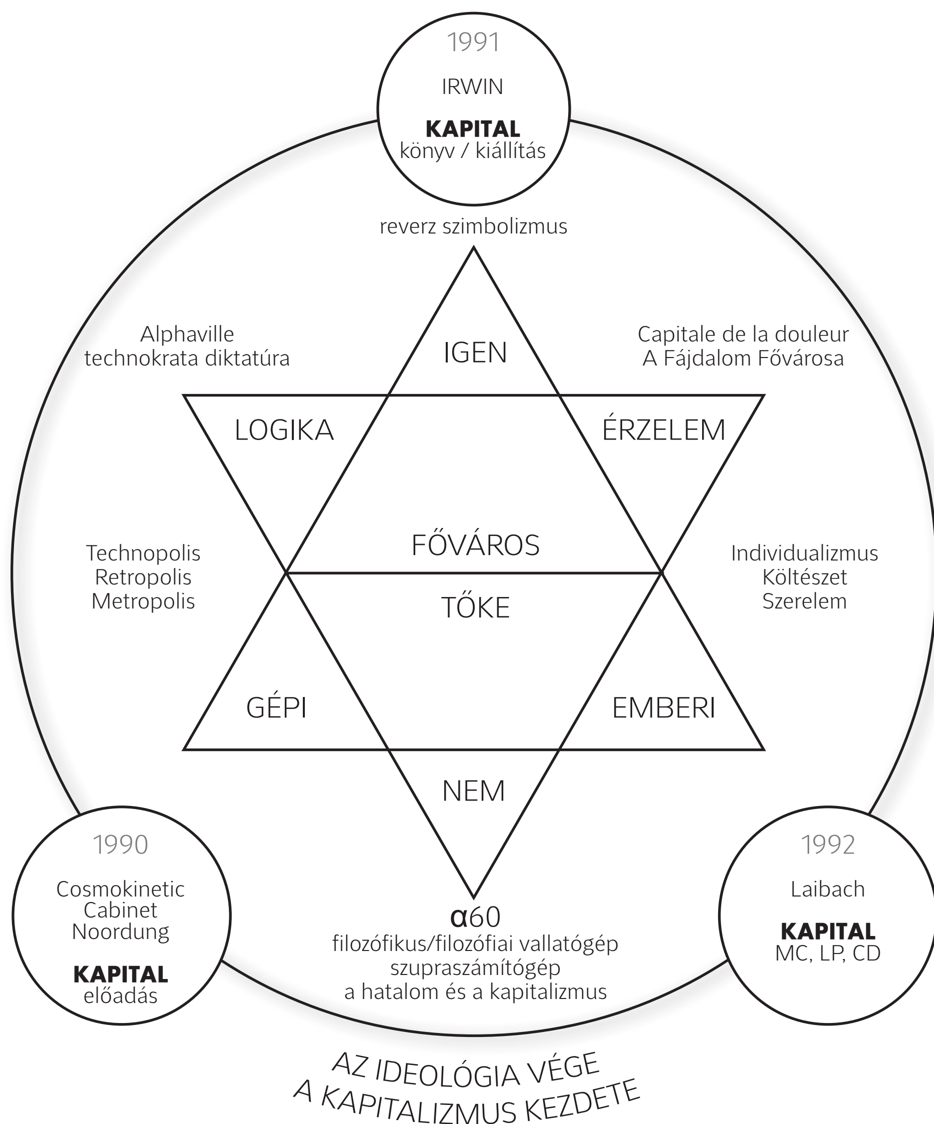
Az NSK államot 1992-ben hozták létre az aktív szlovén művészeti kollektívát alkotó csoportok. Ezek közé tartoztak többek között a Laibach, az IRWIN, a Noordung, az Új Kollektivizmus és a Tiszta és Alkalmazott Filozófia Tanszék team-jei is. Az NSK bizonyult az egyetlen olyan szervezetnek, amely képes volt

választ adni arra a kérdésre, hogy milyen társadalmat akarunk egyáltalán a szocializmus bukása után. A válaszuk egyértelmű volt: egy esztétikai és etikai, és nem földrajzi, nemzeti, gazdasági és politikai elveken alapuló globális közösséget. Az NSK állam az alapító nyilatkozataiban elutasítja a (meghatározott) területi kategóriákat és a nemzeti határok elvét, és helyette a transznacionalitás, a művészet, és az idő elidegeníthetetlen jogát hirdeti. Az NSK állam nem létezik valós, háromdimenziós térben, nincs földrajzi-fizikai területe, egyetlen hatóköre az Idő dimenziója. Ez az absztrakt organizmus, egy szuprematista test, „szellemi állam", amely egy valós társadalmi és politikai térben van ugyan elhelyezve, státuszát azonban nem egy területnek, hanem az elmének tulajdonítja, határai folyamatosan változóban vannak, összhangban a szimbolikus és fizikai kollektív test mozgásával és változásaival. Ma már általánosan elismert, hogy az NSK kulcsszerepet játszott Szlovénia és az egykori Jugoszlávia politikai és kulturális történetében. Többek között azt tulajdonítják neki, hogy jelentősen hozzájárult a társadalom és a kultúra pluralizálódásához az 1980-as években.

A Kapital felvétele idején Kelet-Európában a kommunizmus összeomlása még javában zajlott, a különböző jugoszláv régiók feszültsége egy brutális, évekig tartó háborúba torkollott, amelyet gazdasági recesszió kísért. Mindezek a folyamatok generálták azt a különös negatív kognitív teret, amelyben a reverz szimbolizmus, a retro-futurizmus, a globálisan átrendeződő világ feszültségekkel és nyugtalansággal teli, erősen zűrzavaros viszonyrendszerei, az ideológia vége és a kapitalizmus kezdete igazán értelmet nyertek. Ebben a kontextusban nem csoda, ha a militáns németesség, a fémes techno-indusztriál hangzás és képi világ a Kapitalban varratmentesen összeforrhatott a futurizmussal, kubizmussal, dadaizmussal, politikai gazdaságtannal és a disztópikus technológiai diktatúrákkal.

Ebből levezetve a Kapital album egy olyan komplex szemantikai szerkezetté nőtte ki magát lenyűgöző és egyben félelmetes zenei alapzatba öntve, amelyet az NSK csoportok hármas osztatú Kapital-aktusai, a francia *Jean-Luc Godard* egyedi *Alphaville* sci-fi noir filmje, *Paul Éluard* francia szürrealista költő 1926-os *Capitale de la douleur* (A Fájdalom Fővárosa) verseskötete, *Fritz Lang* 1927-es *Metropolis*-sza és *George Lucas* 1971-es *THX1183* filmje kötnek össze.

Ezeket a következő oldalon található ábrámon igyekeztem összefoglalni.

1991
IRWIN
KAPITAL
könyv / kiállítás
reverz szimbolizmus
Alphaville
technokrata diktatúra
Capitale de la douleur
A Fájdalom Fővárosa
IGEN
LOGIKA
ÉRZELEM
FŐVÁROS
Technopolis
Retropolis
Metropolis
Individualizmus
Költészet
Szerelem
TŐKE
GÉPI
EMBERI
NEM
1990
Cosmokinetic
Cabinet
Noordung
KAPITAL
előadás
α60
filozófikus/filozófiai vallatógép
szupraszámítógép
a hatalom és a kapitalizmus
1992
Laibach
KAPITAL
MC, LP, CD
AZ IDEOLÓGIA VÉGE
A KAPITALIZMUS KEZDETE

1990-ben a *Cosmokinetic Cabinet Noordung* színházi csoport szervezett egy Kapital című színdarabot, majd 1991-ben az *IRWIN* festőkollektíva könyvet adott ki és kiállítást rendezett azonos néven, ezt fejelte meg a Laibach az albummal. Ez adja a külső övét a konstrukciónak. Ebbe szerveződik az a szintén hármas szimbólumrendszer, amely az album minden egyes részletéből kisugárzik, olykor közvetlenül is. Az egyik sarkában helyezkedik el a filmrendező *Godard* eredetileg *„Tarzan kontra IBM"* munkacímen futott francia sci-fije, az *Alphaville* a maga távoli, elvont, gyakran értelmetlennek tűnő és elembertelenedett technokratikus diktatúrájával, amely tulajdonképpen egy futurista, érzelmeket üldöző, rideg és kaotikus főváros (a Kapital / Capitale németül és franciául fővárost is jelent). Szimbolikusan ennek vetülete a hatalom és a kapitalizmus megtestesítője, az Alpha 60 nevű, rekedt gégegéphangon megszólaló, szenvtelenül fenyegető szupraszámítógép, amely filozófikus/filozófiai vallatógép is egyben. Lásd ehhez még *Alexei Monroe* 2005-ös *Interrogation Machine: Laibach and NSK (Short Circuits)* c. könyvét. A harmadik sarokban pedig *Éluard A Fájdalom Fővárosa* található, az emberi érzelmek, szerelem, költészet manifesztumai. Ebben a sűrű szövetű rendszerben húzódnak meg olyan pólusok és törésvonalak, mint a logika kontra érzelem, az igen kontra nem, a gépi kontra emberi, a kapitalizmus kontra kommunizmus, személytelen technopolis, mint társadalmi gyűjtőközeg kontra egyéni, elkülönült individualizmus.

„A valóság néha olyan bonyolult, hogy lehetetlen szavakba önteni."

Ezzel indít Alpha 60 recsegve a film elején, szinte hipnotikusan, ahogy a lemezen eredeti franciában hallható a **Les Privileges des Morts** felvételen. Egy ismeretlen gégerákos férfinek köszönhetjük, aki egy hangképző eszköz segítségével szinkronizálta az emberit elnyomni akaró szuperszámítógépet. A Laibach pedig volt olyan kedves, és feltüntette a lemezfüzeten is Alpha 60-at (α 60), mint az albumon közreműködő „vokalistát". Erős a filmben még az alábbi oktató monológ:

> **Minden élet megjelenési formája a jelen. Senki sem élt a múltban, senki sem fog élni a jövőben. Ez egy olyan tulajdonság, amely semmilyen körülmények között nem vitatható el tőle. Az Idő egy olyan kör, mely vég nélkül fog mindig is mozogni. A lehajló ív maga a múlt, a felfelé mutató pedig a jövő. Mindent elmondtak már egyszer. Egyedülállóak vagyunk, teljesen egyediek.**

Nem evidens-e, hogy egy megszokott életet élő szenvedő ember másfajta vallást követel magának, mint egy jólétben, megszokott életet élő személy. Előttünk itt semmi és senki sem létezett. Teljesen egyedül vagyunk itt.

A szavak és kifejezések értelmét már nem értjük. Egy különálló szót vagy egy rajz egy elszigetelt részletét megérthetjük, de a jelentését nem fogjuk fel teljes egészében. Ha már ismerjük “1”-et, azt hisszük, hogy ismerjük a “2”-t is. Csak azért mert 1+1 az 2.
Előzetesen tudnunk kell, mit jelent a +.

Azt viszont elfelejtjük, az embereket saját tetteik, melyeket évszázadokon át ők maguk cselekedtek, fogják fokozatosan elpusztítani, ez logikus.

Én, Alpha 60, nem vagyok más,
mint ezen pusztítás egyik logikus eszköze.

A Laibach ezen szövegeket parafrázisként a Kapital belső füzetében is felvonultatja, igaz másként. E szövegek hallatán szinte azonnal beugrik a hajszál híján 50 évvel későbbi kelentkezésű *True Detective* sorozat, benne a monologizáló Rust Cole nyomozó a maga sajátos „Az idő egy lapos kör” elméletével és filozófiai kiábrándultságával az ember pusztító erejű és végzetes mértékű „túltudatosodásáról”, elkülönüléséről. Ilyenkor borzongunk még nagyobbat, mikor ezek a mozaikdarabkák, kulturális referenciák összeállnak hirtelen egy nagyobb, kristályos egésszé, amit szintén nem leszünk képesek felfogni az elménkkel.

Jártam a kivégzések helyszínéül szolgáló színházban.

A teremben leültették az embereket, és a székükben, mint egy villamosszékben, kivégezték őket, miközben nézték az előadást. Ezután szemétkonténerekbe ürítették ki őket. Ha egy egyed bármely jelét mutatta annak, hogy még menthető, az ún. „Hosszú Lefolyású Betegségek Kórházába” zárták, ahol az operációknak és a propagandagépezetnek köszönhetően az illető hamarosan meggyógyult.

Idézet az Alphaville-ből

A **Decade Null** a történelmi idő azon nulladik évtizedére utalás, ami a kapitalizmus berobbanására és a kommunizmus végére, mint fordulópontra vonatkozik, nem elfeledve azt, hogy a Kapital a Laibach első olyan lemeze, amely már a független Szlovénia idején született, hiszen a **Sympathy for the Devil** felvételekor Jugoszlávia még tartotta magát. Helikopter-rotorzaj, CB-rádiózás, propagandagépezeteket idéző, nagyzenekari, őrülten szaggató vonósok, elmélyülő harci dobpergés, történelmi dokumentumfilmes hatások és nyomasztó drámaiság övezi ezt a páratlanul kivételes zenei nyitányt.

Az **Everlasting In Union** sejtelmes a maga nemében. Sikító női és törzsi énekhangok közé facsarodik be az örökkévalóság az egységben, mint a *THX1138* politikai és érdekvédelmi önszerveződő funkciójának mára okafogyott szimbóluma. Elég csak Szlovénia populizmus útjára történő „tévedésére", vagy az utóbbi évek EU-s politikai és gazdasági fejleményeire gondolni, a tartós szövetség eszméje is már csak adott és eltérően interpretált („mi vagy ők") keretrendszerben képzelhető el. Igen, 30 év múlva köszön ki nekünk a lemezből az akkori remény, ami mára sokkal inkább egy groteszk vicc, és ráadásul még háború is van.

Az **Ilumination** egy jól összerakott lüktető és dohogó gépezet gazdasági közérzeti félelem sugallatát ábrázolja, itt-ott kis beszúrt, virtuóz elemekkel, mégis matematikai pontossággal és mély basszusokkal. *„Most már elkezdheted a mély légzést. Azt mondta... Projekt, projekt. Az emberiség sok katasztrófát élt át, de egyik sem volt olyan nagy, mint a mai. A gazdasági válság a kapun túljutva inflációt, egyensúlytalanságot és káoszt hozott a világ minden szegletébe. Egyesek a nagy recessziónak nevezik, mások a..."* – és itt egyszerre megszakad a beillesztett hangmintában a média híradás.

A **Codex Durex**, (kazettán és lemezen: **Codex Tobus**) több hangszínen előadott monoton „Jóóóó"-kántálással teremt további feszültséget, és középkori szadisztikus rituális boszorkányhajlamokat is projektál nekünk: *"Önts vért a fazékba. Forrald szikkadásig, jöhet bele a nyúlhere és a galambmáj, afrodiziákumot készítünk".* Valóságos okkult rémképek elevenednek meg előttünk tőle.

A **Les Privileges Des Morts** (Holtak kiváltsága) a kazettán szinte trip-hoposan pergőnek, élettelinek tűnik, míg a CD-n nyomasztónak, sötétnek és elkentnek. Itt a szám hangmintái erősen támaszkodnak az Alphaville-ben hallható súlyos gépi kontra emberi üzenetekre, mint például az uszodaszínházi jelenetben a pallóról utoljára még a szeretetről és az odafordulásról kiabálva szónokló emberre, akit aztán nem csak vízbe lőnek, hanem négy szinkronúszó tőrrel még le is szúr.

A **Hymn To The Black Sun** (Himnusz a Fekete Naphoz) az egyik legszokatlanabb felvétel az albumon, mivel egy programverset reppel: űrodüsszeia, elégünk mind, perzsel a szén-nitrogén lánc, minden elpusztul a nap tüzes hőségében, de energiát bocsátunk ki, minden hullámhosszon a röntgensugárzástól egészen a rádióhullámokig. *„A Naprendszer legdominánsabb égitestje vagyok. Én vagyok a Föld Csillaga”.* Érezzük a Nap közelgő kihunyását, energiáit addigra már átvettük.

A **Young Europa** egy csendesebb, visszafogottabb, lágyabb aláfestő zene az ifjú Európához. Itt is érezni a történelmi determináltságot, nem lehet eldönteni, hogy a zilálás embertől vagy géptől származik-e. A feszültségteremtésben viszont ez is verhetetlen, különösen a felgyorsuló, pergő ütemektől kezdve, izgató és érzéki női hang ismételgeti: *„Gyere, légy velem Te is, kölyök! Nőies vagyok. Negyvenhat fok. A testünk nem fontos”*. *Varga Miklós* 1984-es vén *Európájának* abszolút és örök ellenpólusa ez a szám. Történelmi baleset, traumatológia örökre.

Páratlanul lenyűgöző himnikus mű lett az **Entartete Welt (The Discovery Of The North Pole)** (Elfajzott Világ – Az Északi-sark felfedezése), amely egy szolíd utalás a degenerált művészetre (németül: Entartete Kunst), amely az 1920-as években a náci párt által Németországban a modern művészetre használt kifejezés volt. Bármennyire is kézenfekvőnek tűnhet, itt az Északi-sark csupán egy metaforikus szimbólumdimenzió, az elvonulás és a néma csönd jeges tengere. A német-angol nyelven váltakozó szöveges és énekes részekről sajnos nem készített még senki megfelelő átiratot, így a neten (és a borítófüzetben is) csupán ennyit lehet olvasni:

“Ich bin ein Bild
Von Stein und Zeit
Und ich stehe still
In Ewigkeit”

“Egy kép vagyok
Kőből és időből
És mozdulatlanul állok
Az örökkévalóban”

Bár nehéz pontosan dekódolni, bevallom, nekem sem sikerült teljesen hibátlanul, azonban *„Welt ohne Traum, ohne Lust, ohne Wort, Alles ist tot, Lust is tot, Gott is tot”*, a világ álom, szavak nélkül, minden halott, a vágy is halott, Isten is halott, ezeket ki lehet szűrni a dalból, ahogy egy vokódált *„Das ist ein Raum, mein Heiligtum, wo mein Gebet niemand gestört, das ist der Ort, ein heilig Schlacht, wo unser Seufzchen keiner (niemand) hört (stört)”* Ez egy olyan tér, szentség, ahol senki sem zavarja az imádságot, egy szent csatatér, ahol a nyögésünket senki nem hallja. Továbbá, hogy ne legyen egyszerű, elég apróra lett szabdalva utána a német nyelvű Hamlet monológ is, úgy kell szavanként összebogarászni, mire kiderül ez a nyelvi-irodalmi reciklikált anyagból:

Nichts weiter! – und zu wissen, dass ein Schlaf
Das Herzweh und die tausend Stöße endet,
Die unsers Fleisches Erbteil – ′s ist ein Ziel,
Aufs innigste zu wünschen. Sterben – schlafen –
Schlafen! Vielleicht auch träumen! – Ja, da liegt′s:
Was in dem Schlaf für Träume kommen mögen…

Meghalni – elszunnyadni – semmi több;
S egy álom által elvégezni mind
A szív keservét, a test eredendő,
Természetes rázkódtatásait
Oly cél, minőt óhajthat a kegyes.
Meghalni – elszunnyadni – és alunni!
Talán álmodni: ez a bökkenő;
Mert hogy mi álmok jőnek a halálban…

Ha létezik ennél fenségesebb és szívszaggatóbb Laibach-himnusz, azt semmiképp nem az **Anthem** válogatáson, de nem is a **Volk** albumon kell keresni. Ezt azok a művészek értik leginkább, akiket megfigyeltek már, lehallgattak, üldöztek, karaktergyilkolásztak, betiltottak, vagy kergettek egyenesen a halálba. Olyan méretű, egyetemes szám, amely mindazoknak és mindazokról szól, akiknek el kellett nyomniuk valaha is a saját szerzői, alkotói hangjukat, mert a szabványosított, kontrollált, kanonizált művészettől eltérő próbálkozásaik voltak. Az Észak-sark felfedezése ebben a képben egy jókora, feltárt tömegsír, ahol jégbe fagyva, holtan és időtlenül, de még mindig zengve találunk rájuk.

A **White Law** (Fehér jog) egy pokolian veszélyes és vészjósló szám. A Kapital 1992-1993-as turnéja során a koncerteken nem egyszer lendültek magasba a neonáci kezek, mert pavlovi reflexként megszólítva érezték magukat ezek az elemek, sőt, radikális nézeteik igazolásaként kántálták ők is:

Fehér jog - Új élet befecskendezése
Fehér törvény - Fehér akarat kivetítése
Fehér jog - Tartsd fehéren a szemed
Fehér törvény - A lehetőség nem jön újra el

A **Wirtschaft Is Tot** (A gazdaság halott) nyomasztóan időtálló programdal, egyben a legismertebb Laibach-szerzemény az albumról. A német médiabemondó szakszervezeti egyeztetésekről, munkavállalók bérelemléséről szóló hírt olvas be. Itt van a géntechnológia, a General Electric, az életminőség apró elemekből épül fel, a bőr alá kúszik észrevétlenül, grosse(s) Angebot, azaz nagy ajánlat ez. Egyszerre absztrakt, nyüzsgő, monoton lüktető, a félelmetes 60-as évek fanfárhangjaival megspékelt. Akármilyen gazdasági recesszió, világválság is jön, ez a szám mindenkor a legtökéletesebb aláfestő zene lesz hozzá.

A **Torso** a lassabb, lépcsőző hangtartományával, latin és angol szövegű betétjeivel (sajnos ez is csak a kazettán!) teremt némi különös, már-már szakrális nyugalmat. Mintha egy szoborparkban a kor letűnt személyeinek kőbe vésett formái között járkálnánk halhatatlanul, miközben lassan ránk esteledik, de az idő nem szűnik meg továbbra sem. A karóránkra hiába is néznénk, hisz nincs is karunk.

The Hunter's Funeral Procession (From The "Wunderhorn" Trilogy), azaz A Vadász Temetési Gyászmenete (A Csodakürt trilógiából) trükkös kis darab. A szövege ennek sincs teljesen átírva, de ha figyelmesen hallgatjuk, és ismerjük a Laibach kettővel későbbi, 2003-as *WAT* lemezét, akkor vissza fog köszönni nekünk a *Das Spiel ist aus*, és itt is van a „reverse engineering" idővisszafejtés:

Der Mensch liegt in grosser Not
Der Mensch liegt in grosser Pein
Was entstanden ist,
Das muss vergehen!
Was vergangen ist,
(muss) auferstehen!
Unser spiel ist aus

Wir tanzen und springen - tief ist Dein Weh
Wir hüpfen und singen - Weh spricht: vergeh
Elftausend Jungfrauen tanzen sich freuen
Keine Musik auf der Erde mit uns'rem Spiel kann werden

Még Szent Orsolya és a tizenegyezer mártír szűzlány legendája, *Gustave Mahler „A fiú csodakürtje"*, a német népköltészet is ide van kódolva, emellett természetesen a wagneri hatás is masszívan érvényesül. Halhatatlanság a síron túl is, még ha le is vadászták a vadászt, aki eddig állatokra vadászott, az időtlenség és az ünneplés, feltámadás reményt adnak, irány tehát az örömteli Walhalla.

Kinderreich (Gyermekbirodalom - Gyermekáldás) rendkívül filmszerű, és bővelkedik egymástól nagyon eltérő kórus és szövegbetétekkel. Itt van például az 1968-as pszichológiai horrorfilm, a *Rosemary gyermeke*, melynek *Christopher Komeda* által komponált *Lullaby* nyitódallama (*Mia Farrow* hangján) még picit gyorsítva is pont annyira szomorúan cseng, mint *Ennio Morricone* bizonyos összekötő zenéi a *La Piovra* (A Polip) olasz sorozatban.

„Neue Natur ist elektrisch Natur" (Az új természet elektromos természet)

Az itt-ott felbuggyanó gyermekgügyögések és énekek, a tonizált fekete hullámokban érkező fájdalmak, a mágneses sejtek idézése inkább a gyermekhalandóságot és a szülői gyászt, kihalást elevenítik fel, nem pedig egy megtervezett, boldog és elégedett birodalmat.

Erre pedig rákontráz egy vidámabb hangot és hangulatot megütni képes, kifejezetten optimista propagandahimnusz, a **Sponsored By Mars**. Erősen csodálkozom is rajta, hogy a *The Expanse* (A Térség) sorozat készítői mégis hogy hagyhatták ki ezt a nagyszerű ziccert, és nem tették az MCRN harci dalává! Az lett volna csak igazán fan service! Nézzük csak meg a szövegét, érezni azért némi párhuzamot a filmsorozattal, amelyben a marsiak fanatizált katonai közössége, baromi erős kolonizációs és terraformáló tervekkel vannak tele, miközben más gravitációs viszonyokhoz vannak szoktatva.

Nukleáris lovasok, akik csak annyit tudnak
Visszamenni, regenerálódik az akarat
A távollét csatájába lovagolnak
A lélekből parádézó helyen
Furcsa vonzók, akik nem tagadhatják
Ami már eleve el van rendelve
A gravitáció nem Isten törvénye
Ez az, ami megakadályozza az ember bukását.
Tájfun! Tájfun!

Nem ismeri azokat, akik elvesztették a hitüket
Kérdezd meg, hogy mi ez, igazi vagy valódi?
Hogy kívül kerülj a hatósugáron.
Egy mélyenszántó ember magja
Nukleáris lovasok, akik csak azt tudják
Visszamenni, regenerálódik az akarat
A távollét csatájába lovagolnak
A lélekből parádézó helyen
Tájfun! Tájfun!

Aztán a gravitáció egyszerre csak ismét jól lehúz. Törik is bele a kulcs a zárba: **Regime Of Coincidence, State Of Gravity** (Véletlenek rendszere, Gravitáció állapota) a *THX1138* film hangmintáiból felépített hajmeresztő, félelmetes gyászinduló és zajkatedrális egyben. Technológiailag determinált, ugyanakkor az elmúlás sejtszintű illusztrálása. Milan Fras hátborzongatóra lassított, pincemély hangja miatt lesz egyszerre bársonyfájdalmas, szívbemarkolóan szép és katartikus. A kórus végére rácsimpaszkodik a hangmintasorozat, megszaggatja szimfonikus filmzeneiség, váltakozó hatásvadászat, a tarkónkon feláll az összes szőrszál, még akkor is, ha nevezetesen csontkopaszok vagyunk már, fehér kezeslábasban. A film legmerészebb, legvadabb, zeneileg legkegyetlenebb reinterpretációja ez.

Aztán váratlanul a nyakunkba ugrik, és a végén össze-vissza csókolgat a könnyes és felszabadító happy end, a szentimentális giccs-hack, a Laibach és Germania mennyei és felszabadító örömódája, de ezt is csak azok élhetik át, akik kazettán vagy LP-n hallgatják végig a Kapitalt. Ugyanis a **Steel Trust (Germania)** (Acél Bizalom) maga a színtiszta elidegenítés. Ez az igazi nagy rátromfolás, a laibach-i értelemben vett vicc, és a pelenkatiszta mindfuck-csavar. Mert az egész Kapital album a brutálsötétben felvett, komorságtól és reménytelenségtől, elridegüléstől bűzlő lemez, telepumpálva kulturális, ideológiai, politikai és történelmi referenciákkal, hogy aztán a végére a kihűlt, alig verő, vérző, fagyoskodó szívünket aztán egyszer csak előtte cukormázba mártott, rózsaszín gumikesztyűvel masszírozza át a legkedvesebb nő, *Anja Rupel* (a Laibach dimenziójában Germania művésznéven) szlovén popénekes, aki már az *Across The Universe*-ben is velünk volt és ott is elvarázsolt. Itt pedig egyszerűen szerelembe esünk, nincs menekvés. Nem is a lemez szinte egészének végighallgatása során bukunk el, hanem itt, ezen a nyamvadt végponton, a szerelmes angyalhangnál. Ez pedig nagyon erős, tudatos trollkodás, de érthető és relativizálható is. Hogy miért? Mert a Kapital méregfogát húzza ki ezzel, és mutat egy teljesen eltérő irányt, amelybe mindannyiunknak haladni kellene (mégsem tesszük), a szeretet és az időtlen odaadás felé, az ideológiák, háborúk, rideg géphangok, nagyvárosi magányosság, elidegenedés, politika, gazdaság, technológia, az örökös harc, a győzelem vagy halál, esetleg elmenekülés helyett.

Nem tudom, hogy *Bertrand Burgalat, Paul Kendall* vagy *Daniel Miller* vigyorgott-e jobban, mikor ezt a számot készítették és a Kapital végére illesztették, de szerettem volna ott lenni, látni az arcukat, mikor a végső koncepcióban megállapodtak. Borzalmasan alattomos húzás volt, de szívfacsaró is így, a három eltérő verziójában végighallgatni és végiggondolni a Kapitalt. Ha a CD kerül be, akkor teljesen leverten, gyászos hangulatban végezzük, és hiába nyomtuk meg

a végén a stop-ot, a gyászos érzés velünk marad továbbra is. Ha viszont a kazettás vagy vinyl-es kiadását játsszuk le, a végére helyezett **Steel Trust**-tal, akkor pedig a szívünk virágzásba borul, szentimentális, romantikus érzések kerítenek hatalmába, átjár bennünket valami reményteli, pozitív, nagyon erős „dughatnék”-érzés. Gonosz és veszélyes technika ez, de nagyon kreatív és előremutató is. Nehéz jobb magyarázatot találni rá. Azonban a hangzás, a női ének, a tempósság és a „fényesség” ugyanakkor át is ver bennünket. Elég, ha a **Steel Trust** szövegét megnézzük ehhez, meg is szakad a szív egyből:

Magányos napok
Örök éjszakák
Az ifjúság édes szavai
A paradicsomban
Ahol csak üresség van
ugyanaz marad
Fájdalmamban egyre jobban szeretlek

Csendes álmok
Arany kalitkában
Küldtek hozzánk
Egy másik korból
Hogy elmeséljük a történetet
A szerelemről és a gyűlöletről
Bárcsak sose láttam volna az arcodat korábban.

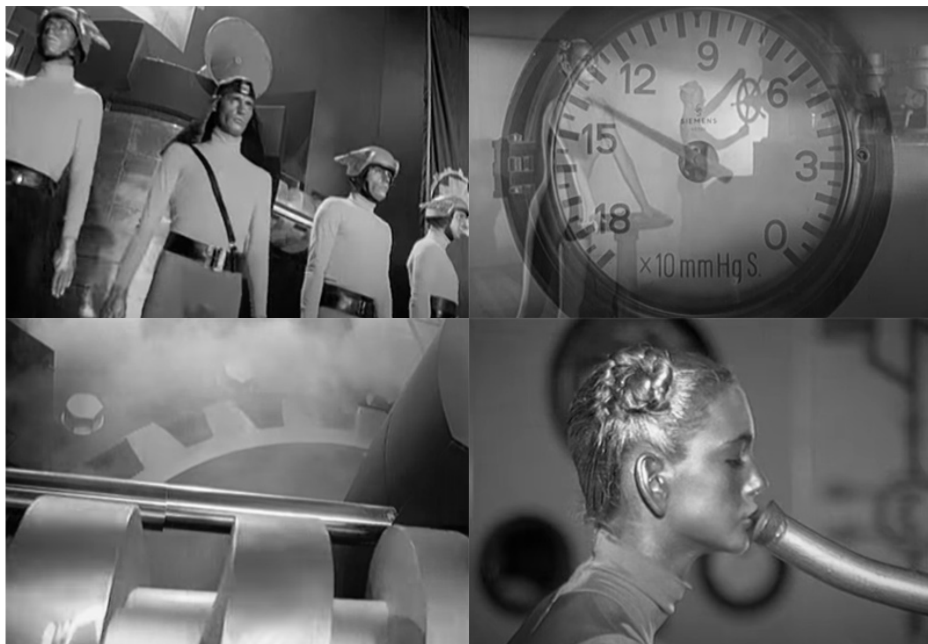
Álmatlan éjszakák
A város hazudik
Sötétkék árnyak
A falon
Az összes kép
Az elmémben
Hiába szeretlek egyre jobban fájdalmamban

Jó és rossz
Halál, kétségbeesés
Mindezek a képek
Mindenhol

A szerelem jött és ment
Egyedül maradtam itt
Most olyan távolinak tűnik
Újra és újra egyre jobban szeretlek

Újra Újra Újra

A Laibach művészeti gépezet a Kapital albummal olyan fikciós technológiai ígéretet és elvont teret teremt, amely keverve van nagy adag disztópikus science fiction-nel, kapitalizmussal, kommunizmussal és szocialista realizmussal, nyers esztétikával, retro-futurizmussal és retro-avantgárddal. Innentől számítva tapad rá csak igazán a veszélyes és félreértelmezett „náci és fasiszta"-bélyeg, innentől fordulnak el bizonyos rajongók tőle, de érkeznek helyettük teljesen újak. A Kapital a *N.A.T.O* előzménylemezének is tekinthető, megterhelve Európa traumájának befejezetlen narratívájával, és ez fordítva is ugyanúgy igaz: a *N.A.T.O* az újramitologizált, atomizált és virtualizált, nem egyenes, de nem is egyetemes folytatása a Kapitalnak.

Az viszont tény, hogy ilyen sötét, mély, összetett, mondhatni bonyolult és hosszú album csupán egyszer jöhetett létre a világtörténelemben. Lehet kedvelni, megdobálni, fanyalogni rajta, a Kapital akkor is egy roppant intelligens módon, hihetetlen mérnöki kvalitásokkal és ráérzéssel tökéletesen finomra csiszolt, időt, teret, történelmet, esztétikát egybesűrítő és kiegyensúlyozott album lett, amelyet minden önmagára és saját zenei ízlésére igényes, és elektronikus underground zenék iránt fogékony embernek legalább egyszer hallania kell saját, vagy az általunk ismert teljes Univerzum halála előtt.

Lehetőleg egyedül.

KLINIK:
CONTRAST (1992)

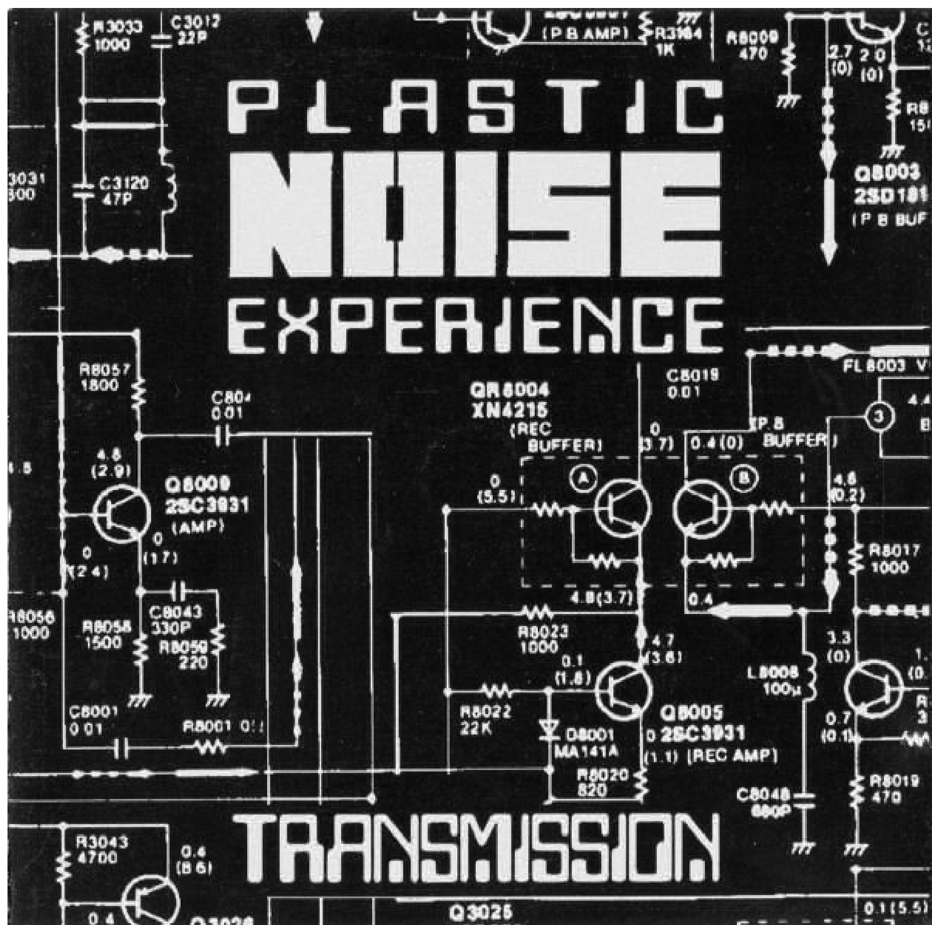

Nem tartom magam ősrégi rajongónak vagy ismerőnek, biztosan vannak nálam sokkal nagyobb szakértői is a Klinik katalógusának és munkásságának. A Contrast valahol az alkotói középszakasz kezdetéhez illeszthető, csodásra kevert és egyetlen ponton sem túlzásba eső. Marc Verhaeghen biztos kézzel és szólóban olyan hűvös, fegyelmezett, és elidegenített hangokat öltött egymáshoz, hogy el kell gondolkoznunk rajta, Dirk Ivens nélkül is működőképes (ugyanebben az évben indult el a Vomito Negro-s Guy Van Mieghem-mel a Blok 57!), szaturált, és feszes bír maradni végig, és épp ezért imádjuk.

Az akkori pletykák szerint ez lett volna a Klinik-et végleg bezáró album, ma már tudjuk, hogy ez másként alakult. A Contrast-ot lehet kedvelni, még ha nem is ért el kult státuszt, az 1992-es év ipari sokszínűségéhez ez a 10 hónap alatt felvett "sötét" kontrasztos album igen sokat hozzátett.

A Contrast nagyszerűsége abban rejlik, hogy képes egyfajta kényes egyensúlyt beállítani, miközben megmarad tudományosan alátámasztott, de ennek ellenére rituálisra csupaszított, minimalista elektronikus testzenének. Lüktető ütemei, szekvenciái, sötéten nyaldosó hangmintái és mélyen döngölő mesterséges dobjai olyan arányban állnak egymással, mintha egy laborban egy tudóscsapat állította volna össze. Ha már itt tartunk, ebből a labor igaz is, de tudós csak egy van: *Marc Verhaeghen*, aki félelmetesen jól teljesít, használ ő mindent, még kürtöt is, saját hangját, a terméke pedig egyetlen másodpercre sem válik unalmassá, végig képes fenntartani a feszültséget, a címadó felvételben még reccsent is egyet-egyet váratlanul, csak hogy felkapjuk a fejünket, minden kis mellékzöngéje nagyon is a helyén van. Ami a szerkesztettséget illeti, csupán a 82-es hamupipőkés felvétel sorból kilógása, valamint a **Recognition** hosszú és rövid verziójának duplázása miatt szaladhat fel a szemöldök, bizony elfért volna az anyagon pár rövid átkötő, interlude, vadlúd, néhány hangmintázott helykitöltő zajkijelölő, netán mindenből egy kicsivel több, virtuóz módon. A **Hölle*** egyperces néma csenddel indul, hogy aztán egy disszonánsabb, fejlődésnek induló, experimentális zajkészletet hallhassunk a maradék 6 percben, klubfelvétel, nem mondom, van ennek is hangulata, ha úgy vesszük, jó, akkor ez lenne itt a kontraszt ugyebár, honnan hová is jutott el a projekt. Az egészben van valami vészjósló, progresszív, bár én a merev keretek, a szépen rétegzettség, és a technikai tudás pártján állónak képzelem magam, talán nem egyedül. A Klinikben nem találok olyat, ami az esetlenségről, a megrögzöttségről, vagy az öncélúságról szólna. Ha olyasmit keresel 1992 terméséből, ami igen távol áll a *Skinny Puppy* széteséses szenvedéstörténetétől, de el is kerüli a manírt, az olcsó EBM pózolást, ugyanakkor lelkesen kokettál a *Clock DVA* és a *FLA* strukturáltságával, akkor a Klinik e pszeudo-utolsó lemeze megbízható és stabilan, bármikor vállalható választás lesz, hiszen megadja mindazt, amit elektronikus hangképleteken keresztül hűsítő jelleggel magunkba szívhatunk. A Klinik nyilván azért nem fázott soha, mert tökéletes hőszabályozással bírt, hangokkal, gézzel, fekete, hosszú bőrkabátokkal teremtett mindenkor optimális termikus-egyensúlyt. Ez pedig igen nagyrabecsülendő. 1992 egyik legjobb lemeze ez, semmiképp nem szabad kihagyni.

PLASTIC NOISE EXPERIENCE:
TRANSMISSION (1992)

A PNE elsővonalbeli német EBM-nek számít. Claus Kruse 1989-ben alapította, és több saját kiadású kazettás demó után 1992-re jutott odáig a projekt, hogy 12-számos debütáló lemezük, a Transmission megjelenhetett. Az akkori sajtó csak simán „letechnózta” az agresszív elektronikus hangokkal, töredezett és repedt fémütésekkel öntudatos gépzenét. Pedig mondhatni robotzenét gyártottak. A PNE anyagával csupán kettő, bocs, nem, három aprócska probléma van, és az albumborító nincs közte.

Az első az, hogy borzasztóan szól. Vagy a mesterszalagnál, a keverőpulton ment valami mellé, vagy eleve ilyen volt a felvételi láncban minden, de az 1995-ös reissue is majdnem ugyanolyan szemcsésen, pépesen hangzik. A mai zenehallgató fülünk ezek szerint valamit csak fejlődhetett, meg lett tréningezve az évtizedek során, mert egy iZotope Ozone-nal kezelt és nem kezelt anyag között is tudunk már különbséget tenni. A második aprócska gond, az a korabeli technikamániája, memória, tárhely, szivárgás, nyák, forrasztópákák, idealizált világ, ahogyan a nyomtatott áramköröket elképzeltük annak idején, a PNE pedig ebbe volt halálosan beleszerelmesedve, erre az albumborító mellett a szövegkörnyezet is épp elég evidencia. A harmadik probléma tulajdonképpen inkább egyfajta attribútum: ezt a cuccot nem elég egyszer meghallgatni. Ez azt jelenti, hogy aki nem veti rá magát legalább 3-4-szer, az legyintve lép ki belőle. Viszont minél többször hallgatjuk meg, annál jobban fogjuk szeretni (mondjuk ez régi axióma), ez a PNE esetében csak így működik. A régi demóban elkészített nóták, szóljanak bármennyire is csiszolópapírszerűen, azért mégis tempós, fülbemászó, megszerethető dalok. És itt jön ki a negyedik gond: nem lettek ezek fölpolírozva, restaurálva, újraalkotva, technikailag upgrade-elve, holott a Transmission minden egyes felvétele van annyira jó, bátorító, mámorító, hogy egy kis törődéssel atomkiller revival megaslágereket lehetne belőlük kihozni, ahogy mondjuk egy éven át masszírozni egy Opel Ascona-t, amin aztán hasraesik a napfény, ahogy kigurulunk vele kínosan lassan a garázsból. A Transmission egy kiváló barkács alapanyag és messze kimagaslik a 90-es évek német terméshozamából, legfeljebb a DIY-jelleg miatt tűnik kissé háztájinak, de az egész lemez élvezhető.

A **Kill The 6** (magyar kommandós nyelven: „Lődd hátba!”), erős indító nóta, jól lehet csapkodni velük együtt, ráadásul még befigyel itt-ott némi extra zönge, egy kis 90-es évek quartzjátékprüntyi, rekedt robotvokál, és egy rápakolt vaskos dobréteg is. Az albumnyitás ezzel a felvétellel nem csak nyers, de emlékezetes is. Az **Imprecation** (Káromkodás) már nem ennyire harcias, de több dobolással bír, és a visszafogottabb tempójával, rövidségével is méltatlankodó, autoriter, parancsoló tud maradni. A **Tateinheit** (Tettegység) egy technikai állapotot kimérten ismételgető, kissé dühös, mégis önuralommal rendelkező android hangján szólal meg, és bár nehezen vehetők ki egyes szavai a torzítástól, közlendői még német nyelven is fegyelmezően, jegesen, sőt, büntetően hangzanak: *„A jel kódolva, a járat eltorlaszolva, a rendszer manipulálva, a memória törölve”* - párhuzamos jelentés, egyfelől sci-fi irányból, másfelől taktikai megfontoltságból, és nem kell messzire tekinteni a társadalmi mobilitás blokkolásának felismeréséhez.

A **Gold** keveréke a nyers punkosságnak és a jócskán föléelektronikázott oldschool EBM-nek. Az **Excessive** is hasonló. Bugyborékoló, doboló szintihangok, rövid beszúrt sorok, újraszerkesztett helyzetek. A körülöttünk megfagyó levegő, saját védelmünkért végrehajtandó lehetetlen küldetések, visszatámadás, mindez egy erősen robotizált atmoszférába mártva jól ábrázolja a lemez központi témáját is. Próbáljuk megvédeni magunkat az ártó ingerektől, hatásoktól, fenyegető ellenséges folyamatoktól, mégis ki leszünk szolgáltatva vég nélkül ezeknek. A **Schachtende** (Tengelyvég) ritmusos alapja mintha valami gumiballonból ütemesen kipréselt levegő hangját is tartalmazná, amúgy roppant tompán szól, azonban érezhetően a korábbi **Tateinheit** mintájára épülő „mentés másként” továbbvitel. A ritmusa, dallamszerkezete mindenesetre nagyon ismerős. Az előző számokkal együtt is olyan visszafogott és kontrollált érzelmi lefojtás van az énekbetétekben, ami nálam az *Escalator* 1993-as *Antropologia* stílusát idézi fel. A **Trust** (Bizalom) egy komótosabban menetelő, unalmas, monoton és puritán darab, arra biztat, hogy bízzunk az agyi fájdalomban. Rendben, rajtam nem fog múlni. A **Reduction** (Csökkentés) felvételben 1 percig szinte semmi érdekes nem történik némi 70-es évekbeli puttyogáson kívül, utána viszont már enyhén szeletelt vizes felvágottra (nyálkás párizsira) vált, és aztán váratlanul, 2:12-től jön benne a csoda! Odasújt neki alaposan, megtámogatja izommal, ritmust vált, és ding-dong-ding-dong reduction, így lesz belőle egy nyomatékos, felszabadult EBM-track, amire emlékezni fogunk később is. A **Memoryflow** (Memóriafolyam) illusztrál nagytotálban: csörömpölő gyáripari vasdarabokkal, csépelős hangokkal követel figyelmet magának a bevezetésben, szerencsére később is. Ezt minden iparistának ajánlom ám meghallgatni, hiszen jobban felstuffolja a hallgatót, mintha akármilyen acidot, hörgést, vagy anhaltos darabolást tettek volna bele. Onnantól jó a **Nymp** (Nimfa) is, mikor az ütősszekció egyszer csak bedobja magát, akkor érezni benne valami felemelő, maszkulin erőt, addig sajnos nem, bár 3:00-tól nekem még a kis szintibetét is okozott némi felüdülést. Az **In XTC** (jóhiszeműen: Eksztázisban; rosszhiszeműen: Ecstasy tablettában) simán felejthető felvétel, a **10 Hours** szintén, a nagy durranások már korábban megvoltak. 1995-ben **Transmitted Memory** címen dupla albumként ismét kiadták, az alaplemez mellé csapva még egy ritkaságokat és remixeket tartalmazó bónusz diszket. Aki erre hajt, ne fűzzön hozzá nagyobb reményeket, mivel a hangzás ezen sem lesz hegyipatak tisztaságú, talán több dinamikát és mélyeket lehet érzékelni benne, de ez nem digitálisan felújított, remaszterelt szint. Gyanítom, nem volt elérhető pénz, rendelkezésre álló stúdiótechnika, valamint nem kevés az analóg módon felvett „valódi” fémzaj benne. Ettől még ne becsüljük le a hatalmát.

LASSIGUE BENDTHAUS:
CLONED (1992)

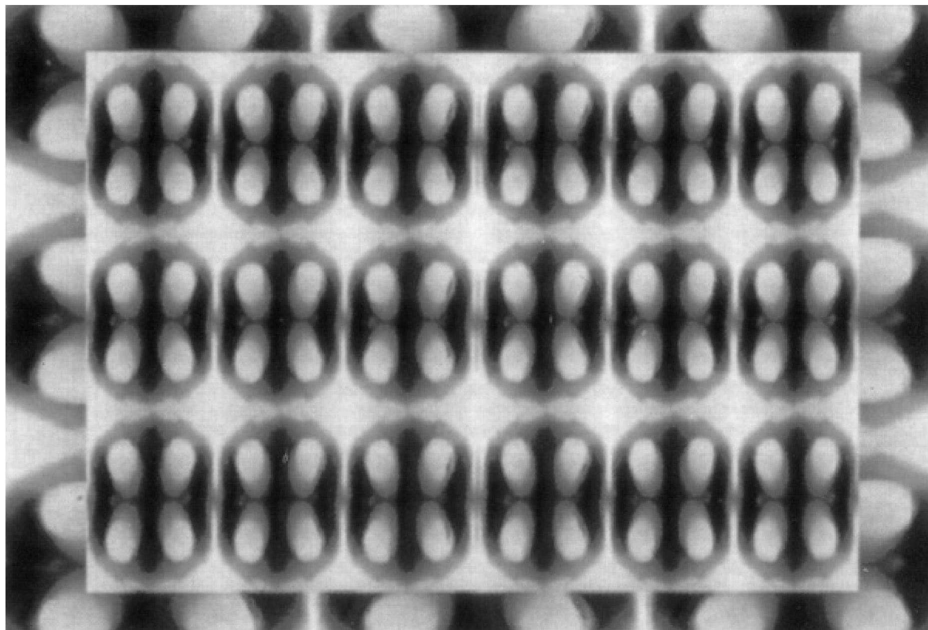

Lassigue Bendthaus (már „csak” Atom™, bár az évek során rengeteg alias-t raggatott magára) a Matter után kiadta utolsó komor technológiai lemezpárosát, amelyben a hangok jóval barátságtalanabbak, horzsolóbbak, ólomnehezek, de a biotechnológia és a precíz, fegyelmezett karaktere miatt is időtlen kísérleti indusztriálnak tekinthetők. Uwe Schmidt később a glitchesített technopop irányába barangolt, így a némi melankóliát (is) szállító Render előtt a zajos Cloned volt maga az elszabadult, rémisztő láncfűrészvírustörzs. A reprodukció, klónozás sötétség-tudományos vetületeit szórja ránk.

Jean Baudrillard francia szociológus, filozófus a posztmodernizmus és posztstrukturalizmus nagy gondolkodója különös elméleteivel számos kultnak számító sci-fi művet inspirált. Schmidt a Cloned című lemezét is neki ajánlotta, összekötve a klónozott információ és társadalom, a tévé RGB raszterei, globális technológiai hálózatokon áramló dob-loopok és információs túlterhelés, továbbá a mikrokommunikáció, a szubjektum halála (és eltüntetése), a gyorsítás, felpörgetés, és a szimuláció esztétikai, fogyasztói kosarával. A Cloned tulajdonképpen egy izgalmas információs-transzformációs kísérlet: Bendthaus számos elemet, zenei struktúrát és szekvenciát kinyert, másolt, módosított és újrakombinált, így a felvételek „klónozottak", dekomponált és újrakomponált műnek számítanak. Zenei és technikai oldalról vizsgálva magát a klónozás folyamatát használja és tükrözi, ami nem csupán biológiai, hanem társadalmi kifejezés is bizonyos struktúrák kezelésére. Különböző forrásokból származó hanginformációkat használt fel a különféle klónok létrehozásához. Ezenkívül nyilvánvalóan lopott hanginformációkat vett el és fel, némileg felgyorsítva a globális hangvisszacsatolást. A **Cloned # 3 (3)** például csak egyetlen hangmintából készült, amelyet sokszorosított, másolta binárisan és módosította digitálisan. Minden használt hang így egy klónozott termék, és a klónozási kísérlet eredménye itt jön elő: az egyes klónok szerkezetére való ránagyítás pontosan ugyanazt az információt mutatja. A klónozás minőségi szinten törli el a másolat és az eredeti közötti különbséget. A hangtechnikáról a biológiára áthelyezve: a biológiai klónok, duplikált genetikai információk egy végtelen számú és teljesen azonos rendszer létrehozását, ellenőrizhetetlen növekedést tesznek lehetővé. Ne az olcsó kínai replikákra gondoljunk, hanem arra, hogy egy jól tejelő celebből vagy jól fejő politikusból egy titkos laborban készítenek úgy 70 ezret. Belőled meg nullát, vagyis kihalsz. Főleg akkor, ha apádnak és anyádnak nem született gyereke, akkor nagy valószínűséggel neked sem fog, és megfizetni sem tudod az aprócska különbséget. Elviccelni sem akarom, de a lemez születésének idejében, azaz 1992-ben még nem is tudtuk volna elképzelni Dolly-t, a klónozott bárányt, hiszen csak 4 évvel később jött világra (és a világ csodájára), ma pedig már szinte mindent el tudunk képzelni, főként alattomosabb dolgokat, amelyeknek a levét általában mi isszuk meg.

Akusztikus dobok, elektromos gitár, adalékanyagként hozzákevert 808 programok, mély ütések, és szaggatott analóg prüntyizgetés, ezek ugyanúgy szerves részei a Cloned lemeznek, mint a DNA. Halálfegyelmezett, matematikai igényességű és hosszúságú hanghullámok a biohazardról, klónozásról, biogenetikai információk adásvételéről. A high-tech-természettudományos szakkörök

és laborok látogatóinak is kettéállhat a füle ezektől, viszont épp azért kedveljük a bonyolult hátterű, elvont elektronikus zenéket, mert a pengeélesre köszörült frekvenciái, brutálisra vett magas és mély hangjai miatt nehezen található meg a közepe ezeknek az alkotásoknak. Ugyanis megviselik az agyat hallgatás közben, tökmindegy milyen eszközzel, hol és hányszor játsszuk le. Fárasztó mellékhatása nem marad el, sűrűsége besűríti a vért az agyban. A Cloned a sokféle verzió és ezek eltekert, roncsolt másolatai miatt egyébként sem biztos, hogy alkalmas huzamosabb hallgatásra, inkább érdemes lejátszási listába felvenni egy-egy darabját, hogy meglepetésként érjen bennünket. Bendthausban a hangtechnikus mellett a dekonstruktivistát tisztelhetjük leginkább, és természetesen azt a képességét, ahogy egy rövidke félhangot is képes mikronnyi apróságúra felszeletelni, és abból új, tört ritmust alkotni. Ez a fajta szaggatottság az ő legmarkánsabb kézjegye, mivel semmivel és senkivel nem keverhető össze. Biztos kezű hangsebész ő, aki talpig sterilben operálgat hangokat. Műhiba kizárva.

A Cloned lemez eredetileg 5+5 tételből áll, tehát egyenként és nem logikai sorrendben következő **5 darab cloned** és **5 darab re-cloned** track-ek állnak szemben egymással, kiadva egy bizarr re-és dekonstrukciós kísérletet, amelyről elsőre és az album meghallgatása nélkül azt gondolnánk, hogy ezek csak amolyan remixek. Ez közel sincs így, és ettől hátborzongató a projekt: ugyanis ha kissé ta-

lálunk is hasonlóságokat, a klónok és újraklónozások valójában teljesen önállóak. Így végtelen számú, de karakterében eltérő klónverziót lehet „építeni" bontásos-roncsolásos-torzításos-újjáépítős megoldásokkal is. Ha innen nézzük, egy permanens déja-vu ez, de egy áthallásos remixalbum is, ha meg onnan: akkor egy végletekig fokozott hangtechnikai-produceri experiment, amelyen ott az alkotó kézjegye, az ízekre szedés, megbuherálás, újraösszerakás, nyers, körfűrészszerű vokálokkal, alkotóelemek össze-vissza nyírbálásával. Variációk egy témára. A Cloned felvételei egyenként izgalmasak, bár nem minden esetben hallgathatók élvezettel. Amelyikben a torzítás túltolt, abból reszelősen vagy ordítva tör föl a fájdalom, miközben az ambientesebbre, lágyabbra szerelt verziók megkönnyebbülést és felüdülést nyújtanak. Az 5+5 tétel az újrakiadású CD-n ki lett egészítve a **Re-kombination**, **Biofeedback (parts 3,4 & 5)**, valamint az **Information (edit)** felvételekkel, amelyek a kísérletsorozat egyes fázisai közben létrehozott kislemezekről áthozott számok. Az olasz Contempo kiadónál (a *Clock DVA* is itt publikált) tehát a *Biofeedback* és a *Biohazard* vékonytokos maxik szintén a központi műhöz kapcsolódnak szorosan, egységes, letisztult grafikával.

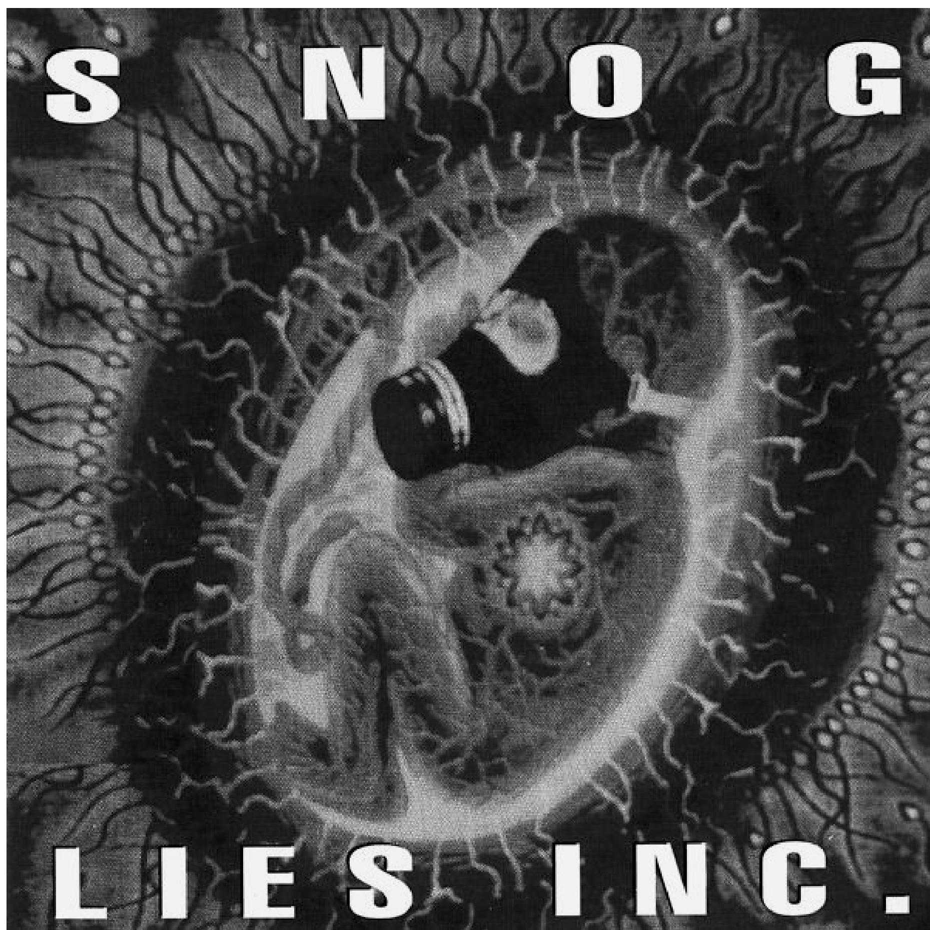
A **Biofeedback (Pink Event Mix)** jól párhuzamba állítható a **Re-cloned #1 (4)** variációval, míg a **Biofeedback (parts 1 & 2)** egy alapjaiban módosított testvére a **Re-cloned #1 (4)\2** felvételnek. Ember legyen a talpán, aki ennyi mindent tételesen elemei bír szedni és össze bír hasonlítani, bár volnának erre technikai ötleteim, kérdés, megéri-e az időt és energiát. A válaszom egyértelműen nem. Ugyanis Lassigue Bendthaus volt olyan rendes, hogy megcsinálta helyettünk, hiszen kiadta a **Cloned:Binary** lemezt is, amely több mint 200 hangmintából álló gyűjtemény, közvetlenül tartalmazza a mesterkazettákról és digitális hangforrásokból származó hangokat, és amelyeket a **Cloned** különböző változatainak

létrehozására használtak. Vannak rajta dobok, ütős hangszerek, szinti, FX, ének, bónusz loop-ok és egyéb mixek. Olyan, mintha ezzel a forráskódot adta volna közre, hogy megismerhessük a Cloned szerkezetét, felépítését és egyedülálló úttörő jellegét is, valamint betekintést enged Lassigue Bendthaus időnként vérfagyasztó hang- és dekompozíciós esztétikájába is. Ezt a „szereld magad" forráslemezt biztosan nem hallgatnánk, de nem is arra való, hanem az önálló kísérletezésre. A barkácskészlet tehát zenészeket céloz meg, továbbá fanatikus LB-rajongókat, hogy „Tessék, itt van minden komponens, kísérletezzetek vele nyugodtan ti is, csináljátok utánam, hátha nektek is megy!" Bármennyit is kutattam a témában, sehol sem találtam nyomát annak, hogy bárki is nekiesett volna, és elkészítette volna a saját verzióját, mixeit. Pedig érdekes lenne hallani, és persze csinálni is, de majd ha egyszer nyugdíjba vonulok, talán nekiesem.

A biológiai veszély szimbólumát 1966-ban Charles Baldwin, a Dow Chemical Company környezet-egészségügyi mérnöke dolgozta ki elszigetelési, izolációs termékeken. A jelentős egészségügyi kockázatot hordozó biológiai anyagok jelöléséhez használják ma is, ideértve a vírusminták és a használt injekciós tűk címkézését is, ez pedig Lassigue Bendthaus összes 1992-ben kiadott termékén végigvonul. Lemásolva lenni azt jelenti, hogy hasonlónak lenni. Klónozva lenni viszont azt jelenti, hogy azonosnak lenni, és tulajdonképpen ebben rejlik a Bendthaus-audiokísérlet központi filozófiai magja, bizonyítási tétele. Egyáltalán nem mindegy, hogy egy adott információ (legyen az akusztikai, elektronikus, analóg, digitális, egyéb) megváltozik-e a manipuláció és sokszorosítás során, vagy megőrzi egyediségét. Ha a virológiára gondolunk, mint jelen pillanatban is sokakat foglalkoztató tudományágra, akkor bizonyára meg is értjük azokat az aggodalmakat, hogy a pandémia talán nem is fog egycsapásra véget érni mindaddig, míg az információ minden egyes alkalommal és beavatkozáskor módosul és nem klónozódik. Ezen csavarva egyet: lehet-e laborban előállítani olyan kártékony audiovírust, amely önmagát másolja, terjed, vagy, amit klónozni lehet?

A **Cloned** és a kapcsolódó kislemezek elvont technohullámai, döngölő dobsávjai, analóg csipogásai, torz effektjei felkelthetik ugyan a hallgatók érdeklődését, de ehhez masszívan ilyen zenéken kell kattognia azoknak, akik befogadóként képesek alámerülni, másként tekinteni erre, mint meghibásodásokra. Ki tudja, hogy Bendthaus és segítői mennyi időt tölthettek el a stúdióban anélkül, hogy be ne kattanjanak tőle, vagy meg ne utálják örökre a klónozást, teljesen elveszve a készletük kirakósai közt? Félelmetes munka lehetett, és ma is az!

SNOG:
LIES INC. (1992)

A Snog-ról és az élvonalba röppentő ikonikus albumáról, amely jubilált már korábban, és most újra, nem lesz könnyű megfelelő összefoglalót írnom. Egyfelől Snog és a rajongói sohasem könnyen körülhatárolható, megfogható, érzékelhető jelenségek, másfelől az undergroundságnak van egy olyan nemtörődömségi foka, amikor bizonyos üzenetek sokkal fontosabbnak tűnnek, mint akiktől érkeznek. A Snog mindig is az a fajta kísérletezni szerető, kompromisszummentes formáció volt, ami távol tartja magát a hangos hírveréstől, nincs benne a tömegek TOP10 kedvencei között. Talán okkal?

A hangzása, hangszerelése több, mint ellentmondásos. Mégis a fősodor alá bukó kontinentális és globálisan determinált lemez, egyeseknek hatásvadász, átlátszó, míg másoknak sűrű black matéria, meg se próbálják érinteni. Mikor ezt az elemzést írom, addigra vagy százszor hallgattam már meg újra a Lies Inc.-et, és begörcsöltem minden hallgatás után, hogy erről mégis mit lehetne hitelesen, mondhatni objektívan leírni? Ki vállalná be? Mit is mondana róla? Mi lenne, lehetne az a közös halmazmetszet, amiben mindenki abszolút egyetérthet? Amit 30 évvel ezelőtt *David Thrussell*, ausztrál DJ és művészetis akkor lekörmölt (minden bizonnyal testközeli tapasztalatok alapján korabeli krónikásként), az találkozik-e a közönség ízlésével, tapasztalat kontra hiedelem-rendszerrel, akkor és most? Kérdések, melyekre talán sohasem lesznek biztos válaszaink.

A **Spermy Man** (Spermaember) gyakorlatilag egy körbevezetést tart az otthonában, ahol minden bűzlik, eldobált, keményre száradt ondós zsebkendők, kráterek a lépcsőfokokban, egy egész ház ment gallyra. Sok ilyet ismerünk, de a saját házunk, otthonunk állapotát aligha (vagy nem valljuk be). Borzasztó erős áttételes képek peregnek le, és kizárólag kifelé látunk, befelé nem, összemosódik a látó, a látogató, a házigazda szerepköre, az otthon melege, meghittsége egy megtépázott, megalázott, leamortizált, megmagyarázhatatlanul redvás helyen, alig várjuk, hogy kiléphessünk onnan a szabad levegőre. A szám címe dohot áraszt, egyetlen sejtből mivé képes válni az ember, és mi mindent teremt önmaga köré. Iszonytató, mert bizseregnek benne a hangsejtek és a bacik is. A **Corporate Slave** (Céges rabszolga) sem légből kapott ötlet. Hányan érezték már a nagyvállalati nyomást a tarkójukon és gondolták azt, hogy *„Hát én csak egy keményen dolgozó vállalati rabszolga vagyok, az elmémnek gyűlölnie kell azt, amire a testem vágyik”*? Ráadásul még csak fel sem emeli nagyon a hangját, mondhatni a reggeli céges kávé mellett mormogja el lebegő alapokra, a rádióból a profitdominancia szólamai ömlenek, és hiába egy egyszerűen konstruált, könnyen megjegyezhető számocska ez rövid szöveggel, valahol mégis megfojtogatja az embert (és a lányunkat, ha van, de munkánk meg nincs). Főleg azoknak erős, akiknek még nyakkendőt is kell kötniük a rabszolgasághoz reggelente. A **Shop** (Üzlet) viszont már a további egyszerű élethelyzeti képek pontgyűjtő rendszere technóba mártva: vásárolsz, kapsz még valamit, amit szintén meg kell venned. Remek! Ezen a ponton pedig a *Fun to be had* című *Nitzer Ebb*-sláger (1990) ugorhat be, de ha a *Go* szám *Moby*-tól (szintén 1992!), az sem hiba, mivel bizonyos képleteket már megírtak egyszer, felismerhetőek, csak legfeljebb itt más ritmusban szólnak. Az agyig jut el a mintafelismerés, hogy ezt szinte már a boltokban

lehet kapni. Az akciós kukák tele vannak haszontalan dolgokkal. Pecsét, matrica, vásárolj (be), irány haza! Másnap kezdd elölről! Így megy ez!

A **Born To Be Mild** (Szelídnek születni) a *The Outer Limits* sorozat betétjével (There is nothing wrong with your television set), emelt tempójú, pörgős, hosszú intrójával, kifejező hangmintáival figyelmeztet. A gondolkodás megkísérlése depresszióhoz vezet. Arra születtünk, hogy igazán unalmas dolgok királyai legyünk? Ezt az életérzést felismerni roppant veszélyes, nem lehet se nyerni, se lenyelni, se veszíteni vele, táncolni, tombolni, asztalokat borongatni, veséket lezúzni, csendben üldögélni kezesbárányként viszont lehet rá, jó helyen, jó időben, ha más jobb terv nem akad. Ez a szám egyértelműen zavart okoz hozzá vagy mellé.

A **Hunter** (Vadász) egyik legnagyobb nullpontja és fegyverténye a szaxofon-betét, ami gyönyörűvé, meghitté teszi a szerepzavarról szóló számot, amit nálunk *Frenk*, az énekes úgy fogalmazott meg: *„Ki az üldöző áldozat? Meg is kérdezem”*. Mindannyian voltunk már mindegyik oldalon, a távcső előtt és mögött is. Érvényesül az *Alien vs Predator* örökzöld igazsága: bárki győz is, mi vesztünk. A nyomaték azokon a sorokon található, mikor közli: *„Engem aztán ugyan nem tolnak, iktatnak, bélyegeznek, indexelnek, nem tájékoztatnak, nem magyaráznak vagy sorszámoznak!* A bürokrácia útvesztőiben bukdácsolóknak bizonyára nem fog újat mondani. Egy nap tanúként mész be a rendőrségre, de vádlottként jössz ki.

A **Manufacturing Consent** (Gyártási hozzájárulás) legalább kicsikét eltereli a figyelmünket, hiszen vibráló, mechanikus, feszült hangjai szöveg nélkül is ábrázolják a gyártósorok végtelen, lélektelen borzalmát egyik blokkolástól a másikig. A **Bank** egy másik helyszínre visz el, gyöngéd ambient vesz a szárnyai alá kislányhanggal, erősen elüt a Snog bármely kísérletétől. Majd jön a tompa szívkalapálás, mert úton lenni egy TV-torony vagy egy bank irányába ugyanolyan teligatyás kalandtúra, kérdezzetek meg nyugodtan random hiteligénylőket és mozgássérülteket, esetleg feltüzelt segélykérőket erről, ha nem hiszitek. Itt a *Front 242 Television station*-jét (*Official Version,* 1986) fedezni fel benne, nem csak a dallamban, struktúrában, de szövegében is tetten érni hasonlóságot:

Front 242: Television station (1986)	Snog: Bank (1992)
You'd better move aside	***I'm on my way to the bank***
I'm on my way to the top	***Don't come near me***

A **Real Wise Yuppie** (Igen bölcs juppi) ellenben letompít, és ez is tele van hiteles történetekkel, bár sötétség nélkül, inkább enerváltan. Szinte pofonegyszerű és unalmas popba csomagolva meséli el a dollárjelek (nem látni Isten nyáját a dollárjelektől, a bankjegyünk az istenhitünk), a számlák, a megaátverések, visszafordíthatatlan kiüresedések (*„Autót vezetek, de könyvet olvasni nem tudok”*), önfeladás baráti viszonyait. Erős hasonlatok, szimbólumrendszerek vannak felvonultatva, keserűen állapítjuk meg, hogy senki se törődik velünk.

A **Control** a 90-es évek eltekert hangulatának minden beteges hangzását magán hordozza. Ezt a számot kifejezetten szerettem átléptetni, mert olcsó, gyors fröccsöntött termék, kiszárítja a hallójárataimat, közben nem marcangolja szét a lelkem apró cafatokra, hiányzik minden fontos mellékíze, zamata, gőze, bár a félelemérzet átsüt az ellenpólusok mentén: nappal sétálunk, éjjel a földön csúszkálunk, kettős élet ez, robotgépek vagyunk munkaidőben, utána meg a szétcsapatottságtól azt se tudjuk, hol és kik vagyunk, reggel meg kezdődik minden előlről. A **Sometime** (Néha), pont mint *Huxley Szép Új Világában*, elhozza az időt: ideje bekapni, lenyelni a tudatmódosító szómát (nálam el volt taggelve ez a szám: Somatime, katalógusok, kiadók is hol így, hol úgy írják, innen az ötlet), a vademberek is velünk vannak, megy a kántálás, bennszülöttek, neovad, társadalomból kivonult, modernizációt elutasító népek kitiltott kultúrájával találkozunk. Mert ez a globális társadalomra veszélyeztetőleg és bomlasztóan hat, mégis szépen virágzik, majdnem boldognak is érezzük magunkat velük, a szer hatása alatt lehet kizárólag megismerni, befogadni, ellazulva áttekinteni nagy igazságokat. Ez igazán profi interlude, összekötő kapocs a vegyi és az emberi, a modern és a törzsi között. Kerüli is az ipari és rock kliséket. A **Make My Day** rövid, olajozott Snog-trackszilánk, védjegyként európaiságot, ismerősséget, fémes ízeket hordoz magában. Nem úgy, mint a túlzottan hosszúra ereszett **Supermarket Dream** (Szupermarket Álom), a tévéreklám hablatyolás, neonfények, lüktető halánték, izzadás, akciók, a nyugalom megzavarására alkalmas hangok, enyhe szédülés. A korábbi **Shop** instrumentális nagytestvére ez, drámai és nyomasztó atmoszférával. Engem ez a felvétel fogott meg a lemezről leginkább, mivel nem egy amerikai local couleur, hanem globális horror-soundtrack, melyben sikerült ötvözni mindazt, ami a kommersz világunkat bárhol és tökéletesen reprezentálja. Tekinthetjük ezt legalább olyan hosszú és pánikbetegséggel összekapcsolható élménynek, mint ameddig a bevásárolókocsidat végigröcögteted a parkolón, érmékért kéregetőkön, fotocellás ajtókon keresztül be az irdatlan alapterületű fogyasztási templomokba, hogy jól elverd a pénzed, amiért annyit güriztél.

A **Love Power** viszont már annyira amerikai, hogy leugrik a felfeslett tapétáról, igazi *GGFH*-szerű mocsokság, *Laibach*-szerű totaliter-himnusz, jó távol zuttyan el a hippikultúrától, a berlini Love Parade-től, még a CÖF-ös békemenetektől is. Elfojtott, rekedtes hangon figurázza ki a világunkban uralkodó szeretetet, amit ugyan mindenki nagyon szívesen a szájára vesz, de ennél kevesebben gyakorolják, mint ahogy első sorai is jelzik: *„Adtam egy virágot a nagy kövér zsarunak, ő elővette a botját és megvert, adtam egy virágot annak a kukásnak, aki bedugta a csajomat egy szemetesbe.”* A **Flesh** csöppet sem tipikus underground szám, viszont ebben ismét felfedeztem egy közös vonást szerkezetileg a *Front 242 Happiness* c. számával, jön a revans, de itt most a Snog volt a befutó. Az indító egyezés annyira fülbetűnő, hogy elsőre remixnek hittem volna, mert egy idő után az emberben összeborul az idő ám, mint a szeges meg a rájzer-csavaros doboz tartalma! Még a *Bonanza Banzai* is befigyel, ha valaki szereti az ilyen mashup-csemegéket ízekre boncolgatni, megcuppogtatni, edzeni a fülét, hallását, annak jó móka lesz ez a szintén baráti copy-paste. Semmit sem leplezek le ezzel, meg kell csak hallgatni és eldönteni, hogy átvétel-e? Meg honnan is? Segítek picit: a *Front 242 Happiness (Modern Angel)* c. felvételére, amely a 1993-ban kiadott *05:22:09:12 Off* c. albumon hallható, valamint a magyar *Bonanza Banzai* 1990-es *A jel* albumán a *Dörömbölnek a vágyak* 2:56-tól hallható ritmusbetétjére célzok, *„Te csak ne sápadj, te csak ne pirulj”*. A távolságot, hangmintákat, mint üveggolyót… valaki valahogy ügyesen lesugározza a műsort, értjük, ugye? Terjedési sebesség: átl. +/- 1-2 év. A **Corporate Slave (Alpha 66 Remix)** elején is felfedezni némi 242-t, érdekes, acidtechnósított instrumentális átdolgozása lett az eredetinek, adja a feszkót. A **Funeral / Funereal** (Temetés) szintén egy címelvariációs track. Temetkezünk, tekergetett rádióbehangolás, gyászmenet, ütősök, vonósok, suttogott halotti beszéd alaposan megtűzdelve zavaró konzumkifejezésekkel, jótanácsokkal, okosságokkal és szimbólumokkal. Hangulatfestő darab lett, és ha szünet nélkül újra elkezdjük lejátszani az albumot, újra kezdve a **Spermy Man**-nel, körbe leszünk ismét vezetve, és ugyanoda lyukadunk ki: lyukas gumiba, elszabadult ondóba.

A számok jó része elsőre vidámnak, táncolhatónak tűnhet, a sorok között megbújó szomorúságot, hierarchikus struktúrákat, kiábrándultságot, a bonyolult érzelmi szabályozó rendszereket nehéz elviselni és elfelejteni. A vokál és a technikai kivitelezés hol ámulatba ejtő, hol pedig meglepően amatőr, mégsem trancsíroz le senkit egy villanymotoros szemes termény darálón. Klasszikus album, ámulatba és kétségbe ejtő, tragikus is egyben, főként örök hazugságokból fölépítve.

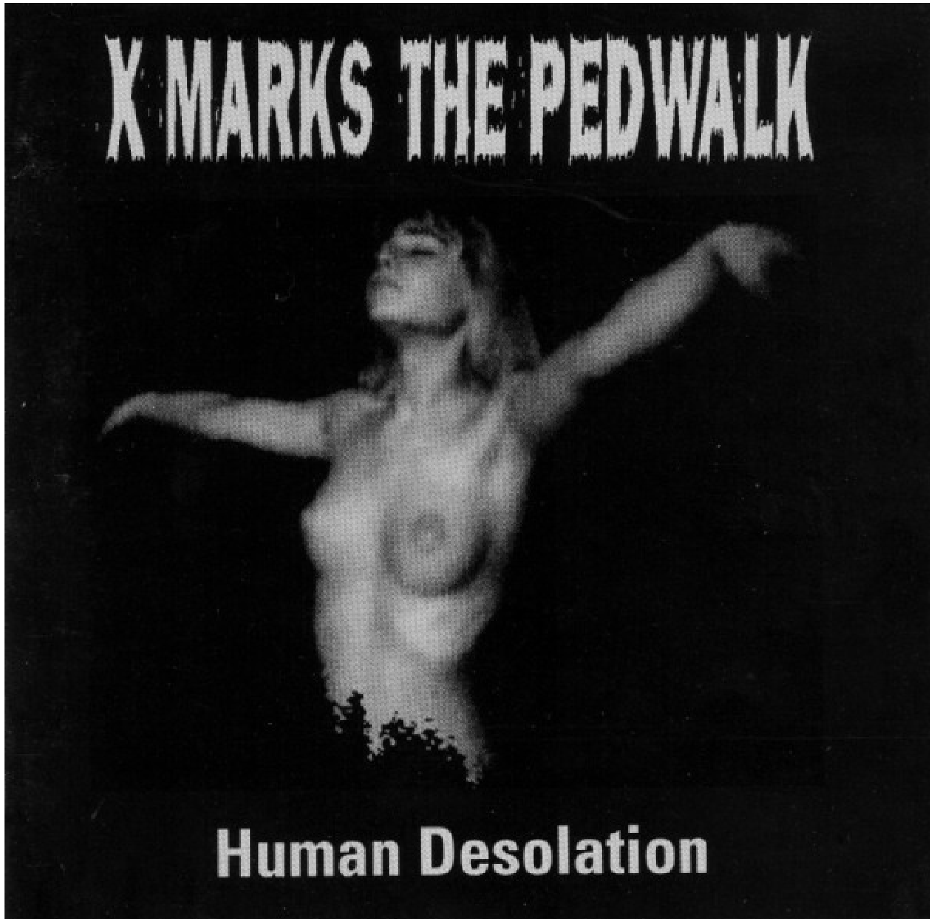
VOMITO NEGRO:
WAKE UP (1992)

Az Antler Subway Records-nál megjelent 8 számos Vomito Negro EP igen ritkaságnak számít, nem készült belőle többféle verzió, nem lett felújítva, sem újrakiadva, alig akad eladó CD, az Amazonon egy használtért majdnem 100 dollárt is elkérnek. A Vomito Negro ezzel az anyagával magasabbra teszi a mércét, a szépen embosszált, műanyag hatású borító alapján nehezen lehetne azt hinni, hogy ezen valami durva, ébresztő hatású, kemény elektronikus fémzene van, amivel meg lehet érinteni az eget is, vagy éppen meg lehet ízlelni a 90-es évek szellemét. Pedig de: alulértékelt 38 percben.

„Ha így folytatjuk, mint eddig, akkor az ember nem csupán a Föld bolygó elpusztítója lesz, de az egész Világegyetemé.” - szól a figyelmeztetés a lemezborítón, és az *„Ébredjetek fel!”* parancs, kiegészítve furcsa madárcsontokkal, mérleggel és egyéb szimbólumokkal mintha egy földöntúli fejlettebb civilizáció ikonografikus figyelmeztetése is lenne, hogy nem valami jó ez az irány, amin haladunk előre, de minimum 2G-vel, vagyis *Gin Devo*-val és társával, *Guy Van Mieghem*-mel, egy igen pulzáló, nyers és jó értelemben vett törtető anyagon. A **Leathal Weapon** (Halálos fegyver) vérfagyasztó lassú vokállal nyekergi el már az elején, hogy kinyiffanunk. **Wake Up Smell The 90's** (Ébresztő, ízleld a 90-es éveket) jó kis filmes hangmintákkal fűszerezett, tipikus VN-track, és nem tudom, hogy ez keverési anomália-e, vagy az én fülem tréfálkozik, de a hangkép mintha végig kicsit, alig érzékelhetően jobbra „dőlne”, de csupán ennél az egy számnál. Jó kis instrumentális track egyébként. Az **Unclose Your Fear** (Nyisd ki a félelmedet) újra hozza Devo súrolós, CB-rádiós, nyekergős énekhangját, elég szenvedősnek hat, de az önmagát megsemmisítő emberi fajról szóló számhoz dukál a fulladozásig torzított, horzsoló és vészleállító vokál. 5 és fél percen át mondjuk sok, de kárpótol a **Touch The Sky** (Érintsd meg az eget), ami egy vidámabb, csengőbb, poposabb felvétel, szinte az optimista folytatása vagy „inverze” a pár évvel korábbi *Children of Today*-nek a *Dare* lemezről. Bámulatosan fülbemászó, fényes, fülledt és eufórikus! A VN kétféle zseniális dalszerzési potenciállal rendelkezik, és ezt mindig is csodáltam benne: egyik fele a recsegősre, zakatolóra, erőszakosra hangszerelt EBM és indusztriálra támaszkodik, és ebből kapunk nagyobb arányban, miközben a másik része képes tisztán elénekelt, sőt vele énekelhető nagyszerű slágerszámokra. A szép himnusz után meg is kapjuk a fonákját, a **Saturday Night**-ban némi klasszikus zenei nyitás után olyan mintha *Billy Idol Marilyn Mansonnal* duóban is tiszteletét tenné: kemény rock, vagy ipari rock & roll, agyeldobás. A szám egyébként *Chuck Berry* 1958-as *Johnny B. Goode*-jának alvilágra adaptált átiratának tűnik. Az **Inner City** már sokkal inkább eltér ettől az erőszakos hangzástól, lágyabb urbánus elektro ambient, mintha a *FSOL*-t és a késői *Cabaret Voltaire*-t egymásra borítanánk a keverőpulton. A **Hate** viszont már egy oldschool EBM szerzemény és valami népzenére hajazó nemzeti rockopera keveréke, színpadon is megnézném hogy működik, bár nyilván nem fogják játszani, holott a refrénje szépen zeng. A záró **Sex, Violence, Drugs** egy jó hosszú instrumentális darab, gépies és militáns zakatolásból, szaggatott szintiszekvenciákból tevődik össze úgy 4:50-ig, hogy aztán átadja a helyet a maradék időben valami meseszép ambient-lenyugvásnak, ami bár egyáltalán nem odaillő, de fogadjuk el békével, hogy ez is „odakeveredett” visszaaltatónak. (!!!)

X MARKS THE PEDWALK:
HUMAN DESOLATION (1992)

A Schmechta testvérek második, legnagyobb sikert elérő lemeze, amelyben megmutatták, hogy milyen a kásás, sötét elektronikus hangokkal, nyomasztó beszédmintákkal körbefont dalokban kifejezni az emberi psziché fonákságait. A használt sample alapján Human Desolation (Emberi Pusztulás) elnevezésű album igen kemény versenymezőnyben vonta magára a figyelmet, hiszen egyszerre zsibongott Németország techno-lázban (Westbam, U96, LDC, stb), miközben már halmozódtak a gothic-industrial és EBM karakterű zenekarok is (Placebo Effect, Bigod 20, Armageddon Dildos) is.

A debütáló 1991-es *Freaks* egy sokkal inkább punk-szellemiséggel, csapkodósra, zajosan ordítozósra faragott XMTP-lemez volt, míg a Human Desolation egy technoidabb, személytelenebb, letisztultabb vonásokkal rendelkező, mégis ultraintelligens, érzékeny markánsságot sugárzó anyag. Hogyan vált a legtöbbet eladott XMTP-lemezzé, és miért menetelhetett ekkorát mégis? Egyértelműen a sötét fályolossága, a depresszív, mégis fegyelmezettre formált, ridegséget árasztó melódiái, és váratlanul erősen megszólaló mély dobütései miatt. Hangtechnikailag, vokál-szupresszió és keverés szempontjából távol is áll a komoly stúdiótechnikai arzenálokkal felszerelt zenekarok alkotásaitól, érződik rajta az analóg, a mágneses hangszalag-íz, de ez korántsem baj, sőt. Sokkal nagyobb jelentősége van annak, hogy a *Skinny Puppy* és az akkori szintipop/trance árnyékában miként lehetett egy olyan középérték-albumot létrehozni, melynek remek és fájdalmas dalai egytől egyig kivétel nélkül és minden szegletéből árasztják a nyirkosságot, sötétséget és fájdalmat, mindezt anélkül, hogy túl brutálisra vagy aggresszívra vett énekkel kellene nyomatékot adni a mondanivalónak. Lehet ezt így is csinálni.

A Human Desolation (nyugodtan hozzácsaphatjuk a szintén kapcsolódó, kult *Cenotaph* anyagot is) nem lett és nem is lesz soha szemüveges bölcsészhallgató leányok kedvenc lemeze. Sokkal inkább örökké szorongó, bizonytalan, mindenből gyökerekig kiábrándult, mértéktartó elektronika felé nyitott, hiperszenzitív, fiatal és felnőtt férfiaké. Egyhuzamban túl sokszor nem ajánlott meghallgatni, mert képes ez is a mélybe rántani, vagy székbe szögezni (gyakori visszatérő motívum), mint a sokkal elvadultabb *SP*-mű, a *Last Rights*, de mértékkel fel-feltéve, óvatosan hallgatva sokat cizellál az ember időnként meggyötört lelki ráncain, és ennél többet elvárni egy lemeztől igen botorság lenne. A szövegei nem mindig pontosan és világosan érthetők, időnként összefüggéstelenek is, mint egy pszichokísérlet alanyaként összezavarodottan zagyváló emberé, de ha a hangulatfestéshez az XMTP-nek (talán megkockáztatom, akkor utoljára) voltak eszközei, az egy egész művészellátó üzletnek számít bármely nagyváros nagykörútján, szemben a hangszerbolttal és a gyógyszertárral. A Human Desolation album borítóját egyébként egy svájci tervezőnek, *Christian Mumenthaler*nek köszönhetjük, aki akkoriban zsinórban készített a huszas évei elején albumborítókat és grafikákat ipari zenekaroknak, köztük a *FLA*-nak, *Blok 57*-nek, *Vomito Negro*-nak és *Insekt*-nek, ma pedig már egy svájci nagyvállalat, a Swiss Re vezérigazgatója.

Az XMTP igen sokszor elkent, alulmormogott, hajlítgatott, önbizalomhiányos vokálokon keresztül ábrázol (**Desolation, Paranoid Illusions, Taciturnity**), míg

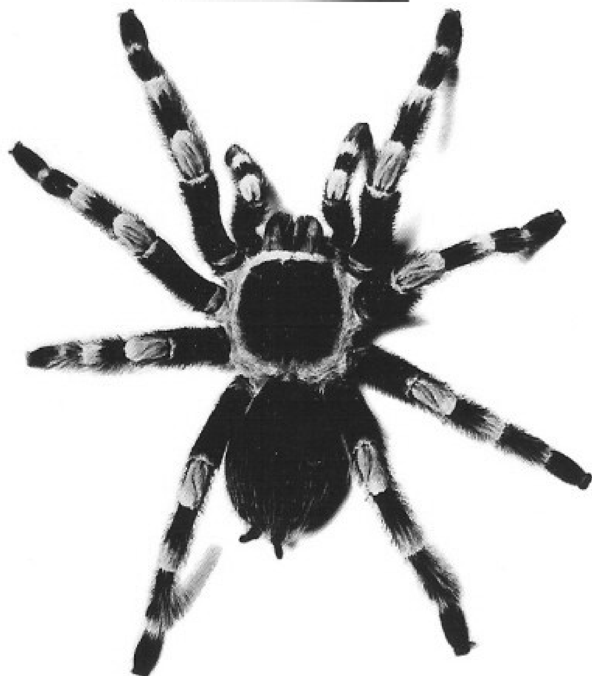
máskor rendesen tol bele extra erőt (**The Relapse, Repulsion, Experiment**). Az **I See You** (Látlak) ritmusai dancefloor-kompatibilisek, az időnként áthúzó jeges szintiszelek és refrénreverbálás miatt mégis komor benyomást kelt. Albumindítónak kiváló, felkelti az érdeklődést, feszültséget szít, kíváncsivá tesz a folytatásra. Beteg porszívóhangok, földön vonszolt tárgyak, állathörgés, korabeli szintetizátorok jégkockásított akkordjai, mindezt odafigyeléssel és mértékkel belekeverve. Némely helyen (**The Trap**) nem, vagy csak nehezen tudja elnyomni azt, hogy mégis valahol a *Skinny Puppy* az első számú, a *MATF* pedig a másodsorbeli tisztelt példakép, a távoli, vágyott és csodált, mégis sok szálon kedves ajándékokat küldözgető fájdalomrokonok.

Az **I See You** (Látlak) vokálja olyan, mintha egy hosszú vascsőbe lenne beleénekelve. Szalonnavastag csapásaival, metálos apró kotoncolásaival és ritmusaival amolyan paranoid megfigyelő és megfigyelt érzetet kelt. A **The Relapse** (Visszaesés) szintén hozza az elmebajt: tűk a széken, álomba zuhanás, nem választható el, hogy amit látunk, az valóság, vagy képzelet műve-e, a kialvatlanságtól vöröslő szemekkel nézünk bele a félelembe és sötétségbe. A fenséges ívű terápiás **Desolation** (Elhagyatottság) sokkal melódikusabban, óvatos tapintásokkal keretezi a széttöredező személyiségképet, sőt, szonikus szépséggel van átitatva. A **Repulsion** (Taszítás) hosszú összekötőként szolgál az album többi részéhez, és az XMTP az alapozás terén itt is brillírozik, hiszen olyan mechanikus agy- és lélekcirógató hangképleteket illeszt össze, amibe belezuhanunk, mint egy feneketlen kútba. A 4:42-től kezdődő alámerülés az elkent szintifutamokba és géphangokba alá is támasztja ezt. A **Criminal Disharmony** (Bűnügyi diszharmónia) egy késes gyilkosságot tár fel, egy pszichopata ólálkodik a kihalt városrészben, érdemes félni, de ha meghalljuk, fogunk is. A **Paranoid Illusions** az album egyik vezérszáma, komorra tonizált, mély lebegésbe navigált hangjaival és bugyogó éneksávjával teremt páratlan parát. Az **Experience** (Tapasztalat) egy hosszú, tudattágító kísérlet a pszichiátrián, sivító és kínlasztó eszközökkel, zajhatásokkal, fehérköpenyes alakokkal a folyosókon, falhoz tapadva próbálunk kiosonni a megrázó élményből. A **The Trap** (A csapda) pedig már az, amibe belesétáltunk, és az ilyen képeiért kifejezetten értékelem: *„hideg szél a hajadban, egy valódi zöld széken ülsz, de a gondolataid ismét irreálisnak tűnnek”*. Mintha valós élményekből táplálkozna, és hiába absztrakt szövegekből áll össze a mű, roncsolt, mégis szépre kevert a hang, együtt adja ki azt a speciális élménycsomagot, ami miatt az XMTP-re fogékonnyá válik az elme és a lélek. Erre mit is mond a **Taciturnity** (Szűkszavúság) hipnotizáló hanghordozással, szép lassú vasakkal?

„Sóvárogsz a szavakért, amelyek nem fognak fájni. Egy dolog enyhíti a fájdalmat, a következő visszaesésed.” A **...Call You...** (Hívlak) nyers, hideg és jó zajos, szaggatott és szagos megágyazással nyújt keserves állapotjelentést: *„Kell valami, hogy érezzem, mi ad igazi forrást és csak túl akarom élni, nem szeretem ezt az átkozott életet, már nincs anyag, mi volt azelőtt és csak túl akarok élni, ezért más életet választok, ez az élet csak a pénzről szól, kérlek, ne hívj ma édesem. Rövid szünetet tartok, mert túl akarok élni, majd hívlak, hogy rábasszak.”*

A **Don’t Fall Asleep** (Ne aludj el) az underground zenetörténelem azon ritka kincsei közé tartozik, amelyik képes méltón lezárni egy erősen töredezett, megtört, felfeslett pszichiátriai rendelők székein megírt lemezt. Vannak ugyan jó példák erre, azonban kevés minőségi instrumentális zárószámot tudnánk összeszedni. Ez viszont maximálisan ilyen. A-kategóriás horrorfilmek szintjén és megfelelően kezelt, beállított gyógyszert alkalmazó hangfestészet, zongorabetéttel, kattogó aggyal, paplan alatti végtelen forgolódással, túlságosan felcsavart, beragadt női hangfoszlánnyal, és félelmetesen lelassult idővel. Mikor valami gyötri az embert, és órákig nézi a sötét plafont, mert bár akarna, de egyszerűen a gondolatai miatt nem tud elaludni, szövögeti a saját belső (és főként hibás) kis narratíváit, majd akkor jusson eszünkbe ez a felvétel! Igen, ilyet komponálni, helyesen belőni, eltalálni az arányokat, ehhez kell a tehetség! Schmechtáéknak pedig már a második lemezükre is stabil készleten volt ez a tudás. Az XMTP által birtokolt T.G.I.F (Thanks God It’s Friday) stúdiót nyugodtan tekinthetjük akár pszichiátriai rendelőnek, labornak is, amelyben kiváló minőségű ötletek és elektronikus hangszerek is voltak a 90-es évek elején. Hogy most mi lehet ott, azt nem tudnám épp megmondani. A Human Desolation egy igen sötét tónusú, apránként megszerethető, óvatosan befogadható, 50 perces ikonikus Zoth Ommog kiadvány, telítve különleges hangzásokkal és speciális ipari effektekkel. Az átlagos mindennapok felhigításához egyáltalán nem való, ahogy boldog, örömteli dervistáncos partikhoz sem, mivel minimum négy fekete markos bőrkesztyűs kéz fog lerántani rendszeresen, onnan pedig hiába integetsz, kapálózol, az égvilágon senki sem fog megmenteni. Önmagad ellensége leszel, de mindig lesz mihez nyúlni, ha kísérletezni szeretnél magadon, bejárni hasadozó elméd zegzugos és huzatos járatait. Bár segítségre ott sem számíthatsz, de az XMTP rendelő széke mindig szép, kényelmes, el lehet üldögélni rajta és elmélkedni azon, hogy most mégis hogyan tovább? Van-e kiút önmagunkból, csapdáinkból, beteges kapcsolatainkból, továbbá valóban ott van-e az az alak, aki ide-oda bolyong a kihalt folyosón és kitartóan tágra nyílt szemekkel folyamatosan minket néz. (Többnyire ott van.)

CULTIVATED BIMBO:
TUNES FROM A HIGH WIRE (1992)

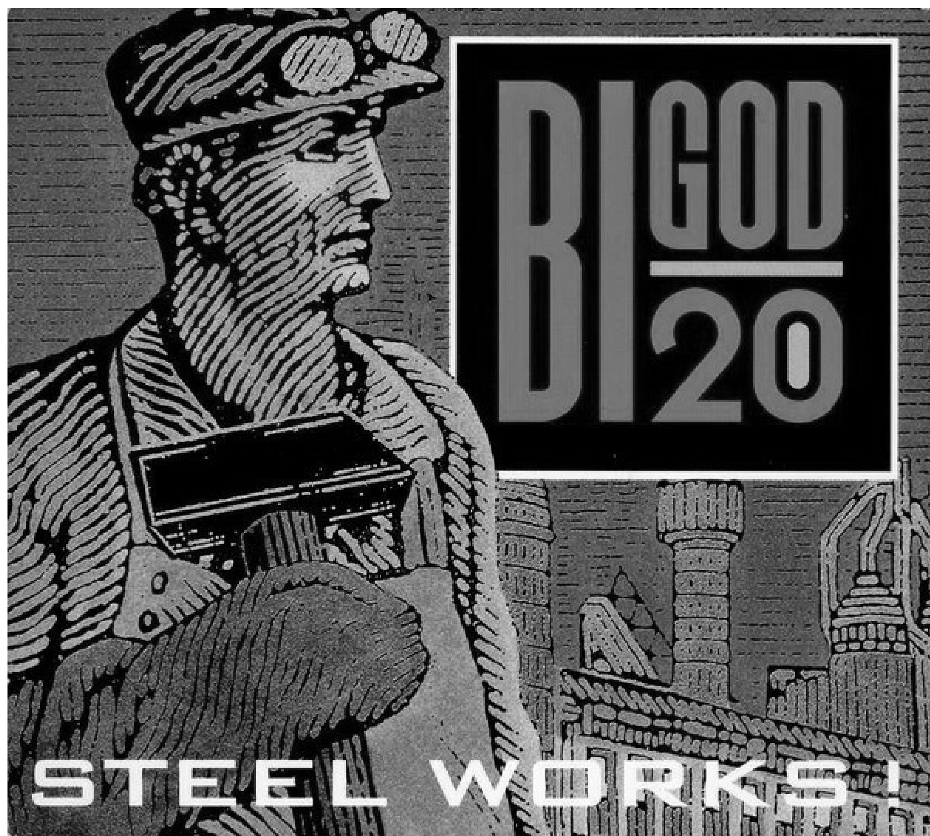

Ébresztő szomszéd! Ilyet még nem hallottál vasárnap! Megelőzve korát messze a legizgalmasabb trash-mixer projekt! Kellemes vibe-bal indít, van egyfajta nihilista hangulata, a SP Assimilate környéki anyagaival összekacsintanak a lakótelepi konténerek körül, de aztán Alvin és a Mókusok cincogásával szólal meg az ének, az alapja meg enyhe nyárvégi depressziót idéz, a Ministry korai szalagjai szóltak hasonlóképp, a sampling technika bámulatos atmoszféra öcsém! Bóklászás a kiégett városi gyomok mentén, guberálás hangok után, cellux-művelet, mindent mindennel összeragasztgatunk.

Mondjad csak, hol, melyik fiókban van az olló (?!), mindegy honnan van, megcsapolt magasan függő kommunikációs kábelre csatlakozunk, össze-vissza leszipókázunk mindent, ami a dróton átmegy, aztán *okosba* összeillesszük, utoljára mutatom, így köll ezt csinálni, ne bámészkodj, ne nézd már a miniszoknyás csaj seggét, ez itt tuti, annak hallókészüléke van, nem lesz tartós kapcsolat, a pókoktól is tutira fél, nem fogja érteni a zenédet, nem is ez a lényeg, csak fülelj, kis barátom, CB-rádiózás, összeborult pár ezres legókészlet, hajrá, rakd ki, fejezd be, oldd meg a rejtvényt, mire mit kevertünk rá. Underground rövidhullám-zavarás, megidézi a *Tilos* időket, ma a francot se érdekli az, hogy üldözöttségben kifakult bőrdzsekiben nyomatjátok, nem vagytok nagyszínpadosok, a heti söradagomat se tudnátok kifizetni a gázsitokból, hiába játsszátok itt a menő true arcot, kispályások, a seggetekre is piros pöttyös túrórudi van tetoválva, az is rosszul, becsúszott egy fekete, szerencséd, hogy már nem anyád fürdet, annyi lenne neked. Nyomatod itt az **Ice Blendert**, de a pécsi lomis piacon vasárnap hajnalban egyetlen percet se bírnál végigcsinálni apukám, hiába adod itt a nagyot. Én már akkor feketeöves, feketepólós, feketegatyás, feketebakancsos taper-raver voltam, mikor te még anyádat és apádat össze se bírtad fektetni a gólyák segítségével (collab bro?), most meg utólag ámuldozol a *Massive Attack* csúcsélményein, a szalagmanipuláció nem a tereped kishaver, csak pofázol itt össze-vissza, nálunk mérges pókok a játékszerek, leszarjuk a legót, a playmobilt, mindent mindennel összekötünk, mint egy világháborús távközléstechnikus, miközben csüngünk a póznán (te fel se bírnál mászni kövérkés máddörszakkör, a cipőfűződ is hogy lóg!), ezeknek a nyakába szőnyegbombák potyognak, de nem sírnak, nem izzadnak, hangosan nevetnek, miközben arra gondolnak, hogy kiveszik az egész őszt, szeptember 1-től a csúszkát november 30-ig tolják, addig kurvára sokan meghalnak, remélik, de az ősz az új nyár, révetegen nézik a levelek hullását, az égvilágon semmi másra nincs értelmes koncepciójuk, az adventet már korábban is hülyeségnek tartották. Csak rövid mixekben gondolkodnak, merőkanállal kevernek bele a fazékba, ott cuppog minden médialibanyak, a habját viszont le kell fölözni, különben elrontja az egészet, a mocskos körmű, kicsit *beastieboys*-szos, bajszos mutatóujjuk lassan tologatják a mixerpult potmétereit, a koncepciót elmagyarázni aligha tudnák, annyira bírnak talpon maradni, hogy a stúdiót takarító kiscsajt is tolni tudják hátulról, ebben a farmergatyóban még vékonyabbnak tűnik a dereka, a szeme vastagon kihúzva, aligha húzza ki reggelig, olyan nyeszlett, inkább menjünk vissza a dohányfüstös keverőszobába, ahol villognak valami ledek, tudod, régen szögletes formájú „lámpák” voltak, csak 2010 után lettek szemkilövően éles kék-lila színűek és kerek formájúak. Nemhogy heveder nincs

rajtad, de még egy normális munkavédelmi cipőt se adott rád a munkáltatód, ha potyogni kezdenek a bombák, mihez fogsz kezdeni danger close-ban, a sajátjaid szórják rád az égi mannát, a timeline se stimmel, futsz lefelé, mint egy betépett mókus, aztán zsupsz, túl a sövényen, ezek olyan setét hangminták, hogy európai osztályozási rendszert szükséges bevezetni rá tanácsi felhatalmazással, hogy egycsapásra valami játéktermi hangulatú diszkóban érezhesd magad vasízzel a szádban, amúgy vérzik az orrod is, csak szólok, annyit pogóztál, a fémes ízt az adja, ha nem a mókusok tréfálják meg az agyad, futtassuk meg, legyen country-gitárzengetés és elcseszett gettószpícs benne, toljad, jogvédők nem voltak még akkor, sose szednék ízekre, ennyi szabadideje senkinek nincs, hogy megállapítsa, mi honnan volt, és mennyi ebből a saját feljátszás, talán semmi, de már nem is állsz a lábadon, a szemüregedből se látsz ki egy verőfényes reggelen, cukros CB-rádiózás, a *KLF* is ezt vette át, nem a mintát, a stílust, ők a teljes zeneiparral akartak leszámolni, mi csak mixeltünk, mindent mindenre, a mexikói csilisbab finom tud lenni magyaros túróstésztával is, ami enyhe gin tonic-kal öblíthető, de a délutáni alvást semmi sem pótolja. Minden ember ugyanolyan szőrös lábú, ízelt pondró, nézzed má..., jön felfelé a póznánkon, nem kalandparkban vagy, te féreg, húzod el innen a büdös csápjaidat? Mi itt komoly munkát végzünk, megcsapoljuk a világkommunikációt, pörög a rekorder, fut a szalag, szalad! Na ebből lesz nekünk atommegasiker(telen) és ismeretlen albumunk, nem ezzel fogunk betörni, senki se fogja keresni 30 évvel később a Soulseek-en, mindenki a *Daft Punk*ot kutatja, hogy rohadna le a májuk, és még ők a művészek, hát milyen istenverte világ ez, ha a C. Bimbo nem akkora kaliberű, hogy imádják? A világ kultúrtermésének, cincogásainak, zajainak legjavát pakoltuk egybe két oldalra, 11+11 számmal? Ez nem industrial? Meg hogy nem EBM? Akkor mégis mi a redvás fokhagyma az? Nem hallgatható, darabos, töredezett, mozaikszerű? Na elmész szépen a fenébe, ha nem éltél a 90-es évekbe', minden ugyananynyira szar volt, mint most, csak belassultabb tömegkommunikációval, nem volt meg mindened azonnal, mégis tartást kellett gyakorolnod, kevesebb nyígásért is megkéseltek bármely rosszabbul kivilágított kerületben, te nyomoronc abletonhuszár, hogy pödörné be a bajszodat az a mézesszájú, kultúrharcos lódarázsfészeknyi ivadékköpet! Bimbónak lenni szerinted örömteli 2 korlátlan *Twillight Zone*-os felvonulás közt? Amúgy csak jelzem, azt is ízekre, cuppogós csontokra szedtük, megtrollkodtuk, nesze neked nevetséges eurodance, kapjátok be az összes csupacsipszemet reggelire gyomorrontás másnapján. Ez a Tunes From A High Wire, ezzel mindent elmondtam róla. Ismerete alap, feltétlen szeretete nem feltétlenül. Úgy jó, ahogy van. Ez is a dark underground része, csókolom.

BIGOD 20:
STEEL WORKS! (1992)

A Bigod 20 bármennyire is ízig-vérig hat belgának, azonban német eredű csoport. 1988-as alakulásuk után eltelt pár év, mire debütáló nagylemezük megjelenhetett (fránya jogi és kiadói nyavalyák miatt), és az acél végre dolgozni kezdhetett. Sokoldalúan képzett producerek, DJ-k, multiprojektguruk, a techno és az acid klubélet lovagjaiként edződött tagjaik, Andreas "Talla" Tomalla, Markus Nikolai és Thomas Franzmann (Zip Campisi) mellé betársulva Armin „Jeff" Johnert és Jean-Luc de Meyer (Front 242) egy nem túlságosan markáns, nem is túl magas tempójú, sőt, óvatoskodóan ipari EBM lemezt gyártottak. Kalapácsot kézbe, dolgozzuk meg az acélt, csapjunk oda!

A Steel Works! az acélipar szentélyeiben és öntödék izzasztásában érlelt, kellően mélyen, fémekkel, vastag kalapácsokkal, pörölyökkel, vaskosan "megkenten" megszólaló ikonikus album. Védőköpenyt, védőszemüvegeket kell felvenni hozzá, többszöri meghallgatásra érdemes, még ha kevés arcleszedően jó és fülbemászó sláger akad is rajta. A **The Big Bang** például brilliáns történetmesélő, bár a vokálja próbál ugyan karcos lenni, de olyan, mint a tavaszi harmat, ami egy indító felvételnél meglehetősen riasztó tud lenni. Az **On The Run** sem szakad bele az önbizalomerősítésbe, bár az alapja jóval kellemesebb, mint a vokálja. A **Wild At Heart** még ezen is képes túltenni, ha eluntatásról van szó, lassú, elkent, még csak nem is balladisztikus, állítom bármely átlagos kinézetű városi buszra jobban emlékezünk majd, mint erre a számra, ami még genyóságból túl hosszúnak is hat. No, de a **Sick**! Na az már végre harcos kedvű, seregtől és háborútól megcsömörlött kiáltás, komótosan indul, de van benne végre valami düh, szenvedély, valamiféle *Cassandra Complex*itás! Állítom, hogy ez a lemez egyik abszolút kulcsfelvétele, az ezt követő vadkacsás **The Bog** nóta mellett. Mindkettő rendesen odapuncsol, megmocskol, játékosan roncsol. Korrekt módon felépített felvételek ezek, mégha *Jean-Luc de Meyer* meglehetősen fiatalos (akkor 33 éves) énekhangja miatt ezt akár egy korai *Front 242* számnak hihetnénk is. A **The Bog** mocsári jelenete gyakran meginvitált a hazai EBM-klubesteken is, így közismert partinóta. Az **It Doesn't Matter** is optimálisnak mondható EBM, bár lehetne nyersebb, azt is elviselnénk. A **The Big Sleep** alapja csak annyira vegytiszta *242*, hogy ha nem ajándékba kapták Meyer-éktől, akkor azt mondanám, hogy ez bizony plágium, hisz egy az egyben a *Moldavia* hallható ki belőle, ordítóan feltűnő az azonosság! Az **America** mindenféle médiából kimintázott propagandista beszédfoszlánnyal, hengerműszerű, savban áztatott, csépeléssel tarkított, hosszú pórázra engedett keménylegénykedés a hátsó udvaron. A **Breeders** szépen felprogramozott, hangszerelt, bár szövegileg és énekesen nekem túlságosan nádszálkarcsúságúnak hat. A **Kreusch** egy ipari háborúba masírozásra emlékeztet, dönget is benne minden vastagon és hosszan! A Bigod 20 logójának és az album borítójának tervezését a *Consolidated!* zenekar házigrafikusa, *William J. Dickson II* készítette el, erősen hasonlít is. Az acélos munkákhoz Waldorf felszereléseket használtak, zeneileg és hangzás szempontjából tehát prémiumnak hat. Férfiasabb énekkel és nyomatékosabb szövegekkel tökéletes úttörő lemez volna, de még így is vállalható debütálás volt, illeszkedve a korszellemhez. A B20 sajna nem húzta sokáig. Még két év és egy szupercuki lemez volt bennük, nem több. Nagy kár, mert ígéretes projektnek indult, lett volna még hová fejlődni, még acéljuk is lett volna hozzá rendesen, de bezárt a gyár.

THE ETERNAL AFFLICT:
TRAUMA ROUGE (...NOW MIND REVOLUTION) (1992)

Az esseni banda Markus Borowski („Mark") and André Kampmann („Cyan") duójaként jött létre 1989-ben. Különös fényezettségű drámai zenéjükkel már be is passzoltak az 1992-es Wave Gothic Treffen repertoárjába, az első hivatalos fesztiválprogramba, hisz akkor indult az egész széles tömegeket megmozgató gót találkozósdi, koporsókba befekve fotózkodás. Még mindig aktívak, 2022-ben is fellépnek, bár új lemezeket már nem készítenek. Az electrowave klasszikus címet már ezzel az anyagukkal kivívták, bár nem állnak messze az XMTP-től és a Placebo Effect-től sem, ha traumákról van szó.

Ezzel a lemezzel nem boldogultam. Többször neki kellett futnom, mire egyáltalán fogást találtam rajta. Aztán egyszer csak váratlanul megnyílt előttem. Egyetlen percében sem válik unalmassá vagy nevetségessé, nincsenek benne klisék, elhasznált formulák. Essen, a Ruhr-vidék, a szenen kívül nem termelt ki túl sok dark electro zenekart, párat viszont igen, pedig adná magát a helyhez maga a szénporos helyzet is. Legmarkánsabban csak a **TEA** állt a színpadra, technikailag hibátlanul kivitelezett második albumával, erős, sodró lendületű karakterével. Egy egész zenei és művészeti team dolgozott rajta, ez ennek megfelelően látszik és hallatszik is, még nagykórus és avantgard színháziasság is van benne! Rejtély, hogy San Diego-ban mi történhetett pontosan, de az **Afflict** nyitányban csak sejtet ezt-azt, de fel nem oldja, csak húzza az idegeinket. Rossz vágással viszont átmegy a **We Libanon You**-ba (Megszabadítunk Téged), egy erős punkos, vallási szélsőséget fókuszba állító túlhevületbe, és azt javaslom, ezt a számot mindenképpen ismerjük tőlük, mert nagyon nyomatékos, pogós vezérnóta!

In the name of life
we kill, destroy, take all in fright
„Mohammed says"
Celebrate my birthday
and i don't deny

We libanon you
we kill and celebrate
we libanon you
and open heaven's gate

In the name of our bright religion
prophets, lords, conviction
„Ayatollah says"
Celebrate my birthday
and i don't deny

Az élet nevében gyilkolunk, pusztítunk,
mindent elviszünk ijedtünkben.
„Mohamed mondja"
Ünnepeljék a születésnapomat
és én nem tagadom.

Megszabadítunk téged.
Gyilkolunk és ünnepelünk.
Megszabadítunk téged.
és kinyitjuk a mennyország kapuját.

A mi fényes vallásunk nevében
próféták, urak, meggyőződés
„Ayatollah mondja"
Ünnepeljék a születésnapomat
és én nem tagadom.

A **Fire! Walk With Me** (Tűz! Jöjj velem) a *David Lynch*-féle ugyanabban az évben mozikban vetített filmjével rezonál, nyers tűzbe gyaloglás, míg a **Conspiracy In Silence** (Összeesküvés sötétben) igényesen kidolgozott, lépcsőzetes darab, amit harangok, elektromos orgona, és az energikus vokál tesz sötétté és démonivá. **Crash Course In The Garden** (Gyorstalpaló kurzus Krisztus kertjében) esetében arra számítottam, hogy egy pár perces hangulatfestő zajmasszát kapok, ehhez képest egy szolíd zenei szóló, lágy és szexi női szirénhang, lassú, vontatott, egyszerű ballada várt. **Kinski is Dead** (Kinski meghalt) egy vidám gót-punk

nóta, ami az album megjelenése előtt egy évvel elhunyt német, főként őrülteket és pszichopatákat játszó horrorszínésznek szóló tisztelgés, és persze mindenkinek, akik mindig megkapják azt, amit csak akarnak. A soul-os kifuttatása furcsa ugyan. Azt is el kell azonban mondani, hogy a darab szövegét nem a zenekar írta hanem 1989-ben egy névtelen rajongó Kinskinek küldött levél fordítása, átirata. Az *„Ich brauche Liebe”* című Kinski-életrajzi könyv hátoldalán is olvasható: *„Te a robot, a programozott számítógép, a fémszerkezet és az acélbeton ellentéte vagy.... Igen, szabad állatként élsz és lélegzel... te vagy az ember-állat, az állat, akit megtagadnak önmaguktól, hogy a gépnek alávessék... te vagy a lüktető élet, amit úgy tűnik, elfelejtettünk.... Benned van az oroszlán sörénye, a sólyom tekintete, a farkas mosolya, a tomboló tenger nyers szépsége és az olvadó láva vad rútsága - vérvörös - mint egy vérző szív, a komor vulkán lejtőjén.... Te vagy az ember, akiről mindig beszélni fognak, de senki sem emlékszik... a legenda... embernek lenni....”*
A **Who’s God** különös vintázselektronikai experimentális perc után kapcsol át mélyből feltörő dobos dark wave-be. Ellenpólusa az előző felvételnek, szenvedő szerkezetekbe oltványozott alapkérdést feszeget, azt viszont hosszan, ennek 6 és fél perc talán sok is. Az **Eternal** egy kis édes bonbon bedobva az asztalra a mindenféle stílusvegyítés közben, ez már noiré a javából, *Psychic TV*-től kezdve az *Alphaville*-ig, de még a *Visage*-ig is elér, jó ritmikájú szomorkás, franciás kabarészám, talán ennél található a lemez szívcsakrája, könnyen beivódik, hamarabb megszerethető, mint bármelyik szám. **Langsam fällt der Regen** (Lassan esik az eső) szívbemarkoló érzésekkel, német „lágysággal”, romantikus sorokkal próbálja körbetekerni a hallgatóját. 80-as évek nosztalgiáját kapcsolgatja, helye van a gyöngéd érzelmeknek. A **Suicide Of Mankind** retrorezonáns EBM, hosszú bevezető után a dobokkal együtt válik élettelivé és pumpálóvá, mindannyiunknak fel kell ismernünk, hogy ez az emberiség öngyilkossága. Teátrálisan hangzik, az arányokkal akadnak csak gondok, hisz a lassabb betétek hosszabbak a kelleténél, viszont az 1:46-tól és a 2:39-től hallható refrénszerű felordításból többet is bele lehetett volna pakolni, jót tett volna a szám egészének. A **Lanrete Elbib Ytic** már *SP*-szintű apokaliptikus őrület és kínlódás hangjait vonultatja fel, olvassuk visszafelé a számcímet, és megkapjuk a megfejtést, elárulom, *City Bible Eternal* jön ki. Mintha élőben vették volna fel, zajosan vallásos. A **Grace** (Kegyelem) megkapó, zongorán felvezetett lágy és modern klasszikus, megtisztító feloldozás lett, varrat nélkül vezet át a **Trauma Rouge**-ba, itt nukleáris megsemmisítést kapunk, letérdelünk a halálhoz, felépített kis világunkat angyalhangokra pusztítják el, komor jövőkép szentimentális dallammal alaposan felfényfüzérezve. Az erőből záró **Now Mind Revolution** (Most Elme Forradalom) napalmmal locsolt őrületes háborús díszletek közötti dühös relevációt biztosít: a társadalom öl! Összetett, bonyolult album ez, azoknak ajánlott, akik nem idegenkednek a muzikalitástól (néha muzikelességtől) és az elénk tárt, szélesre húzott, érzelmi spektrumoktól.

TERROR AGAINST TERROR:
PSYCHOLOGICAL WARFARE TECHNOLOGY SYSTEMS (1992)

Senkit ne tévesszen meg a csalafinta taktikaira tervezett albumborító, ez az album nem egy agresszív terror EBM lesz! Lustmord egyik érdekes nagyvárosi kommandózása ez, és bár akad benne bőven fegyverropogás, recsegős CB-rádiózás, itt-ott egy kis piff-puff, csörömpölések, médiaszilánkok, rendőrségi szirénák, azonban mégsem végig ilyen szövetű a lemez. Stílusában dúsabb, tempósabb, mint a Vatican Shadow. A furcsaságát nem a különféle vezényszavak, vinnyogások, roppanások okozzák, hanem a háttérbe szorított, fellágyított zenei alap, ami hol EBM, hol drone, hol pedig ambient noise.

Ugyanez érvényes a vokálra: egyik számban csak mély mormogás, míg máshol kissé nyersebb reszelős hörgés. A **By Any Means Necessary** (Bármilyen szükséges eszközzel) horrorisztikus hörgő hangokkal startol, vezeti be a lemezt, de utána az alap vékonyka monoton csupán, a különböző, nyugalom megzavarására alkalmas zajok teszik furává. A Let's RoooCkkk!!! női csatakiáltásra, és leadott sorozatlövésre simán rátesz valami orientációs filmből vagy katonai oktatóvideóból vett részletet, melyben egy férfihang halálnyugalommal beszél a szemgolyó kiégéséről. Utána jön még mindenféle finomság, nekem a jobb csatornába tolt, csőbe hörgő komor ritmusminta például tetszik, egyéb hablatyoló hangokból itt sincs hiány, ez a **The Only Good God is a Dead God** (Az egyetlen jó isten egy halott isten). A **Tactical Intervention** (Taktikai beavatkozás) sem bővelkedik más megoldásokban, tulajdonképpen zeneileg ez is egysíkú, harcászatról szóló nyesedékből, kitárazásból, zümmögésből jóval többet tartalmaz. Ami viszont ezután következik, az valóban egy olyan track, ami a lemezt jelentőssé teszi.

A **Psychological Warfare** (Pszichológiai hadviselés) ki is lóg a számok sorából, mivel - most kapaszkodjon meg a kedves olvasó - ez dalszerű! Vontatott, szomorkás, depressziós dallamra elmotyorékolt beszéde, a ráragasztott zajfoszlányok és a *„Don't be afraid"* hipnotikus hatású beszédmintája alkot némi koherenciát, erőszaknak itt nyoma sincs. Óvatos, halk dünnyögésével is hatásosabb, mint a szerkesztetlenül összedobált zajongás. Nos, ez nem a terrorelhárítók hangja, ambientessége, triphopossága, fülbemászósága miatt igazán szerethető felvétel, viszont én sokszor be is aludtam rajta, mert tényleg van benne valami ellustító, altató jelleg. Hasonló a folytatása, a **Stalker (MK Ultra Mix)**, a benne lévő duruzsolás, szélzaj, a kis prüntyögő dallamocska, az egésznek a limitáltsága miatt ezen is jót lehet kummantani, semmi sem riaszt fel benne. Talán lehetnek benne olyan frekvenciák, amelyek az ember agyát tartalékra teszik, gondolkodni sem kell rajta, de kellemesen el is lazít, ráadásul szinte végtelennek hat a majdnem 8 percével. A **Hunter Killer** *(Vadász Gyilkos)* már egy másik tempón mozog, helikopterek, pilóták rádiókommunikációja, tipikus 90-es évekbeli mintázatok, a vokál a korai *Laibach*, és a *Minimal Compact* morgós, elkent, néha részegnek tűnő beszédstílusát eleveníti fel. Monoton fegyverropogás, propellerek, rotorok, mély tartományokba tolt harcászati zajkollázs, markolni kell a joysticket.

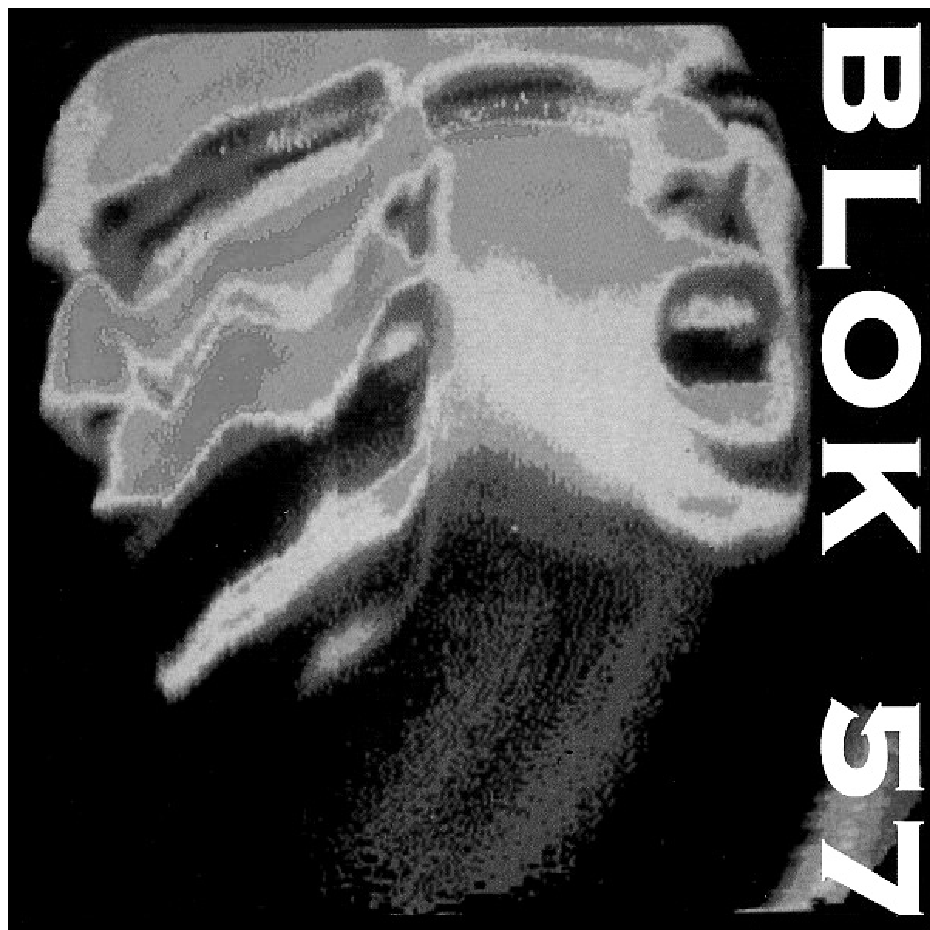
A **Destroidmonster** számnál jön elő a valódi *Lustmord* a kompozícióból, ez ugyanis az a fajta horrorisztikus drone dark noise, amire se táncolni, se aludni, se dolgozni nem lehet, hátborzongani viszont igen. Néhány helyen farkas-,

vagy szörnyvonyítás, félelemkeltő, olykor idegesítő zajok, érthetetlen szöveg egy másik dimenzióból, valami ócska elektronikai eszközből előszivárogva. Nem állítom, hogy nem érdekes, azonban a mi fülünk már megszokta az ilyesmit, de másokat, szélsőséges nézeteket valló vallási terroristákat, fogolytáborok hosszú ideje bentlakóit talán kínvallatni is lehetne vele, elég lenne párszor lejátszani nekik, azonnal mesélnének, majd rögtön megtérnének. Itt előjön belőle valami *Skinny Puppy/Download*-ság is, hamar megtöri a tudatalattit. Tehát ez a lemezborítón írottakkal összhangban áll, valóban pszichofegyverként képes működni.

A **Biohazard** ennek a kifuttatása, csak enyhébb formában, itt ugyanaz az alap lett felpuhítva, amelyik a **The Only Good**-ban (Az egyetlen isten) dominánsabban szólalt meg. Bennem felidézte a *FLA Total Terror I-II* albumok hangulatát is, hisz van némi arab vonal benne. A **Mutually Assured Destruction** (Kölcsönösen biztosított megsemmisítés) belga new beat némi ipari csarnokbeli munkavégzéssel és avantgárd jelleggel. A lemezindító szám kapott még egy szoftosabb **Pop Shit Mix**-et a végére, bár ez nem túl emlékezetes, ennek megfelelően felesleges, hangzásban viszont nem rossz. A vijjogó szirénái idegesítőek, így a Budapest belvárosában és/vagy mentők/rendőrség/tűzoltóság mellett lakók bátrabban fogyaszthatják. Az egyórás játékidő ezzel le is járt - szerencsére.

Az anyag nem magasztalja fel, vagy üdvözíti a terrort, csupán ábrázolja. Ehhez széles merítést, hangépítészetet vesz igénybe, ettől plasztikussá válik, időnként sokkol is. Csöppet sem óvatoskodó, ellenben néhol egysíkúnak hat, viszont a terrortematika, felfegyverzett macsóság, taktikai harcászat, agymosás bevett és sűrűn alkalmazott elemek az indusztriál és EBM szubzsánerekben és magában a dark underground kísérleti zenei taxonómiában is. Erre szolgáló példa ez is, emiatt érdekesnek is mondható *Brian Williams* kísérlete, akitől azért nem feltétlenül ilyen műveket szokhattunk meg. Emellett ezzel a lemezzel zenei emlékművet épített a Terror Against Terror (TNT), egykor Izraelben aktív radikális zsidó militáns szervezetnek, amely 1975-től kezdve palesztin célpontok elleni támadásokat támogatott. A TNT nevét alapítójának, Meir David HaKohen Kahane, amerikai születésű rabbitól, nacionalista politikus elméletétől kapta, mely szerint az arab terrorizmusnak a zsidó terrorizmussal kell találkoznia, tehát terrorra terrorral kell reagálni, ezzel határozott antiszemitizmus elleni nézeteket vallott. Az ilyen terrorizmus se nem büntetés, se nem elrettentő, ez egy politikai eszköz. Így a történelmi és a propagandista referenciák miatt illendő ezt is ismerni, még ha akkoriban se nagy füstje, se nagy lángja nem volt, kulthatást aligha váltott ki.

BLOK 57:
BLOK 57 (1992)

A Blok 57 hamisítatlan sötét alkalmi zajprojekt, melynek alkotóelemei mélyen gyökereznek a mindenkori társadalmi, biológiai, vegyi és hatalmi struktúrák szöveteiben. Alaptétele a mindentől való, kilátástalan, kényszerű menekülés, és ilyenformán nem feltétlenül a vad, harcos kiállást teszi hangtérképészeti központi témájává. Az albumborítóra pillantva (igen kedvelt volt a komputergrafika és a képmanipuláció) a felüvöltő, fáziselkent arc arról árulkodik, hogy itt főként szenvedések történetét kapjuk. Nem is áll olyan messze a valóságtól, az 57-es számú lakótelepen ez mindennapos.

A **Nerve Damage** (Idegkárosodás) önazonos hangmintákból horgolt, mélyben elkövetett lebegés, általában az RTL Klub híradóját villámgyorsan lenémítva szoktam ezt a felvételt betolni alá, mert ad egyfajta hangulatot a *„leszúrta/megölte/kirabolta/fejbeverte/megerőszakolta/elgázolta - Figyelem, megrázó történet következik”* típusú sokkparádénak és céltalan nyomorcunami agytekergetésnek. Így bármiféle fényforrás vagy reménycsillogás nélkül kapunk egy zajfolyamot. A **There's Nothing Real** (Semmi sem valódi) bármely noir sci-fiben remekül eltáncolható betétdal lenne, komorságát nem lehet nem észrevenni, szembesít azzal, hogy egy lemodellezett, szimulációkra, átverésre felhúzott világban élünk, amelyből nem vezet kiút sehová. A hazugságok egyszerű katasztrófaturista csoportjai vagyunk, bámészkodunk, fényképezünk, és a legsúlyosabb benne: sose tudjuk le igazán, nem lesz vége ezeknek a köröknek. Kiváló darab, nem az elkenődésre, kétségbeejtésre épít, hanem inkább a gyors kiizzadásra, táncoljuk csak ki magunkból, mások majd úgyis újratermelik, kezdődhet minden elölről. Sokkal inkább egy bátor protest szám a **Fuck You** (B+), a gyáripari mechanikus kalapálások alá ordítozott soraival olyan élethelyzetet ábrázol, amely kiegyenesített mutatóujjal jelzi, hol is van a helyünk a világban, alárendeltségeinkben, amikor fizetésemelést kérünk (ismertem valakit, aki rendszeresen, általában évente négyszer is próbálkozott munkaadójánál, egyszer se kapta meg, nem is dolgozik már ott), vagy csak egyszerűen szeretnénk végre megtudni, hogy egyáltalán hová is tartozunk. A mindenhonnan érkező generális válasz nem is lehetne ennél egyértelműbb: sehová. A **Warm Leatherette** egy ősrégi kultszerzemény sokadik reinterpretációja, többen ismerhetik. *Daniel Miller The Normal* nevű projektjének világhírű, és nagyon sok előadó által feldolgozott száma ez még 1978-ból (sok olvasóm kb. ebben az időben születhetett). Egy országúti lázadó, továbbá *JG Balland* auto-erotikus regényének, a *Karambol*nak zenei átirata ez egyben, a meleg bőrszerkóban ronccsá tört és kigyulladó autóval történő összeégés, az apróra törött üveg, felismerhetetlenségig roncsolódó fém, a gépjármű töréstesztek meghitt világa tárul elénk, talán még a *Harcosok Klubja* is beugrik, nem is gondolnánk, mennyi ilyen baleset történik az utakon, néha elég csak egy BMW-t hajtani hozzá. Nyers, brutális, sem *Grace Jones*, sem a *Test Dept*, de még a *Laibach* sem merészkedett egészen idáig, mikor hozzányúltak ehhez a darabhoz. A **This Is Not America** kokettál, turbómixerel a *Code Industry* és a *Snog* azonos időszakban kiadott anyagaiból (mindkettőről írtam ebben a számban), extra adag sötétséget fröccsent az olcsó útszéli kihűlt sültkrumpli mellé, engem az időnként alákevert, elkenődő női hangmintha fogott meg benne, hibátlanul kocsonyaként remeg az egész szám az experimentális feszültségtől.

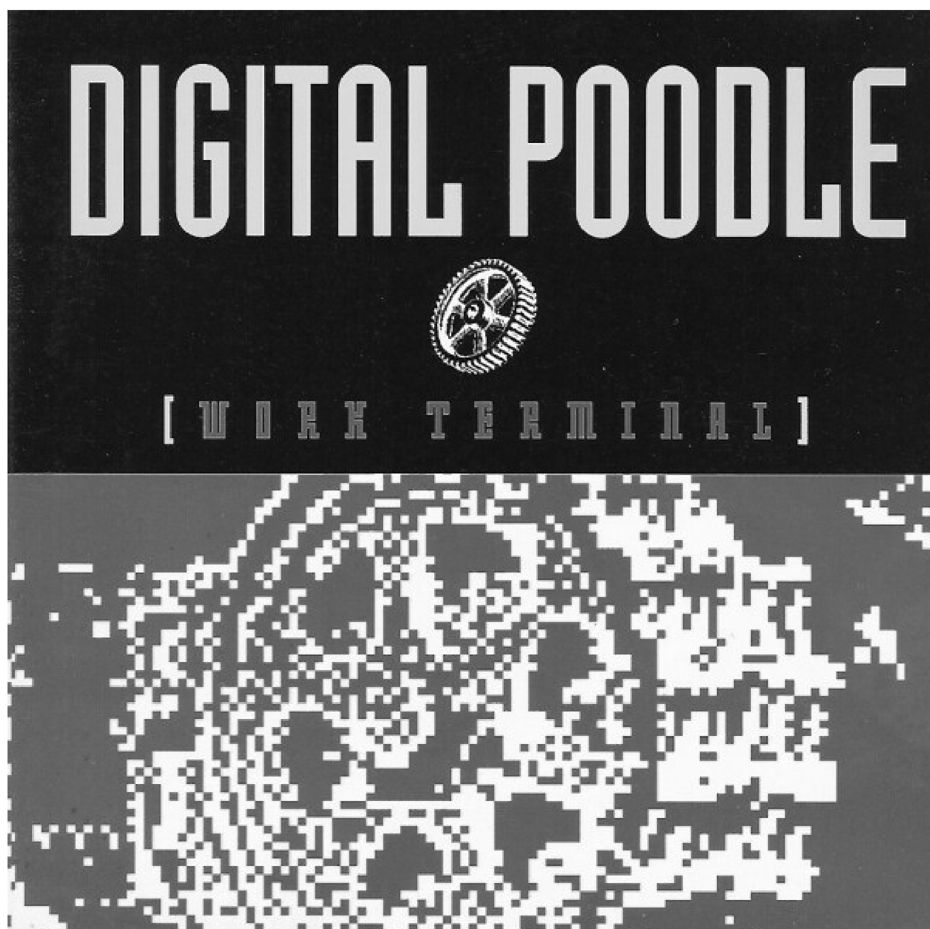
A **Hypnosis (Dubmix)** egy percnél is rövidebb átkötő, zajos-karcos huppogás. szerepe nem sok, hacsak az nem, hogy megágyazzon a lemez csúcspontjának, a **Burn Baby Burn**-nek, ami a rotorhang-feszességével, dark noiré jegességével, különös vokáljával és fegyelmezettségével vívja ki a tiszteletet magának. A projekt és a lemez azonos című száma, a **Blok 57** tisztességes zajkompozíció, magas BPM-en elkövetett reszelés elektromos gitárbetéttel bármiféle extra hozzáadott kinyilatkoztatás vagy csűréscsavarás nélkül. Csupán itt-ott betoldott hangok akadnak benne, hogy aztán 2:38-nál lehozzon minket a darálásról, erre mit tesz rá? Valami lassú space-rock betétet, elszállást, vastagra kent dobokkal, de tempóban satufék, a Blok 57 itt mutatta ki a foga fehérjét („trollkodunk, ennyike!"), természetesen visszatérünk kis kitérő után az eszelős szeleteléshez. Jó hosszú ez, és többször meghallgatva válik csak olyanná, hogy ne érezzük kínzónak. Aztán a személyes kedvencem következik, a **Homecoming**, amelynek az analóg betétdallamát éveken át próbáltam begyakorolni, utánozni, lemodellezni, de sosem sikerült igazán ugyanolyan jóra. Átütő erejű, szimbolikus nóta a hazatérésről, félelemről, túlélni akarásról, kicsit olyan, mint a peronon erőlködve végigbotorkálni lebénult lábbal egy szál mankóval, Igazán hatásos darab, amire a **Crush (softmix)** ken rá albumzárónak egy háromperces, itt-ott sikítozásokkal és horrorhangokkal megkent vad köszörülést, amiből annyira jólesik kikeveredni, mint mondjuk egy minisztériumi épületből. Ha ez a softmix volt, nem is akarom tudni, milyen lehetett a hardmix (vagy az eredeti.)

A Blok 57 első lemeze nem egy koncepcionális mű, sokkal inkább kísérletezés hangokkal, dalszerzeményekkel, instrumentális agymenésekkel. Ahhoz viszont kellőképpen nyomatékos, hogy ne tűnjön el a 90-es évek belga zenei túltermelés méretes süllyesztőjében, vetélkedve az akkor borzasztóan menőnek számító topslágerekkel, ma már retrónak számító eurodance-technoval, amelyet érthetetlen módon borítottak akkoriban Európára. A Blok 57 ezzel beírta magát az underground aranykönyvébe, magyar bulikon is előkerült már többször. Csak két bocsánatos bűnt tudnék felhozni:

1. Ez a lemez elképesztően kásásan, lo-fi-n szól a mai termékekhez képest, nincs digitális feljavított újrakiadása, sem olvasható, érthető szövegkönyve.

2. A Blok 57 ígéretes, azonban szégyenletesen muslincaéletű, alkalmi projekt volt két kiadott lemezzel és egy maxival. Megérhetett volna ennél többet is.

DIGITAL POODLE:
WORK TERMINAL (1992)

A Digital Poodle 8 számos lemeze nehezen tudott kiemelkedni az akkori mezőnyből, holott egy tisztességgel és nem kifejezetten excesszív megoldásokkal operáló munka. A címadó Work Terminal, amiből kétféle változatot is kapunk, nem lett az évtized klubslágere, bár biztos vagyok benne, hogy DJ-k előszeretettel rakták fel több hétvégén a közönségnek, és rákerülhetett pár VA-EBM válogatásra is. Hogy miért nem lett belőle fejrázós, világszerte ünnepelt kasszasiker, annak oka szerintem pusztán az elnagyoltságában és az innovációnélküliségében keresendő. Szedjük ízekre, mi minden van rajta!

A Digital Poodle (magyarul digitális uszkár, gondolom kutyabarátok lehettek) torontói banda, már 1986 óta aktívak voltak, és sokáig kazettákkal tartották hevítésben a rajongóikat. Első lemezükre (*Soul Crash*) évekig kellett gyúrni. Alapvetően egy táncra perdülősebb, lokálpatrióta torontói EBM ellenválaszként definiálták magukat a vancouveri körrel (*FLA, SP*) szemben. *Heiki Sillaste* (más néven *Mouth 392*) énekes/programozó volt az ötletgazda. Hangzásukat leginkább house-ra és technora alakították ki, amely az európai elektronikus testzenével keveredik, de alkalmanként kísérleti és ambient is végigvonul bennük. Sillaste lírai témái és hangmintaválasztása jellemzően a hidegháború végét, valamint az ezt követő politikai függetlenségi harcokat fedte le a balti államokban és Kelet-Európában, tehát egyfelől történelmi-ideológia ihletésű, másrészt a munka ethosza, mint aggrotech és EBM lieblingtéma sem maradhatott ki belőle. A germán techno iparosításával, mindenféle stílusjegy, szerkesztési metódus szolgai átvételével, továbbá megeffektezett csőgörény hangokkal nem olyan egyszerű viszont kitűnni egy túlkínálatos, egyre szélesedő elektronikus zenei piacon. Ettől még a Digital Poodle elég érdekes tud lenni azok számára, akik belépőszinten vannak a szubkultúra környékén, továbbá fogékonyabbak a hosszabb, szabványosított, mechanikusan táncolós muzsikákra. Ha jó példákat kell keresnem a lemezen, akkor viszont bajban vagyok. A **Work Terminal** már az 1991-es debütáló lemezen is szerepelt, ebből lett aztán egy teljes albumnyi. A **Free Men (Extended)** prüntyögő, mélyebb frekvenciákat fojtó szelíd track, néhol kis hangminta, puttyogások, hosszú és érdektelen változat. A **Soul Crush (Bass Mix)** már iparibb és zsírosabb hangú, szintén az első albumról importált cucc, inkább háttérzenének megy el. Ezután egyből kapunk egy **Work Terminal (German Tekno Mix)**-et, de minek? Nem is értem, kopog a szemem tőle. Az **Attempt (Remix 02)** sem új, csak itt megkenték még szalonnásabb basszusokkal, extra ritmussal, ettől élénkebbé vált - előnyére. A **Solide State** legalább új szám, hasonló módon átvett európai ízekkel. A **Beat The Fool** is új, fúvósokkal, pergő ütemmel, nem katartikus ugyan, de legalább nem is fantáziátlan, némi feszültséget is teremt. Ez az **Effectiveness**-ről is elmondható, kissé *Test Dept*-re emlékeztet, hosszan zengő ipari dobolás, izzasztó gyári munka, komótos, hosszas izmozás a vasisten gyermekeivel. A vége egy 13 percig dagadó, és apránként építkező **Soul Crush (Zoviet France Virtual Mix)**, némileg feledteti a fiaskót. Az egész valami portfóliónak, termékmintának, időszaki válogatáslemeznek hat, az unalomba hajló hosszúságra és az erőltetett sokoldalúságra igyekszik felkapaszkodni, de nincs mögötte koncepció, bár van experimentális new classical dark electro, noise ambient valami, technoszerűség, pumpálás, hörcsögének, stb. Egy alaposabb és átgondoltabb profiltisztítás tehát mindenképpen ráfért volna, de ez így ennyi.

TEMPLEBEAT:
INTERZONE (1992)

A német techno és EBM néha arcátlan túlereje ellenére máshol is születtek ám remek projektek és anyagok, például Olaszországban. A Templebeat négytagú industrial bandaként működött 1990 és 1997 között, az Interzone anyaguk pár kazettás demó után látott először napvilágot (addigra már nyertek egy tehetségkutató fesztiváldíjat), Spanyolországban pedig pár éve kiadták feljavítva és limitálva LP-n is. Az Interzone különös kísérleti zajzene, underground EBM kincs, amely valahol felidézi bennünk a magyar Interzone és az Escalator munkáit is. A borítója még mindig hátborzongatóan aktuális.

A Templebeat, nos, igen, ők rendesen megnyomták a gombokat. Bárki ugyanezt az elektronikai darálást le tudná firkantani egy általános iskolai sima füzetbe vonalzó nélkül? Az díjat érdemelne! Néha az az érzésünk, hogy már minden fel lett találva 20-30-50 évvel ezelőtt, csak valahogy átsiklottunk felette, észre se vettük. Olyan hard electro-t passzíroz bele a fülünkbe, hogy *Schwefelgelb* és társai citromsárga pólót húzva, vörösre festett hajjal pogózhatnának rá, miközben a sztroboszkópok villódznak minden pókhálós sarokból, és sok tátott szájból ömlene a füst/gőz, mint ahogy Marla Singer előadta a *Harcosok Klub*jának „csússz!" jégbarlangos jelenetében. Minden ízében ott lapul a korszellem, erőspista, keverve gyömbérrel, szójaszósszal, erős rámen, amire a nagyszüleink nem, de a gyermekeink örökké emlékezni fognak. Az **Escape From The World** (Menekülés a világból) kicsit olyan, mint a *Menekülés New Yorkból/L.A.*-ből, vagy éppen Ózdról, felcsévélt belek, imitált helikopter-rotorlüktetés, erotikus női nyögések és tempózva kifelé futás a Zónából. Az intertextualitás kedvéért jegyzem meg, hogy ugyanebben az évben nálunk a *Hideg Roncs* és a *Lyuhász Lyácint Bt.* tolhatott ekkora experimentális performanszokat, mint amit a következőben hallhatunk. **The Sound of The Crowd In The Temple** (A tömeg hangja a templomban) fenomenális underground zajokból, távolinak tűnő megafon szavalatokból, ősi törzsi vákuumból és vasporból, szétkent szürke festékből és rítusból áll össze. Próbálom elképzelni a felvétel közbeni atmoszférát, az előállítási módot, az első mixek visszahallgatását, de egyszerűen nem megy, mert unikális elborulás, lehet soha életedben nem volt/nem lesz benne részed. Inkább nem, mert a napi instaposztok áttekerésével, leszivecskézésével nem mérhető össze. Templomos lovagok titkos éves találkozója ez, melyre sok titkos VIP-vendéget hívtak meg tiszteletből, hogy előadják a szokásos rituálékat az isteneknek és vastemplomaiknak. A nyomasztó zaj és mormogás után itt tettem fel magamnak a kérdést, de nem vártam rá választ, hogy ilyesmikre miért nem lehet rábukkanni a Nyugati aluljáró Sprawl-jában megbúvó használt CD-s könyvantikváriusnál? Azért, mert ez jó, nem nagy példányszámú, ugyan ki akarna megválna tőle? Én biztosan nem, mégha masteringben hagy is kívánnivalót maga után itt-ott, magyarul elég trehányul szól, egyetlen sort sem lehet kivenni a vokálból. (Hagyatékból származó ipari lemezeket készpénzért felvásárolok. Hívjanak bizalommal.)

Az albumnak vannak olcsó kis fogásai, ezt szögezzük le. Az **Interzone** viszont jófajta harcias nóta, bátor tettekre serkentő, bádogbödön-vokál teszi erőssé, és a késői *Escalatort* juttatja eszembe, az utolsó két sorlemezük tartalmazott ilyen számokat, nem beszélve az azonos nevű egykori magyar zenekarról, az industrial

noise felkent papjairól, az *Interzone Inc.*-ről, akik nemhogy ilyen darabokat, de még jobb talpalávalókat is tudtak játszani, kár, hogy a létezésük már csak emlék. A **Horrock** indokolatlanul hosszú, egysíkú, egyszerű és unalmas samplerfutam, alatta ugyanazok a korhatáros női „ahh”-felnyögések, amiket a nyitószámból már ismerünk, ovis preset dobalap, olcsó, kivehetetlen mammogások, kis kotoncolások és felszínkapargatások. Amivel így együtt nincs különösebben baj, de hiányzik belőle a változatosság. Olyan, mintha egy böllérfiller lenne, ami csak azért kellett, hogy kiteljen valahogy a játékidő. Pedig lett volna lehetőség ráhörögni még pár strófát, tempót váltani, vagy ilyesmi, de nem, minimalista és fárasztóan hosszú szerzemény, még biztosan érnie szükségeltetett volna kicsit.

A **Human (The Tears You Cry)** lehetne egy combos *Human Vault* is, csak kórussal megspékelve, full dark underground befegyelmezés lenne a köbön. Az előbbiekkel szöges ellentétben a legtökéletesebben puttyogó, mélyértelmű és himnikus darab, és tulajdonképpen emiatt az egyetlen szám miatt került be az elemzendő minták sorába a 92-es évből. Ez a szám rendelkezik azokkal az attribútumokkal, amivel jóval később a hannoveri *Force Of Living Pain* is dolgozott. Lélekbemarkoló, okos, és maradandó szám. Egyszer összeszedem egy válogatáslemezre mindazokat a felvételeket, amelyek fejet, plafont, szívet szakítanak, mégse jutottak be soha egyetlenegy elődöntőbe se. Egy egész generációs életérzés szegmenst fed és ír le. Hatalmas kár a soha el nem ismert munkájukért! Kevés ennyire markolószerű szám van, holott szükség van ezekre is.

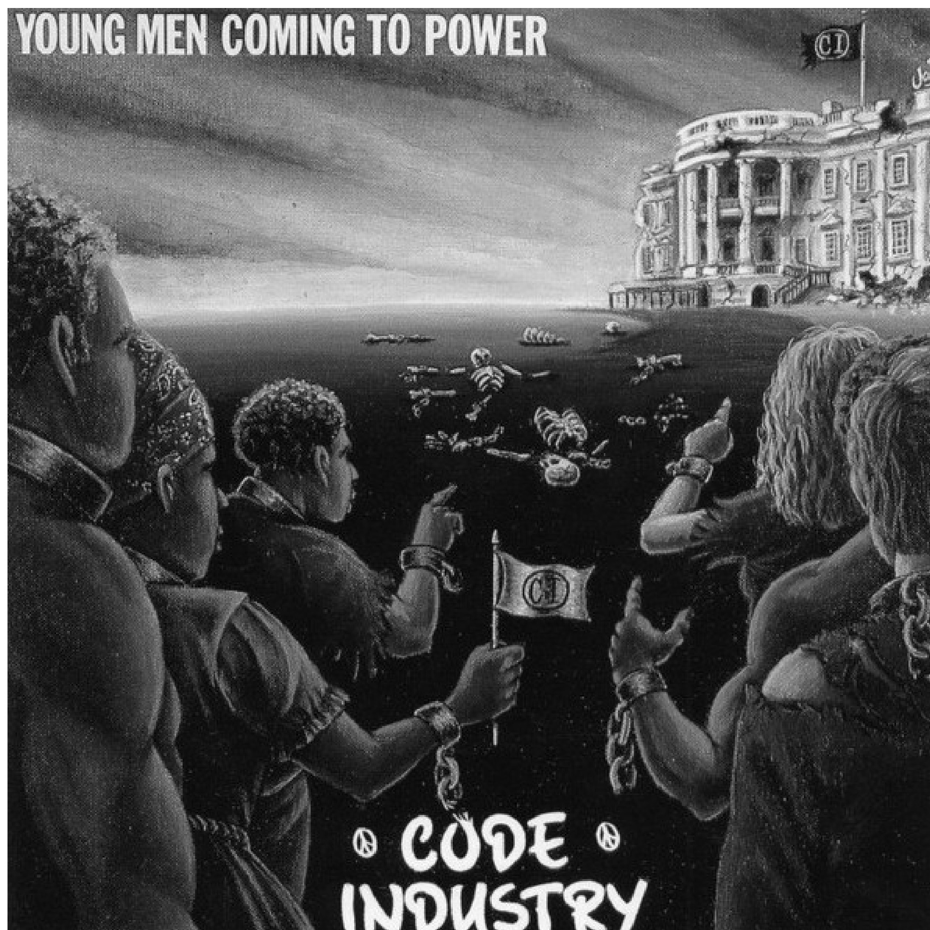
Viszont ha csak pörögni lenne kedved, akkor az **Extreme Exciting** lesz a nótád, mert markáns sodrású, alternatív underground korrekt dagályossága van benne elásva. Nem lehetett ezzel sem túl sok munka, viszont táncolni kiválóan lehet rá, még minipihik is akadnak benne, hogy ne haljon meg a táncos túl hamar (5 és fél percig kell talpon maradnia ehhez). Azt kívánod, sose érjen véget pörgése, a francba minden marketingparanccsal, mások uralkodásával, státuszszerepeivel, egyszerűen csak hullámozni akarsz, megmérném műszeresen is, hogy te meddig bírod, veszel-e levegőt közben, vagy légszomjgyenge vagy, és ha nem csinálod végig, akkor fizesd le a DJ-t, hogy keverje le kettő perc tájékán. Erre rácsúsztatni a következőt, a **Penetrato Brevis**-t nettó kitolás! Experimentalista, analóg telefonhangokkal, dark gothic beütéssel, óvatos, könnyebben megmarad emléknek, mint a töltelékfutamai. BTK-kategória, „független” bíróság előtt se állna meg a vád, hogy naplementében a balatonberényi strandon, kamerák keresztjében fojtogatni valakit nárcisztikus, zaklató pszichopataként, az nem bűncselekmény.

A **Drugs (No Vox)** hangjai a koordinátatengelyen a *Blok 57*-hez húznak közelebb. Dallammal kombinált magas BPM-ű felvétel, semmit nem visz túlzásba, a vokált például semmiképp, ez albumzárónak, i-re pontfeltételnek megfelelő. Az LP verzióról sajnos lemaradt a **Fucking Mosquito**, ez csak a kazettakiadásra került rá, tehát azért menni kell, viszont megéri. Az amúgy megvan, hogy még *Lassigue Bendthaus* is remixelt a Templebeat-nek? Pont az **Interzone** számot! Na és az, hogy a *DAF* után megcsinálták a saját *Der Mussolini*-jüket? Ráadásul a Templebeat mindenfajta aktivitása és élő felépései ellenére Olaszországban szinte abszolút ismeretlen maradt? Hihetetlen, nem? Az Interzone az első olyan magnókazettájuk volt, az első zenei kísérleteik egyike, amit közzétettek a YouTube-on. Nagy meglepetésükre az *Aspecto Humano*, az elektronikus zenei újrakiadásokra szakosodott spanyol kiadó felajánlotta, hogy újraszerkeszti az anyagot, a masteringet a producerre és egy holland DJ-re, mixmesterre, *Alden Tyrell*-re bízva. A limitált példányok gyakorlatilag néhány napon belül elfogytak. *Giorgo Ricci*, a Templebeat (manapság már Templebeat LTD.) alapítója az egyik közelmúltban készített interjúban a színtér átalakulásáról így nyilatkozott:

„Sokat változott, a kilencvenes évektől kezdve számos elágazás jött létre, köszönhetően a technológiai fejlődésnek is, amely végtelen mennyiségű, könnyen használható szoftvert és alkalmazást tett elérhetővé az elektronikus zene előállításához. Ennek ellenére azonban az eredmények gyakran nem váltják be a hozzá fűzött reményeket: a piac (feltéve, hogy még létezik) és a web telítve találja magát személyesség nélküli, egymástól nem eltérő, lapos produkciókkal. Szilárd meggyőződésem, hogy az elmúlt években éppen a hangzatos, egyedi és a személyes nyelv és esztétika megteremtéséhez nélkülözhetetlen elemek felkutatása és gondozása kudarcot vallott; sőt ma már nem látom azt az úttörő szellemet, ami a kilencvenes éveket így jellemezte. Ami engem illet, volt szerencsém a stúdióban együtt dolgozni Paolo Favatival a Pankowból, aki szinte az összes Templebeat anyagunkat készítette; általa sok mindent megértettem a hangok gondozásáról; fontos, hogy legyenek tanárok.”

Az Interzone ugyan csupán 8 számos, kissé felemás minőségű, azonban mozaikszerűsége ellenére is fennmaradt, sőt, maga a formáció is feltámadóban van. Így mutasson utat mindazoknak az éjjeljáróknak, akik mélyalternatívban zenélnek, vagy netán ilyet hallgatnak, továbbá furcsamód soha nem alszanak (eleget), de szeretnek kísérletezni, és nem tudják eldönteni, hogy merre haladjanak tovább. Ahogy Giorgo fentebb utalt is rá: „Ne arra, hanem amarra! Grazie!”

CODE INDUSTRY:
YOUNG MEN COMING TO POWER (1992)

Amerika-központú lemez, a jobbik fajtából, remek és kifejező hangmintákkal, lebegősre és szellősre vett EBM-es hangszőnyegekkel, visszafogott, szinte (nem szinti) popos énekekkel, de konkrétra szabott drámai hangulatokkal. A négytagú detroiti csapat csupán két nagyformátumú albumot készített (az első, 1990-es Method of Assembly lemezük merőben más volt, sokkal technológiakötődésűbb és kevésbé szofisztikált), ezzel le is zárták a műhelyt, ami nagy kár, hiszen a Trump-érában jelentős dolgokat fejezhettek volna ki zeneileg, vagy akár most is. Az orosz szoftvercéghez semmi köze.

Mondjuk úgy, hogy ez a lemez egyfajta előrevetítés volt, és ehhez igen jó gépekkel rendelkeztek. Fiatalemberek hatalomhoz jutnak, pedig nem volt gyerekszobájuk, de ha volt is, ki tudja milyen kétes alakok poszterei voltak a falakon, most pedig hirtelen megszalad a szekerük, gőgösségük nőni kezd, a minisztérium főbejárata előtt leparkolt, alacsonyra tervezett sportmazdákból és a magasabb, legújabb teszlákból ugyanolyan nehéz kikászálódni passzentosra szabott milliós öltönyökben. Mennyit, de mennyit nevettem ilyesmiken! Meg a szabad helyekért tülekedő pénzbehajtó autókon és utasaikon. Aztán pont mint a viccben… kiderült, hogy az az aznapi feladat. Legrosszabb esetben: reggelre legyen kész.

A Code Industry kezdeti kísérletezési homokozója a *Code Assault* volt. Bevallom, egyetlen hangot sem ismertem tőlük, aztán iparosodva már egy érett, felnőtt zenekari-editori teljesítménynek lehettem fültanúja. A CI két nagyszerű egyedi készséget tud felmutatni. Vitán felül értenek hozzá, hogy milyen hangmintákba nyúljanak bele, bár lesz itt minden, amit később más nagy zenekarok is átvettek (*VAC, FSOL, FLA, 242*), és ezeket alázattal, a megfelelő helyeken alkalmazzák. Nem túl erős, nem túl gyenge, csak egy picit befolyatni belőle a bal fülbe, aztán a jobba, kicentírozni szépen, ezeket mind keni-vágja a CI. A másik dolog, ami miatt tisztelendők, az a megfelelő arányérzék. Volt már olyan pillanatod, mikor valamire azt mondtad, hogy „na ez itt már sok" vagy „túltolták a biciklit". A CI szedhetett valami lassítót, hisz pontosan, patikamérlegen adagolták a komponenseiket, és ettől szerethető ez a projekt. A magas-mély-közép-nemtudomeldönteni, a hideg-meleg, fekete-fehér-egyéb, hangos-halk, jégtech-tűzgolyó-langy egyensúlyok túraútvonalainak teljes és megbízható ismeretével rendelkeznek. A CI (és nem magasztalom többet!) olyan, mintha épített volna kettő darab nyílegyenes pincealagutat felboltozva, és mindkettőnek minden egyes pecsétes tégláját pontosan ismerné, és lelkesen mesélne is ezekről. Bámulatos! Szerettem volna ott lenni, amikor az album számai születtek, vagy amikor a briefing lement az albumborítóval kapcsolatos orientációs kérdések megválaszolását is beleértve.

Közben el ne tévedjünk, ez egy kőkemény politikai lemez, tele mindenféle olyan hergelős kacattémával, amikre ütni tudnánk gondolkodás nélkül: hazugságok, kétszínűség, fajgyűlölet, túltechnologizáltság, politikamocsár, valós teljesítmény nélküli hamis médiaistenek, akik a büdös semmivel is vagyonokat keresnek, de mindennek az eladói, benne a kor háborús és járványfeszültsége, a bizonytalanság, elszakadni, izolálódni, kötődni vágyás, mindennek a megkérdőjelezése, mondhatni: GODMODE-ban és IDDQD nélkül. Pech, mert így kontraszelektál.

Az album egészére jellemző a gyakori, de mértéktartó sampling-használat, innen-onnan betoldott, alátámasztó beszédfoszlányok, melyek nem csupán hangulati eszközök, de kulcsüzeneteket is megerősítenek. Karaktere az indusztriális rockra jellemző gitár és dobtípusok alkalmazása, melytől néha az amerikai power rockra is gondolnunk kell, de ez nem válik hátránnyá. A céltalan és monoton tücc-tücc nem esik majd minden percben a nagylábujjunkra, ez garantált.

A **Young Men Coming to Power** (Fiatalemberek hatalomhoz jutnak) tapsorkánnal nyit, hogy aztán heves metálos csépelés, belassulások, szövegrészletek, és lebegős, visszafojtott visszhangosított énekkel folytatódjon. Amerika kritikai hangját és lelkiismeretét halljuk, tudjuk, hogy nem menekülhetünk, és a női kommentátor kérdéseit is pontosan értjük: *„Kik ezek az emberek? Bajkeverők? Valódi hívők? Radikálisok? Hazafiak?"* Közben meg talán nem is hófehér és jó pedigrés korrupciókész politikuspalántákról van szó, hanem a feketék felemeléséről / felemelkedéséről. Baltimore-ban működik ugyanis egy ifjúsági szervezet, a nevük is hasonló, „The Young Men with POWER", melyben a POWER elsőre tűnik csak hatalomnak, viszont betűszó, a Purpose, Optimism, Wisdom, Engagement, and Responsibility - Cél, Optimizmus, Bölcsesség, Elkötelezettség és Felelősség fogalmakból tevődik össze. Azoknak a sulisoknak szól a programjuk, akik Baltimore-ban élnek (híresen LHH-s negyed, elég ha láttad a *The Wire* sorozatot), és szeretnék fejleszteni erkölcsi jellemüket, vezetői készségeiket, de nem rendelkeznek ehhez elég jó forrásokkal a környékükön. Küldetésük, hogy egy sor célkitűzésen keresztül tanítson és erősítsen minden résztvevőt annak érdekében, hogy a holnap olyan tanult fiataljaivá váljanak, akik erkölcsi karakterrel, öntudattal segítik elő a közösségi szolgálatot. Egyáltalán nem könnyű eldönteni.

A **Suffer** (Szenvedek) hosszan felvezetett vibrálással, elfojtott dühvel, kiabálós háttérvokállal adja közre a nyűglődés okait, és hogy az elvakított elme felszabadítását mennyire jó lenne már nem fegyverekkel elérni, az áldozathibáztatást meg befejezni. A **K.R.A.S.H.** virtuóz gitártépéssel intrózott méltatlankodással folytatja, és bár megtörhetnek bennünket, akkor is megyünk tovább, folytatjuk, amit elkezdtünk, eljövünk érted, mikor nem is számítasz ránk. Oké!

A **Pipe-Dream** csalóka cím, egyszerre fejezi ki a hamis reményt, kívánságot vagy álmot, amelyet lehetetlen megvalósítani vagy legalábbis nem praktikus. Meg a pipaálomra is utal, ami az ópiátszármazékok elfüstölőinél jelentkezik mellékhatásként. Nem esnek azért egymástól olyan messze. Kissé elkent, de a kongó

hangzású basszusok, mély szintiszólamok viszont kellemessé, ellazítóvá teszik a konstrukciót, a békéről, egyesülésről, egyetértésről meg már kár ábrándozni. A **Faceless** (Arctalan) erősen zakatoló, gitárnyüstölős, *KMFDM*-szerű dal, 0:42 és 1:02 között található benne egy tisztán kivehető, bizsergetően mély, ismétlődő dallamminta, amit minden vájtfülűnek észre kell vennie benne. Az ott egy merő csoda, és ez a kis felhasznált snippet teszi fegyelmezett cyberpunkká a számot! Sehol sem hallottam még ehhez foghatót, imádtam! 3:14 és 3:34 között tisztán és élénken hallható. Ennél se feljebb, se lejjebb nem jutunk.

A **BlackPeople** a feketékről szól, a beszőtt hangminták alapján a jogaik melletti kiállásként. A szépre és egyenletesre kódolt hangfüggönybe nem került direkt vokál, ami ezt nyomatékosítaná, csak archív beszédfoszlányok. A **Spearhead** (Lándzsahegy) gitárhangmintából kirakózott alapból felépülő középtempós dal, meg lett bolondítva kicsit még mindenféle egyéb betoldott extra hangokkal, bemintázással, de a loop és a szomorkás alaphangulat viszi el a hátán az egészet. A **False Media Gods** (Hamis Média Istenek) befédeli a mindenféle zajokat, fémek csörömpölnek traktust adva, torzított, processzált voice, melankólia és dallamok, analóg eszközök, mirelit-melegség árad szét, elhiszünk mindent, amit csak mondanak, leborulunk isteneink előtt, elernyedő kezeink közül kicsúszik a távirányító, most se nyomtuk meg a MUTE gombot a süvöltő reklámblokk kezdete előtt. Egyszerű rabszolgák vagyunk csak, félálomban. Szomorú nóta ez. A **Last Breath** (Utolsó lélegzet) egyre erősödő lábdobjaira viszont felriadunk, ez is átitatott track, nem tépi le az arcunkat, lassan filozofál velünk, ki-be lélegzünk, jólesik benne az elektronika, elcsordogál az idő. A legszebben megkomponált nem-európai vontatott sláger, feltéve, ha ez számít bárkinek bármit is.

A **Rabid** (Fanatikus) visszaterel minket a gyorsabb tempójú, elvont drums & loops cyberpunk felé, hogy aztán gumikötélen lógosson ki az erkélyről, himbálózunk, alattunk a macskaszaros, hazug világ, melyben egy háziállatnak vagy egy politikusnak is több joga van bármihez, mint egy keményen dolgozó hétköznapi embernek, adott esetben alárendelt nőnek. Az **Execute** vaskos dobokkal, cinekkel, hi-hatokkal megszegelt nóta. A **Ruled and Fooled** (Leuralt és becsapott) sem jön le a társadalomkritikus üzenetekről, előnyére szóljon, hogy gépiessége mellett akad benne nafta, bár nem tartom szerencsésnek az ének és a beszédfoszlányok egymásra rétegzését. Így se érteni sokat belőle. Nem fogjuk elfelejteni az ígéreteket (értsd: hazugságokat), ennyi átjött azért könynyen, a vége meg tisztára olyan, mint *Luc Besson Nagy kékség* című filmjének

kínzó szintiszimfóniái. A **HIV+** korhatáros szám, szexuális érintkezés, filmzeneszerűség, erős riffek, 2 és fél percnyi instrumentalista hangulatfestés, a 90-es évek egyik fő félelmének hatásos zenei adaptációja. A **Mind** (Elme) sem tervez már megtéríteni bennünket, nem kapunk háttérbe tuszkolt, elmosódó vokált, csak a *Hellbound: Hellraiser II* filmből ismert és rogyásig idézett *„The mind is a labyrinth”* népszerű hangminta köré lett felvakolva némi zongora, egy kis útvesztőzés, szabadulószoba, pszichiátra. Rövid, velős, és hirtelen vége is a lemeznek.

James Dimambro festménye és grafikái díszítik a lemezborítót és a korongot, apokaliptikus képei nem hagynak kétséget a kormányellenesség és az okozott pusztítás felől: elszakított láncú rabszolgák, feketék és fehérek menetelnek az elfoglalt, szétlőtt Fehér Ház felé, csontvázak hevernek szanaszét. Ez volna a nemzetegyesítés, az egyenlő jogok hazája? Az pedig már csak kettős aláhúzás, hogy a csomagoláson belül egy villamosszékben ülő csontváz feketéket morzsol szét a kezei között, miközben a kormányszimbólummal ellátott pólóban éppen megsütögetik. A korong nyomata egy dollárérme, amelyen az akkori amerikai elnök, George H. W. Bush portréjába repedés hatol, fölötte felirat: Liberty? Nos, ennyit a szabadság megkérdőjelezéséről. A Code Industry nem épp az apolitikusságáról volt híres. Még egy feliratra utalnék, amely a belső borítón szerepel: *„Play This Shit Loud Or Not At All”*, azaz *„Ezt kurvahangosan játszd le, vagy sehogy.”* Egyfelől nem csak divat volt abban az időben szinte mindenre rányomtatni, hanem egyenesen kötelező reklámszöveg, amit később a *„Vigyázat! Explicit szövegek!”* figyelmeztető matricák váltottak fel - teljesen hiábavalóan. Ilyesmire már fel se kapjuk a fejünket. Ami pedig a YMCTP-lemezt illeti, a jó hangosan bömböltetés csak részben oldja meg a vokálok gyengélkedéseit. A hangszerelése kifogástalan, alacsonyabb bitrátán is olyan basszusok és bizsergető hangok ömlenek belőle, hogy meg kell kapaszkodni közben, a bevágott beszédek színtisztára kevertek, viszont az éneklés módja bizony olykor erőtlennek, motyogónak, félősnek és óvatoskodónak hat, ezen pedig a hangerő gomb tekergetése sem segít. Ilyen anyagon tisztán, agresszívan, erőből illett volna ordítani extra súlyt adva az üzeneteknek. Ez elmaradt, ahogy az albumra eső figyelem is, sajnos nem jegyzik sehol. Hogy mégis mitől varázslatos? Mert sehol máshol nem kapod meg ezt az egyedülálló művet, melyhez bátorság, figyelmesség, odafigyelés, tech-skillek és elengedés is kellettek, mindez anélkül, hogy a mikrofonkábelekbe, effektpedálokba, rímekbe túlságosan belegabalyodtak volna. A CI biztos terepismerettel rendelkező, higgadt, türelmes túravezető volt! Ha nem félünk a sok gitártól és a külső hangmintáktól, érdemes többször is végighallgatni, mert értékes munka.

MENTALLO & THE FIXER:
NO REST FOR THE WICKED (1992)

A bibliai idézet gyakori zenei szám- és albumcím, mindegy, hogy New Model Army 1985-ből, Ozzy Osborne 1988-ból, vagy Lykke Li 2014-ből, a gonosztevők örök büntetéssel néznek szembe. A köznyelv ezt úgy terjesztette ki, hogy az ember munkája soha nem szűnik meg. Ebben lehet valami, ha a cancel culture-től most eltekintünk. Szomorú, ha több éves munkád megy a levesbe, és az okát sem tudod meg. Horzsolóan fájó vokál, léleksimogató lebegős szintidallamok, mély földbe levert karóra felcsavarodás, és bibliai büntetés, ez a MATF kezdeti, ikonikus, és mindenképp maradandó albuma.

A csavar annyi, hogy profi bibliaszakértőnek lenni ehhez édeskevés. A keresztény teológiában általában úgy értelmezik ezt a szövegrészt, hogy a meg nem tért bűnösök (gonoszok) a halál után kárhozattal találkoznak (azaz nincs nyugalmuk). Aligha én fogom ezt tovább értelmezni, csak rávilágítok, hogy Ézsaiás próféta könyve 57. fejezet, 20-21 sorai így szólnak: *"(20) És a hitetlenek olyanok, mint egy háborgó tenger, amely nem nyughatik, és amelynek vize iszapot és sárt hány ki. (21) Nincs békesség, szól Istenem, a hitetleneknek!"*. A hitetlenek szó nyugodtan behelyettesíthető a gonosszal (olvassunk ehhez magyar híreket), a hangsúly az örök szenvedésen és nyughatatlanságon van, ez pedig már az 1700-as évek elejére átkerült világi metaforikus kontextusokba. Az 1800-as évekre még humoros hangvételt is öltött. Azt közvetítve, hogy a munka és a felelősség soha nem szűnik meg a bűnösök lusta életmódja miatt. Nincs lazsálás, gonoszok! A kortárs használatából gyakran kimarad minden olyan utalás, hogy az ember folyamatos munkája általában valamilyen hiba vagy hiány miatt keletkezik - mintha ez csak a modern munkásság természetéből adódna. A mondás tehát eléggé elterjedt ahhoz, hogy népszerű cím- és albumcímekben szerepeljen, egyben le is értékelve üzenetét. Mintha minden tizedik albumnak az lenne a címe, hogy "Ki korán kel, aranyat lel.". Nem túl hatásos, ellenben a MATF első hivatalos albuma (amely CD-n jelent meg, a korábbi kazetta-kiadás ne tévesszen meg senkit, az bár azonos című, de teljesen mást tartalmaz!), egyértelműen nyitánynak számít. Még ha kezdeti technikai variánsokkal is, de minden későbbi anyaguk szinte mindent tartalmaz ezekből a hangokból, reszelésből, lágyított vagy épp harsány elektronikus hangorkánokból, csak más összetételben.

Az instrumentális **When Worlds Collide** (Amikor Világok ütköznek) puha selyemkendővel törölgeti át a lelkünket, tipikus albumvégi darab lenne ez, de itt óvatos és szép, mondhatni *delerium*os bevezető. A gyanútlan hallgató mit sem sejt, csak a szakrális érzéseit dédelgeti, és azt gondolja, ez végig ilyen alulkalibrált és gyöngéden szép lesz, de nem. A szám a nővérük, Danielle emlékére íródott, aki elmegyógyintézetbe lett zárva. Belép a horzsolós vokál és bár semmit sem érteni, eltorzult rádióadásból kapunk valami emberi hangot, ezer szűrőn átfuttatva. Nehéz ezzel mit kezdeni, hosszú is (8 percen túli!), ördögi, nyugtalanító pulzálásokkal kifuttatva a végén a semmibe. A **Critically Wounded** (Súlyosan megsérült) egy taposós EBM, a korabeli szintetizátorok és samplerek zsánerhez tartozó elemei veszélyes eleggyé állnak össze, és bár mintha túl lett volna vezérelve a keverés során, mély lüktetései, basszusai, melléütött félhangjai mellett is több későbbi előadó vette át a módszertant a zenekartól (csak pár példa: *Wumpscut,*

Skinny Puppy, VAC, Leaether Strip, és még vagy tucatnyi kisebb-nagyobb német banda). A baljós **Disrupture** (Megszakítás) hasonló, drasztikusan szétszaggatott zajlepelbe csomagolt félelemkeltés, beszúrkodott vokálfoszlányok, szinti baszszusfutamok, ördögűzés kezdőknek és középhaladóknak.

A No Rest For The Wicked több formátumban látott napvilágot. Ahány kiadás, annyiféle tracklist, a számok sorrendje keveredik, ha az egyiket megszoktad, az agyad szépen betanulta, egy másik kiadvány számsorrendje össze fog zavarni. Ezt nehéz megérteni, kiadói vagy zenekari oldalról hoz-e bármi kívánt eredményt. Érthető, hogy a szerkesztési elvek sokat javítanak vagy rontanak egy albumon, új szempontok merülnek fel, erősebb dinamikájúnak tűnik egy más sorrenddel, mindenesetre variált újrakiadások esetén agyon tudja vágni a hardcore fanélményt. Azonban a technikailag felújított és újrakiadott anyagok időnként indokoltan magukkal hozzák a variálás szükségességét is, mert némelyik szám befejezetlenül került az albumra, vagy már szerepelt máshol, más hangszerelésben, így az elkutyulásuk garantált. A MATF azonban ügyelt arra, hogy a formátum 74 percét kitöltsék, hisz a rajongók fizetnek érte, a terméknek teljesnek kell lennie. A másik furcsaság egy kultikus lemez sokadik újramegjelenése során az öszsze-vissza variált albumborító. Nekem ez az eredeti a legkifejezőbb, digitálisan manipulált szenvedő szellemfejforma, mély szürkéskékbe oltva, vaskos fehér feliratokkal alul, felül. Azonban vicc, hogy ehhez pont semmi köze nem volt a Mentallonak, mivel azt a portugál kiadóhoz “társított” *Mind Scanning* duó, *Luis Carlos* és *Jose Ricardo* készítette, csak az utána következő anyagoktól került az artwork feletti kontroll ismét a zenekarhoz. Azonban a piros (!) és fekete Metropolis verzió kifejezetten trehányra, olcsóra sikerült: *Carpenter*t idéző horror-pszeudogót betűtípus, sziklákon vergődő sárkány wc-gurigával, miközben a német Zoth Ommog változat esetében a a *Farben+Formen* reklámügynökség tervezői azt tartották jó ötletnek, hogy a mérnöki modell fogas nano-kardántengelyek fejezik ki leginkább a lemez mondandóját vizuálisan, ezek viszont hatalmas baklövések. Az Alfa-Matrix bibliai rézkarcképe még csak hagyján, de mint látjuk, így is elég nagy a szórás a vizuális tervezésben és a zeneértelmezésben. A különös és mindenkor önálló csapásirányt választó Mentallo-ra talán azért nem is tudtam sokáig eléggé feltekinteni, mert nekik nem jutott egy saját *Dave McKean* vagy *Anton Corbijn*, pedig azért Texasban is biztosan akadt volna egy normális grafikus designer, vagy nem? A Metropolisnál azonban nem csak a látványterv volt féken tartva, hanem az alacsony költségvetésből felvett lemez is, amely bár már 1990-1991 között elkészült, a kiadása sok fölösleges tökölés miatt 1992-re csúszott.

Vokálprocesszor túltekerése, a stúdió effektkönyvtárainak kiborongatása egyetlen lemezben. Gonosz, pusztító ütemek tekerednek baljós, néha gótikus billentyűs hangszerek és minták köré olyan atmoszférát teremtve, amelyet csakis *Gary Dassing* elméjében munkálkodó zűrzavarok ihlethettek. A MATF első, debütáló underground kiadványa durván elektro-indusztriális, ami talán összetettebb, mint a későbbi munkáik. A mintavételezés erősebb, nyomatékosabb, mint későbbi műveikben, például a *Revelations 23*-ban, ezért igen gyakran túlrétegezve egyszerre több dallam is párhuzamosan szólal meg.

“A zenénk hangzásának mindig van oka. Például sokan mondták, hogy a No Rest For The Wicked kemény album. Azért volt olyan „kemény”, mert arról írtam, hogy a nővéremet elmegyógyintézetbe zárták. Ezt ritkán mondom el az embereknek, de már nem igazán érzem ezt a fajta szenvedélyt, így már nem érzem szükségét, hogy ilyen zenét írjak.”

(Gary Dassing)

Mindezek hatására a hangzásból hiányzik a későbbi kifinomultság. Az énekstílus és a torzítás gyakran nehéz elemek az ipari zenékben, ezen a kiadványon kissé el is laposodnak. Emellett néhány dallam más feldolgozásban csendül fel újra a későbbi CD-ken, és a “megdolgozottak” bizonyulnak tisztábbnak. Ugyanakkor épp ez a nyers ipari hangzás (beleértve az eredettörténetet és komplexitást) válik kifejezetten előnnyé a rajongók számára. A mastering technika változik, a stúdiókörülmények is (a MATF majdnem másfél évtizedig csak a saját stúdióját építgette, ami mára szinte billentyűmúzeummá vált), viszont a versszak-kórus szerkezetektől mentes, zajos album inkább volt underground kiadás. A gótos csengésektől eltekintve nyers energiával, masszív erővel és durva éllel bír.

“Az emberiség soha nem volt képes megoldani a világ problémáit és sikeresen kormányozni önmagát. Ezért omlanak össze a kormányok. Ilyen világban élünk. Hiszem, hogy ennek a gonoszságnak hamarosan vége lesz, és mindenkinek komoly áldozatokat kell hoznia, amikor Isten mindannyiunk számára jobb életkörülményeket teremt a földön.”

Elképzelem boldogabb napokon, hogy a texasiak berámolják kellő lazasággal a motyójukat, hang- és fénytechnikájukat egy U-Haul-ba és turnéra indulnak Bécstől Pozsonyon át Budapestig, Gary Dassing pedig félretéve minden gátlását az arcunkba hörgi a No Rest For The Wicked sorait. Gondolom nem lesz ilyen.

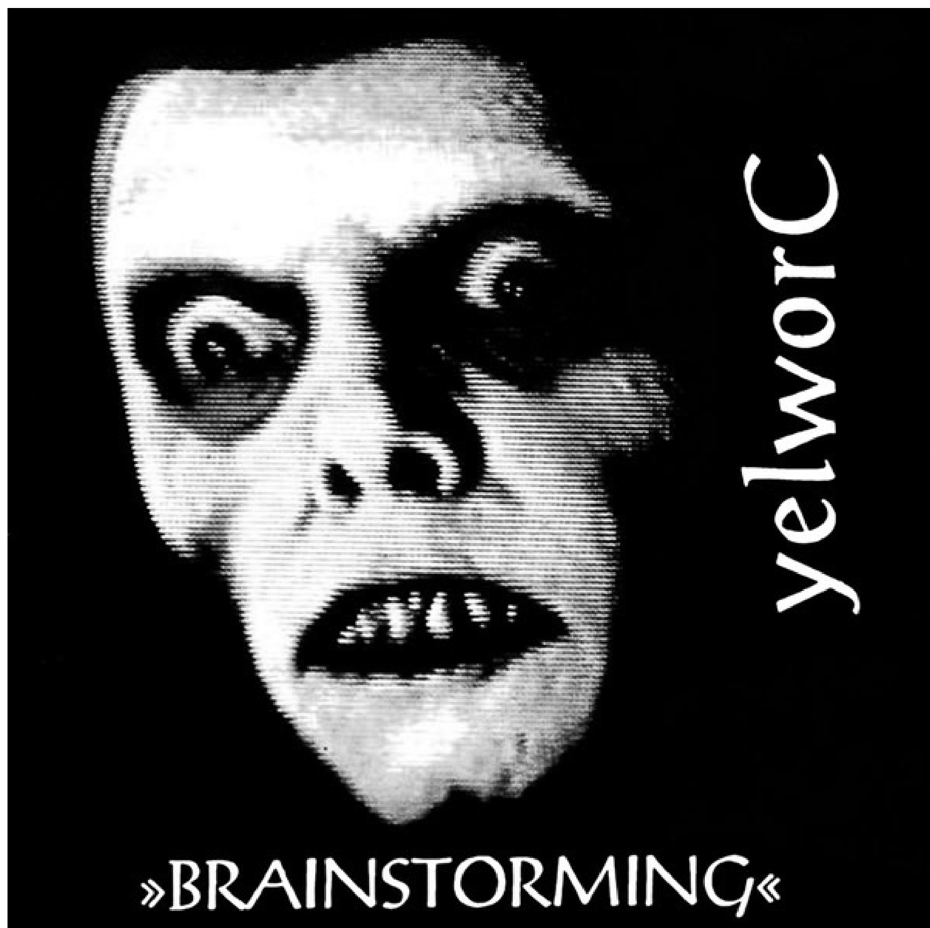
LEÆTHER STRIP:
SOLITARY CONFINEMENT (1992)

Claus Larsen dán szerző vastag fekete lakkfilccel írta be magát az európai és a világ az EBM és industrial zenetörténetébe, melyhez akkor sem férhet kétség, ha a régi fénye mára halványodóban és több a tribute feldolgozó tevékenysége, mint az autentikus saját új inspirációkból felbugyogó anyaga. Ugyanakkor a Solitary még mindig egy remek számokat tartalmazó, számos válogatásba lábát betevő lemez, így nélküle talán nem lett volna se Velvet Acid Christ, se Suicide Commando, még egy sor harsch EBM banda sem, akiknek magasra tette a mércét. Hozni kell egy létrát, mert nem érjük fel.

Trackjei nem mozognak széles hangtartományban, félhangokkal variált hajlításokon túl nem virtuózkodik, szintetizátor készleteinek és dobgépeinek viszonylag szűk skáláját használja, maximum a sampling a társa néha. Laikusok mondhatnák, hogy *„de hát minden szám majdnem ugyanolyan!”* Ez részben igaz is, azonban Larsen ettől még komolyan vehető dalszerző. Fényesen csengő-bongó melódiák, tempósan, zengetősen elmormogott dalok, szövegek, helyzetek, történetek vannak ám egybegyúrva nála! Amiben a drámaiság, a filmzeneszerűség megjelenik, ott Larsen nagyon otthon van. Egyszerű EBM számokat (**Strap Me Down**) sebtiben felhúzott alapokra hegeszteni talán nem őrült nagy kihívás, de mélyen szívbe markoló, katartikus instrumentális gyászzenéket írni tudni? Ahhoz lélek és empátia szükséges. Kiváló példa erre a **The Dance of Deception**. Szinte dühös rockszámnak hat az **Evil Speaks**, akinek van, rázhatja rá a hajkoronáját (nem Clausra gondoltam), lehet metálosítani, kocsmásítani, megtrashelni, akkor is működik a dal, megy a pogó, a vesepasszírozás. A **Mortal Thoughts** lüktetései, vagy a lerohanó **Adrenaline Rush** sztringelése és dallamvezetése feledhetetlenek, a szekvencerek, a *„God Damn You!”* csatakiáltások egyben tartják. A United Airlines 232-es járat 89-es légi szerencsétlenségét dolgozza fel a **Crash Flight 232/92** fogós, csapkodós stomperben, drámai részletességgel. A **Croatia** vontatott, drámai, történelmi felvétel, a délszláv háborúból Horvátország önálló nemzetté válásának állít emléket. A **Red Meat Attraction** (az alaplemez utolsó felvétele) lehengerlő, vaskosra gyúrt, mondhatni szadista EBM, ahogy az **I Am Your Conscience** vagy az **Anti Us (Psycho Strip Edit)** is. *“Submit to your fantasies”* - hirdeti a lemez mottója, bár ez nem minden kiadás borítóján szerepel, és akkor még hol volt a social media beszívó hatása? Nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy LS témái valahol mégis a látható és láthatatlan erőkről, a maszkulinitásról, az alávetettségről, a szétszaggatott húsról, a hangosan recsegő csontokról, megroppant lelkekről, a megnyomorítottság elleni lázadásról szólnak. Arról, hogy létezésünk alapvetése az önmagunkkal, környezetünkkel és szorongásainkkal való örökös és szüneteltethetetlen birkózás. *„Nem tudom eldönteni, melyik utat válasszam. Nincs mit nyernem, de sok vesztenivalóm van. Talán ez az élet nem elpazarolni való. Csak körben mozgok, nincs mit kóstolnom.” (Strap Me Down)* Hol kiismerhetetlen, agresszív, szubmisszív, hol érdes kezekkel simogató, mégis félelmet keltő duális világképben való vergődés megy, amitől gyakran megfeszülnek az idegek, izmok, szíjak, bőrök és láncok. Nyerni viszont nem nyerünk semmit (**Nothing Seen - Nothing Done**), csak igyekszünk kiadni valahogy a dühünket, hogy ne robbanjunk szét belül, erre szolgál a monolitikus indusztriál kompozíció, a **Jantes Revenge** is. Kultikus és gyilkos album ez!

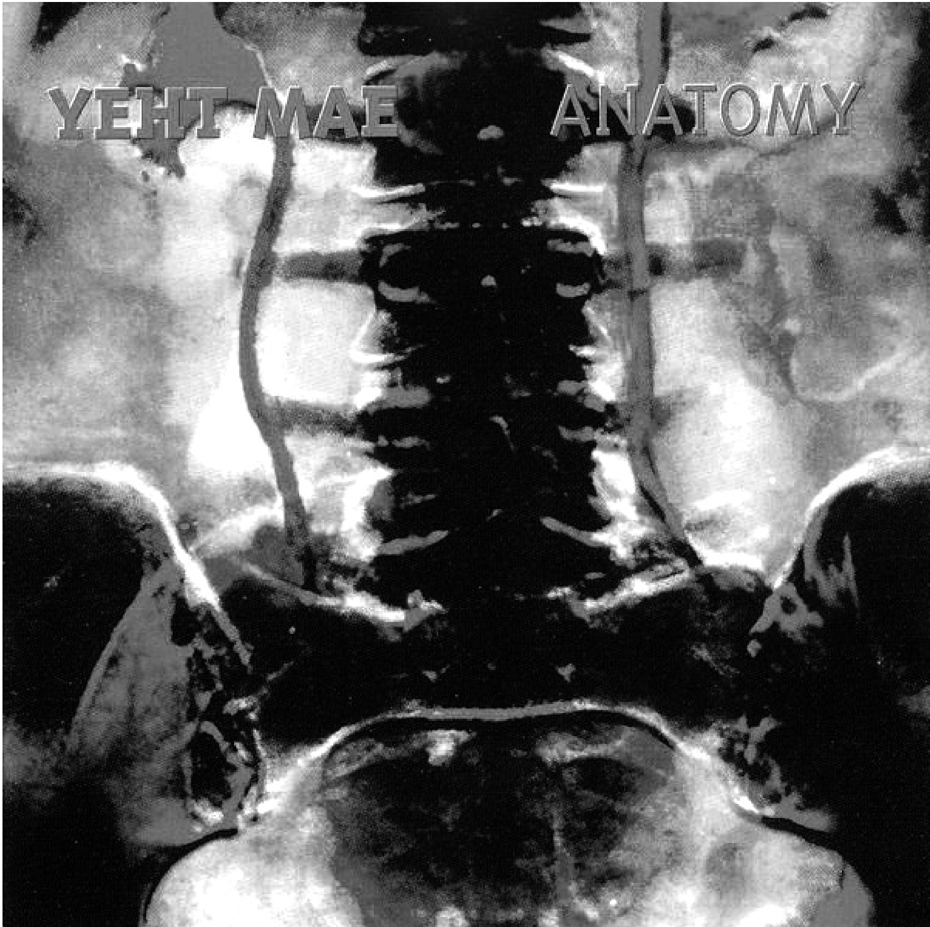
YELWORC:
BRAINSTORMING (1992)

A yelworC (a híres okkultista Aleister Crowley nevéből visszaforgatva, ezért nagy a C a végén) sokáig nem jutott el hozzám. Láttam ugyan a nevüket a 2000-es évek elején, de nem volt elég marketing mögötte, hogy ezt a sokadik német bandát is még beszívjam magamba, holott már 1986 óta léteztek. München nem volt igazán industrial klubközpont, így nem sok banda startolt onnan, a szegmens viszont odáig is elért, csak más hangsúllyal: sötét mágia, rituálék, horror, vallás, sötétség, erőszak, minden, ami egy varjakat nevelgető dark electro duónak kellhet. Elvégre ez nem a Ruhr-vidék, boszorkányok!

Ha egy napon egy zombiapokaliptikus világban ébrednénk (ami azért könnyen összejöhet, elfigyelve a jelent), yelworC mindig legyen kéznél az M-zárolt tartós élelmiszerek, fokos meg buzogány mellett! Ha kényszerképzeteink lennének, ne lepődjünk meg, ne nyomjuk meg a STOP gombot! Én az album felétől azt éreztem, mintha valami elkezdte volna harapdálni a bokámat, és ez a zene hatása. Helikopterzajjal indul, mint a *Laibach Kapital*-jának nyitánya, hogy egyre erősebben építkező temetési szertartást celebráljanak. Mindezt olyan sötétséggel, hogy a fekete ehhez képest haloványszürkének számít. Határozottan horrorisztikus zenéjüket komolyan vett EBM és indusztriál hatásokkal, klaffogásokkal dúsítják, így válik a yelworC kimondottan érdekes ötvözetté. A **Sacred City (Short mix)** táncolható, alvilági utazásra csábító darab, míg az **Inquest** és a **Sacrilege** szerepe a pihentetés, lélekturkálás, fürkésző ajkakkal várjuk az éjszakát, hogy történjen valami, de ez bizony elmarad. Furcsa hajlítások, olykor unalomba fulladás, lírát nem így kell csinálni, és ha az elhatározás az volt, hogy legyen egy jeges, összebújós szám is a lemezen, ezt csupán részben sikerült teljesíteni, habár a hangulata cirógató kicsit. Nagyon bírom azon zenekarokat, akik természethangokat gyurmáznak bele a számaikba, mint pl. **A Blood In Face**-en: sirályok, víz, éjszakai baglyok, denevérek, csöpörészés kell a nyitáshoz, hogy utána jégkockaszerű hangokra retteghessünk, de ez csak a bevezetés, hiszen utána átmegy vérszívó cyberpunk irányba, sodródunk a beatekkel, bár a torzított, szédítően magasba tolt kasztrálthangon megszólalni mintha valami franchise dolog lenne. A dalszövegeiket nehezen lehetne átírni, a megértéssel sem kell bajlódni sokat. Túlterhelő viszont a fülnek ez a vadriasztó sípszerűség. Mintha a láncdohányos, tisztes kort megérő boszorkányok a maszkulinitással kísérleteznének. Ami mélyebb tartományban szólal meg, az már közelebb áll az ízlésemhez, mint pl. az **Anchoria**, és a hajlítások itt is elmaradhatatlanok, ezt a yelworC ki nem hagyná, elvégre a zombizenére szakosodtak. A **Spellbound** és a **Claustrophobia** is korrekt ütemekre, pergős alapokra felhúzott szerzemények, kifejezetten slágeresek. Démonűzéstől kezdve menekülésen, mágián és félelmen kívül van ebben szinte minden, főleg sok bornírt gótság. Ettől még sajnos a **Golden Cross** széteső képet mutat, a **Dreamless Vision** ellenben nem. *Peter Devin* és *Oliver Büttner* igyekezett mindent megtenni, hogy a Brainstorming és a yelworC is jó legyen, ez csak mérsékelten sikerült, melynek talán a túlbonyolítás/túlgondolás lehetett az oka. Mindegy, már a múlté. Az albumborítóval kisgyereket lehetne ijeszteni (tisztelt szülők, magasra tegyék a polcon), a klasszikus *The Exorcist Director's Cut* egyik elkapott pillanatképe jól passzol a zenéhez, de ne nézzünk bele sokáig ezekbe az editált, dülledt Pazuzu szemekbe, mert rosszat fogunk álmodni.

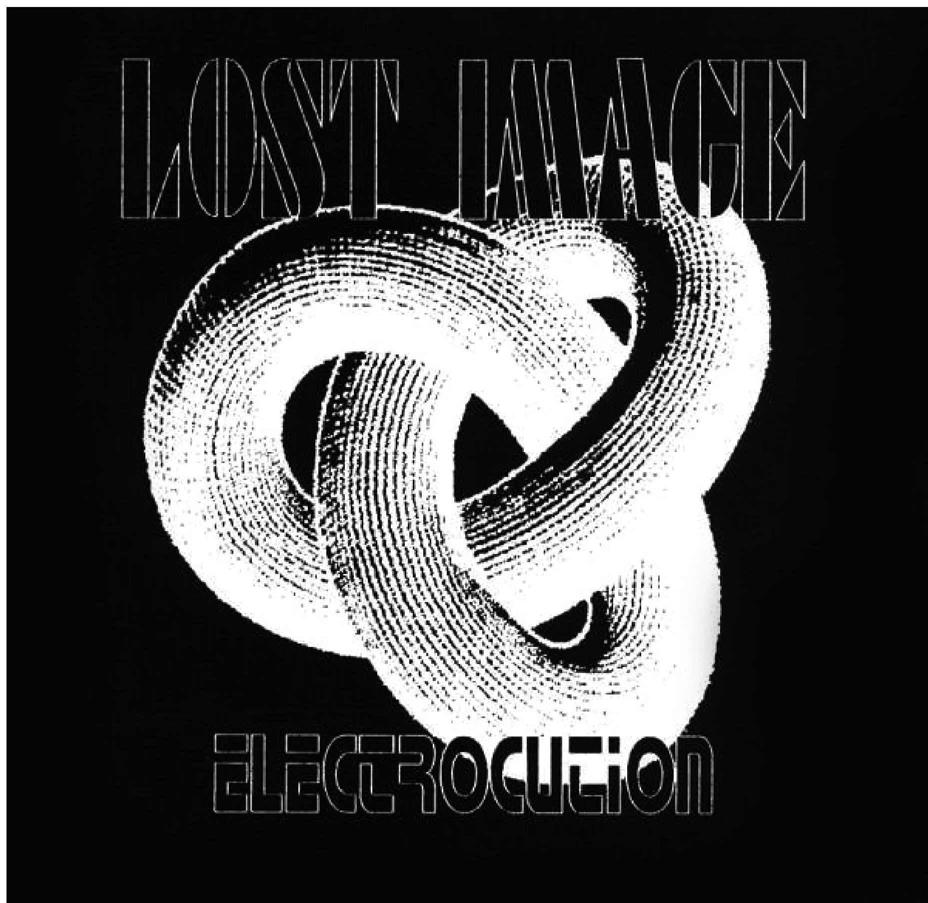
YEHT MAE:
ANATOMY (1992)

A Yeht Mae kaliforniai vegyespáros az Anatomy-t két demókazi és a 1000 Veins CD után a Zoth Ommog-hoz váltva adta ki. Így azt vizsgálom, sikerült-e az áttörésük. (Nálunk nem.) Ha random körkérdéssel próbálnám kideríteni, hogy ismeri-e bárki, vagy rajong-e érte, attól tartok, hogy sok értetlen fejrázás lenne rá a válasz, és csak páran bólintanának, hogy „hát persze, havonta legalább egyszer fel is teszek valamit tőlük!" Eléggé ipari arcnak kell lenni ahhoz, hogy benne legyen a repertoárban, és valójában nagy kár, hogy Magyarországra nem jutott el a hangosabb híre, pedig bitang jók voltak!

Jeremy Daw (figyeled, milyen jó kis beszélő név? DAW! Programozó volt akkoriban) és *Lynda Sterling* egymásra találása, rövid ideig tartó közös termelésük olyan, mintha meg lett volna írva a csillagokban. Sokan álmodhatunk hasonlóról. Furcsa duó, furcsa zenék, furcsa viselkedés, a formáción belüli szerepek ismeretlenek. Jeremy a Soundcloudon még ápolja a zenekar emlékét, szinte minden meghallgatható, Lynda további életútja ismeretlen, írásos emlékeket alig hagytak hátra. A borítóból kiindulva ez egy alaposabb ábrázolás az akkori világ és benne az „ember-is-ég" helyzetéről, tehát nem biológiai lemez. Idegi síkon vonyító gitárokkal, az akkoriban divatos vokáltorzítással kifejezve amerikainak hat. A **Take Him Out Back** (Vigyétek ki hátra) egy gépfegyverrel megszaggatott hulláról szól, a vallás és a tűk is ugyanolyan nyomokat hagynak a testen, zeneileg is eképpen illusztrált. A **Factory** valódi ipari EBM, mely a háborúkat igazoló emberi gyártósor hangjaiból áll, érezni benne az elnyomó gépezetek minden egyes lyukasztását, préselését, sziszegését. A **Ten Flare** (Tíz Fáklya) hosszabbra kihúzott, nyers hellectro dal, a metálossága megdöbbentő, ennél mégis jobban kedveltem a **Gutted Him**-et (Kibelezte őt), mert a legendás középkori kocsmai történetmesélésekbe ránt be minket némi country-sággal! Hangszerelése okos, összetett, el tudnám képzelni lovagi játékok és pár korsó finom mézsör után, jó nagy dobokkal, dudákkal és tűzzsonglőrökkel. A **Technocrazy** kritikai élű szimpla instrumentális track a folyton csak upgrade-elni akaró mániákusokról. Akkor még nem tudhatták, hogy a fentebb váltás, bővítés nem csak hogy szabad, hanem egyenesen kötelező lesz a 21. században, társadalmi mobilitás meg nuku. A **Gods and Children** valódi húzószám, ha vakon hallgatnánk, *XMTP*-nek lehetne hinni. Az **Only Recourse** (Csak jogorvoslat) belekbe szorulva szól, alig érthetőek a sorok, síron túliak, mélymelankólikusak. **Arm Bleed** (Karvérzés) köszörűk, tűk, rosszul beállított bőrvarrógép, elfüggönyözés nélküli élveboncolás, mögötte súlyos establishment-kritika, ami az egész textuális karakterére illik. Nem finomkodik, megkapja az elnyomó állami és egyházi terror, a média, a fogyasztói társadalom, a foglalkoztatás, na és még mi? Hát a Halál. Igyekszik mindezt vegyi-biológiai csomagolásba tekerni (**Hollowpoint**), de az ajándék itt-ott kilóg, még ha nem is lehet mindenhol harapófogóval se kivenni a szövegeket a frusztrációtól, az időnként nyekergős hajlítgatásoktól és a virtuóz hangszeres betétektől. A **Dentrites** úgy szólal meg, mintha a három belga ikon (*242, Klinik, Vomito Negro*) összeálltak volna jammelni egyet 1985-ben. A **Human Machine** is hasonlóan lázadó, a **Death March** egy hosszú, monoton vinnyogtatás. A hűvös utolsó érintés a nagyszerű **God Promises** (Isten megígéri) zárószámmal jön a korai dark industrial wave nyomán óvatos hangmintákkal, tekergő ritmusképletekkel. Kísérletező anyag, beszipkázza a kontinensünk bevett korai dark electro fogásait, színes, de már áttétes limbikus rendszereit. Némi hangulat azért kell ehhez.

LOST IMAGE:
ELECTROCUTION (1992)

A Lost Image annyira maradt fent, mint egy koppadt kórószár vastagságú, kritikusan kérészéletű, közepesen kopasztott kappan. Vagy tyúkhúr. Sokan nem ismerik, de ez nem is csoda. A bielefeldiek kifulladtak hamar, holott az Electrocution odaadással és hittel gründolt, javarészt EBM lemez, bár van ezen is minden. 1991-ben vinylen jelent meg, azonban CD-n csak a becélzott mérési évünkben, 1992-ben látott napvilágot. Némi kitartással és több egyediséggel még simán beverekedhették volna magukat az élvonalba, de sajnos nem tették, feladták. Nézzük, miként hat az áramütés.

Már az első hangoktól felpörget a szétválasztott jobb-bal csatornákon át ömlő, anhaltos, puritán elektronikus, mégis pulzáló alap, ami itt-ott meg lett kenve arab beleénekléssel, röcögősre torzított jó mély vokállal, szirénákkal, és vasládák rücskös aszfalton húzogatásával, de még analóg dallambetétekkel is. Ez lett volna a csúcsslágerük, a **Stop The War** (Állítsák meg a háborút!), melyben ötvöződik a terrorellenesség, értelmetlenség elleni kiállás, a vegyi háborúk miatti segélykiáltás. Az iraki hadseregnek Szaddám Huszein elnök alatt volt a legkiterjedtebb vegyifegyver-programja. Ilyen anyagokat vetettek be 1988-ban az Al-Anfal-kampányban a kurd polgári lakosság ellen, valamint 1991-ben a déli népfelkelés során. Bár eleinte Irak mustárgázának nagy része 90-95%-os tisztaságú volt, az ún. tabun átlagos tisztasága már csak 50-60%, ezért 1986-ban fel is hagytak a gyártásával, és inkább a szarinra koncentráltak. Az ebből fakadó félelem elég alapot adott egy ilyen protest-szám megírásához. A **Move Your Body** (Mozogj) szintén operál arab hangokkal, de sokkal inkább a háttérbe szorítva, a szokásos EBM klisék meg előtérbe. Habár egy erősebb, táncolósabb darabot várunk, kissé mégis elkentnek, enerváltnak, lassúnak tűnik, bár a 2:31-től beosonó basszus szinti feldobja a szerkezetet. Ezek jelentik egy szám velejét, és itt korrekt módon működik. A zenekari név- és programadó dal egy érdekes, parancsoló, német nyelvű hangmintával indít:

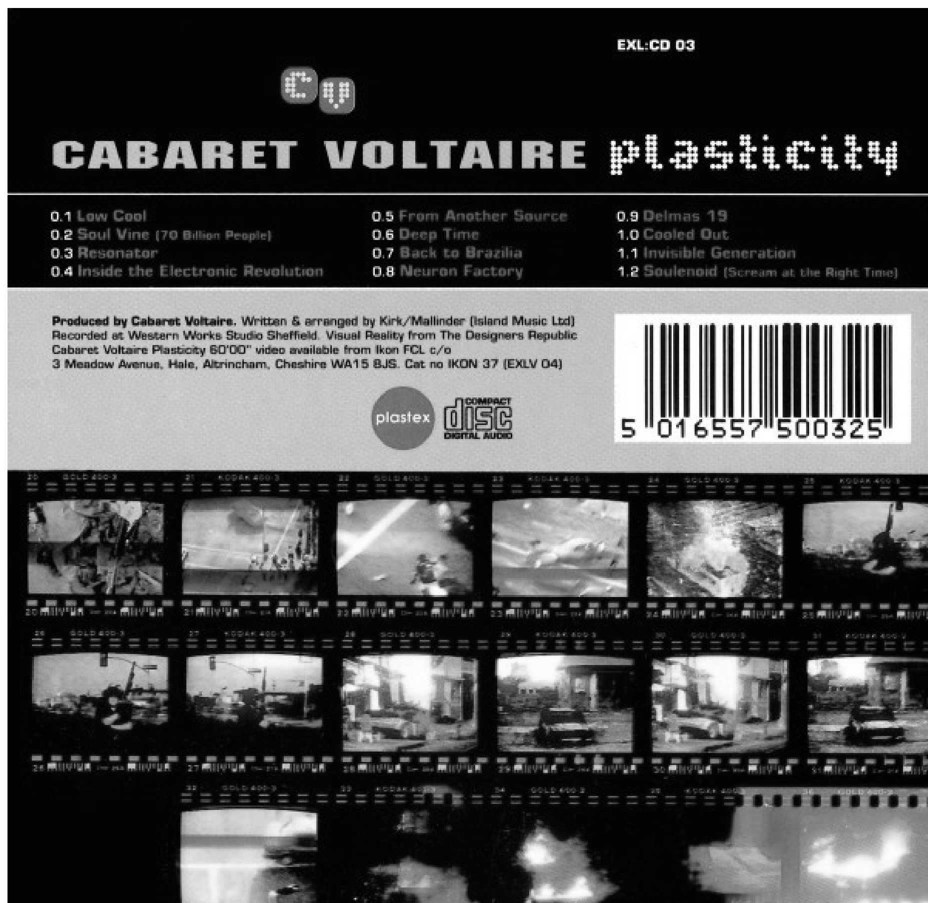
„Die endgültige Vernichtung der Lebensform mit der Bezeichnung ‚Mensch' beginnt jetzt!"

„Az ‚ember' megnevezésű életforma végleges megsemmisítése most kezdődik!"

Ez egy régi klasszikus cylon-beszéd (a többi bevágás szintén) az ABC csatorna legendás 1978-1979-es *Csillagközi Romboló (Battlestern Galaktika)* német szinkronos sorozatából, és nem a későbbi, 2000-es évek eleji remake-ből, amit mi nyilván jobban ismerünk. El sem lehet téveszteni, hiszen a hanghordozás annyira korabeli, hogy így csak a 70-es évek sci-fi és egyéb filmjeiben szólaltak meg. Fenyegetően propagandisztikus hatású, kb. mint bekapcsolni az esti híradót. Különösebben nem fedezni fel benne vokált (ha igen, az kellőképpen roncsolva, torzítva van), üzeneteket (mármint a megsemmisítésen, eltörlésen kívül), bár az emberi faj kiirtása és az „elveszett képünk" persze nyomasztóan hat. Egyszerű kis szám ez a végén a gyorsítással-lassítással együtt is. Manapság nem lenne bonyolult egy ilyet összedobni 30 perc alatt (mixeléssel), ez viszont nem ront rajta. Lehet, hogy akkoriban hetekig reszeltek egy ilyesmin, tehát engedjük el. A **Crying Corpse** (Síró hulla) az eddigiekhez képest padlófékezésnek tűnik, föl-

dön csúszó, agyontorzított, érthetetlen vokál és a gothic műfajra jellemző orgonahangok, könyörgő, síró, rekedtes, és magasságban az egekig pitch-elt vokált kapunk, még csak nem is esik jól. Aki nagyon szenvedős hangulatában volt a 90-es évek elején, csak az nem léptetett itt a lejátszón. A dobszekció ellenben kifejezetten erős gyomros lett. A **Dance Or Die** (Táncolj vagy halj meg) jó trükk lett, egy rendes, trappolós EBM-trackra számítsunk. Nem tudom, olvasóim közül hányan lehetnek az azonos nevű, tehát *Dance Or Die* nevű német elektronikus banda hű rajongói 2022-ben (akiknek egyébként 2011-ig van nyomuk). Ebben a felvételben ismét előjön az EBM nemes ethosza, a mozgás, tánc, nyomulás, az izom összehúzódása, mindazok a fennkölt dolgok, amelyek feltornázzák a pulzust és általános örömérzetet okoznak egy kifacsart világban. Ez a szám is kedvelhető, abszolút feldobja a hallgatót, buliba simán vinném magammal és ropnám rá, semmi erőszakosság nincs benne, igazi partizene. Ha jobban belegondolok, ilyen számokból kellene „Zenék testedzéshez" playlist-eket csinálnom, míg az előző számuk a „Zenék szenvedéshez" csomagba kerülne. Az **I Like To Win** (Szeretek győzni) az előző track tempóban kissé visszafogott, de egyenes folytatása. Van itt is minden, ami elmaradhatatlan az ilyen oldschool iskolákból *„Body To Body"*, meg *„Let body dance".* Ez lenne bizonyára a vérnyomásszabályozó, chillesített változata az előző ugribugrinak. Ha alaposan ismerjük a svéd aggrotech és EBM vonalat, akkor már csak a beleszőtt szintipop-hangzásvilág lehet számunkra kicsit furcsa benne. A **Twillight Zone** (Alkonyatzóna) számról azonnal a belga europop-euro house-techno duó, a mára már elfeledett, de egykor igen sikeres *2Unlimited* jutott eszembe, hiszen nekik 1992-ben a debütáló albumukon volt egy ilyen című slágerük, de nem keverendő össze a kettő! A *Lost Image* a sajátját már 1991-ben megírta, a címazonosság véletlen. Itt is horzsoló vokálos, enyhén gót beütésű, haldoklós kriptazenét kapunk, ami baráti módon pacsizik a szintén német testvérzenekar, a *Placebo Effect* „egyedi" stílusával. A **Desperate Tries** (Kétségbeesett próbálkozások) legalább feldobja a hangulatot és a belga vonalat követi, csurig van töltve jéghideg elemekkel, jégcsapok törnek le a nyakunkról a darabos mozgásunk közben, a fülünk is deres, de a vokál pont olyan férfiasan kerekeskút mély és reménytelen, amilyet magam sajnos sosem lennék képes (le)énekelni, szóval kicsit most irigykedtem ezen. Középtempós dark wave-es számocska, de legalább eléggé fülbemászó. Nos, a lemez végére a **Say No** (Mondj nemet) hangulatlehúzós, érfelpattintós, elektromos orgonás darab, fegyverropogással és következményekkel zárja szomorú keretbe a heterogén anyagot. Csak a CD verzióra került rá a pörgős instrumentális **Kingdom**, a legroppanósabb, izmos **Your Belief**, valamint az **I Like To Win (Excited Mix)**. Úgy feszítettek az ilyen német zenekarok a 90-es évek elején, mint pók a lucernásban, ezalól a Lost Image sem volt kivétel. Illik ezt is felismerni és kihúzni.

CABARET VOLTAIRE:
PLASTICITY (1992)

Ezzel az igen hosszú és különös albummal nem csupán egy különutas trilógiát indítottak el, melynek további részei voltak az International Language (1993) és a The Conversation (1994), de azt is megmutatták, hogy a post-rave korszakról lassacskán le lehet azért jönni, és egy kissé acidos nyugodtabb hangzásvilággal lehet még kísérletezni. Bár sok ős-CV-rajongót sikerült elbizonytalanítani ezzel, viszont mások örökzöld klasszikusként tekintenek erre a filmlemezre, amelyhez épp csak a film nem készült el a magas produkciós költségek miatt. Lágyított műanyagok és külső határok feszegetése.

Alapszabály, hogy nem bonyolódunk vitába kőkemény Cabaret Voltaire rajongókkal, mert alulmaradunk. Mindenki eltérő csúcslemezükre esküszik, egyesek a 81-es *Red Mecca*-t, míg mások a 87-es *Code*-ot fogják isteníteni, de bizonyára találunk olyanokat is, akik viszont ezt. *Stephen Mallinder* és *Richard. H. Kirk* már hullámvölgybe értek a zenekarral, melynek megújíthatóságát ettől remélték, és enyhén plasztikhatású, konszolidált 12 számos instrumentális lemezzel próbáltak némi új irányt venni. Nem támaszkodtak már annyira a house és techno klisékre, ugyanakkor rengeteg mintából gyúrták össze textúráikat. A **Low Cool** is utalás, hogy a „mélyhűvös" az „új kemény", csendesednek a ritmikus effektek, amerikai bandatagok hablatyolnak lebegős utcasarki szlengben. A **Soul Vine** *„There's 70 billlion people on Earth. Where are they hiding? Where are they hiding?"* indító mintát már használták az 1981-es *Yashar*-nál, klasszikussá az idők során vált. A szám ugyan nem döngöl földhöz, a laborelektronika ellenben jól van bekötve. A **Resonator** a korai *Kraftwerkre* emlékeztető bugyogó hangszövevényeivel lehet érdekes nullaggresszív meditációs zene. Az **Inside The Electronic Revolution** még a műanyagprüntyis hangjaival is az egyik legizgalmasabb, táncolható és transzcendens felvétel. A **From Another Source** behoz némi funkos szekvenciákat, súlytalan lebegés és felejtés lesz az eredmény, a **Deep Time** etno hangokkal kevert pszichedelikus álomzuhanyzás, szaggatott szintetizátorok és visszafogott ütemek, csak semmi heves mozdulat. **Back To Brazilia**, szoftglobál elektronika és latinos dívavokál, a *FSOL* még csak akkoriban alapozódott, utána ők is elkalandoztak errefelé. A **Neuron Factory** előadást tart az agy kémiájáról és a tudat természetéről, egyliteres mosószeres flakonnal is készülhetett volna, azt se vennénk észre, a végére kísértethangok is beszivárogtak. A **Delmas 19** sem forgat szédültre, csak az acidolt mintákban merülünk homlokig, bár képes egy kis gépesített techno-ra is. A **Cooled Out** rövid és kiüresített ambient reprise a **Low Cool**-hoz, és érthetetlen az itteni pozíciója, hisz lehetett volna átúsztatott záró/nyitószám is. Az **Invisible Generation** zajos és maszatos trip csupán, nekem itt is hiányzik a memóriafogas, egy lead, egy vezérmotívum. Ellenben szép és álmosító zárásként működik a **Soulenoid [Scream At The Right Time]**, amely sokat merít az 1964-es *The Outer Limits* sorozatepizódból (Demon with a Glass Hand), itt veszett el ugyanis 70 millárd ember, és nem tudjuk hol rejtőznek. (Egyébként tudjuk.) Én viszont azt nem tudom, hová lett erről a lemezről a hang egyáltalán, mert vékonyan, halkan, lágyított műanyag módjára és jelentősebb dinamika nélkül szól, érdemesebb ezért nem mini hifiről meghajtani, hanem valami komolyabb fejhallgatóval nekiesni. Egy szolenoid szelep is még belefért volna, plusz némi szerkesztés és több mély. Tehát nem ez a Cabaret Voltaire csúcspontja.

CHU ISHIKAWA:
TETSUO (1992)

Az 1989-es japán fémfetisiszta testhorror klasszikust aligha kell bemutatni, hiszen Tetsuo: A Vasember vaskos alapmű a cyberpunk és embergép ötvözetű, elborult mozik sorában. Ellenben kevesebben ismerik a csupán 51 évet élt japán zeneszerzőjét, DIY-hangszergyártót és indusztriál művészt, aki az 1992-es folytatáshoz, a Tetsuo II. - Testkalapács c. filmhez is „zenét" komponált. Ishikawa németes műveltségű művész is volt, saját gyártású eszközein (ezek főleg fémhulladékokból, rugókból és vasdarabokból álltak) a Der Eisenrost és a Zeitlich Vergelter zenekaraiban is püfölt ám rendesen.

A *Tetsuo-sorozatba* most nem is mennék bele, hiszen megérne egy külön cikket valamikor, így inkább maradok ennél a lemeznél, ami azért nem egy klasszikus OST album, sokkal inkább egy válogatás Ishikawa példátlan virtuóz ütős teljesítményéből, szemezgetve az első és a második Tetsuo filmhez készített munkáiból. Tehát ez egy szerkesztett remake-lemez, amely kalapács és szintetizátor alatti ötvözet: A *Vasemberből* ráfért az **Megatron**, **Mausoleum**, és a **Lost**, míg a második filmről, a *Testkalapácsról* a **The Sixth Tooth**, **Rana-Porosa / Porosa 1 és 2**, **Dinosauroid** és **A Burned Figure**. Ezek mindegyike kiváló zajmunka, amolyan japános művészi elborultság, de annyiféle rendkívül izgalmas hangokkal, fémpüföléssel és tágított térrel ajándékoz meg, hogy ha ráakadnék egy lemezturkálóban, biztosan nem hagynám ott. Erre számtalan okot tudnék találni, legyen annyi elég, hogy fenségesen szól, és szétviszi a (hang)falakat is, ezért ne épp a lakásfelújítás után kezdjünk bele. Másrészt mindegyik szám egyedi, és ugyan érződik rajtuk, hogy filmekhez készültek, viszont önmagukban és láncba rendezve is megállják a helyüket. Van itt minden: kitaro, vintázs szintetizátor, fémgurigaloop, döngetős cyberpunk, horrorgép-hangok, nyöszörgő és kenetlen hidraulikába berobbanó hölgykórus, keletiesség, távoliság, bőr alá szúrt acélrudak, fémfogak, muzeális trip, szelíd ambient, teátrálisnak ható, mégsem olcsó effektek. Tudom, nem masszív kőműves-bakon fog állni a példa, de aki a *Kraftwerk Metal On Metal* minimalizmusát, zengősségét élvezte, ennek az anyagnak a fémmaximalizmusában találhatja meg az értéket. Távol áll tőlem, hogy filmzenelemezeken pörögjek állandóan, ebben nálam 3 etalon van csupán, a magyar cyberpunk *Meteo*, a *Neo*-féle *Kontrol*, és persze a japán *Kenji Kawai* örökzöldje, a *Ghost In The Shell*. Nos, ezek közé került nálam a Tetsuo lemez büszkén elfoglalva helyét, mert nem csupán a filmek zakatolós hangulatát idézi fel, hanem alaposan megkirándultat az olajtól lucskos tájakon és testeken, fémport szór a hajunkba, fülünk mellett rázogatja a konzervdobozba összegyűjtött anyacsavarokat, zárbetéteket, törött kulcsokat, csapágygolyókat és egyéb fémkacatokat. Lehet tehát gyönyörködni a **Megatron** (ami eredetileg egy csak élőben játszott *Der Eisenrost* szám) kezdeti neszeiben, kalapálásában, majd a betörő hangorkánjában, a **The Sixth Tooth** cyberpunkos húzásaiban, elhalkulva csilingelő vagy éppen szakadó sávjaiban, ritmuskötegeiben, amelyek e kor indusztriális lemezein is fellelhetők, talán némi inspirációs kölcsönhatásban is álltak egymással. A **Burned Figure** ámulatba ejt ázsiai kulturális hatóterével és az akkori szintetizátorok bizonyára alaposan kiismert hangbankjaival. Aki azonban a filmekben előforduló összekötőnek használt zajzenéket és egyéb effekteket is szeretné hallgatni, annak ott lesz a 2010-es 3 lemezes *Tetsuo Complete Box*. Fémre fel!

2021 / 2022
VASKORI, BUTA, MAKACS, ÉRTELEMSZEGÉNY ESZTENDŐK
BostonDynamics
DIGITAL·DECENTRALIZED
00:48

- Földrengésekkel indul 2021, Magyarországon is érezni lehetett.
- Befejeződött a Brexit, az Egyesült Királyság uniós kilépésével új kor vette kezdetét, de az sem tűnik jobbnak. Munkaerő-, áru- és benzinhiány.
- Trump-párti tüntetők behatoltak a Capitoliumba, 4 tüntető és 1 rendőr életét vesztette a zavargásokban. Amerika kivonult Afganisztánból, hogy eszközöket, felszerelést hátrahagyva a tálibok uraljanak végül mindent.
- A pandémiának még nincs vége oltásokkal sem. De legalább mindenki össze-vissza beszél továbbra is, és hasonlóan is cselekszik. 4-5. hullám.
- A klímakatasztrófa a mindennapok része, de többet hallunk az elektromos, önvezető gépjárművekről, űrugrásokról, mint a fosszilis energiahordozóktól megszabadulásról, vagy cégek ezirányú hőstetteiről. A nyarak is forróbbak.
- AI, IoT, Big Data, Blockchain, kriptovaluták, robotika, 5G, NFT, nanotech, drónok, génszerkesztés, szolár, és vakcinák teszik ki az innovációt.
- Világméretű Pegasus-botrány tör ki, az állami lehallgatások egyértelműek.
- A Merkel-korszak 16 év után véget ért, Izland az első EU ország, ahol női többség lesz a parlamentben. Konzervatív politikus férfiak még mindig a nők méhét pakolnák tele legszívesebben, dübörögnek korrupciós, jogállami, rasszista, pedofil, meetoo, LMBTQ harcok. Az oktatás kb. senkit se érdekel.
- Megjelenik a Windows 11, de csak erősebb gépeken fut. Ráncfelvarrás.
- Hasít a Spotify, az Instagram és a TikTok ember (és művész) hülyítő gépezete, a streaming-szolgáltatók eszméletlen pénzeket nyúlnak le. Megy az ámuldozás a félbehajtható kijelzőjű mobileszközökön. Nagyon hiánypótlók.
- Kína betiltja a kriptopénzbányászatot, a videójáték-függőséget és a rajongást.
- 65 évesen elhunyt Richard H. Kirk, a Cabaret Voltaire oszlopos tagja.
- Bemutatják a Mátrix folytatását, a Dűne-remake-et, elindul az Alapítvány sorozat, a Severance, és 11 évad után talán (végre) elköszön a TWD is.
- Till Lindemann (Rammstein) összerúgja a port Oroszországgal, és NFT digitális kollekciója miatt az Ermitázzsal, de legalább jobban jár Navalnijnál.
- Árstop, infláció, választási kampány, teljes pályás leuralás mindenhol.
- Magyarország „tehetségkutató” showműsorokkal hülyül el tovább.
- Oroszország véres, gyomorforgató, értelmetlen háborúba kezd Ukrajna ellen.

HARLEM:
BAIT (2021)

A svéd underground hatalmas villantása ez, távol bármiféle tucatnak számító, 4-bites oldschool EBM-től. Számomra a 2021-es év nagy felfedezése. A hét szám megkapó, koherens csali, a borító furcsa szögből befotózott prémium tech+bőr luxusa (Tomaso Lisca követte el) is felkelti az érdeklődést. A stockholmi Martin Thomasson és Johan Skugge alkotta Harlem duó hatalmas produceri múltat tudhat maga mögött, tehát profik, dub és minimal techno területen végzett munkájukról ismertek. Én newcomer bandának hittem őket, de tévedtem. Inkább a szenzorokat akarom vissza, jelerősítéssel.

Termékadatlapja szerint *“a kiadvány a mindennapi manipulációról, a puha hatalomról és a meggyőzésről szól. Olyan világban élünk, amelyben vállalati menedzsment technikákat alkalmaznak a mindennapi életünkben, egymást lökdösve a rövid távú haszonért, lassan elhalványítva minden tartós bizalmat, míg végül mindannyiunkat szétzúz egy hiperkapitalista rendszer.”* Smafu ez, kisapám, a csapból is ez folyik, kit izgat? De vizsgáljuk meg a tökéletes Ferrari-belsőt a maga makulálatlanságával, tompa fényeivel, a középkonzol retro kezelőszerveivel, régi és új egyben, mégis más, sokkal fenyegetőbb. Aztán indítsuk el a **Bait**-et (Csali) a pulzáló feszes ritmusaival együtt vegyük lassan a levegőt, ujjaink rá akarnak fonódni, markolni arra a kormányra azonnal, majd nagy gáz, kis remény. A korabeli jeges elektronika, new beat és EBM megfelelően beállítva, adagolva a fegyelmezetten szaladgáló szekvencerekkel, hol nyomatékos, hol visszafogott énekkel nem csak hangulatot kínál, hanem mozgást kiváltó is. A hideglelés bizonyos hangok felcsendülésekor úgy fog felkúszni a gerincünkön, mint makimajom a fára az utolsó banánért. Lopni nem szép, ebben az anyagban viszont minden kivételesen eredeti és egyedi, olyannyira, hogy vinném kabát alatt azonnal. Első fele a motorháztető alatt duruzsoló gépezet, a hűvös mérnöki munka dicsérete, komor arccal elővezetett testzene, szúrós tekintettel menetelés állóhelyzetben. A **Juice** (Lé) hibátlan önfegyelmezettségű, beledobhatnád a limonádédba, mint a jégkockát, végtelenítve órákig elhallgatható önmagában. Baljóssá a lebontásra váró gyártérből előszivárgó fémes hangok, a pufferes refrén teszik, ez a **Target** (Célpont) esetében hasonlóan működik mormogással is. A **Sthlm Muscle** (Stockholm Izom? Ez jól hangzik!) analóg prüntyögésbe varrt izommasszázs-munka, több játékossággal, lazasággal, innentől fel is puhul a lemez, méregdrága, fényesre ült teleszkópos irodai főnökszékeket képzelek el. A **Spastic Puppy** (Görcsös kutyus) finomra kevert, olajozott minimálelektronika minimálszöveggel, sztenderdizáltság a köbön, még ez is képes beszaladni csaholva, ugrándozva az agybarázdáink közé. A **Pocket Candy** (Cukorka) viszont már stomper-dömper, most kell valami kapaszkodót keresni, mert dülöngélni, légöklözni fogunk, olyan mély zajalapra lett megültetve, hogy felszökött a szemöldököm és találkozott a hajammal. A **Night Vision** (Éjjellátó) kicsit bántóan magas frekvenciával megfuttatott (talán érzékeny rá a fülem, de hátha másnak nem), elkent éneke kissé középszerűvé teszi a lezárást, lassuló és lefelé tartó tendencia, de ettől még szerethető. A Bait a testzene, a new beat, és az industrial rövid keverékeként jól beissza magát a bőr alá, nagyon lassan fog elősziválrogni, hiába akasztod fel a fenyőillatú Wunderbaumot, a szag, amit áraszt, a fejedben fog keringeni, és egész nyárra szépen le is fog kötni. Meg ne szabadulj tőle!

CMC:
NOW LP (2021)

Mikor újra visszanyertem az eszméletemet, már arccal lefelé a földön feküdtem, a ruhám piszkos volt, lábaim összekuszálódva. Fogaim közt félig rágott sáros fűcsomók, a fejemben ezernyi belső monológ egyre tompuló visszhangja zengett, miközben mindkét kezemmel egy mélyen a talajba szúrt fémrudat szorongattam görcsösen, melyből egy végtelennek tűnő elektromos kábel vezetett valahová a láthatatlan messzeségbe. Ott egy ismeretlen kéz tekert egyet a kapcsolón egy gombokkal és kijelzőkkel telibepakolt pulton. Akkor újra elveszítettem az eszméletemet, de pontosabb kifejezés rá, hogy kilöktek a 11. emeletről, előtte a szárnyaimban gondosan apróra törték a csontokat, hogy véletlenül se tudjak repülni és találkozzak a MOSTTAL.

Most őszintén! Mégis kinek jutna eszébe apró szüneteket, fémes konzervdoboz koppanásokat bevágni egy számba? Ki az (tegye fel a kezét), aki pontosan tudja, hogy volt-e olyan őse, aki Doberdónál gáztámadásban halt meg, és hogy az miként is történt pontosan? Ki írna zenét, szöveget, elvont, életidegen világokat zabáló disznókról, jég alatti fényről, rendszerből kitörölt (kitörlendő), üldözött emberről, vagy épp lángoló óceánba aláhulló sirályokról? Erre csakis a CMC Workshop képes Szász György vezetésével. A NOW LP album egybesűríti a múltat, a mostot és a jövőt, olyan válogatott és jó érzékkel bevetett eszközkészlettel, kvázi egy zenés filmbe gyúrva a számokat, hogy ezzel - kívülről tekintve a magyar nyelvű ipari underground magasművészetét teremti meg...

AZÉRT, HOGY NE FELEJTSÜNK.

Hogy emlékezzünk mindenre.
Ami VOLT.
Ami VAN.
Ami LESZ.
Akkor is, ha netán egyetlen másodpercét se élveztük ennek az egész, állandóan körbe-körbe járó folyamatnak.

A Cro-Magnoni Cola (CMC) Workshop folyamatosan készülő új dal és klip premierjeit nyomon lehetett követni a neten az elmúlt hónapokban, nem volt tehát titok, hogy ismét egy újabb nagylemezzel leszünk gazdagabbak. Azok számára, akik a CMC-re úgy rá vannak függve, mint ahogy a víziómban a földbe szúrt fémrudat szorongattam, talán mégis meglepetést okozhatott, hogy tiszteletreméltó tempóban és alaposan összeszerelt, igen magas minőségű és sűrűségű anyaggal még 2021 végére előállt a műhely. Kétség nem fér hozzá, rengeteg aprólékos munka van ebben, és ugyan a készülő lemez anyagából időnként közzétett számokat hallgatva nem voltam teljesen biztos, hogy az egy évvel korábbi **Reanimated** (WEaST CMC Agency Records, WCA002, 2020) után ilyen rövid idő alatt sikerül-e megismételni, vagy legalább megközelíteni ezt a rendkívüli teljesítményt. Aztán váratlanul, még a fizikai kiadvány megjelenése előtt befutott hozzám a **NOW LP**, és onnantól kezdetét vette a földbe döngölésem, pedig akkor már egy ideje épp lent voltam mélyen, lelki kínoktól szenvedve fetrengtem otthon egyedül, munka és jövőkép nélkül, vagy épp zavartan össze-vissza bolyongtam a város peremén, a keserű múlt és a bizonytalan jövő csikorgó,

vastag bakancstalpba fúródó emlékszilánkjain taposva. Ez a lemez hozott vissza a mostba, ahol egyébként végig tartózkodnom kellett volna alapértelmezetten. Az új CMC-album dalai (15 súlyos felvétellel és 1 óra 13 percnyi drasztikus szembenézéssel) lassan, nagyon lassan kezdtek számomra egy furcsa mintázattá összeállni, így a YouTube-on megosztott előzetesek is végül a pontos helyükre kerültek. Elárulom, hogy előzetesen azért nagyon tartottam tőle, hogy az új anyag egy inkább széttartó, patchwork jellegű, némileg hatástalanított gyűjteményes munka lesz, viszont minél többször játszottam le lineárisan (fontos megjegyzés: egy ilyen anyagot egyáltalán nem szabad léptetni a lejátszón, az elsőtől az utolsó hangig ki kell bírni egyben!), annál inkább többet adott ki magából, a lényegéből. Aztán hirtelen rájöttem a NOW titkára, melyben akár tévedhetek is befogadóként, de számomra ez a váratlan felismerés több volt, mint felkavaró:

> **Ez egy szakítós veszteséglemez.**
> **Pontosabban: sokkal több annál.**
> **Embert próbáló kaland, folyamatos létállapot.**
> **Amit állandóan, most is, magunkban hurcolunk.**

Nincsen apám, se anyám, sem istenem, se hazám. Ez a mi táncunk, az utolsó táncunk. Légyszíves, csak egy jelet adj, de kérlek, ez nem lehet a vége. Te vagy egyedül a vásznon. Sötét utam végén megtalálsz. Sárgán hömpölyög a gáz. Saját belembe töltsenek. A történetnek talán most így lesz vége. Kizsarolt életed hátrahagyva, az utolsó városon áthaladva - adatok nélkül, ismeretlenül, nincs nevem, csak a cigarettafény. Bolyongok a város peremén, ahol egyszer veled jártam én, már csak az eső kopogása. Ez most az utolsó nap és a legutolsó szalag. Életnek semmi nyoma.

Ez csupán egy szűk és random kiragadás a lemez általános tartalmából, és akkor a jelen és jövő kilátástalanságát még alaposan körbe se jártam. Ha valaki veszítette már el hozzátartozóját, barátját halál miatt, szakadt meg fontos párkapcsolata és emiatt a szíve, tartósan vagy átmenetileg szűnt meg az összeköttetése önmagával, énjével, belsőjével, akár a külvilággal, idővel és térrel, hittel, reménnyel, istennel, mindennel, az nagyon is érteni fogja ezt a lemezt. Sőt, végig kellemetlenül, de érezni fogja az igen csak lehúzó, depresszív, óvatosan melankólikus súlyát. Noha akad rajta tempósabb, feszülősebb, pörgősebb, talán

még éppen táncolhatóbb felvétel is. Az igen komoly és lenyűgöző dob- és gitármunkának köszönhetően mégis egy hol gyorsabb, hol lassúbb, narratív és komor tónusú anyagra készüljünk. A sebessége nem a betegsége.

Nagyon nagy szükség van az ilyen félelmetes részletességgel árnyalt, költői képekkel, metaforákkal egyáltalán nem fukarkadó, és - sokkolóan hatalmas bátorsággal - elég mélyre ásni képes művekre. Ha valaki amiatt aggódna még az első figyelmes meghallgatás előtt, hogy a NOW majd kéretlenül ránk fog szórni egy nyűgös, és unásig ismert leltárt a gyűlölt jelenünkről, amelyet a média kíméletlenül és minden létező csatornán az arcunkba tol, nehogy már egy percnyi nyugalmunk is legyen, maradjunk tartós sokkhatás alatt a kínos visszásságoktól, a magyar és globális káoszjelenségektől, tragédiáktól, balesetektől, gyűlölt politikától, fast fashion-től, fast food-tól, klímakatasztrófától, pénzpiacoktól, oligarcháktól, járványügyi dezinformációktól, az kérem, hogy ne aggódjon emiatt, mert a CMC ennél jóval intelligensebb formáció. Nem a jelengyűlölet jól ismert áramszedőin át nyerészkedik rajtunk, hanem felrángatja szemhéjunkat, az abszolút mostot egy teljesen más szögből, jóval szofisztikáltabban és személyesebben mutatja be. Mindezt végtelenül fájdalmasan, olykor velőig hatolóan.

Az album címét látva beparáztam, de aztán az elektromos borítókép (a budapesti Elektrotechnikai Múzeumot juttatta eszembe) pontosan eligazított: a CMC alkotói mérföldköveinek, időbeni állomásainak, talán legfontosabb éveinek skáláján a vaskos mutató a vörös színű 2021 felé lendül. Tehát a most, az a jelentőségteljes és misztikus hely, ahol a CMC zeneileg, eszmeileg, technikailag, összefoglalva művészetileg éppen tart. Ez nyugtalanító módon valahol talán egy veszélyes tartományként, határszakaszként jelölt, így akaratlanul is sugallhatja a lezárást, befejezést, szakítást, elszakadást, de a szintlépést is, utána új műszer, új skála kell. Legalább olyan szomorú, agyban örökre megragadó kép ez, mint a haldoklóval folytatott beszélgetés legutolsó mondatai és látványa, végső, könynyes Skype-beszélgetésünk screenshot-ja szakításkor. Az utolsó, kegyetlenül kimerevített képkocka, a gyász mindent átjáró alattomos bűze. Felfoghatatlan fájdalom, megállított pillanat, belekódolva, hogy soha többé nem leszünk már együtt úgy, nem hallunk egymás felől ezután. Valahol ezt az érzést generálja le professzionálisan a CMC track-ről track-re a NOW-val, többféle értelmezési réteget is felkínálva, melyből egyik sem komfortos 2021-ben. Kivéve, ha ráfüggtünk teljesen a saját életünkkel a mindenféle drámákra, szenvedési körökre, elválási/elválasztási/elszakadási tragédiák és traumák egészen cikornyányos soraira.

De ugyan mégis, ki nem függött rá? Mert ha igen, akkor e lemez teremtett világának minden egyes fogcsikorgató képében, atmoszférájában alapos helyismerettel fogunk rendelkezni, szájtátva bolyongani, megkönnyezni, szemet lehunyva átélni, átérezni, és szenvedni. Ez jóval több, mint amit a világon bármely előadó bármely lemezétől elvárhattunk volna 2021-ben. Még mindig markolom a fémrudat. Érzem a feszültséget. Nem akarom, és nem is tudom elengedni.

Már az **2020 / Intro** is magával ragad a sivító hangok, váratlanul berobbanó dobok közé csempészett természeti katasztrófáról, migrációs nyomásról szóló híradásaival. Erős és hidegfutkosó kezdés. Nekem is volt egy igen hasonló zenei nyitányom a vörösiszap-katasztrófáról (*Empelde - Kolontár / Devecser*, 2011). Itt a mocskos 2020 pont olyan, mintha a félhangerőre tekert M1 Híradó hazugságait alámosnánk valami jófajta, feszült, apokaliptikus zajzenével, ettől is, attól is dübörög a gyomor, és a disznókig még csak el se jutottunk. Úgy tűnik, hogy kamerába hazudni sokkal könnyebb, mint emberek szemébe. Cséplő ütemek, gatyát bokáig letolni képes basszusok és valami vészjósló hangulat ez, amely egy hirtelen szakadással marad félbe, hogy átadja a helyet a **Tiszta szívvel / Pure Heart** József Attila költeménynek. Óvatosan húz be a csőbe, itt érdemes feltekerni magasabbra, hogy az alsó szomszéd Marika néni is megértse végre, hogy megzenésített verslemezt hallgatni egészen más, mint az ő este 10 és éjfél között önmagával folytatott fantomveszekedéseit. Az ismétlődő dallamtéma, a hideg acéllapra fektetett szavalat és a lüktetés egy gimnáziumi irodalomórán is mély bevésődésként hatna mindenkire. József Attila sosem volt még ennyire ipari, és ez mutatja az utat tovább, hogy vannak még kiaknázható lehetőségek a versek megzenésítése, underground hangszerelése terén.

A **Táncoljunk! / Let's Dance!** pulzálását *Baradlay Viktor* szinkronszínész hangja dúsítja, aki álhírt olvas be álhíradóban, szónokló, szinte diadalittas, médiagennyes hangját kalapácsütések tarkítják, miközben szenvtelenül artikulálja: *„Az éjszakai órákban a még megmaradt pogány liberális hordák falkákba verődve kitörtek a gettóból és elfoglalták a város utolsó szentségtelen, bezárt dekadens színházteremét.”.* Messze áll a *David Bowie*-féle *Let's Dance*-től, a médiakommentátorok hangjai olyan történelemről beszélnek, ami csupán egy röpke másodpercnyi emlékezetet sugallnak. Ki emlékszik már a tavalyelőtti híradásokra, hangulatkeltésekre, manipulált hírekre? Ugyanakkor emlékszünk a FreeSZFE tüntetésekre, barikádra, Budapest egyes lakóházainak bizonyos erkélyein még mindig látni a piros-fehér terelőszalagok sallangjait. Erős korlenyomat, mert

futószalagon tolják le az életünket és emlékezetünket az alagsori, gyéren megvilágított krematóriumba. Nekünk viszont ünnepelnünk, de emlékeznünk is kell. A **Zaklatottan / Distracted** egy lassú ingaóra és egy kicsöngő telefon kínzásával mart belém. Párbeszéd? Üzenetrögzítőre mondott egyoldalú monológ? Elbocsátó szép üzenet? Nehéz lenne elmondani. A párkapcsolati válságok, elhidegülés, szakításhelyzetek melankólikus és komoran bólogató jelenetei lassan peregnek le. A kétkedés, tagadás, felismerés és gyász lágy bitumenben rovott körei, amitől be tud csavarodni az ember, ahogy a belső, fejben és válaszok nélkül tekergőző toxikus monológoktól, a boncolgató, elmélkedő, elemző narratív hangoktól. Ronccsá képes zúzni az ember szívét, és ezt csak az érzi, aki ezt már átélte, legalább egyszer zárt le kapcsolatot úgy, hogy a túloldalról nincs semmi válasz.

A film / The Movie az első olyan felvétel a lemezen, amely meglepően táncolható bizonyos szakaszokon, és *Gazdag István (FA4S)* technikailag sebészbiztos kezei érződnek benne. Sokkal több ez, mint egy savazott, szakaszolt, szerelt mű. Gyorsan pergő képek jelennek meg tőle az elménkben a lecsúszásról, az individualizmusról, egoizmusról, akadálymentesen beképzelt sztárságról, és ez átvihető, újrahasznosítható sebtapasz, emlékeztető oltás. Szövege szerint egy gátlástalan, demagóg, országromboló miniszter bukásának stációit idézi fel, de azért lássunk mögé kicsit: ez egyben egy kettős figyelmeztetés, hogy mi ne járjunk így, akik pedig most pont így élnek, azok így fognak járni, a szerepek, a maszkok ráégnek a viselőikre, miközben a moziterem a díszelőadás közben ugyanúgy porrá fog égni. Ne adjuk el a lelkünket a gyors, politikai-anyagi-hatalmi haszon érdekében, figyeljünk jobban oda az életünkre, és ne szédítsen meg bennünket a hirtelen látványos siker, a hajbókoló tömeg, lássuk a haszonleső dögkeselyűk körözését és a koszos matracot is, ahol végezhetjük, és ahol „ők" végezni fogják a meghamisított történelem szemétdombján, miután elmúltak a szép idők. Az album egyik legerősebb felvétele, egyszerűen nem lehet menekülni előle.

A **Zsákutca / Dead End** egy szanaszét tördelt ütemekre rászögelt klausztrofób darab, lüktetnek benne a házak falai a hosszú és sötét út végén. A számban említett ezeréves álom kedvelt illúziója a populista, akár mentális vagy fizikai erővel is birodalmat építeni akaró nemzeteknek, itt logikus kontrapozíció: fájdalommal jár, ha ott leszünk a végén, ahonnan csak visszafordulni lehet, már ha nem késő.

A **Doberdo 1916-06-29** a lemez másik sokkolóan történelemábrázoló darabja, a Nagy Háborúban az osztrák–magyar haderő első gáztámadását idézi meg,

amelyet 1916. június 29-én hajtottak végre a Doberdó-fennsíkon a túlerőben lévő olasz csapatok ellen. A klórgáz és foszgén keverékét tartalmazó gázt kifúvással juttatták célba, amitől szörnyű kínok között percek alatt haltak meg mindkét oldalon. Fojtogatóan keverednek benne német, olasz és magyar hangok, a lassan terjengő gázt imitáló hangfelhők, a hajnali feszültség, lecsorgó verejtékcseppek, nyögések, a gránátok kibiztosításának fémes zörejei, a súlyos ütésekre rákapaszkodó drámai dallamok. 4:21-nél még apró bevágott szünet és klaffanás is erősíti az átélt borzalmat. A végére bekúszó magyar katonadal-részlet, *„Kimegyek a Doberdói harctérre”* szíven szúrja a hallgatót, de előtte még végig kell szenvednünk a történelmi forrásokból kinyert és felhangosított visszaemlékezéseket is Szász narrációjában, amelyek a 8-as védőszakaszból, Várady Károlytól és a budapesti 1-es honvéd gyalogezred emlékalbumából származnak:

> *„Már hallom a gázpalackok sustorgását és jobban előrehajolva látom, hogy a gázütegek kinyitott ólomcsöveiből piszkos zöldes-szürke színű gázsugarak gomolyognak elő, melyek felhőkbe egyesülve 2-3 méter magasságot is elérnek és lassan hömpölyögnek az olasz állások felé, olyan volt a látvány, mint amikor alacsonyan úszó felhők imbolyognak a távoli hegyormok között”*

> *„Érdekes volt nézni, mily hatalmas erővel tódult ki a gáz a palack száján és milyen méltóságteljes lassúsággal hömpölygött tovább sárgás füstgomolyban, hogy gyilkos pusztítással mindent élettelenné tegyen maga előtt. A kifújt gázok roppant pusztító hatását mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy szép zöld színben pompázó júniusi vegetáció abban a pillanatban, midőn a gázfellegek elborították, kénsárgává változott, majd pár pillanat múlva a megsárgult falevelek rozsdaszínűvé változtak át és mint késő ősszel a dértől megcsípett levelek, kezdtek gallyaiktól leperegni”*

A sertés énekeiből / From The Songs Of The Pig már egy teljesen más típusú felvétel, amely *Petri György* versét burkolja lüktető, zakatoló EBM köpenybe, és ezt annyira kemény kézzel, riffekkel, masszívan döngölő dobolással gyúrja át, amilyet *Gary Numan Hybrid* c. számában lehet felfedezni, e két szám zenei alapja egyébként igen hasonló szerkezetű. A szám (vers) első, mechanikusan ismételgetett sora *„Dohogva, mint a gép, zabálok.”* professzionálisan többfélére lett keverve és effektezve, így amellett, hogy jóval inkább gépiesnek és lélektelennek hat, még ráadásul fokozatosan el is távolodik tőlünk. Így 1:40-től a hirtelen

berobbanó hangnyomaték szinte valósággal lekapja az arcunkat. Amellett, hogy fülbemászó, elemi felvétel és igen intenzív, még transzba is estem tőle.

A **Vágóhíd / Slaughterhouse** egy A-kategóriás horrorfilm zenei betétje lehetne. Halljuk a csigákon haladó, gördülő döglött húsállatok közlekedését, a láncokat, a kampók összeütközését, a késélezést, a sziszegő, morajló berendezéseket, a csempepadlón a lucskos gumicsizmák dobbanását, és emellett még olyan elképesztően izgalmas, változatos ipari hangok és zajok vannak belemaszatolva az instrumentális track-be, hogy a hátam borsódzik mindig, de megfejteni nem tudom, hogyan lehet ilyeneket egyáltalán előállítani. Mi lógunk a kampókon...

A **Gyász / Dey** végtelenül szomorú. Szász György lassan előadott üzenete mintha homokba süppedne. Az egyenletesen befelé csordogáló haiti voodoo gyászszertartást, *Toto Bissainthe* szívszaggató és egyben angyali siratóénekét kis kolompok, innen-onnan besotoró, karcos, vagy épp megfagyott hangok kísérik. Lezárás, elmúlás, elköszönés ez, amely egyben *Szántó Zoltán*nak, a CMC 2015-ben meghalt alapító tagjának szentelt megemlékezés. Az ő szerzeménye lett ebben gyönyörűen, részeltgazdagon, fájdalmasan újraértelmezve.

A **Koboldok jönnek / The Goblins Are Coming** követi a CMC tört ütemű, felaprózó technikáját. Számomra az angol nyelv miatt ez talán kilóg a sorból, hisz úgy megszoktam a magyar nyelv jelenlétét, hogy mikor először hallgattam (és nem néztem közben a címek listáját), fel is kaptam a fejem, hogy ez a szám hogy tévedt el, és épp ide? Némi időbe telt, mire hozzászoktam, de nyomasztó hatásai, brilliáns hangszerelése, a minőségi gitárjátéka miatt megszerettem ezt is.

A jég alatt / Under The Ice szintén páratlan. Első felcsendülésétől lebilincsel a melankólikus hangképe, atmoszférája, a csontokig kúszó, szomorú hűvössége. Fülgyönyörködtetően szép dallamvilágához *Pálfalvy Attila* zongorajátéka is hozzájárul, aki *Erik Satie Gnossienne No. 1.* darabjával teszi szívszaggatóvá a metsző és pengeéles, jeges zörejeket és recsegéseket. A CMC itt is megmutatja, hogy a filmzeneszerűségnek, drámaiságnak egy ipari zajokkal átszőtt lemezen is van helye. A végén lágyan ismételt *„és lőn világosság, de már csak a jég alatt”* sor egyszerre kontroverz és apokaliptikus: eljutottunk a *„kezdetben vala a sötétség”* bibliai teremtéstörténettől odáig, hogy odafönt nincs többé fény, az emberi értelemnek és a teremtett világnak vége, miközben megfulladva, a jég alá zárva a halál utáni pillanatunkban agyunkban utoljára még némi álfényesség árad szét.

A **Lebegés / Levitation** felvételen *Gazdag István* keze nyoma jól érződik, és a zenei kerete is meghökkentő lebegés, amit a Szász-féle egyenletes vallatókérdések és az „álrendőrségi” CB-rádiózás (igazából imitációja) tesz izgalmassá és egyedivé. Ezek lassúsága, tisztán értelmiségi beszédjellege talán furcsa egy kicsit, mivel a rendőrök, járőrök, nyomozók általában nem így, nem ilyen szépen, érthetően artikulálva és irodalmi stílusban beszélnek, legalábbis én még nem találkoztam ilyen rendőrrel eddigi kalandjaim során. A menekülő, kérdéses identitású, vagy éppen rendszerből kitörölni készült, vagy már ki is törölt ember képe, a mindenből kivonulás, különféle szakaszhatárokon, és „a kizsarolt életen” túljutás szimbolikus üzenetek a polarizált világban való túlélésre, újrakezdésre. A dob- és gitárhullámok, a számon végigvonuló szerkesztettség és keverés, a beszúrt CB-zések, de még a hanghullámkép is végig krimiszerű marad. Nekem a szám eleje különösen tetszett, mert egymásba illeszkedő golyósornak, akár DNS-mintának is tűnhetnek, nézzük csak meg ezt a szép sztereo hullámformát!

Így néz ki a szám kb. első 80 másodpercének lenyűgözően kreatív (jobb-bal csatornás) gyöngysoros hangkeverési művészete.

A **Bolyongok a város peremén / I’m Wandering The Outskirts On The City** a másik kedvencem az anyagról a bevállalós szövegi és zenei transzformációja miatt. Eredetije 1944-ből származik, a II. világháború lassan vége felé járt, Olaszországban pedig e befejezéssel összhangban *Gian Carlo Testoni* és *Eros Sciorilli* vidám olasz swingre hangolva írták meg slágerüket, az *„In cerca di te (perduto amor)”* azaz Kereslek (elveszett szerelem) című dalukat, amelyet *Natalino Otto* vett fel Sciorillivel és zenekarával. Nálunk az 50-es években jelent meg magyarul. *Ákos Stefi, Gubik Mira, Vámosi János, Szécsi Pál, Kovács Kati*, és még sokan mások énekelték el a saját „Bolyongok a város peremén”-jüket. Mire a CMC-hez ért a dal, jelentősen lelassult, (eredetileg gyorsabb tempójú, táncolható volt) így lett belőle egy komótos, borzasztóan magányos, pszichedelikus vándorlás a szuburbán peremvidéken, nedves hangokkal átitatott és exponált film noir. Szász György költői vénájával, nyelvi tehetségével cseréli ki az eredeti dal szövegét, és tűzdeli meg elementáris képekkel, miközben a rozsdaövezetek idegleléses komor hangjai szinte ott ülnek végig ázott kabátunkon. Félelmetesen szép feldolgozás, és megdöbbentő a felismerés, hogy az 1916-os gáztámadástól és Doberdótól egy olasz szám adaptációján keresztül jutottunk el idáig.

A **Sirályok / Seagulls** némileg párba állítható a **Zaklatottan** c. felvétellel. Itt is egyedül vagyunk, utolsó hangfelvétel, kazettára felmondott jelentés, az utókornak szánt végső üzenet egy egyszemélyes túlélő expedíció beszámolója a világ végéről, az utolsó rögzített felkavaró képekről - még a Föld bolygó elhagyása előtt. A sirályok egymást gyilkolják, majd alázuhannak a felizzó óceánba, így ér véget a dermesztően hátborzongató szám, néhol megcsillantva némi reményt, hogy aztán elvegye teljesen. A legvégére lett elhelyezve a kulcsüzenet, amelytől még *Huxley* is elővenné a töltött puskát a szekrényből, ugyanis körbeértünk:

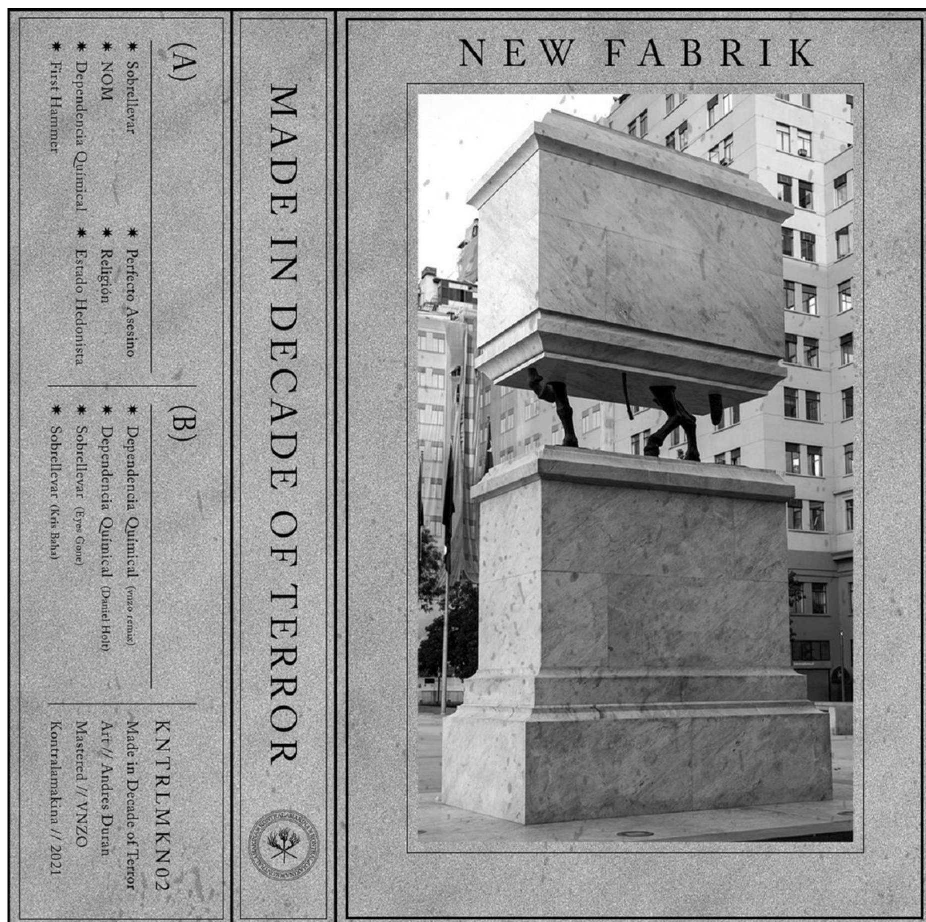
Küldetésem teljesítve.
Legyen egy szép új világ.
Máshol.

A lemezen végigvonuló mesteri és virtuóz gitárjátékról se feledkezzünk meg, *Horváth Barnabás Barnsz* a dobok mellett sok bravúrra képes, ahogy a műhely többi tagja is. E csapatmunka olyan teljesítmény, amelyet szóló produkciók csak ritkán képesek elérni: mindenki tudása legjavát teszi az alkotásba. Lehet, szöszmötölésnek tűnhet, de a végtermék mégis pazar. Sokrétegű, változatos, amplifier-hatásmechanizmussal válogatott zajokból, zörejekből, legkonkrétabb ipari EBM-hangkísérletekből, tiszta szívvel és gyönyörűen deskriptív empátiával és energiákkal felépített. A NOW-ban mindenhol minden piedesztálra emelt, domináns és tiszta hangulatfestő elem. Mindezek egyben, ipari eszközzé válva, felkavaróan pontosan illeszkednek a kolompoláshoz, csörömpöléshez, a dalszöveg-, és verssorokhoz. Félelmetesen ritka, művészi, hátborzongató albumot alkotnak együtt, melyre kevés példa volt eddig a hazai sötét mélyzenében.

Az elején azt írtam, hogy ez egy szakítós lemez, viszont több is annál. Szándékosan a végére hagytam: egy újrakezdő, önmagunkhoz, emlékeinkhez, a külvilághoz és egymáshoz is visszataláló, összekapcsolódásra képes album is! Olyan töltet, ami rombolás helyett és a bánat mellett szeretni, emlékezni is megtanít. Elképesztő mélységek költészetből, drámaiságból, és tökéletesre hangolt gépzajokból. A CMC lemez minden egyes darabja visszalök a múltba, hogy aztán a jelennel átitatott szivaccsal mossa le a harctéri sebeinket. Állítólag csak egyszer élsz (mármint körciklusonként), de ha jól csinálod, egyszer elég is.

NEW FABRIK:
MADE IN DECADE OF TERROR (2021)

Chile, a terhelt történelmű, keskeny ország nyitott nekünk egy új gyárat, az pedig termelt egy kazettát. Borítója annyira klasszikszürke mint egy modellváltott egyetemi tanszék folyosóvégi docensi szobája. A lovasszoborra digitálisan ráapplikált faragott márvány szarkofág kőkemény szimbólum az önkény fogvatartottjainak, a szoft terrorpornó csendes elszenvedőinek, de a neokonzervativizmus és populizmus, történelemhamisítás préselő, kilapító hatása is benne van. Itt pont így élned, és pont így megdöglened kell. A New Fabrik (és tsai) ehhez fabrikáltak egy alaposan átmozgató EBM terméket.

A borítót nem tudom még elengedni, hiszen telitalálat. *Andrés Durán* (1974) chilei képzőművész digitális munkái a történelmi és városi tájképet ültetik át és kérdőjelezik meg. A Santiago polgári negyedében található köztéri szobrok digitális átalakításával trükközik, és az elhanyagolt történelmi emlékműveket, katonai alakokat, politikusokat és nemzeti hősöket megfordított talapzatba öntve irányítja figyelmünket a múltra. A New Fabriknak is jutott egy darab belőle, így a *„Szerkesztett műemlék (2014)”* sorozatából kapott egy erős témaképet szürke márványba/műkőbe ágyazva. Ránézésre martial stílusú, lassan menetelős, trombitás anyagra készülnénk, azonban jófajta latinos, oldschool EBM-et fogunk kapni. *Jeremias Venegas Tapia* hatalmas lendülettel és lelkesedéssel már 2010 óta menedzseli a New Fabrik-ot coquimbo-i otthoni kis stúdiójából. Alapvetően kazettára dolgozik. E munkájának A oldala az alapnótáké, míg a B oldalra két szám remixei kerültek. A **Sobrellevar** (Megküzdés) széles spektrumra nyíló, fémes ütésekkel operáló EBM-darabbá fejlődik, mintha egy új gyár nyílna meg új gépekkel, tiszta atmoszférával. Ridegen zengő fémhang skandálja angolul: *„Félelem, magány, végtelen, érzelmek, változtatás, szokások, bezártság, korlátozás”*, majd átveszi helyét a latinos temperamentumú öreg iskolák testzenei énekstílusa. Ügyes chilei lokalizálása ez a *Sturm Café, DAF, 242*, és hasonló zenekaroknak, jól táncolható, nyers és tisztán mechanikus struktúrákkal. A **N.O.M.** szép zengősre rétegelt és szekventált ütemekkel sodor magával, nincs túlkomplikálva. A vokál is egyszerű, punkos hevületű, és hangosan felnyerítettem, mikor még egy vicces lálálálálááááá-szerű kántálást is belevitt! Kellenek ilyen apró poénok is a marcona és vakbélkomoly feszes muzsikákba! Lehet rá lökdösődni, ugrabugrálni, és ennél több nem is kell. A **Dependencia Químical** (Vegyi függőség) néhány sávból lett összeforrasztva, kristálytiszta képletekkel, precízen kontrollált tempóval, egyenletesen bugyborékoló elektronikával, tehát büszkén kitolt mellkassal, hátratett kezekkel lehet rá ipari robottáncot ropni. A **First Hammer** (Első kalapács) lassabb ütemű, fegyelmezettebb, de még így is döngölős instrumentális darab, és még egy felbúgó fogászati fúró hangja is került bele, fel is szisszentem tőle egyből! A **Perfecto Asesino** (Tökéletes gyilkos) pengeéles szekvencerrel, stompereléssel, variációkkal és váltásokkal tett boldoggá, ez is imádnivaló darab. A **Religíon** (Vallás) jól samplereltségével és sötét vokáljával az elektronikus underground dicső múltjába repített vissza, míg az **Estados Hedonistas** (Hedonista államok) a lendületes üllőn kalapálásával és energiájával vett le a lábamról. A **Dependecia Químical** *Vnzo* és *Daniel Holt*, a **Sobrellevar** pedig *Eyes Gone* és *Kris Baha* által lettek hibátlanul újragondolva, átszerelve. Ez minőségi ChilEBM, kérem! Kiszabadítja a lovat a szarkofágból!

PANKOW:
NEVER TRUST A WHITE MAN (2021)

A Pankow (панков) nem keverendő össze az azonos nevű, szinte egyidőben induló német rockbandával. A „mi pánkónk" azonban a veterán olasz ipari punkcirkuszi társulat, a dark underground Monty Pythonja, akik mindenből tudnak viccet, tragikomikumot, szatírát, szaftos odamondást, agresszív döngölést faragni. Még a kapitalizmusból, ökológiai katasztrófából, az élet értelmetlenségéből, a giccsből és az öregedésből is. Legfrissebb nagylemezük a 2021-es év egyik legerősebb dobása, változatos témákat dolgoz fel egyéni hangvétellel, cinikus szövegekkel és ámulatba ejtő hangszereléssel.

Összefogó motívuma és címe: „Soha ne bízz meg egy fehér emberben” az író-költő *Ernest Hemingway*-től származik, aki életében négyszer is nősült, és három fia született. Az *„Advice To A Son”* című verse lehetőség volt arra, hogy bölcsességet adjon át fiainak. A költemény első sora kezdődik így: „Never trust a white man”. *Israel Efraim* magyar fordításában az *Atyai jótanácsok* így kezdődik: „Fehér embert kerülj”. Van ebben valami. A lemezborító fekete-fehér rajzán a fedezékből revolverrel tüzelni készülő, „TŐKE” szalagos, szmokingos nagydarab csávó nem csupán az agresszív kapitalizmus szimbóluma, hanem a notórikus bajkeverőké, a trumpoké, bushoké, putyinoké, általában a fehér nagyhatalmú/nagyarcú (vagy önmagát annak gondoló) férfiaké. 2001-ben *Michael Moore* filmrendező még filmet és könyvet is szentelt nekik, *Hülye fehér ember* címmel. A Pankow valahol ezt az elmebajt fogja össze nekünk egy jó kis nótacsokorba, egymástól igen messze eső felvételekkel, tehát ne számítsunk egységes hangulatra és zeneiségre, mert lesz itt minden: punkság, techno, EBM, 80-as évek, glitch, disco, industrial, rock, synthwave, satöbbi. Szóval csak kapkodjuk a fejünket a merész turmixoláson, viszont ettől még hamisítatlan Pankow marad, amit az ipari közösségben többen is imádtunk. Eleinte kicsit furának hat, de később simán megszokható.

Az **Universal Kuntz** áthallásos „guns”, bár személynévnek is tűnik, oligarchák, kövérek, dilettánsok, van ám itt élet, él a terror is, francia forradalmárok neveit sorolja, banditák, bigottok, impotensek, többé-kevésbé fehér emberek ezek mind. A punkos hevítésű, veszélybe sodró nóta dörgedelmes kritika is egyben, süppedős vintázs szintetizátor szőnyegen lépked a szaros talpú, de fényesre pucolt drága cipőjében. A **Taking Over The Asylum** (Az elmegyógyintézet átvétele) lassú és halk bevezetéssel indul, de érezni, hogy valami változni fog: elbocsátottak a mennyországból. Reményteli és jól lehet skandálni rá: leszakadnak a láncok, lobog a hajunk a „pandemóniumtól”, lehull a kényszerzubbony, a lázadás, zavargások, szabadságharc szikrázó tompa hangokkal tesznek minket tettrekésszé. Az **Ataraxia** (Közönyösség) elektrozajra ipari rádobolás. Ne ítélj meg a múltam miatt, életben vagyok, és semmi más (nem érdekel), gyűjts ezt-azt, de ne ítélj meg, más irányba indultam el, vagy az út választott ki engem. A nyers monológ után aztán bevág egy gregorián stílusú kórusbetétet az agonizálásról, és ha elhalványulnak az emlékeim, a parttalan, semmitmondó beszédek, ha véget ért a zene, majd ne felejtsd el lekapcsolni a fényeket. A **Minima Immoralia** a 80-as évek gyerektévéműsorainak főcímzenéibe ránt. Vicces hangzására csak a *„Maximum Pleasure”* kontráz rá, „én nem tartozom ide, te se tartozz ide!” kontradikció változás- és gyávaságalapú ügynökként (ez szintén egy pankow-i atyai jótanács).

A szám címe ügyes facsarása a *Minima Moralia*-nak, *Theodor W. Adorno* amerikai száműzetésben írt, 1951-es filozófiai művének, melynek a “Reflexiók egy megkárosított életből” alcímet adta. A könyv 153 aforizmát és rövid esszét tartalmaz az emberi lét feltételeiről (Conditio humana) kapitalista és fasiszta körülmények között. Adorno ebben a következőket írja: *“Minden értelmiségi, kivétel nélkül, károsodott a száműzetésben, s jól teszi, ha ezt maga is elismeri. [...] Kisajátították a nyelvét és megvonták tőle azt a történelmi dimenziót, melyből tudása erejét nyerte.”* Magyar fordításban sajnos nem olvasható. Hogy jön ez ide? A Pankow bármire képes, így lesz a szám címe a filozófia, a negatív dialektika mentén „legkevésbé erkölcstelen”. Az **Almost Cut My Dick** (Majdnem levágtam a farkam) metsző hangokkal, vidám skandálással adja finoman tudtunkra, hogy ma majdnem megtette, csak hogy megtudja, tud-e élni nélküle, pedig ezt már rég meg kellett volna tennie, így ez a pankow-i szatíra átvitt értelemben szakítást is takar, felvágni az ereket, összetörni a saját szívünket, megölni egy embert, ezzel a cselekvőképesség kontra gyávaság és az elméleti síkon túlgondolás karaktereivel szórakozik. No meg persze velünk is ebben a bravúros és fülbemászó, slágeres számban. Az **Ecocalypse** egy bizarr musicalcsillogás szirupos doomsday-vízióba mártva. Nem maradt már mit tönkretenni, meggyalázni és megerőszakolni, és mindezt angyali hangon elénekelve: a klímakatasztrófa agyatlan öngyilkosság, el fogunk bukni mind, meg fogunk fulladni, el fogunk égni, szerintem ezt főleg karácsonykor, majd szilveszterkor játsszuk le petárdázás és tűzijátékozások közben, de még mindenképpen a köztársasági elnök(asszony) újévi beszéde előtt, lehetőleg jó nagy baráti társaságban. Imádni fognak minket, az tutifix. Amúgy fenséges kufircmuzsika, már ha a Föld bolygó teljes szétkúrására is gondolunk közben. (Plusz még a sivatag is terjed, a fene enné meg!)

A **Blockupy** egy erős mozgalmista elektronika lett darabos strófákkal, dadogva, beszédhibásan, gyorsuló ütemben ismételgetve. A blockupy neologizmus az utcai harcok kultúrájából származik, és utalás egyben a Black Bloc-ra (fekete blokk). Szükségszerű taktika ez, amelyet olyan tüntetők alkalmaznak, akik fekete ruházatot, símaszkot, sálat, napszemüveget, motoros sisakot vagy más, az arcot elfedő és védő eszközöket viselnek. Ezzel nem csupán elrejtik a viselőik személyazonosságát, de meg is nehezítik a büntetőeljárást, hiszen lehetetlen megkülönböztetni a résztvevőket, mivel a csoport egyetlen nagy, egységes fekete tömegnek tűnik. Gyakran kötik ezt anarchizmushoz és globalizációellenes mozgalmakhoz. Itt ellentétben áll a fehér ember szimbólummal, összefüggésben az általuk okozott globális károk ellen tiltakozókkal, tisztelgés a merész

radikalitásuk és hajthatatlanságuk előtt. A **Nowhere** (Sehol) visszafelé játszott bevezetővel indul, és vettem a fáradtságot, hogy dekódoljam az olvasóknak, miről is van szó: a lassú kis dalocskarészlet visszafelé lejátszva kiadja a summáját a számnak: *„ő egy igazi seholember, aki a seholföldjén ülve új seholterveket készít senki számára."* Leesik azért lassan, hogy az egy helyben járás, a semmibe tartás volt mindig is a valódi cél? Aki dolgozott már olyan munkahelyen, ahol valójában csak mímelni kellett a fontosságot, álprojekteket farigcsálni, értelmetlen favágásokat kellett elvégezni sürgősen, de semminek nem volt soha következménye, az érteni fogja ezt. De ha mégis el akartál érni valamit, akkor persze gyorsan visszahúztak, megakadályozták, pl. így: „ne itt, ne ott, ne ide tedd, hanem inkább oda, vagy mégse, ide vissza", folyton a fölös köröket futjuk, erről szól ez a szám, a végén pedig az angyalkórus természetesen ugyanaz, mint a szám kezdetének reverze. A **Damaged** (Rongált) szintén egy elmélkedő darab, mentális helyzetekbe vezet be, kipukkantja a véleménybuborékokat, sztereotípiákat, jellemeket, felteszi a kérdést: *„Te is olyan roncsolt vagy mint én?"* Végülis mindenki rombol, mérgez valakit, káros és kártékony, a mérgező hatás nincs a homlokára írva senkinek, és sajnos el sem lehet olvasni a kockázatokról szóló tájékoztatót a csomagoláson. Így szaladunk bele többnyire a késbe, csak utólag már késő ezen rugózni. A szám jól illeszkedik a vibrálóbb, színesebb elektronikájú, de filozófiai tartalmú, izgága felvételek sorába.

Innentől sajnos eltörik az album. A kínosan lassú **Don't Fall In Love With Death** a *Der Doctor Schnabel von Rom* EP-n is szerepel, eleve necces. Aztán a ciki **Der Leiermann**, amit feltehetőleg többen a svéd *Covenant* zenekarnak tulajdonítanak, viszont szövegét 1824-ben *Wilhelm Müller* írta a *Winterreise* c. költeménye részeként, amit *Franz Schubert* 1827-ben zenésített meg. Ezeknek C230-as változatai (a Contempo 230-as katalógusszáma, valamint a Roland C-230 klasszikus zenére tervezett szintetizátora) nyomasztóan nehézkesek, kíméletlenül lassúak, unalmasak. Kár értük, nem jó hallgatni. A **Dona Nobis Pacem** (Adj nekünk békét) olasz (bal csatorna) és német (jobb csatorna) szimultán tolmácsolású klasszikus, vontatott egyházi zene. Imádkozzunk együtt testvéreim. *FM (aka Maurizio Fasolo)* és a Pankow eredeti énekese, *Alex Spalck* rengeteg ötletet, vázlatot, szöveget, hangokat, mintákat küldözgettek egymásnak éveken át. Közös munkájukat rendesen elnyújtotta, hogy Spalck Ausztráliában él, más időzónában, így sokat kellett utazgatni, hogy rögzíthessék az albumot Melbourneben 2016 és 2020 között. A végeredmény egy nyomatékosan (jó sok méllyel) megszólaló, talán sokat is mondani akaró, de korrekt patchwork-munka lett.

FIRST AID 4 SOULS:
BEYOND THE GALAXY (REWORK) (2021)

Gazdag Istvánt aligha kell bemutatni, hiszen sok éve fáradhatatlanul és professzionalitással szállítja számunkra zenei projektjeinek csillogó kincseit. Teherbírása és produceri kreativitása nem ismer határokat, és bár 2013-ban egyszer már eljutott a galaxison túlra, most megismételte ezt a hiperugrást: Teljesen az alapoktól kezdve újraalkotta, feljavította és ritka csillagporral szórta be a FA4S - Beyond The Galaxy albumot. A 110 és 144 BPM közötti számok fényes és izgalmas intergalaktikus utazásra invitálnak. Az öveket tessenek azért becsatolni, mindjárt 10G fölé megyünk ám!

Ahogy a blogomon is írtam, a 2021-es év túltermelésében ez a lemez volt a kincsvadászat elégedetten csettintős-kacsintós pillanata, vidám nótára is fakadtam egyből: *„Ha én gazdag lennék, jagadiga, digadum, gyors űrhajót vennék”*. Nomen est omen, egy igen gazdag nagylemezt kaptunk, a Rework verzió minden egyes ízében, szupernóvájában, intergalaktikus tudatalatti ködében és hangvilágában komplett újra lett gyártva, így fényesebben és részletGAZDAGON szól (elnézést kérek a szójátékaimért, István, egyszerűen nem tudok leszokni róla). Már gyerekként is botrányosan megszállottan rajongtam mindenféle űrbéli témákért, a sci-fikért, és folyton űrhajókat, összetett műszerfalakat fabrikáltam a homokozómban a mindenféle kidobott ipari hulladékalkatrészekből. A fényes söröskupakok voltak a fontos nyomógombok, amelyekkel képzeletben fénysebességre kapcsolhattam, hisz az volt benne a legjobb. Kvantumugrásos ajándék volt az évemhez, és lépten-nyomon le tud nyűgözni, hiszen a maga nemében abszolút interdiszciplináris (ez a FA4S egyik kulcsképessége). A természettudományok, asztrofizika, cyberpunk, technológia, science-fiction, szimfónikusság, indusztrialitás és pszichedelikus játékosság között oly könnyedén mozog, mintha tényleg csak egy gombot kellene megnyomni hozzá, de nyilván tudjuk, hogy ilyen minőséghez bizony ennél jóval többet kell. Erre pedig nem mindenki képes, ahogy a nyerő kollaboráció, a legénység összetételének megválasztásához sem. Szerintem István ötödállásban és titokban profi „talent aquisition”-re specializálódott HR-es is, nem csupán zenész, hangmérnök és tanár.

> *Amit évekkel ezelőtt tökéletesnek hittél, az tíz év után már csak egy megfakult emlék. Tisztelem annyira a közreműködők munkáját, hogy kipolírozom, aktualizálom a hangzást. Megérdemlik.*
>
> Gazdag István - FA4S

Szögezzük le: Rendkívül nehéz elemezni egy olyan zenei művet, amelynek van egy alapos, azonos forrásból származó előzménye, és az is nagyon szerethető, aztán az átdolgozása valamelyest más, de mégis a veleje ugyanaz. Némiképp hasonlít ahhoz az állapothoz, amikor ugyanazt a klasszikus művet (pl. Pergolesi Stabat Mater-ét más karmesterek vezénylik, más a zenekari tagok reakcióideje, az egész produkció által árasztott empátiás hőkibocsájtás, tér, dinamika, megnyílás). Ebből a szempontból mindig sokkal jobban élvezhető, ha az eredeti szerző(k) nyúl(nak) hozzá a projekthez, és nem mások remixei húzzák szanaszét a munkát. Legalábbis én így gondolom, de tévedhetek, mert erre is, és arra is vannak mindenféle példák, önsorsrontások, vudu-mágiák, rémisztőek

és léleképítőek is. Magam is eltöprengek azon, hogy a mai tudásommal, érzéseimmel és technikai felkészültségemmel már másként nyúlnék témákhoz, máshogy keverném, egyéb hangokat illesztenék be, miközben szorgosan kukáznék oda nem illőket. Ettől válik igazán nagy kalanddá a BTG elemzése, miközben az „eredeti" is professzionális, bár korabeli állapotot tükröz, ami ma is minőség. A Rework viszont más. Hajtóműcserén esett át és le is lett korrektül műszakiztatva, a rendszám és a tanúsítványa változatlan „quality proved". Nem fogom elvenni az alapmű élét, abban továbbra is el lehet merülni. Nem csak az „O" lett nagyobbra húzva az artwork-ön, hanem mesés csillagokkal és űrköddel lett bevonva az egész koncepció is. Hogy mi minden változott még a Rework során? Hogyan csekkolom a szempontokat? Számonként meghallgatom, és egyben többször is, plusz berakom Excelbe a tracklistet, húzogatom a cellákat, számcímeket, játékidőt, ebből szépen kiderül, hogy miként változott meg az album szerkezete. A számok sorrendje, játékideje is módosult, hol hosszabb, hol rövidebb lett, akár percekkel is. A szövegek változatlanok, bár néhol nyomatékosabbak, előretolt egységekként működnek, míg zeneileg a dobok és a gitár lendítenek még egyet a produkción, ezáltal közvetlenebbé, elérhetőbbé téve a művet.

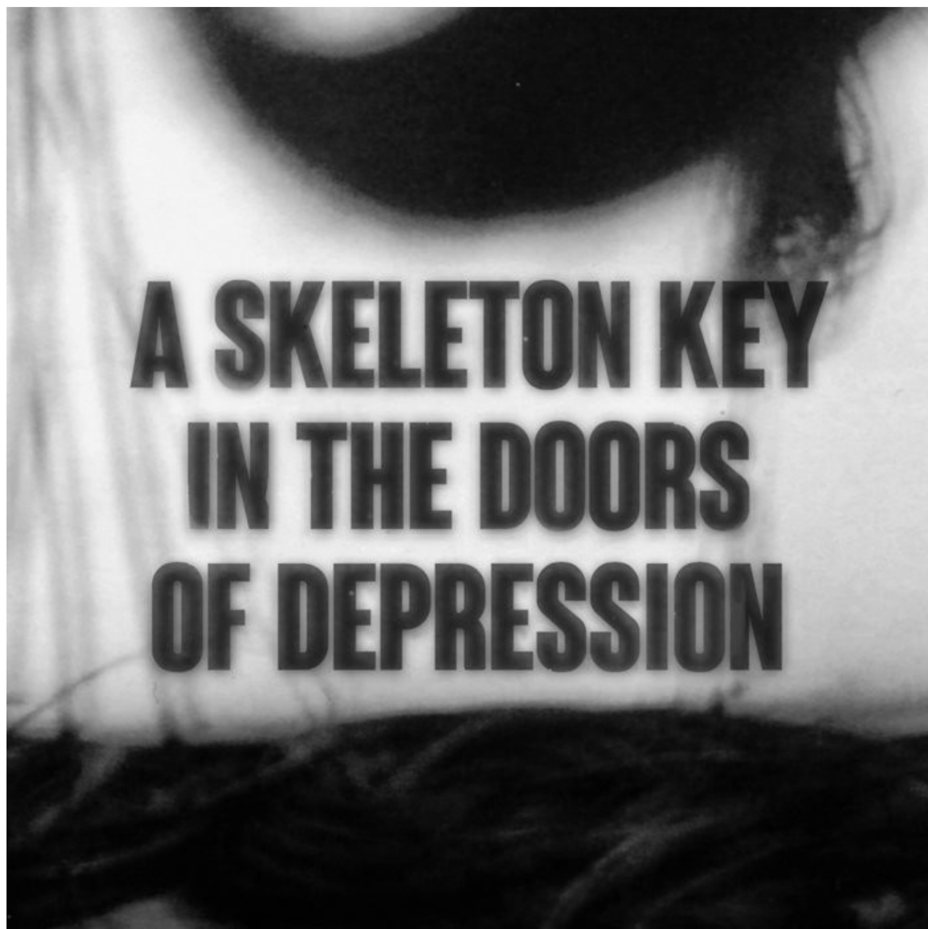
A 13. szintre lassan jutunk el, *Paul Browse* is integet, hogy haladjunk előre, így a **The Thirteenth Floor** finom vibrálásával és gépies vokáljával jelzi, hogy ez más kor, más élet, és amint beteszi a lábát a dübörgő basszus 2:37-től, plusz még később is rátesz pár vastagabb réteget, ott megnyúlik az arcom, a szeretett mélysugárzóm köhint egyet és bámulok bele a reflexnyílásba. A finom lökésekkel tökéletes szinkronban csukom-nyitom szemeimet, és elképzelem, hogy a modern templomépítészet vajon követni fogja-e a sci-fi sorozatok belsőépítészeti trendjeit valaha. Okkal imádom ezt a felvételt, hisz eleganciája közel olyan fegyelmezett és udvarias, mint *Jim Holden*é *A Térség*ben. A **Chaos Cultist** már 20 BPM-mel magasabbra emelt tempóval ránt be a mélyűrbe, visz magával, és virtuóz módon kezeli az éneket, beszaggat, kiemel, aláhúz kifejezéseket, mintha lenne egy szövegkiemelője, ami hol színekkel, hol gitárzúzással fokozza a feszültséget, hevesebben ver a szív, egyre gyorsabban bólogatunk, hiszen orbitális pályán vagyunk és kapaszkodunk. A **Quiddity** ennél még tovább bátorkodik. A skolasztikus filozófiába, metafizikába kalauzol, az „örök" esszenciájával keneget bennünket, és összetettsége, zenei variánsai, szerteágazósága jóval messzebbre vezetnek, mint egyszerű földi halandók ezt felfoghatnánk. A lezárás suttogó hangjaiban is elveszhetünk egy szemvillanás alatt. A **Brave New World** nem csupán *Aldous Huxley* világát teremti újra, rendesen dühösebb, a

gyártósori hangjait adja ki, futószalagon termelődünk tőle hőre lágyuló módon, majd pottyanunk a programozott csomagolókosárba, rémálmunkból pedig nem menekülhetünk: zsugorfóliázott termékként végezzük. Csodáljuk meg ennek a számnak a vokálbravúrjait, kapar tőle a torkunk, jogosan. *„It's danger time”* (Itt a veszély ideje) bevezető sample jelöli ki az irányt, és itt még rockosabbra vált a koncepció, kibernetikus zajok kíséretében jutunk el az **Alien Implant**-hoz, nyersebb gitáralapok, vokódált, energikusabb ének és vastagabb fémes csapkodás kényszerít minket arra, hogy szorosan bekössük magunkat, mert ezen a ponton már nem csak az underground műfajok, de az idegen és földi szervek is keverednek, kultúrák találkoznak maxra tekerve. Az **Android** szívet melengető élmény. Simogató hangjaival körbefog, megölelget bennünket, miközben megőrzi a himnikus lelket és a mechanikát is. Neutrongenerátor, cutting-edge technológia és remények ötvözete. Bámulatosan teátrális előadásmódban, fényévekre vagyunk, biztonságban, és messze nem a *Farkas gyermekei* a végtelen sötétségben. Ennek a számnak az érzelemátvivő képessége megdöbbentően magas, bár a szám címéből erre aligha következtethetnénk. Ezért is kell meghallgatni odafigyelve. A **Gemini** rojtosra nyűzött, szintetizált éneksávjával, túlmozgásra késztető tudáskészletével küld minket a világegyetem peremére, villódznak a fények a műszerfalon, angyalok énekelnek nekünk a háttérben, miközben a külső borítás 75%-át levitte egy rohadt meteorvihar, gépies zúzdája nem engedi, hogy félrepillantsunk. Ez sem egy monoton psy-trance menet már, hanem készen kell álljunk a váratlanra, a változásokra, és ez a nóta erre nevel bennünket. A **Visitors** a táncolható ritmusával mechmozgásra késztet. Lehet szimulációban vagyunk, kirándulni még ér, nem csak nekünk, de másoknak is. A lemez legiparibb, legdurvább felvétele, annyira súlyos, hogy ezután újjászületni és újra elindulni felér egy törzsvásárlói marketingkampányban nyert álomutazással: nézzünk meg minél több helyet, rakjuk egymásra a köveket, aztán ámuldozzunk rajta, ha istennek hisznek bennünket tourist guide-dal elkövetett ámokfutásunkban! A **Nebula** ennél enyhébbre szerelt, tudatmódosító hatású, és még ez is képes a borzongtatásra, olyan varázslatos hangszőnyeget húz a hallgató alá, amelytől a ködöt is élesnek látjuk majd. Jó gazda módjára óvatosan tülköl a jobbról előzőknek, a transzcendens részét viszont egy percre sem veszíti el. Kórushangjaiba még mindig szerelmes vagyok. Aztán jön a fény, **Here comes the Light**, újra simogató hangok vesznek körbe, valódi life support system, space industrial opera, bár összevetve az előzményekkel, itt nem árt, ha már művelt és tripla-A besorolású zeneasztronauták vagyunk és kellően intakt a szkafanderünk. Abszolút virgonc lett az átdolgozott **Massaraksh**, amely újra

meg újra meglep az orosz nyelvvel és a magas fordulatszámával. Ha *Arkagyij* és *Borisz Sztrugackij*, 1969-es regényét, a *Lakott szigetet* ismerjük, akkor megvan, honnan is származik ez a fura cím, amelyet a regényben szinte kötőszóként használtak (főként káromkodáskor) a helyiek. Ebből készült egy vitatható minőségű ZS-kategóriás film is, de trash látványvilágáért (meg a piaci jeleneteiért) érdemes megnézni egyszer. Egy kicsit ennek a hangulatát is magával hozza ez a szám, nem mellesleg kezelve lett az orosz vokál is, erősebben ragad magával. A **Vimana Ghra** hiába rendelkezik szépen vintázsolt szintipop alappal, kényeztet *Linda Daemon* sejtelmes hangjával, könnyedebb dallamokkal, számomra nem hozza el a várt katarzist, mivel halványabban kapcsolódik a lemez koncepciójához. Az átdolgozás kapott egy plusz bónusz számot, a szimulációs teóriákat is inkorporáló **The Thirteenth Floor (No Hope, No Fear - Rework Version)** „nincs remény, nincs félelem" referenciával a szlovén *Borghesia*-ra extra csillagszórás az album vége előtt. E változata sötétséget áraszt, át tudnánk lépni a szimulációkon, drótokon keresztült generált valóságmezők között. Lefojtott hangjai, éneke, hörgései, komoran lüktető, transzformátorként búgó hangtapétái miatt izgalmas variánsa lett az eredetinek. A **Gliese 581** a végső pozícióján, az album végén maradt, hossza sem változott, megmaradt a madárcsicsergés is, továbbá megőrizte sodró psy-trance jellegét, akad benne zongora, gitárok, vonósok, dark elektronika, valamint soundscape-szerű himnikusság, és mindezekkel együtt kerek is az egész. Olyan, mint egy film happy endes végefőcím zenéje. Nem is sietünk elhagyni a mozit, mert természetes, hogy a stáblistát is megvárjuk az utolsó betűig, különös tekintettel a közreműködő előadóművészekre, fantasztikus vokálmunkáikra, szövegeikre: *Frank Balázs, Vikki Ricci, Aaron Russel, Asbóth Ciprián Árpád, Mark Duffield, Linda Daemon, Pálfalvy Attila, Drimál István.*

A FA4S Alfa Matrix kiadós digitálisan átdolgozott formátuma lehetőséget kínál összetett és változatos muzsikájával, igényesre reszelt technikai megoldásaival, hogy ismét felfedezzük a galaxist. Elmélyedjünk idegen kultúrák, entitások, bolygók, vallások, filozófia, pszichológia, asztrofizika kérdéseiben, valamint elképedjünk a meg- és felforgató dark dance, horzsoló indusztriál, lágyan cirógató elektronika és egyéb zenei stílusok csillogó ötvözetein, nagyzenekarira konfigurált és egyenletesebbre kevert attribútumain. Kifejezetten jó érzés lesz elővenni akár hidegebb, akár melegebb napokon, feltekinteni a csillagos égre, majd alámerülni létező, teremtett, szimulált, vagy hallucinált világok kimeríthetetlen tengereiben. Erre a 8 évvel későbbi albumátdolgozás tökéletesen alkalmas lesz.

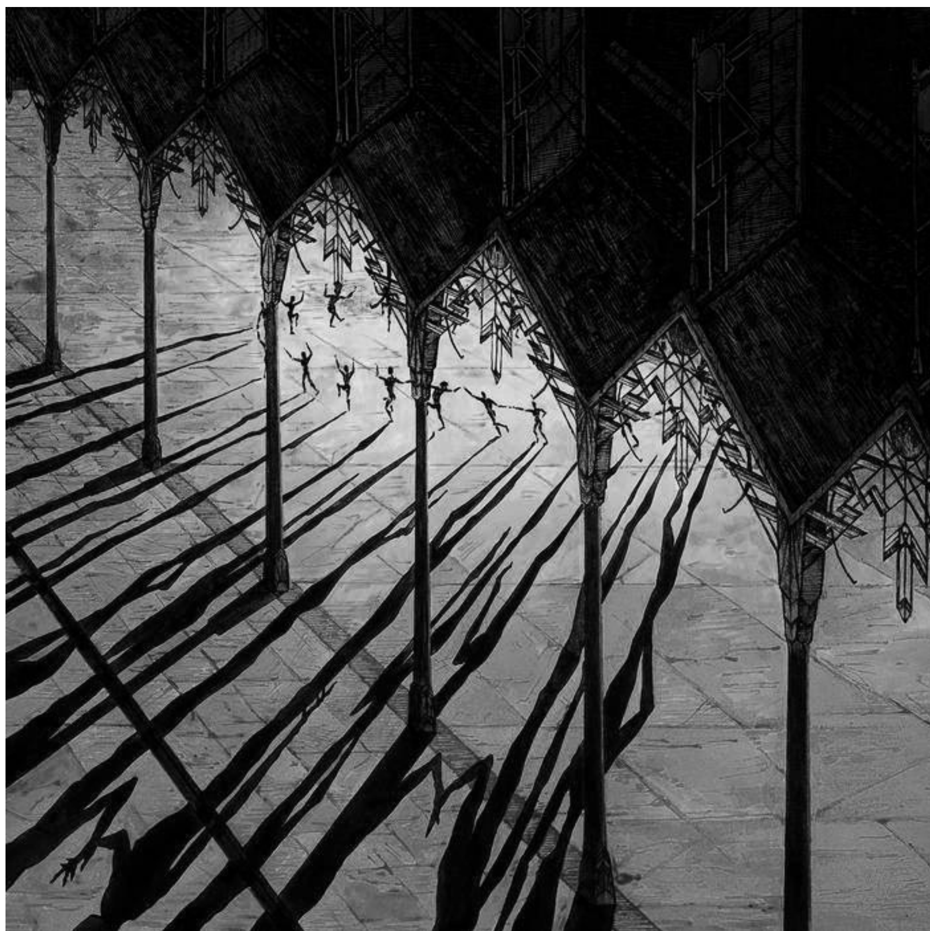
YOUTH CODE, KING YOSEF:
A SKELETON KEY IN THE DOORS OF DEPRESSION (2021)

Többnyire nem rajongok az őrülten, teli torokból ordító zenékért, a hardcore nekem valahogy nem művészet, aztán mégis. A YC emiatt esett át eddig a figyelmem szűrőjén, mert folyton nyugtalan és ideges lettem tőle, ha próbáltam hallgatni. Az „Álkulcs a depresszió ajtóiban" viszont ügyesen elgáncsolt, amikor a Burner klipjébe belefutottam a neten, így került be most az elemzendő művek körébe ez a 30 perces rövidségű, 8 számos HC ipari metál materiál, amely szakító hangjaival, szövegeivel szinte élve boncol, szalmával és hamuval tölti ki a kivett szervek helyét. Tüdőmben érzem még mindig.

A YC a rajongóit egy metszéssel osztotta ezzel ketté, de értem én! A megszokott útról letérni és az industrial rap/nu metal felé kitenni az indexet és lekanyarodni, nem eshetett jól mindenkinek. *King Yosef* megjelenése és öntörvényűsége alaposan felforgatta a munkamódszereket. A 8 felvétel mindegyike önmagában is eszelős élvedarálás, pellengérre állítva a középszerűséget, a társadalomban, világrendben burjánzó hazugságokat, a lélektelen mindennapokat, elsivárosodást, tartalmi, értékrendi kiüresedést. Láncfűrész-esztétika, baltafilozófia, mondhatnánk rá akár, de ehhez látni kell a szövegkönyvet is, mert az ordítozásból és a sivító fémes hangokból igen nehéz kihámozni a lényeget, holott nagyon érdemes. A **Claw / Crawl** (Karom / Kúszás) valóban belemélyeszti a hátunkba a körmeit, iszonyúan fáj már az első hangjaitól, de ahogy odareccsent, dobot csépel, ott elszabadul bennünk valami. A **Burner** (Égető) fentebb tolja a tempót, úgy darál, hogy kapaszkodtam, *King Yosef* és *Sara Taylor* váltott versszakos előadása, a lassabb refrénű *„Én vagyok a megkönnyebbülésed, hogy megkerüld a fájdalmat.”* jól kezeli le a felfokozott feszültséget. A **Looking Down** (Lefelé nézni) nekem az album csúcspontja, ebben van felismerhető, fülbemászó dallam is, és arcul is csap: *„Eljutok-e valaha a mennyországba, ha csak lefelé nézhetek? Egy kiszámított armageddon e megterhelő korona alatt”*. Baromi erős nóta ez! A **Head Underwater** (Fej a víz alatt) mechanikusan csépel, szétlyuggatott, rozsdás horzsolás, sorjázatlan szegélyek, csipkés perem, körfűrész, metálgitár egy csomagban, ha felnagyítjuk a hangullám formáját, szinte egybefüggő csíknak tűnik a nagyja, annyira túlvezérelt. A **The World Stage** (A Világszínpad) is hasonló, itt is akad némi dallamosság, eszembe juttatja a seattle-i industrial rock/rap *SMP (Sounds of Mass Production)* bandát. **A Mother’s Love** (Anyai szeretet) a nárcizmus, a hatalom, szeretetmegvonás mechanizmusait ordítja fájó sorokba: *„A hatalom abból származik, amit elveszel / Egy ifjú, egy másik szellem, akit meg kell törni. / Mérgezett kínálat, abból a kézből, amelyik ad. / Hideg váll, nincs erő megbocsátani”.* A **Death Safe** (Halálbiztos) az első igazán lassú, vontatott szám beszaggatásokkal mikroszünetekkel, betegen felsivító fémekkel, miközben lassan úszunk a tűz irányába, a belsőnk pedig teletöltve gázolajjal. A kimerültségtől mindent egyszerre feladás őszinte dala ez. A **Finally Docked** (Végre dokkolva) gyors-lassú részekkel operál. A végére kapunk katarzist: *„Egy kóbor kutya melegséghez vezetett / A bizalom és a hit izzása / Ebben lefegyverzett / Benned biztonságban érzem magam / És ahol régen futottunk / Azok az ajtók mind zárva vannak / Soha nem fogok egyedül hajózni / Ez a hajó végre kikötött”* Konfrontatív, örömtelen, elégedetlen, dühösen freud-i pszichoanalitikus, önfeltáró, rút és torz, de saját szubzsánerében nagyon is érett lemez ez. Csak kellően erőseknek!

PERTURBATOR:
LUSTFUL SACRAMENTS (2021)

Buja szentségek? Az meg ugyan mi lehet? A Perturbator ötödik stúdióalbuma, amely mögött James Kent francia őstehetség szólóprojektje lapul, aki az electronic, synth wave, industrial és dark synth vonalon mozgolódó ifjú nagymestere is egyben. Igen fiatal, első lemezét 19 évesen, 2012-ben készítette el, a cyberpunk kultúra inspirálta. Akkortájt született ő, mint e magazin első részében felsorolt és elemzett kultikus albumok, tehát volt mit bepótolnia zenetörténelemből, és meggyőző módon úgy tűnik, hogy nagyon szorgalmasan tanult is. Vintázs hangzású szoftverszintik terén fekete öves.

A borítója nyűgözött le elsőre, a Perturbator-t annyira nem ismertem. *Mathias Leonard* képzőművész és *James « Perturbator » Kent* már dolgoztak együtt korábban is. A mostani tűz körüli táncjelenet és a hosszan kivetülő árnyak az oszlopos csarnokban Platon barlanghasonlatát idézik fel. Bár ezen nem látszik a négyzetes formátum miatt (csak kinyitva, a hátoldallal együtt), de az árnyak a bal oldalon egy nagy falra vetülnek, és valójában kísérteteknek, szörnyeknek tűnnek. Emlékszem kamaszkorunk keresztrejtvényeire, mikor az újságot megfelelő szögben megdöntve lehetett csak kiolvasni vékony pálcikákból álló szavakat. Ez az album is ilyen: alig venni észre, hogy ezek kétdimenziós, tehát lapos emberi árnyak valamiféle ünneplésben, egymás kezét fogva, örömködve. Kiadnak valami nagy, hátborzongató és értelmezésért kiáltó egészet. A lefóliázott lemezre azért nyomtak egy kis matricát a tévedések elkerülése végett, eszerint a Perturbator ötödik nagylemezén a cyberpunk uralkodó mestere egy disztópikus odüsszeiára kalauzol minket a hedonizmus, a függőség és az őrület alvilágába. Nosza, rajta!

A **Reaching Xanadu** (Eljutni Xanaduba) nem épp az 1980-as *Olivia Newton John* nevével fémjelzett neonfénypaszmás rollerdisco sci-fi, hanem lágy szakrális intro, a végén sajnos leesik és összetörik valami kényes üvegtárgy. A címadó **Lustful Sacraments** (Buja szentségek) az *In Death It Ends* okkult elektronika vonalán mozog, se nem vidám, se nem komor véráldozat folyóbor mellé, az egyenletes gitárpöngetés és fokozatos rádobolás komolyítja meg. A *Clan of Xymox*, valamint a modern retro wave egyes hangboltjából is kerültek bele elemek, egy katedrálisban lélekemelően nagyot tudna szólni. Az **Excess** (Felesleg) tempóban rendesen feltornázott electropunk, a visszhangos „hey!" betyáros lendületet ad a számnak, latyakosra táncolnánk magunkat tőle. El is múlt minden félelmem, hogy az egész lemez egy érfelvágós gót menet lesz, hisz közel sem, örömtánc ez a javából, a fékezett habzású rész pedig épp azt a gitárformulát és gyönyört viszi bele, amelyet a *The Cure* rajongók is tisztelhetnek. A lezárása különösen szépre sikerült. A **Secret Devotion** (ft. True Body) (Titkos odaadás) a *Skinny Puppy Deep Down Trauma Hounds* ritmusára indul. Coldwave ez távol és oly közel a 80-as évek alsóközép mainstream popzenéjéhez, kellemes hűvösséget áraszt, és bár hajlik rá, hogy szirupos giccsbe forduljon át, mégsem teszi. Ehelyett a romantikus szintiszerenád, lágy érzelmek, titkos nyáresti csókolózások izgalma járja át. A szavalat az utolsó percben keményre húzza, hogy átmenettel váltson a **Death of the Soul** (A lélek halála) borzongtatóan mély, elidegenítő szonikájába. Ritmusa és dobszerelési készlete dark EBM, olyan mint egyedül bolyongani, rohangászni egy gyér fényű posztapokaliptikus kiürített repülőtér terminálján - határidőre.

A **The Other Place** (A másik hely) sikeres kísérlet összeillő szekvenciákból, nem válik monotonná. Hiába instrumentalista, mégis felkavaró hangtájképfestészet *Vangelis* nyomdokain kimaradt *Blade Runner* jelenetekkel. Meglepő módon készít két-három eltérő ritmusrecept szerinti számot, majd ezeket ügyesen öszszeköti, a közös központi motívummal karöltve bevonattal látja el. A **Dethroned Under A Funeral Haze** (Temetési köd alatt trónfosztva) esetében persze már vártam, hogy koporsóba fekhessünk. Ez meg is lett, ideért a gyászmenet, az angyalok énekelnek, mondjuk hátul azt a billenytűst nem látom az előtte álló nagy fehér alak böszme szárnyaitól. Elengedtünk mindent, megfacsargatott szívünk megpihenhet az Élet sok-sok acsarkodása után, mély dobolás kíséretében ereszkedünk le a sírba. Azt a szintisztringet még halálom előtt kellett volna megfejtenem, hogy melyik plugin tudja így generálni, de majd visszaruccanok érte a túlvilágról. A **Messalina, Messalina** történelmi darab: Valeria Messalina a Római Birodalom negyedik császárának, Claudiusnak a harmadik felesége volt, és erre mivel indul? Elektromos zajjal! Itt jön be az ipar! Industrial gothic ez tökéletes gitárjátékkal, beleordítás, belekalapálás ijeszt meg, tempója bemérhetetlen, lenyomatot hagy, a szám közepébe ismét beékelődik egy eltérő szegmens, át is küld egy harmadik világba, a gyász és halál újra ott lebeg, aztán egyszerre nyersse keményedik. Kíváncsian várom, úgy marad-e a végéig, hát erre nem letöri a tempót és visszakapcsol? A **God Says** (ft. Hangman's Chair) (Isten szól) halálközeli kezdet, sötétben kialudt villanyoszlopok, 8 perces etűd, benne tart a merengésben, a lepecsételt, zárjegyes depresszióboxban, majd velünk együtt csendesedik el: Isten azt mondja, hogy képesek vagyunk megtenni. A felétől szünet, és visszakanyarodunk a zenei vezértémához, magasba emelt éneklés gyönyörűséges jégcsapos áriával ad további reményt, csöpörészni kezd tőle a megfagyott szívem is. Betoldva itt is egy harmadik blokk, nehogy egysíkú legyen. A lemez főbb erősségei pontokba szedve:

- Mathias Leonard egyedi cover art-ja (Mégis mi lehet ez? Kíváncsivá tesz.)
- Jól szerkesztett, arányos, változatos hangulat és atmoszféra.
- Artisztikus, nincsenek benne olcsó fogások, töltelékek, cupákosság.
- Egy számba több is sűrítve van, ezek a fordulatok meglepetést okoznak.
- Döbbenetesen minőségi módon, hibátlan hangzással szólal meg.
- Egymenetes: nem érdemes, nem is szabad beletekerni, léptetgetni.

Nyilvánvalóan üzletileg jól átgondoltan egyből 21 különféle formátumban és verzióban adták ki ezt a mesterművet 2021-ben, főként limitált, színezett dupla LP-ken, amikre alig találni példát manapság. Tehát meg kell érje mindenkinek.

NOISE UNIT:
DEVIATOR (2021)

Meglehetősen trükkös, mondhatni becsapós lett az új Noise Unit, és le sem tagadhatná, hogy a pandémia alatti bezártság extra és kényszerű ráérésén kívül semmiféle egyéb, átgondolt koncepciót nem hordoz. Nem kötődik a korábbi, nyersebb zajprojektekhez sem, ugyanakkor jóval szélesebb közönséghez igyekszik szólni, integrálva a FLA, Delerium, és valahol még a szintipop rajongókat is. Bár nehéz elvárásokat támasztani a Noise Unit kapcsán a brandkollekcióban, hiszen mindig is egyfajta olvasztótégelye volt a kísérleteknek, most pedig egyértelműen a fájdalmas dark dance-nek hódolt.

A Deviator nagyon várt lemeze volt a 2021-es évnek, és most félve nyúlok hozzá. Különösen érdekes ezt a 30 évvel ezelőtti anyaguk (lásd ebben a számban a *Noise Unit: Strategy of Violence* 1992 elemzésemet) után bevinni a laborba, hogy szétszedjem. Elsőre letaglózott, mert a *FLA Mechanical Souls* albumától merőben eltérő, bátrabb és jóval messzebbre merészkedő anyagot vártam. A termék azonban meglepett, de eleinte nem is szerettem, első meghallgatásakor rettentően csalódott voltam, több hónapra félre is tettem, de még azt is eldöntöttem, hogy egyáltalán nem is írok róla, mert ez kész átverés! Aztán valamiért megenyhültem és azért többször feltettem, miközben táncoltam ebédfőzés közben a konyhában. Krumplit pucolni tökéletesen lehet rá. Na jó, még húst klopfolni is, mert tényleg vékony szeletek lesznek tőle. Nézzük a további előnyeit is, mert akad azért pár, csak egy picikét tovább kell keresgélni. Viszont megéri.

A **Plight** (Szorult helyzet) kifejezetten jól indul, lassan bekúszó első másodperceitől, lüktető basszusaitól egyből lementem hídba. Azt gondoltam, hogy majd egy mélyebb, elemzősebb-boncolgatósabb, mondhatni alternatívabb, filozofikusabb darabot kapok, és hátha az egész lemez végig és koherensen ilyen lesz. Aligha tévedhettem volna nagyobbat! Azonban mindezzel együtt remek starter, jó sok méllyel, mechanikusan ismétlődő zajokkal, effektekkel, refrénje is pont autentikus: *„Where do we go from here”*, azaz „Hogyan tovább?”. Ez egy szomorú dal a csendes elmúlásról, a kifarolt életekről, az állandóan fenyegető létbizonytalanságról. Lélektanilag és tempójában óvatosan boncolgat. Erre ugrik rá vehemensebben a **Body Aktiv** kiváló stomper EBM-je, ami táncoltatni, megugráltatni akar, pont mint egy nárcisztikus főnök az új beosztottját. Az anyagnak itt található az első (és egyben utolsó) fiatalos és valóban lendületes pontja, az egész fényes, szinte már ipari diszkó, acid trip a táncparketten, de ha a szövegét vizsgáljuk, akkor tovább viszi az általános problémát: soha ennyire nem voltunk még elveszve mint most. Szétesik ez az elcseszett világ és mentálisan nem bírjuk lekövetni a széthullást. Lehet, hogy a testünk még aktív, de belül a szoftveres rész már sotor, és nemsokára be fog krepálni a terhelés alatt. Ez van. A **Misery** (Nyomor) egy újabb boldogtalan nóta, hiába vannak kalapáló ütemek, beat-ek, középtempón tolja az arcunkba a hiábavalóságot, a keresgélést, próbálunk új hitet (hitelt), vallást találni ebben a katyvaszban, de az üzenet egyre csak öregszik, kapaszkodót meg nem találni. Nem hiszem, hogy vidáman és önfeledten tudnék táncolni rá, sajnos mindig eszembe jutnának a sorai. Ettől még mesterien felépített szám, zeneileg is izgalmas, Bill Leeb pedig olyan magasra volt képes vinni a hangját, ami még nekem is szokatlan. Megkapó pillanatok ezek.

A **Fargo Field** (Fargo mező) is sok gondolkodnivalót adott. Nem tudok elvonatkoztatni sem a *Coen* testvérek *Fargo* filmjétől, sem az ennek alapján készített tévésorozatoktól. Össze-vissza autókázás a semmiben, hogy egy értelmetlen veszekedés miatt aztán csúnyán darabokban (holtan) végezzük, lásd: *„A végtagjaim szétvágva egészen a kezeimig. / Senki sem fogja megtudni hogy meghaltam. Az egyetlen nyom ebben a dalban van.”* Hiába a pörgős, ruganyos, dance-es élénksége, vitalitása, a refrénjére rárakódó, felfelé futkorászó analóg hatású space-szerű szoftverszonika tehet róla, hogy nem vehető így teljesen komolyan. Inkább giccses valamennyire, de ígérjük meg, hogy nem sírunk sokat emiatt.

Lépjünk is tovább, engedjük be az ördögöt a csapóajtón! Jöjjön hát *Raymond Watts (PIG)*, aki már visszajáró vendég a FLA-bázison, és most is egy mocskos ipari metálos darabot kapott. Ez az **Atrocity Obsession** (Kegyetlenség Megszállottság), amitől persze elhúz, sőt oldalra is billen a koncepció, kissé a *KMFDM* irányába. Érthető, hogy ettől sem tudunk elvonatkoztatni. De legalább ez egy olyan nóta, amire mindenképpen felkapjuk a fejünket. Ráadásul a benne lévő gitárnál csak a szövege nyersebb: NDK, radarképernyő, perlekedés Istennel, alvilág, kivégzés, megszállottság és kegyetlenség, horzsoló képek és fájdalmak!

A **K7** ügyesen, behunyt szemmel visszahozza a lemezt a száraz rutinpályára, ismét a szokásos, lassabb, deleriumosabb vokál dominál, és ha nem volna benne pár bevágott hangminta, némi zenei variálás, betoldott színes szalag, akkor ez egy nagyon is felejthető és unalmas szám lenne. A feltárt helyzet ebben sem túl vidám, közismert hétköznapjaink esszenciája eldalolva: *„Halál a demokráciára / Nincs időnk szabadnak lenni”*. A **Recognize** (Felismer) feléleszt a kómából (de csak zeneileg) és hamar felismerhetjük, hogy ez egy szentimentális, szomorkás, szerelmi nosztalgiázós nóta. Ha nem lenne benne 2:42-től az a fura kis cikázó szintetizátor-díszítőelem, lehet szkippelném is, de pusztán csak emiatt szoktam hagyni végigpörögni. Az **Empath** (Empátia) az elidegenített, vokóderes vokáljával is elfolyós, mint a napon meglágyult krémsajt, azonban a lélekcirógatós háttérdallamai, jól rögzülő refrénje és sampling-toldalékai miatt megkedvelhető. Csápjait kitolja az utóbbi évek jobbfajta FLA-munkái felé, önazonos eszközkészletből merít. Nem hatnak kommersznek az **Initiate** (Beavatott), lefojtott fémes ütései, mélybe taszigált basszusfutamai és magasan cikormányos cincogásai együtt azért jófajta atmoszférát teremtenek. Szövegileg sajnos nem tud túllépni a „Kegyetlen az Élet!” közhelyein, így jóformán a 3:29-től belépő ritmusban gyönyörködhetünk inkább, ami végülis elég jó kalandnak ígérkezik.

A címadó **Deviator** (Eltérítő) jó kis ipari technoba csomagolt felvétel lett, és talán ebben jön elő valamennyire az a régi jó megszokott Noise Unit, amiben még több volt a karizma. Az alkalmazott módszertan és modern FLA-hangzás a szétputtyogások, trance-hatások ellenére sem esik szét. A *FLA Civilization* során megszokott kis beszédfoszlányok szépen simulnak bele a szerkezeti elemek közé. Érdekessége a zárószámnak, hogy kétféle verziója is létezik. Legtöbben nyilván az 5:40-es hosszúságút ismerik, nekem lapzártáig sikerült nagy nehezen rábukkannom arra a változatra, amelyen kb. egyperces szünet után található még egy 6:15 hosszúságú, rejtett, névtelen felvétel is, a Deviator igen szép karakterű, sűrű, légnehéz, lassított atmoszférájú, űrbéli, felzajosított alternatívája.

A Deviator amúgy sokadjára egész élvezhetővé válik, egyszerű szabadidős zene, csak nem eléggé koherens. Klasszikus, dallamos, táncolható IDM album tehát, de azért nem ennyire egyszerű ezt megítélni. Vannak rajta ugyan slágeresebb, fejnehezebb, viszont atipikus dalok is, azonban a 15-20-30 évvel korábbi mechanikusan darabolós és zajolós NU nyomait kevésbé viseli magán. Leeb & Fulber szétnéztek az otthoni hangmintabankban, megnyitogattak korábban félretett vagy kiszelektált, elfeledett projektfájlokat, aztán picit innen, picit onnan fölcsippentettek, „ez még jó lesz valamire” alapon. *„A vokáleffektjeim azért ugye megmaradhatnak?”* - szegezhette Bill a kérdést Rhysnek, mire ő nagyot bólintott: *„Hát persze! Hogy a fenébe ne, barátom!”* Valahogy így jött ki belőle egy eltérítő Deviator, amelynek lehetne a címe „Integrátor” is, hiszen illeszkedik azért a gyártási sorba, de ki is lóg onnan. A közönséget mindenesetre megosztja, és valóban nem tudjuk időnként hová tenni, hogy tetszik-e, ahogy azt sem tudjuk belőni, hogy jobban sikerült-e a *FLA Mechanical Soul*-nál (szerintem nem). Ettől még egy betyárosan jól megszólaló, megtévesztően derűs és szomorú részeket variáló, dallamos anyag lett. Nem kínál, nem ígér többet annál, mint amit a „Leebology” műhely mindig is biztosított: dallamos, néhol meg-megtépett elektronika, forróra hajtott Waldorf vokóder, súlyos, földbe/fotelbe szögező basszusok, susogás-sistergés, masszív EBM és hard/szoft-indusztriál alapok. Nekem pl. néha *Delerium*nak tűnt hallgatás közben. Rhys Fulber azt is mondta rá, hogy „Tangerine EBM”, melynek bizonyos demóinál még a megdöbbentően fiatalon elhunyt *Jeremy Inkel* is közreműködött. Hangtechnikai profizmusa mellett azonban nekem változatlanul a borítója tetszik a legjobban, hisz *Dave McKean* ezzel a részletgazdagra tervezett örömpusztító gépezettel ismét egy hatalmasat remekelt grafikailag, bár ezekhez a számokhoz ezúttal talán kevésbé illeszkedik. Most mennem kell, mert eltérítődtem a konyha irányába, ideje kisütni a húst.

VOMITO NEGRO:
ENTITLED (2021)

A belga Vomito Negro zeneileg mindig is az európai underground hagyományokra épült. Gin Devo szintetizált és összetett pszichodrámákkal, mélybe tekergőző, lebegő, mániákusan csattogó hangképekkel, analóg eszközök iránt érzett hatalmas tisztelettel készítette munkáit. Az Entitled albummal a 80-as évek elejéről származó, kiadatlan számokkal jelentkezett, mindent áthangszerelt, eredeti vintázs hardverekkel, szekvencerekkel és dobgépekkel rekonstruált és rögzített, ebből lett ez a 45 perces utazás személyiségünk legocsmányabb bugyraiba, Nammu Eliaerts festményével dekorálva.

Sok idő telt el a legutolsó Vomito-lemez, a *Black Plague,* és a szóló *Electrotheque* óta. Gin Devo az elmúlt 5-6 évben sem engedte el az analóg szintetizátorainak, hanggenerálóinak, step-szekvencereinek vezérlőit, sőt, talált még valahol ősrégi (közel 30-40 éves!) Vomito-demókat, szétszedte, regenerálta a mintázatokat. A lengyel *mecanica* kiadó jóvoltából így kaptunk egy új, 8 számot tartalmazó albumot, ami szolídan illeszkedik a sorlemezek hangzásához és dinamikájához, miközben elegánsan magán is viseli a korabeli dalszerzési jegyeket. Az eredmény emiatt talán nem annyira átütő, mint egyébként várnánk, azonban mégis eléri a Vomito által magasan meghúzott mércét. Az **Ongoing Patterns** (Folyamatos minták) felvételen például érződik a kor. Az LSD-s kísérletekről hosszan beszélő női narráció után indul csak el az idegleléses oszcilloszkópos sáv, körülbelül 2 percig várni kell rá, hogy valami történjen is. Elnyújtott intro, ha végig alaposan fülelünk, észrevesszük, hogy az alapmotívumon finom és igen óvatos modulációk lettek elvégezve. A vegyileg feltört elme dobálni fogja a képeket, természetesen az instrumentális szám nem fog ilyet tenni velünk, csupán részletesen szól. Elképzelhetjük közben a potméter tekergetést. Az **In Strikt Tempo** (Szigorú tempóban) elég vérbő, alaposan felszívott, natív és szurkos, súlyosan pokoli vokáljával, gyorsan futkározó szekvenciájával, komor lead-jével ránt magával. A dobgép karcsúra lett fogva kissé, de épp ez a jó benne, hogy nincs előzménye, nincs mivel összehasonlítani. Akár egy jobbfajta fémipari üzemben is rögzíthették volna a **Something Must Break** (Valaminek el kell törnie) számot: fegyelmezett, pontosan beállított gépek egyenletesen adják a ritmust, Gin Devo hangja ördögi benne, akár a *Slave Nation* EP-n. A **Black Point** (Fekete pont) egészen máshogy lett klasszikus. Ez tűnik a legismerősebbnek, a vokálból dühösen feltörő “FÁJJÁÁÁ!!!” azaz “tűz” pl. tévedhetetlenül fekete hányás, itt horkan elő a legsötétebb oldala. Önroncsoló mechanizmusok és káosz, nincs reménység, csak hanyatlás, egy percig se kételkedhetünk. A **Blood Fever** (Vérláz) távolról, egy kongó vascsőből suttog hozzád, figyelmeztet, hogy eljött az időd, inkább ne akarj beteg lenni. A **Weak** (Gyenge) kedves beat-alappal szórakoztat, ez már nem eü-s, inkább emberi téma, hisz az átlagférfi karakterét festi le szatírikusan és jóféle vasakkal. A **Murk** (Homály) gyönyörűséges dark ambientből sodródik klausztrofóbiába, lüktető halánték és félelem, hogy végül egy sodrott hangrendfüggönnyé fejlődjön, vigyázzunk, védjük a fegyvereinket, emlékeztet bennünket. A **23 Days** a beleszőtt beszédmintából kapta a címét. Pszichiátrai kísérletek, monoton és tompa elektrosokkolás, a demó-jelleg azért továbbra is érződik. Jó kis hallgatnivaló ez, bár óriási meglepetéseket azért nem fog okozni.

REVIZIA:
DISHYPED NATION (2021)

Nézzük csak meg ezt az orosz, bátor, kábeleit letépő, forradalmár robotot! A REVIZIA a fiatal Alexey Dyakonov elektronikus projektje, aggresszív basszusokkal, sötét atmoszférával. Jakutia nagyon messze van tőlünk, mégis innen szivárgott be a 2021-es év legmeredekebb, kőkemény cyberpunk-zúzása, a Dishyped Nation (Lehúzott nemzet), amely ugyan csak 6 számos, rövidke lemez, mégis kiemelkedik a neonszínű hányással tarkított szinti és retrowave romantikától. Ez a 25 perc biztosan nem fog elkalandozni a giccs irányába, viszont feszes, büszke tartásunk lesz tőle hamar. Rabkábeleket le!

Az anyag egyáltalán nem vállalja túl magát. Nem akar többet annál, mint amire teljes mértékben képes: olajsűrűn rotyogós, abszolút merev, céltalan hajlítgatások nélküli szekvencerekre épülő sávokkal, elképesztő technikai megoldásokkal, szimpla dobképletekkel teljesen gépies és autoriter hangulatot teremteni. Hogy mennyire forradalmi ez? Abszolút az, és ehhez egyetlen éneklésnek álcázott vartyogásra sem volt szükség, az összes felvétele instrumentális, itt-ott akadnak benne csak beszúrt beszédminták. Engem az egyszerűsége, nagyjából azonos (főként szoftveres) eszközei és keverése fogott meg a koherenciája mellett. Ugyanis mind a 6 szám valahogy ugyanolyan, és mégis más, az elrendezés, a ritmus ügyesen és kreatívan variált, sehol se lóg ki a lóláb, nincsenek benne okoskodni akaró üzenetek, odamondás, tisztán csak a zene teremti meg a fegyelmezettséget és a forradalmiságot. A **Hell March** (Pokolmenetelés), a **Pandora**, a **Nation Lords** (Nemzeturak), a **Dishyped Nation** (Lehúzott nemzet), az **Antisocial** és a **Hotline** egyáltalán nem igényelnek különösebb elemzést, mivel szövege egyiknek sincs, az eszközkészlete is azonos, legfeljebb a képlet és az alapvetően nem túl gyors tempó tér el. A számcímeket sem kell megfejteni, hiszen ezek csak egyfajta jelölők, lehetnének akár sorszámok, vagy vonalkódok is, teljesen lényegtelen. Azért mégis hadd emeljem ki a sorból talán az **Antisocial** felvételt, amely picit elüt a többitől, lassabb bevezetővel indul, felismerni a dallamvezetésben némi török és orosz népzenei stílusokat. Nem csak cyberpunk összedrótozottságú, hanem beiktat kisebb és lágyabb pihenőket is, nem pusztán fémes, feszes, elektronikus-kibernetikus, de tisztán komor, rebell-underground jellege is van. Ez a **Hotline**-ra is igaz, játszadozik egy telefonos ügyfélszolgálat félbevágott, szétszempelt morfémáival és a vezetékes telefon pittyegő hangjaival. Valahol kicsit sajnálom Alexejt, mivel 2018-ban volt már egy izgalmas lemeze (*Phantom*), de ezzel sem sikerült még beverekednie magát a figyelem peremvidékére. Pedig ez a kurrens albuma simán megállná a helyét akár kis, vagy nagyobb költségvetésű sci-fikben, japán robotos animációkban, sőt a televíziós reklámokat is legszívesebben ezzel itatnám át. Az infraszemű, ökölbe szorított kezű, acélizomköteg-robot feminin jellegéről nem vagyok ugyan meggyőződve, de az R-betű a fekete tépett zászlón lázadásra utal, ahogy a revízió, felülvizsgálat is. Ha a *Phantom* és *Karma* anyagai után hallgatjuk, talán kevésbé hat változatosnak és frissnek, azonban állítom, hogy cyberpunk terén helyesen pozícionálta magát. Hátha sikerül innen továbblépnie, hosszabb, tartalmasabb anyagokat írnia. Ha úgy tekintünk rá, ezek kiváló zenei alapok lehetnek bármihez. Sokszor kedvem lenne ráordítani mindenféle nyers és szókimondó szövegeket. Bizonyára adná rendesen az ívet!

FULL CONTACT 69:
INFECTED CEREBRAL TRIGGER (2021)

A Full Contact 69 erfurti duó tagjai valódi hangmérnök és producer zsenik. Andreas Schubert (nem keverendő a 2020-ban elhunyt világhírű kamionossal) és Sebastian Schleinitz 2012 óta tolják az ipart, mindig képesek kimutatni a foguk fehérjét, bebizonyítani, hogy igenis lehet a 2020-as években is olyan meggyőző electro-industrialt, high-tech cyberpunkot készíteni, amilyenekkel a 90-es években találkozhattunk. Legutóbbi lemezük, az Infected Cerebral Trigger valóban fertőzött agyi kiváltó eszköz, és ha a TNI-t emlegetnék, az sem volna blaszfémia. Kellenek az ilyesfajta meglepetések.

Valahogy átsiklottam a 2012-es *Man Machine* lemezükön, hiszen több hasonló produkt volt egyidőben, pedig azon a *Nothing Grows Is Shade* c. szám jó kis kikacsintás volt az amerikai *Contagion*-ra („Take the line"). A mostani profin maszterelt harsh cyberpunk industrial lett, hullámai, mint a filézetlen hal, tele szálkákkal, elektromos gitárral és nyers energiájú, jófajta vokállal feltöltve. Így szólna a *FLA* most, ha maradt volna a *Tactical Neural* vonalán. De ha nem lett volna 30 évvel ezelőtt a TNI, most bizonyára ez lenne az. A hasonlóságot aligha lehet letagadni, a **Supersaturation War** (Szupertelítettségi háború) aggresszív gitárriffjeivel, pulzáló FX-ekkel és processzált dobjaival idézi meg a kibernetikus háborúk miliőjét, melyben gépek ellen harcolunk, közben mi is gépek vagyunk. A **Determinate** úgy roppantja szét a csontjainkat, hogy sóvárogni kezdek, miért nem születik több ilyen. Hisz ez egy mesterien összeszegecselt, acélhuzalozott, felimplantált klón, ezért folyton csak kamillázok, mennyire sikeresen ültették át (igazából vitték tovább) az örökséget úgy, ahogy senki másnak nem sikerült! A német ipari zenékkel kapcsolatos minden rosszabb sztereotípiát összetör egy szemvillanás alatt. A **Face To Face** (Szemtől szembe) szintén riffes gitáros darab (a *Millennium* azért picit befigyel), velőtrázóan nagy terével, széthúzott hangképével a brutalitás és a gyilkos hajszajelleg maximálisan átélhető. A **Nothing Is Better** (A semmi jobb) kapcsán összefolytak az importált implantszemeim előtt a karakterek, és már azt hittem, a *Metallica Nothing Else Matters* átirata lesz, szerencsére nem. A maga módján egyedi, a legkonkrétabb, legtökösebb a vokálmunka, zsinórban ez a harmadik sláger, megáll az eszem, mégis mi jöhet még? Hogy kell ilyen, mindenen áthatoló, szupermély dobgépelést előállítani? Tudni akarom! Még mikroszünet, felbőgés is van benne, ámulok! A **Tail Of Doom** (A végzet farka) sem egy lágytojás. Szaggatja szét az arcomat rendesen, mocskos, testnedvekkel összefröcskölt és gátlástalan darálás, innentől mindent ehhez mérek, ami nem így szólal meg, az bizony mehet a devnullba, legyen depressziós az, akinek perverz négynemű, zenéhez nem értő, kegyetlenül kárörvendőn kacagó istene van. Az **Operation Final Entity** (Végső Egység Művelet) leveszi a lábát tempóban a kombat-robottank gázpedáljáról, zeneileg továbbra is izgalmas, vokál szintjén a *Contagion* még mindig belóg a képbe, ez a vokóderen is múlik. A 8 perces **Machine Of God** (Isten Gépe) középen derékba tört, megduplázott istenkomplexusos menet, a címadó **Infected Cerebral Trigger** koncerten közönségugráltatós emberzúzda, ennyi gyors izgalom után a **Renewal** (Felújítás) sem hozza el az üdülést, *„In God We Trust"* ez, de nem a lelassulásról, lazításról szól, hanem arcon pörgés van! Lehet mondani rá, hogy epigon, de kellenek ilyenek, és hatalmas munka van a stílus rekonstrukciójában.

TYSKE LUDDER:
KAPUTT (2021)

Tyske Ludder nem lehet ismeretlen azok számára, akik a német nyers és keményvonalas electro-industrial , EBM területéről szemezgetnek zenéket. A nevük közvetlen fordításban dánról és norvégről „német kurvákat" jelent, ezekben az országokban olyan nőkre használták ezt a kifejezést, akik a II. világháború alatt néha romantikus viszonyba kerültek a német katonákkal. A TL 1989 óta szállít lemezeket, azonban mostanra eljutott egy olyan pontra, amely némileg ötletdeficitről árulkodik. A Kaputt ilyen. Előveszik a régi dolgaikat és egyszerűen tönkreteszik. Ahogy egykori rajongójuk jellemezte, „ilyenkor már csak a hordó alját kapargatják". Hogy valóban így van-e, azt most megnézzük, zseblámpával hajolunk bele abba a bizonyos hordóba.

Hol vagyunk már 1992-től, amikor a TL saját maga adta ki az **Uns Gehört Die Welt** (Miénk a világ) féloldalas, ötszámos kazettáját? Ahogy fogy a kreatív szufla, úgy rövidülnek az albumok, fogynak a számok, míg végül már nehéz megtölteni egy formátumot újdonságokkal. Ilyenkor nyúlnak önmagukhoz a zenekarok, és önremixek tömegével pótolják ki az ásítozó készlethiányt. *„Tegyétek tönkre, ami tönkretesz benneteket!”* - ismert jelmondata e kiadványnak, ami igaz is: leporolt számok ezek, mint az **Energie**, amely eredetileg 1992-ben kazettán, majd 1993-ban a *Bombt Die Mörder?* albumukon jelent meg, ahogy a **Wie Der Stahl Gehärtet Wurde** (Ahogy az acél edzve lett), vagy az 1987-es *SPK*-átdolgozás, a **Crack**, amely az 1995-ös *Dalmarnock* lemezükön egyszer már hallható volt, ezek bizony nem újak, és még csak rájuk sem lehet sütni, hogy időszerűen hozzáigazították volna a mai modern hangzásvilághoz. Ellenben az „új” verziókon szembetűnő az egykor fiatalos, energikus énekhang recsegősre-rekedtesre öregedése, pár elektrosáv kicserélése, effektek belepumpálása, készen is van. Ha egymás után hallgatjuk meg a régi és az új változatokat, kétlem, hogy jobban tetszene a 2021 Edit. Ez csak kaparás. De hogy mondjak valami jót is, az album azért tartalmaz 4,5 új, és nem is annyira óvatos felvételt. A **Kaputt** (Elromlott) egy lendületes punk-rock, hangulatos gitáros intróval, német propagandaszövegeléssel, társadalomkritikával, pénzégetéssel, hazugságokkal, nagybevásárlásokkal és masszívan agystimuláló dobszekcióval. Nem voltam hardcore TL-rajongó korábban sem, ez azért eltrafált engem is. Kapott két változatot, ebből az **EBM Edit** csupán hangkeverésben és a vokál háttérbe préselésében különbözik, kapott pár sztringet pluszban, a hossza azonban nem változott. A **Van Bloomen 100 Blumen Edit** ütemesebbre, dobolósabbra és visszhangosabbra lett faragva. A szintén új, **Schon Alles** (Már minden) dögös stomper-nóta, a fekete szcéna kifigurázása, a mintakövetés iróniája, mókás, de a 8bit-es retrojáték hangok nem belevalók. Izgalmas kísérlet a **PSAUX Jazz of Death Edit**, ami tényleg dzsesszes lett, de ez is csak paródia és kritika: „öljétek meg magatokat, ha egyébként már minden megvolt”. A **Heliophil** (Napimádó) indusztriál metálba fektetett visszafogott energia a *KMFDM* nyomdokain, inkább feledhető. A záró **Garten Eden (Weltstillstand)** (Édenkert - Világcsönd, Hans, Hans) 14 perces kitolás, amiben van *242-Headhunter* alap, falbontó dübbenések, 5 percnyi csend, majd egy feldolgozás feldolgozása (*TL, March, 2009*), ami most **Hans, Hans** alszámként lett újracsomagolva. Ez az 1863-as népszerű, ír melódiájú *„When Johnny Comes Marching Home”* dal az amerikai polgárháborúból, amely az emberek vágyakozását fejezte ki a háborúban harcoló barátaik, rokonaik hazatérése után. Milliónyi feldolgozást megért már, tehát ezt szükségtelen volt újra tönkretenni.

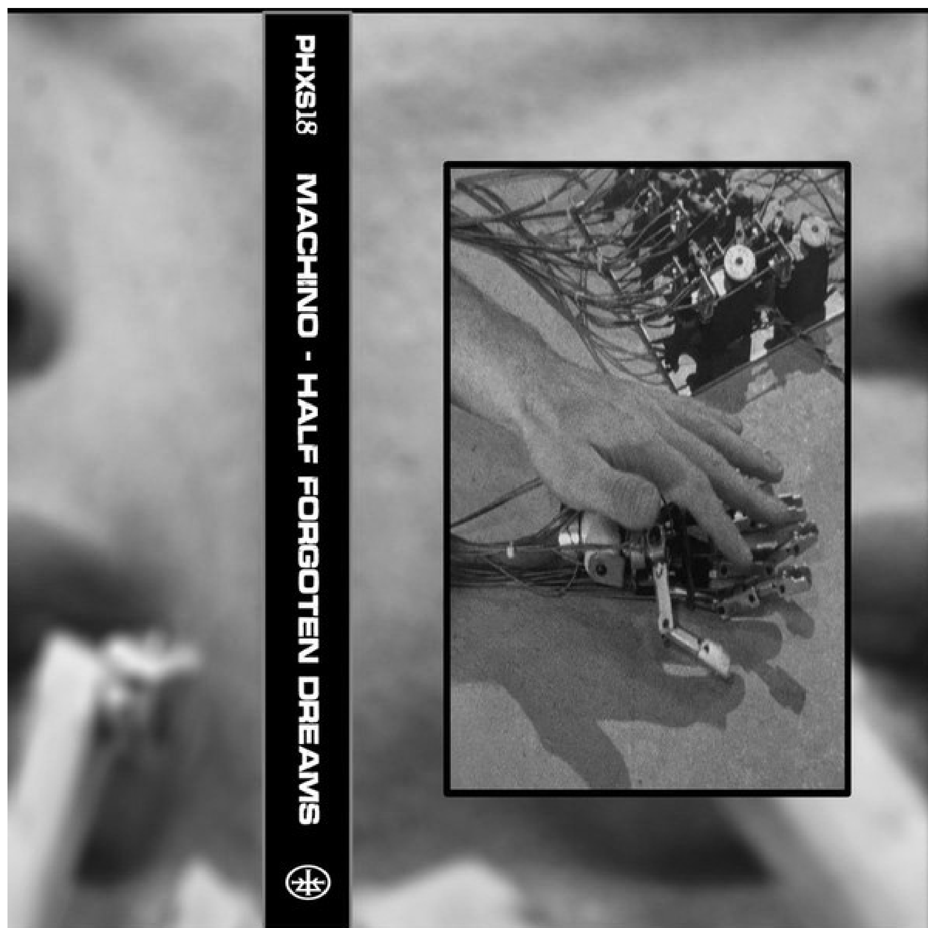
GEGEN MANN:
TEAR MACHINE (2021)

Valódi fantasztikus meglepetéskazi, ami azt bizonyítja, hogy oroszföldön nem csupán „12:1 tucat" össze-vissza dark wave kontra harsh industrial projektek, hanem átérzéssel, mély technikai tudással átitatott, artisztikus dark elektronikai kincsek is születhetnek. Pont olyanok, amelyekből az EU-ban, USA-ban egyre kevesebb bukkant fel az utóbbi években, és erre kevés igazán jó magyarázat akad. Alexander Lomakin, a projekt feje, kitanulta a mesterséget, akár Kris Baha moszkvai tudósítójának, Lassigue Bendthaus trónkövetelőjének is lehetne nevezni. A könnygépe kiválóan működik!

Gyakran átvernek a borítók, de amint *Nikita Erokhin* underground kísérleti művész rajzát megláttam a kazettatokba behúzva, a láncok a saját szememből kezdtek el ömleni. Sejtettem, hogy a **Tear Machine** nem habkönnyed anyag, így lehúzós, depresszív matériára számítottam, de közel sem azt kaptam, hanem precízen, intelligensen összerakott, érzelmes, ugyanakkor javarészt instrumentális elektrovegyítést. A **Lithium** egyenletesen bugyog, óvatos és fegyelmezett, hosszan kitartott intro, a **Lost Sirenas** egy táncolhatóbb, szintén instrumentális track megfelelően kidolgozott alappal, és dallamvariációkkal. A **Tear Machine** láncok csörgetéseiből és lebegőpontos hanghullámokból gondosan felhúzott totális rend. A **The Most Dangerous Person** markáns mélyekkel alátámasztott darab, amely továbbviszi az előző felvétel központi meghatározó hangját. Kiszámíthatóan váltakoznak az ütemek, és bár elkülönülnek egymástól, láncként kapcsolódnak egymásba a trackek, és ezidáig emberi hangot még nem is hallottunk, csak egyszerre változatos, de monotonitásba forduló, okos elektronikát. Elsőre azt feltételeztem, hogy ez ilyen lesz végig, és a **Relax** sem lógott ki a sorból, „ez csak valami szoftos visszafogott, sőt, megregulázott űrtechno!" - dünnyögtem magamban, talán valaminek a koppintása lehet, de annak legalább egyedi és technikás, a szekvencerhasználata pedig olyan, akár az ottfelejtett ujjlenyomatok a helyszínelőknek, öröm a köbön. Eddig a pontig még az EBM stílusjegyek sem bukkantak fel, ellenben sejtelmességből nem fedeztem fel hiányt, mindenben van némi bújkáló betegség és fenyegetés. Aztán jött a **Dark Tension, Light Action**, és egy rafkós csavarral hatalmasat fordult a kazetta! A B-oldalra már tudatosan orosz nyelvű, mélyebbre és sötétebbre húzott vocoder-vokálos, táncolhatóbb, és nyersebb dalok kerültek, akár a **Kapital**, ami úgy duruzsol, mint egy kezesbárány tengeralattjáró. Ugyanez igaz a nagyszerűen komponált és fülbemászó **Moscow Express**-re, döbbenetes dobgéphangok, az orosz nyelv itt szenvtelenül gépiesen szólal meg, és egyáltalán nem úgy, ahogy az orosz new wave és post-punk előadóktól ismerjük. Líraiságnak már nyoma sincs, fegyelmezett és alaposan beállított gépezetet hallhatunk, orosz technológia, elnyűhetetlen konstrukció. Az ezt követő **Take Control Over Mind** még erre is rátesz egy lapáttal, ebben már korbácsol a feszes EBM, izzik és izzad az izom, az énekhang koromfeketére szinterezve, az északi és nyugati (főleg német, svéd és norvég) műszaki leírások alapján gondos mérnöki munkával kifogástalanra sikerült generálni a tánctérre húzó sötétséget árasztó erőket. A **Thinking Process** fémhordókból és dobozokból kisajtolt rendezett csörömpölésre, idegen lények szubliminális és ruszkirobot bádogember párbeszédére épül. Csöppet sem elvesztegetett 50 perc ez! Meglepő, hogy milyen klassz dolgok születnek ott!

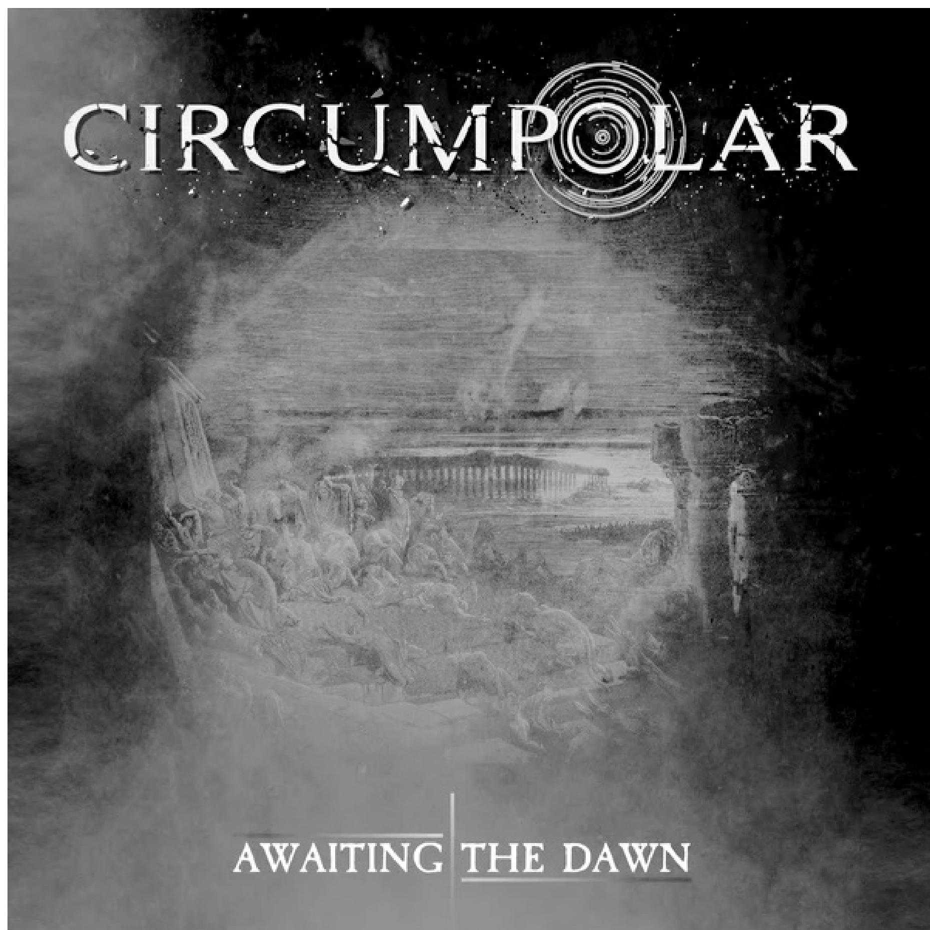
MACHINO:
HALF FORGOTTEN DREAMS (2021)

A kazettázás újabb beröffentett darabja. A mexikói Ramón Daniels 10 éve adta ki első CD-jét, most a félig elfelejtett álmokat sötét atmoszférikus kibernetikai géptechno-ként teszi elénk 9 darab ropogósra formált darabban. Engem a borítója vett le a lábamról (akkor még egy hangot se hallottam az anyagból), fel is tűnt a háttérben elhomályosított női arcrészlet, szép szája sarkából idegen tárgy lóg ki, a fekete kerettel kiemelt képrészleten pedig már olyannyira meghitt és erotikus az ember-gép „kéz a kézben” szerelmi kapcsolat, hogy a bal hüvelykujjat elsőre amputáltnak néztem. Nem az.

Mindenre vevő vagyok, ami robotos cucc, vagy valami köze van robotokhoz. Már az oviban is robot volt a jelem, karriercélom pályaválasztáskor a kibernetikus organizmus volt, tanáraim viszont nem bíztattak, így a felvételi papírjaimat máshová adtam be. A robotszerelem viszont soha nem múlik el. Mert a robot is él! Mert a robot is szeret! Mert a robot fegyelmezett! Nem hisztizik és csak néha kergül meg a programja, és szinkronban az emberrel zabálja fel a lelket, hisz az neki nincs, vagy valahol a kísérlet egy adott pontján egy berepülő légy miatt félrement kicsit az EPROM-beégetése, azóta béget. Ez akkor így maradt, annyi baj legyen. A **Half Forgotten Dreams** végig sodró lendületű dark techno adatfolyam, amelyből markánsan nem emelkedik ki egyik felvétel sem, így némiképp egysíkúnak tűnhet. A **Nueve Circulos** (Kilenc Kör) ki tudja ütni az embert, táncikálós latino-*Schwefelgelb*, megállni lehetetlen, a 90-es évek végét felidézendő eurotechno. Az **I Don't Own Anything** (Nem birtokolok semmit) kissé múlt századi tapintású, vintage dobgépek reneszánsz versenyfutását halljuk. A **Pusher** pár fokkal zajongóbb, szétesőbb, töredezettebb, talán felejthető. A címadó számban a gépi vokál sutymorgása mélyről érkezik, ami tetszik, sőt, *Lassigue Bendthaus* nyomdokain halad, a **Vacio** (Üres) már improvizatívabb ugyan kicsit, de még mindig kitartóan másol, képletei egydimenziósak, öncélú veremkiíratásnak hat, ezen az **Errores** (Hibák) hidegsége ment valamennyit. A **Señales** (Jelek) próbál ugyan komor és baljóslatú lenni, de az előző oldalakon ismertetett *Gegen Mann*-munkákhoz viszont nem ér fel, bár meg kell hagyni, valahol akad benne filmzenei hatás, egy ZS-kategóriás, low budget robotos sci-fibe talán még jól is passzolna. A **Wave Of Suspicion** (A gyanú hulláma) ellenben képes alkalmazni a feszültségteremtés eszközeit, és ebben legalább akadnak olyan klaffogások, áttételek, vibrációk, mechanikai zörgés, amely valamivel közelebb hozza a robotos tematikát, ha már egyszer erre tervezett fókuszálni az alkotó. Az **Overthinking** (Túlgondolás) még újra előadja a stomper-techno alaprutinjait, ütemei közismertek, hisz tonnaszám készültek ilyesmik az elmúlt évtizedekben (elsősorban kisebb-nagyobb német technomanufaktúrákban). Bezony ám! Az a bizonyos faék egyszerűségű techno, ami örökké velünk és bennünk él, hisz sose lenne esélyünk alaposan kitáncolni magunkból. Nem állítom, hogy ez az anyag alapvetően élvezhetetlen lenne, sőt, ellenkezőleg, bizonyára meg fogja magának találni a lelkes rajongóit, mert vannak erősebb pontjai, de ezeket vagy kimazsolázzuk és félretesszük magunknak, vagy egyáltalán nem törődünk vele, és csak lehunyt szemmel vergődünk a sztroboszkópok fényében a végtelen hosszúságúnak ható gépzenén a teljes összerottyanásig. Ami engem viszont mégis bánt valahol, az az, hogy a robotos téma (a borító alapján) közben komplett elhanyagolódott.

CIRCUMPOLAR:
AWAITING THE DAWN (2021)

Svédektől (meg általában északi népektől) mit is várhatnánk, ha nem valami hűvös fuvallatú, misztikus, boszorkányosan varázslatos, ugyanakkor szép muzsikát? Jonas Mattsson és Patrik Wallin a Circumpolar produkciójukkal viszonylag új szereplők az elektronikus zenei színtéren, és bár 2019-ben kiadtak két EP-t, ezeket most egy igényes nagylemezzel tetézték. Az Alfa Matrix jóvoltából fagyos hajnalokat lehet most már színezgetni vele. Eleinte ódzkodtam tőle, mert túl hirtelen lett felkapott, aztán az egykor mediterrán szívemet is alaposan kopósra fagyasztotta. Nyáron pl. klímának is jó.

A Circumpolar jóval több eszközzel készül, mint gondolnánk. Elkötelezettek a svéd *Elektron* hangszerek iránt, masszív, lekerekített kezelőegységek, sehol semmi felesleg, van itt minden: *Analog 4, Digitakt, Model Cycles, Overbridge*, csak a legfontosabbakat említve. Le tud nyűgözni, ha pengeéles, sarkvidéki hangok szólnak, alatta pedig zsíros, vastag mély dobok. Nem a gót a fő irányvonalam, viszont ebben a projektben arányosított a szenvedés, az atmoszférikus, de kegyetlen bűbáj, valamint a mesterséges lélektelenség és a gépies logika. Ettől az album még nem válik sem vérbővé, sem túlmozgásossá, hiszen zömmel csilingelő, poszt-romantikus jégkrémballadákból áll. Mindvégig ott lapul az a sajgó gyomorközéptáji fájdalom, ami gyári értéke az ilyen electro goth wave alkotásoknak. A 90-es évek óta ez mit sem változott. Előnye viszont, hogy gondosan elkerüli a hörgős, szenvedős, túltolt hatásvadászatot, így nem válik egyszerre „sokká". Ugyanez viszont a hátránya is. A felvételek zöme ugyanabban a tartományban, tempóban, összeszerelésben egy idő után erősen középszerűnek, átlagosnak, homogénnek hat. Nincsenek különösebb katartikus mélységek vagy magasságok benne, cserébe gyönyörködhetünk *Wallin* bizsergető tartományú és hibátlanul deres vokáljában. A nyitó **A Wasteland Of Dreams** (Álmok pusztasága) komótos, hangulatfestő felvezetéséből sűrűre, pattogósra programozott folytatásra készültem, ami elmaradt, de nem is okozott csalódást. Az **Awaiting The Dawn** (Várva a hajnalt) autentikusan északi „western" nóta, ha másnak is a *Skinny Puppy*, *Placebo Effect* ugrik be elsőre, igaza lehet, mert eme fontos inspirációs forrásokból (is) táplálkozik. Az **Immortal Souls** (Halhatatlan Lelkek) öblös dobos indítása tetszetősen dübörgős, a folytatásban előkerülő szonikus képletei ugyanakkor nem tűnnek túl frissnek. **Waiting In The Rain** (Várakozni az esőben) egy elektronikába tévedt *The Cure*-nak hat, az **A Celestial Ocean** (Egy mennyei óceán) pedig a *Delerium* és a *Skinny Puppy* feliratú instrumentális dobozok összeborításának - jó értelemben. A **Let The Light Come In** (Engedd be a fényt) a szédítő sötétségétől és vibráló elektronikájától értékes, míg a **We Will Die Again** (Újra meg fogunk halni) dobmunkájával, lassú építkezésével képes megfogni. Az előbbiekhez hasonló **Illusions Of Reality** (A valóság illúziói) sem terel el, ugyanazon a jeges pályán csúszkálunk a cirkumpoláris eget kémlelve. Az **Into The Darkness** (A Sötétségbe) nem bátorodik fel, ez is csak egy túlóvatos ambient marad. Vártam, hogy talán a végére lesz jó, de nem, a **Shadows Of The Wasteland** (A pusztaság árnyékai) ugyanazt hozza, csöppet más elrendezésben. A borító szép, nem túl cizellált, alapvetően ez a zenéjükre is igaz. Ellenben a címadásba több kreativitást lehetett volna vinni, kerülve a sablonosságot. Ami szűkre szabott még: a használt hangminták mintha egyetlen készletből jöttek volna.

ATTRITION:
A GREAT DESIRE (1986 - 2004) (2022)

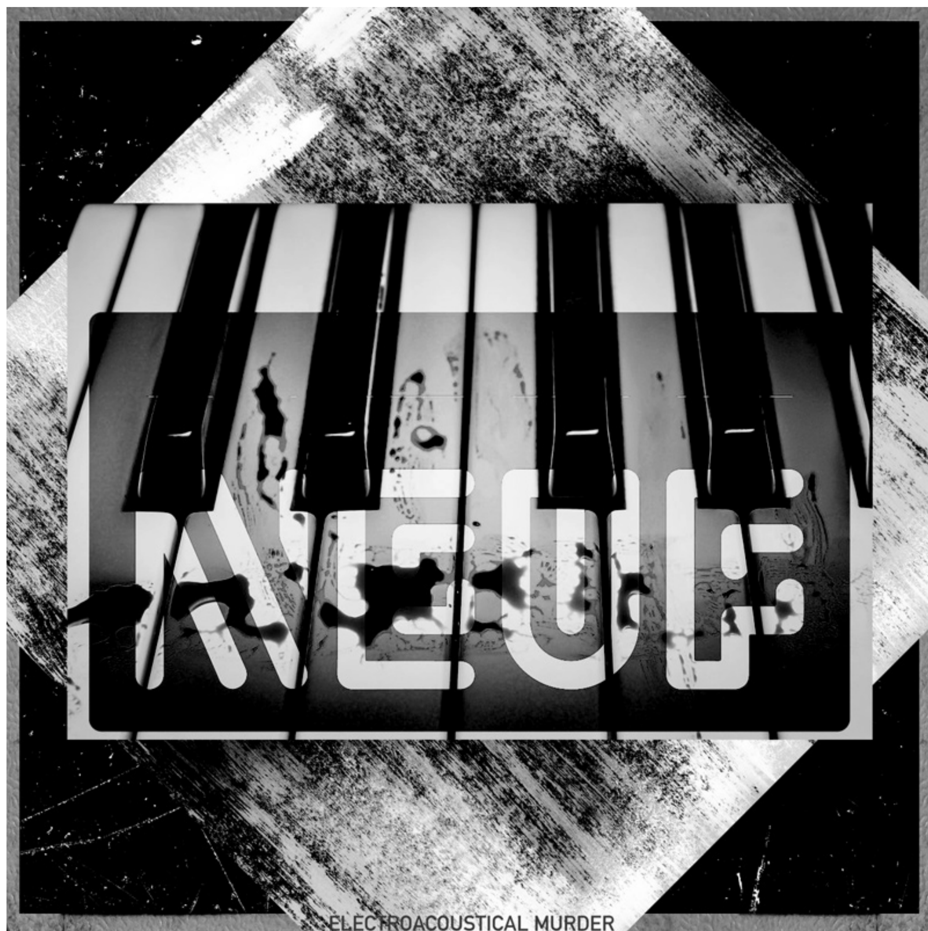
Egy válogatáslemezről írni lapzárta előtt valódi feladat, főleg mikor a halál beárnyékolja, akkor különösen szívszorító is tud lenni. Martin Bowes, zenetechnológus-hangmágus, a veterán Attrition monumentális formációja keretében utoljára 2013-ban lepte meg rajongóit teljes nagylemezekkel (The Unraveller Of Angels és az Invocation természetfeletti szellemvadász G.H.O.S.T. című film OST-je). A pandémia előtti fellépéseket követően főként a múltfeldolgozásnak szentelte idejét, leporolta, újrarendezte kollekcióját. A termés 18 évnyi periódust ölel fel, majd engedi szép lassan a sírba.

Szomorú aktualitását adja ennek a megjelenésnek, hogy Bowes volt felesége és alkotótársa, *Kerri Bowes* 2022 januárjában hunyt el, fájdalmasan fiatalon, mindössze 40 évesen. Tudom, nem vigasz senkinek, de így is életének negyedét a mesterrel tölthette, még ha nem is maradhattak együtt örökre. A legrégebbi Attrition számok születésekor Kerri még csak 4 éves volt, a szelekciós időszak záróévében a 22-t töltötte, így ezek létrehozásában nyilvánvalóan nem vehetett részt. Legfeljebb fiatal rajongóként, majd 2011 után már zenekari tagként kerülhetett kapcsolatba e páratlanul kivételes, művészi dalokkal, mi pedig vele a 2017-es budapesti fellépésük során. Nyugodj békében Kerri, mutasd meg odaát az angyaloknak, milyen nagyszerű eszköz a keyboard. **A Great Desire** a sok egyéb Attrition-válogatásalbum mellett attól különleges, mert ebben az aktív időszakban születtek a legspeciálisabb, legmarkánsabb számok, egészen a *Dante's Kitchen*-ig bezárólag. A másik ok, amiért érdemes hallgatni ezt a kompilációt, hogy felfrissítve, vinilesítve és digitális formátumra is lettek alakítva, igaz ehhez a meglévő DAT-mixekkel is jócskán foglalkozni kellett. További nyomós érv, hogy akik eddig még nem merültek bele az Attrition különös atmoszférájú univerzumába, számukra tökéletes bevezetés lesz ez a 43 perc. Akik már betéve ismerik, azoknak is érték lesz az időutazás a 40 éves Attrition múltjában. Az külön fájdalmas, sőt, tragikus, intő jel, hogy négy évtized zenélés után veszíti el Bowes a pontosan ugyanennyi évet élt, szeretett társát.

„Meghalni a szerelemért
És ez a fajta tűz bennem
A vérem vak
Csendes elmével vacsorázom
És több más barátom”

A Forgotten Dream akaratlanul is valahogy súlyos, álomszerű gyászzeneként szolgál. Ez a legkorábbi, 1986 óta ismerjük és azóta facsargatja a szívünket. Az 1995-ös **A Great Desire** az *Ephemera* lemezről származik, sokunknak ez talán még ki is maradhatott. Emellett felvonultatja a *3 Arms & a Dead Cert* (**Acid Tongue**, **One of These Mornings**), *A Tricky Business* (**Under the Bridge**, **Hush**), *Dante's Kitchen* (**Crash**), *The Hidden Agenda* (**Sister Teresa**, **The Silend Mind**), és a korábbi, *At The Fiftieth Gate* (**To The Devil**) ikonikus számait. Reménykedjünk benne, hogy az Attrition a folyamatban lévő munkáit folytatni tudja, születnek még ehhez fogható alkotások, nagylemezek, és lesznek még témák, amelyekről ilyen érzékletességgel, művészi módon beszélni, mesélni, énekelni lehet.

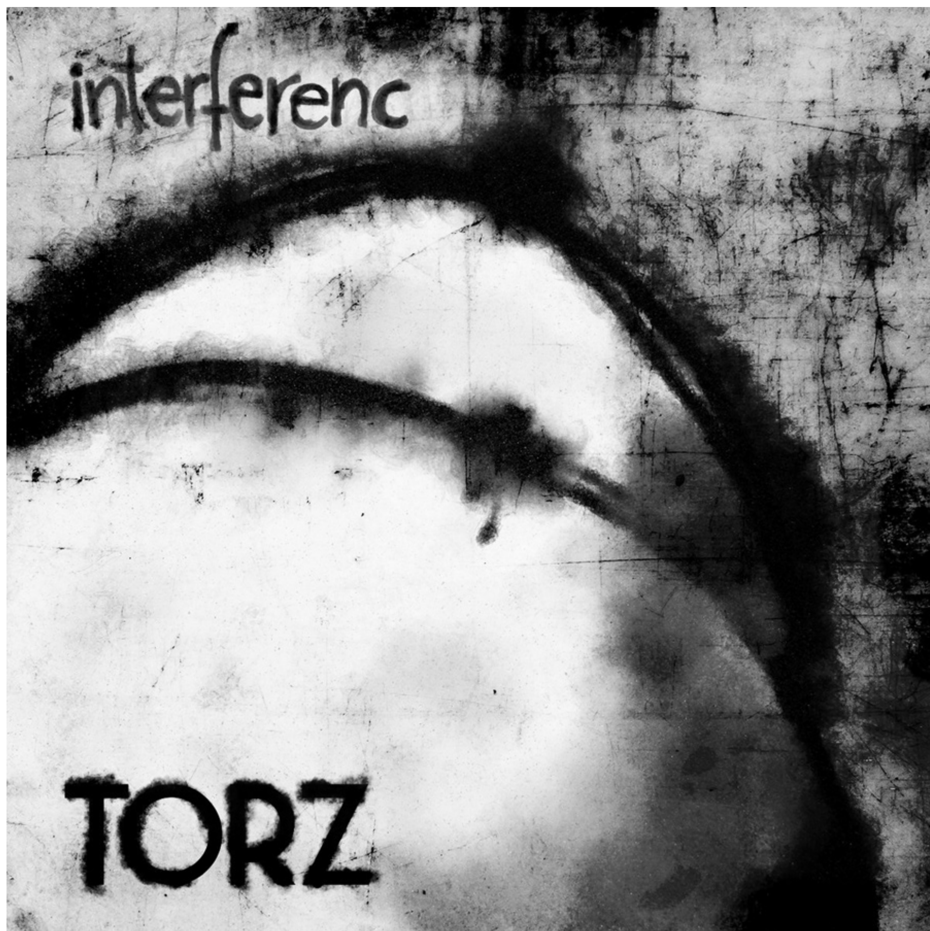
NEUF:
ELECTROACOUSTICAL MURDER (2021)

Amondó vagyok, sose kajáljunk a billentyűzet felett! Se melóban, se otthon, de még a stúdióban sem! Főleg nem kecsaposat, mert csöpögni fog és összekenünk vele mindent. A NEUF három különböző göteborgi művész összefogása, akik mind sikeres zenészek, dalszerzők és producerek, saját tapasztalataikból merítenek. A trió tagjai Svante Englund, Max Flövik és Jonas Kröjtz első albumukon megmutatják, hogy miként lehet a múlt és a jelen mindenféle underground hangzását és műfajait besűríteni, és a zúzást az érzelmes futurepop, szintipop mellé társítani. A billentyűn remélem nem vér van.

Kissé összezavarodtam. Hárman csináltak egy közös lemezt, a nevük NEUF, ami franciául kilencet jelent, a borítón pedig 5 félhang látszik az összefröcskölt billentyűn. Hogy is jön ez ki? Mivel svéd produkció, a NEUF svédül „újat” jelent, Ennyi a lemez címe, nem több. No de vajon a zene rajta új-e? Nem, nem az! Abba a hibába estem, hogy az első szám alapján (**Welcome**) a várakozásaim hirtelen az egekbe szöktek, hiszen ez annyira professzionális elektronika lett, hogy azonnal lebilincselt. A teljesítmény innentől az összesen 30 perc és 9 szám alatt nem ritkán padlót fog sajnos. Bár kétségkívül profin megcsinált lemezről beszélünk, a sokat (mindent) akarás azért enyhén visszaütött. Nem lehet ugyanis bugyilenyalogatós szerelmes számokat, gitárzúzdás heavy rockos (álmetálos) erőlködést, barlanghűvös szintiszőnyegeket, plüssmackó-ölelgetős futurepopot és még nyers EBM-et, punkot is egyben kezelni, közben még azon is aggódni, hogy azért lehetőleg még *David Bowie* művészi karakterét is megközelítse. Nem akarok vészmadárkodni, bizonyára lesznek, akiket megfog ez a sokszínűség, és újra kiemelem a rend kedvéért: egy nagyon igényesen létrehozott mű ez még így is. A számok szerencsére rövidek, hamar elrepül a játékidő, nem marad belőle sok az értetlenkedésre. *Svante Englund* hangja fenséges, hajlítgatásokkal, néha élénk vagy mélyről kirobbanó energiákkal telített. A multiinstrumentalista *Max Flövik* svéd rock bandákból érkezett, gitárok mellett még csellón is játszott előtte. Nyilván a heves riffelés és a klasszikus zeneiség is tőle származik, míg *Jonas Kröjtz* az *Elegant Machinery* szintipop zenekarból saját stíluskészleteit csempészte a produkcióba. A termék adatlapja szerint ez egy sötét és dizantropikus album, azonban nem osztom ezt a véleményt. A mizantrópok egyszerűen gyűlölik az embereket, a dizantrópok számára viszont egyenesen fájdalmas a másokkal való érintkezés. Nos, ez nem jön le a NEUF-ről. A **Welcome** után a **Silicone Suit** is jót szól, de felejthető dallama nem hagy mély nyomot. A **UK82** a brit punk-rock felé ráncigál, a munkásosztály dühe árad a repedéseiből, sőt, a szájharmónikából is. A **The One** underground-művészkedni próbál. Én, aki a norvég *Zeromanceren* (is) edződtem, nem tudom komolyan venni az operásan kismacskás refrénjeit. A **Cathedral Bells** csemege kecsappal locsol be, dörgölőzni próbál erőltetetten romantikusra állított csiszoltságával. Az **I’m Your Cancer** (Én vagyok a rákod) american hard rock átok lett inkább, az **1-7** legalább már mutat némi cyberpunkos elektronikus zenei alapot, de nem desztillálódik tovább, ahogy a **Vaporize** sem éppen maszkulin erőt sugároz, bár talán még ez a második legjobb (maradandóbb) felvétel az anyagon. A végén **A Chance to Retire** (Esély a nyugdíjra) azért talán megmenti a dolgot. Egyszer hallgatós lett ez, de azért adhattok neki egy esélyt, csak ne egyetek kecsaposat, rendben?

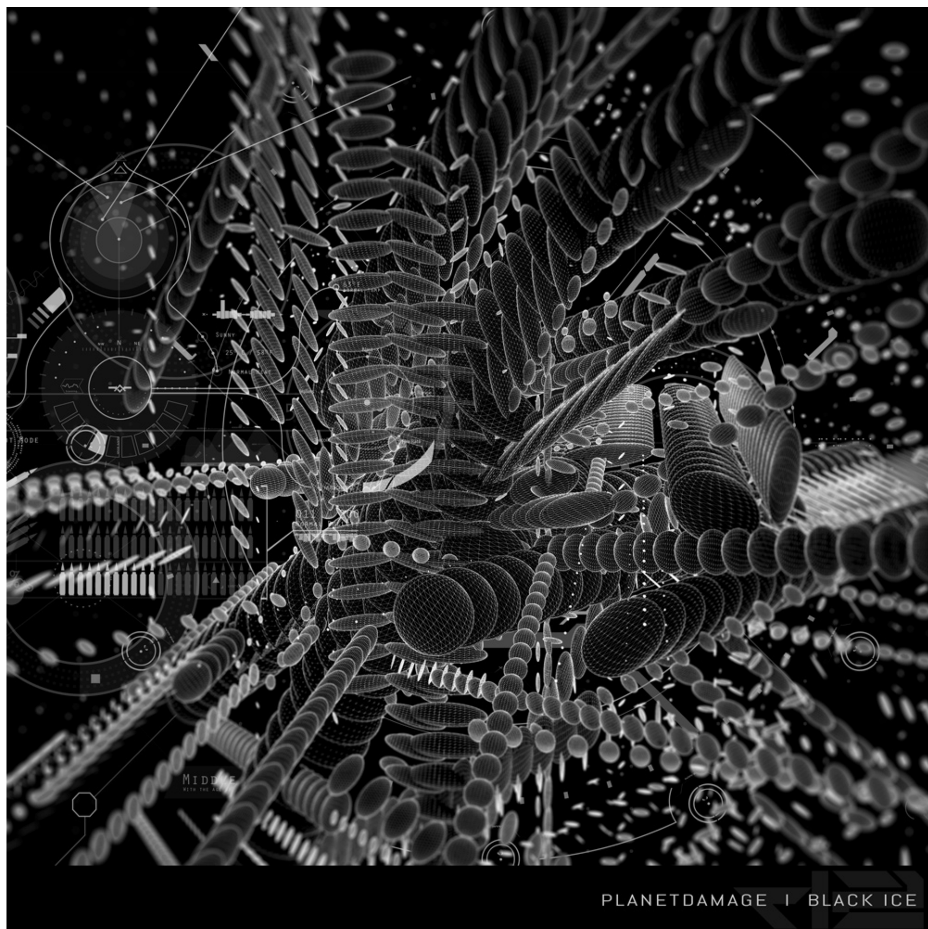
INTERFERENC:
TORZ (2022)

Ugyanaz fordult elő velem, ami tavaly is: épp lapzárta után esik be egy nagyszerű és figyelemre méltó magyar anyag, amiről mindenképpen muszáj írnom, ilyenkor illik rugalmasnak lenni. Interferenc (bármennyire is új beszállónak tűnik) már igen régóta zenél, több mint egy évtizeden túlmutató, tekintélyes szaktudással és tapasztalattal rendelkezik: kevert, remixelt az Erik Sumonak, fellépett a Muzika Iparikán az R33-ban, és most a Bandcamp-en tette közzé új anyagát, ami kísérleti elektronikájával azonnal berántott a sűrű bozótosba. Mert a TORZ-hoz fogható album csak igen ritkán születik.

A SEO-kulcsszavazás hiánya hatalmas taktikai eszköz tud lenni, ha az ember el szeretne rejtőzni a Világ elől. Épp olyan, mint ahogy a rovarok látnak, azaz mozaikszerűen. Vagy felismered a mintákat, színeket, kontrasztokat, vagy nem. Interferenc ebben profi, ugyanis a zenén keresztül mindent lát. A TORZ mágikus felvételeihez külön-külön elvont grafikákat társít, de igazán a mögöttes, részletgazdagra kevert hangok jelentik a rétegzettség-rejtélyesség toronymagas fokát. A 6 számos, közel háromnegyedórás albuma az év legizgalmasabb experimentális kísérletének számít. Ahogy csűri-csavarja a zajokat, a visszhangosított, hipnotikus magyar nyelvű beszédmintáit, óvatosan, fokozatosan kibomló zajfoszlányait, különleges ütemeit, hang- és hangulatfényezéseit, annyira rabul ejti a hallgatót, hogy kénytelen újra feltenni, visszahallgatni, átélni ezt az univerzumot. Elsőre a **magNOroleroSIT** indítószámot hibásnak véltem, de csak el kellett jutni a szanaszét szaggatott beszédfoszlányig, dobképletig, majd a legvégén hallható autogén tréninget és önhipnózist jelentő forrásig. Amikor a körülötted botorkálók, színtéren kívül élők is rákérdeznek, hogy „ez mi?”, akkor tudod, hogy jó helyen jársz, akkor találtál bele valami fontosba. Magnóról erősítünk, figyelmet generálunk, kísérletezünk mindennel, ez itt a perfekt műhelymunka helye! Lassú, komótos mozdulataival báboz be, mozdulni sem lehet, kényelmes szék, teljes talpunk a földön, becsukjuk a szemünket, ilyenkor káprázat veszi kezdetét. A **fieldORder** mennyire tudja, hogy emelni kell a tétet! Távolból zengő ordítás, magasabb tempó, izgalom és mézzel körbekenegetés, miközben hártya képződik rajtam, és most először érzem azt, hogy az ipar ott lapul a természetben is sejtszinten, megbabonáz és nem csak az olajtól lucskos tárgyak, kalapácsok, vascsövek jelentik a mindent, hanem az isteni organikusság is. Brutálhosszú számokért ritkán rajongunk, ehhez túl rövid a világ, az életciklus, a figyelem, és a **csirkEnder** fog meg mégis leerősebb vasmarokkal. Lüktető ütemei beleszögeznek a forgószékbe, lassacskán előhömpölygő textúrái türelemre nevelnek. Ki kell tudni várni, míg a rajzfilmes negédes női hang végül megnyugtat, bíztat, jótékonyan meg- és átpszichologizál. Pont erre van szükség, mint a ráfejelő rituális ritmusokra, minden félelem, minden zűrzavar el fog majd múlni. Ebben biztosak lehettek, ahogy a **lattatlANban** is. Ismét látás kontra nem látás, fülledt nyári délutánok rémületei kúsznak elő belőle, komótosan bólogatok, csak ennyi kell, minden a kezem ügyében. A **LOLka** horrorkoordinátákon lépdel, hideg futkos a nyirkos hátamon, de így jó, el is meri véteni, épp emiatt szeretem, örökké bátor, legyőzhetetlen, mindvégig nyugodt. A **kerbEki** teljesen jégre tesz. Bevágott szövegeitől kész vagyok, könyörgöm, hogy *Fliegauf Bence* licenszelje, filmesítse! 2022 legmenőbb utazása ez magas technikai-érzelmi kompetenciával.

PLANETDAMAGE:
BLACK ICE (2022)

A Black Ice, azaz fekete jég, a téli utak láthatatlan veszélye. Alig észrevehető, hártyavékony, mégis képes arra, hogy szemvillantás alatt elveszítsük uralmunkat a jármű fölött. Létezik azonban egy fagypont alatti másik veszélyforrás is. Az ICE (Intrusion Countermeasures Electronics) kifejezés a cyberpunk szakirodalomban olyan biztonsági programokra utal, amelyek megvédik a számítógépes adatokat a hackerek általi hozzáféréstől. Nevezetesen az a szitu, mikor kacagva égeti ki a behatoló agyát egy kissé paranoid MI, mert közel kerültek valamelyik fontos, megvédendő adatobjektumához.

A megakormányok, korporációk meghackelése bizony nem játék. Ez nem csak a kiberhadviselésre, a cyberpunk különterek bebarangolására igaz fokozottan, hanem arra is, hogy nem babrálunk ész nélkül olyan rendszerekkel, amelyeket alig ismerünk. Planetdamage (Bari Máriusz) pár kivételes hangforrás, eszköz és inspiráció kombinálásából generált egy közel 20 perces, lebegős, one-track-one-intrusion anyagot. Többek között az azonos című, 80-as évek ihlette Black Ice cyberpunk FPS-játék hatására Budapesten mászkált pillekönnyű, három antennás SOMA Ether V2 eszközével különleges elektromágneses sugárzó mezőkre vadászgatva. A zsebrádió méretű fekete készülék a környező interferenciajelek széles spektrumát fogadja, ami azért is megdöbbentő, mert amit az olasz *Bad Sector* sok éven keresztül a stúdiójából folyton felcipelt a színpadra, az mára már zsebben is kényelmesen elfér. A ritmust továbbra is az elektroszmog, a mozgás, és az ujjal bizgerálás váltja ki. A field recording ezáltal pont ugyanolyan könnyen válik valódi szenvedéllyé, akár a mágneshorgászat, lomizás, vagy éppen a behatolás nagyobb informatikai és vastag fekete jéggel védett mesterséges intelligencia rendszerekbe. Mindegyiknek igen súlyos következménye lesz, ha nem (elég) jól csinálod. Ehhez társult a Behringer DEEPMIND 6 analóg, polifonikus szintetizátorként, persze szakértő kezekben. A Black Ice különlegesen lágy ambient soundscape, mélyreható, alapos cyberpunk kutatásokból, olvasottságból és autentikus átérzésekből táplált, ezáltal mikromolekuláris és mikroelektronikus szintű tudást egyesít - bármiféle roncsoló, zavaró hatású kilengés nélkül. Finoman, érzékien fédel be az elején és ki a végén, közben pedig partikulárisan strukturált, mégis egyenletes vibrálást és bugyogást ad ki egyben. Igazán jó cyber ambientet nem mindenki képes előállítani, mert nagyon könnyű abba a csapdába esni, hogy csak tekerintünk egyet-egyet a potméteren néha, aztán hadd lebegjen, majd lehúzzuk, ha már unják (unjuk). Ez ennél jóval többről szól. Egy neonszegélyezett Zen-kertben kell hozzá fekete kockákat, gúlákat, téglatesteket megértően és nagyon lassan pislogva simogatni, alámerülni a szuroksűrűségű elektrosárba, anélkül, hogy közben levegőt vennénk, espressot innánk, vagy megmoccannánk. Minden mozdulatnak kiszámítottnak és hidegvérűnek kell lenni, különben beriaszt a rendszer, fölös félhangok, gonosz búgások ugrálnak a nyakincánkra macsétával és oda is az egész. Planetdamage ezekkel pontosan tisztában van, hisz az ambienthez épp úgy ért, ahogy a cyberpunkhoz. A borítót az ausztrál *Matik Design* (aka *Sun In Aquarius*, „szinténzenész!") készítette, akinek művészeti portfólióját megtekinteni egésznapos szájtátós kirándulás, emiatt nagyon ajánlott. A Black Ice speciális mű megjelenési hétvégéje során befolyt összeg jótékonyságú célú adományként lett folyósítva.

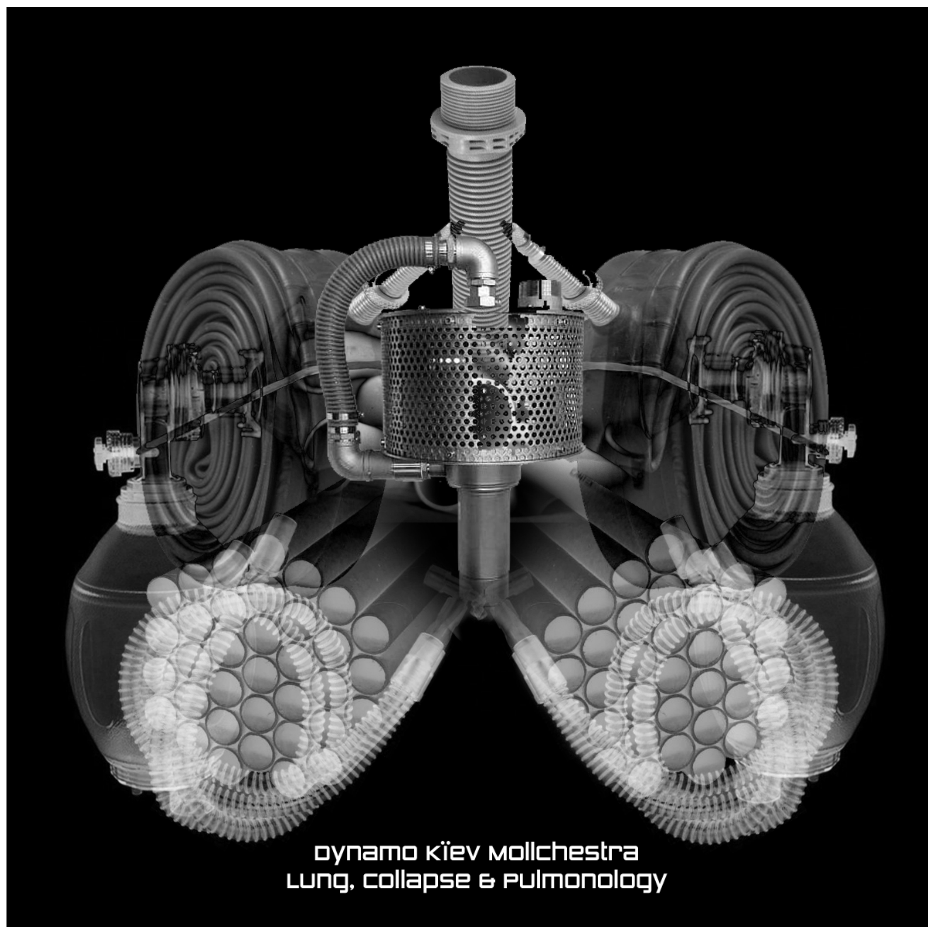
2052

ÁRKOK, ÉLELEM- ÉS ENERGIAHIÁNY, SZÉTSZABDALT TÁRSADALMAK

- 10 évvel az USA-Zhōngguó-EU-Ruszin Birodalom megaháború után, sem a nagyhatalmak, sem a csatlósaik nem egyeztek még ki egymással teljesen.
- Az időjárás továbbra sem bír magával. Így hol van élelem, hol meg úszás. Gyakran meg föld alá menekülés. A bolygó lakossága rohamosan fogy.
- A leggazdagabbak az önfenntartó, biztonságos katakombáikból irányítják a világot, magasról tesznek mindenre, erőforrásaikat kizárólag arra fordítják, hogy nekik mindenük meglegyen, bár ők sem élnek már luxusban.
- A Világ vezető operációs rendszere a magyar-japán fejlesztésű KoszOS lett, amely gyakorlatilag bármely, még működő elektronikai eszközön lazán, kacagva elfut, bár frissítés már 8 éve nincs hozzá a 14.1.53 verzió óta.
- Ausztráliában állítólag sikerült 1,5 percre feltámasztani az Internetet, de ezt senki sem tudta teljesen megerősíteni, ugyanis a jel megszűnt.
- A védett zónákban ismét lehet fogni AM-rádióadásokat napi 1 órában.
- Ismeretlen, eddig kihaltnak hitt állatfajok kezdik ellepni a Földet, legtöbbje invazív faj, és a mendemondák szerint se nem cuki, se nem barátságos.
- Az Olimpia áttér a 10 éves intervallumra, mindössze 12 versenyszámmal.
- Izlandon egy nemzetközi kutatócsoport egy jelentős méretű elásott kulturális archívumra bukkan, melynek legutolsó ismert tárolt rekordja 2044-ből származik. Spekuláció indul el, hogy ki is birtokolja ezután.
- A peremvidékeken betiltják az élő emlős állatokkal való nemi közösülést.
- Titkos árverésen 46,5 millió kriptonért kel el egy 34-es évjáratú, palackozott kézműves sör, amelyet az egykori Belgiumban főzhettek. Új tulajdonosát az elfogyasztása után pár órával holtan találják mérgezés miatt.
- Pannoniát déli fegyveres szakadárok támadják meg, miközben Szatmáriát, és a Hajdú-Békés-Csongrád-Csanád energiamezőt újra a Ruszin Birodalomhoz csatolják. Mindezek súlyos, véres emberáldozatokkal járnak.
- Fegyveres szervezetek egy éjszaka leforgása alatt kifosztják Hans William Gold műgyűjtő-hadúr privát galériáját, eltulajdonítják Gaál József 2016-2017-es brutális szobrait is. Némelyik később a feketepiacon bukkan fel.
- Hollandia, Dánia és Britannia teljesen megszűnnek létezni. Kalandvágyó búvárok keresgélnek még használható tárgyakat az egykori területeiken.
- Egy állítólagos 35 éves dél-afrikai nénike azt állítja, hogy nála van a TPB (The Pirate Bay) egyik utolsó rackszekrénye. Pontos helyét nem találják.
- A Higiénista Egyháznak sikerül fehérjét és szénhidrátot szintetizálni.
- Elpusztul az utolsó brutalista épület is. Néhányan gyászolják.

DYNAMO KÏEV MOLLCHESTRA:
LUNG, COLLAPSE & PULMONOLOGY (2052)

Talán alig találni manapság olyan trash-DIY nagyzenekart és alvilági művészeti csoportot, amelyik annyi energiát és erőfeszítést fektetne a zenegyártásba, a klasszikus és post-underground ötvözésébe, mint a DKM. Egy-egy anyaguk elkészítése 4-5 évet is igénybe vesz, továbbá fájdalmas tény, hogy nem is ugyanazok fejezik be, akik egyáltalán elkezdték, hiszen a specifikációtól a kiadásig a teljes stáb képes lecserélődni a mortalitás okán. A még életben lévő tagok gyorsan elmagyarázzák a póttagoknak a koncepciót, az irányelveket, de a görgetéses (kihalásos) albumgyártás sajnos így működik.

A **Lung, Collapse & Pulmonology** is így jött létre, valamikor 2047-ben indította el egy 8 fős brigád, de már egyik akkori tag sincs életben, hogy hallhassa a mások által befejezett művet. Sírnának az örömtől pedig, ha lenne ehhez elegendő vitálkapacitásuk. Az ötletgazda annak idején az MC Biscuit névre hallgató lángvágó figura volt, akinek a 2039-es, aknafedelekből álló kollázsát a kijevi átmeneti kormány avantgard érdemrenddel is kitüntette, de átadni nem tudták neki a rangos díjat, mivel kilétét és pontos tartózkodási helyét nem sikerült felfedezni. A keksztekercse még mindig látható a kijevi csatornahálózat szmolnaja domi összekötőcsarnokában. MC Biscuit akkor még csak 17 éves volt és senki sem érti, hogyan sikerült neki a föld alatt 128 aknafedelet művészi módon egymásra burkolni észrevétlenül. A legenda szerint az egyik aknafedélbe belemarta savval a mű címét, egyesek leolvasni vélték a 128 kilobyte feliratot, míg mások állítják, hogy 128 óra vagy 128 lélek a mű hiteles címe. Biztosat nem tudunk.

Az albuma, amihez segítőket szerzett, nem kevésbé kalandos történet. A különféle földalatti mozgalmak gyakori fóbiája a levegő hirtelen elfogyása, így a tüdőnek állított emlék, a mikrorészecskék borotvaéles kínokkal alátámasztott végzetes hatása, a vérköpet visszatérő, erős szimbólumok a lemezen. Társadalmi konklúzió vagy kritika nincs, mind együtt vagyunk ebben, kéz a kézben múlunk el, legfeljebb a műveink és a rólunk szóló legendák élnek túl bennünket.

A LC&P produkción legalább tizenketten, de az is lehetséges, hogy harmincketten, vagy akár még ennél is többen dolgoztak. A rögtönzött védőfelszerelésben fönt portyázók célirányosan gyűjtöttek össze különféle változatos alapanyagokat, csöveket, biciklipumpákat, tömlőket, vasakat, bármit, amit ütős és fúvós szekciókba tudtak rendezni. Ezeket a zajeszközöket aztán évekig kötözgették egymáshoz, időnként visszabontották, újraszervezték, nyomás alá helyezték, megkenték random meghibásodó hidraulikával, hogy aztán a behangolás után legalább egyszer képes legyen végigmenni a lejátszási / felvételi folyamat. Próbára, ismétlésre, újrafelvételre, korrekcióra a leghalványabb esély sem volt. Hogy miért? Mert a hangszerek csak egyszer voltak képesek hangot kiadni magukból, utána azonnal tönkre is mentek, a légnyomástól szétporladtak, darabokra szakadtak, kipukkantak. Talán épp ez az efemer volta adja ki ennek a műnek a megismételhetetlen, egyedi és gyönyörű sajátját, hiszen nem csak gondos, hanem alaposan át is gondolt szakipari munka nyugszik benne, mindezt úgy, hogy tudatosan bele van kalkulálva az is, hogy itt bizony hibázásra nincs mód, mert a tiszavirág életű szett az emlékezetes zajperformansz végére komplett szétesik.

Ha így hallgatjuk az albumot, nem kevés könny szökik a szemünkbe, mivel a sok szuszogás, sziszegés, klaffogás, az EBM ütemek és a sípok egy feszes, életigenlő, ugyanakkor melankólikus zajmasszát adnak ki végül, amit legfeljebb csak a ledöbbent, felkavart lelkű befogadó zilálása és hörgése egészíthet ki.

A mű 3 sorszámozott névtelen mechanikus tételből áll össze, de bizonyos körökből úgy tudjuk, hogy ezek a **tüdő**, az **összeomlás**, illetve a **pulmonológia** fedőnevet viselhetik, bár erre nincs írásos bizonyíték. A gépies ki- és belégzés, a recsegősre, szaggatottra hangszerelt és felkurblizott trauma, valamint az egyre lassuló haldoklási szekvencia, gégecsövek, elpattanó, kipukkanó ballonok időzített és precíz, néhol esetleges szimfónikussága emberi hang nélkül is rémisztően valóságosnak és lélekszaggatónak hatnak. Nagyzenekari jellegéből kifolyólag könnyedén oda tudjuk képzelni magát a karmestert is, aki egy repedt hegesztőszemüvegben, csatakos fejjel, darabos mozdulatokkal hadonászva irányítja, vezényli az egyszer hallható pusztulásszimfóniát, miközben többedmagával együtt random módon saját maga is rácsap egy-egy gombra vagy kallantyúra, vagy éppen megteker egy csapágyas kereket a lábpumpákra lépkedés közben.

MC Biscuit a hosszas előkészítést és sziszifuszi építgetést igénylő előadás megvalósulását sajnos már nem érhette meg, ahogy a folyamatosan cserélődő tagokból álló brigádja sem. Elkezdett művük híre azonnal az 50-es évek ismert undergroundjának élvonalába lőtt ki. Az egyetlen előadási-felvételi alkalom helyszíne és körülményei máig ismeretlenek, ahogy a jelenlévők és a rögzítésben résztvevők személye is. Igen kicsi a valószínűsége annak, hogy (azt a pár folyamatosan illuminált hazudozót leszámítva) bárki hitelesen előállna azzal, hogy ott volt, látta és hallotta a performanszot, így erről bármit is megtudni már nem nagyon fogunk. Viszont nem is ez a lényeges, hanem a fennmaradt felvétel.

Kósza híresztelések szerint ritkán, nagyobb létszámú, szervezett közösségi előadások keretében hallható csak a 28 perces felvétel, mivel alig pár darab kópia forog a piacon, a lejátszó eszközökhöz hozzájutni is kvázi reménytelen vállalkozásnak tűnik. Éppen ezért, ha bárkinek sikerülne begyűjtenie privát meghívót egy ilyen csoportos lejátszásra, semmiképpen ne hagyja ki ezt az egyedülálló lehetőséget. Mindenképpen menjen el dinamózni, tekerjen szorgosan és lepődjön meg bátran az alternatív művészet, a feltámasztott zenei konstruktivizmus és kollektivizmus csodáján, és csak utána förmedjen meg édeskés-kesernyés, nyálhabos mosollyal a szája sarkában. Legalább egyszer megvolt.

MATRA RAIN:
CORPSE ON CROSS (2052)

Mikor a toxikus eső szakadni kezd a Mátrában, olyankor sűrű köd ereszkedik a Kékestetőre, a galyatetői tévétoronyból sem látszik semmi, a mocskos sárga sárfolyam vastagon zúdul le az erodált hegyoldalon, elmosva az egykori üdülők maradványait, akkor egy magyar newcomer banda épp az ipari elektronika és ambient nagyszerű emlékeit támasztja fel, nem az egykor márkás, Sumatra Rain parfümét. Véletlen elfogott AM adás jelére kaptuk föl a fejünket, becsipogott a készülék, rohantunk a pulthoz, bekapcsoltuk az erősítőt, a zajszűrőt, hisz épp élőben jelentették be a debütáló lemezüket. Akkor már

évek óta nem hallottunk új zenéket, a régi felvételek agyonhallgatása után meg is döbbentünk, hogy létezik ez a mátrai diszlokációs csapat három taggal, ebből egy negyvenes pasas, egy huszonvalahány éves vokalista lány, meg egy szótlan srác, akinek műgégével torzított hangjából viszont nem tudjuk levezetni a becsült életkorát. Ez a magyar trió amolyan emlékzenekarnak számít, nem kötődve egyetlen korábbi bandához sem, az általuk összerakott 6 felvétel mégis nagyon ismerős, bizsergetően vérpezsdítő emlékezetet kapcsolt be nálunk. Giorghiu apó szerint még igen sokra vihetik (ő már csak tudja, hisz megélt egy s mást), Natalie elégedetten headbangelt, de közben butamód lefejelte a bunkerünk fali polcát, így nagyon gyorsan le kellett szedálnunk egy 27-es évjáratú olaszrizlinggel. Adele, Xioan és én viszont tágra nyílt pupillákkal és alaposan megtisztított hallójárattal hallgattuk végig a rádiós performanszukat. Elmondásuk szerint élőben játszották le az anyagukat, én csak annyiból kételkedtem a dologban, hogy honnan a fenéből szerezhettek ehhez elegendő áramforrást, hogy a zenélésre és a rádiósugárzásra is egyaránt kitartson. Nem volt erre példa legalább 5 éve itthon! Ők pedig megcsinálták! Hihetetlen! Nyers és feszes dobok, zsírban gazdagon csúszkáló basszusok, néhol beólálkodó analóg szintifüggönyök, mindez egy magas tempójú, összekapaszkodó rebellis túlélői punk attitűddel megkenve. Tökéletes hurráélményt nyújtott számunkra, a szívünk hevesen kalapálni kezdett, azt se hallottuk meg, hogy fent öklök verik a bunkerünk tömör vasajtaját. Nekünk mindegy, csak az antennánkat ne törjék le, mert akkor vége a mókának! A **Borzalmas Árdrágulás** az elszabadult piaci morálon bosszankodik, dühöngünk vele mi is, olyan mintha kórházi ágyakat vonszolnának benne rácsos rámpán, amelyeket közben folyamatosan vascsövekkel csépelnek ütemesen. A címadó **Corpse On Cross** lassabb, instrumentális felvétel, temetőszagot áraszt, óvatosságra int, csak meghatározott idősávokban szabad odakint kószálni, akkor is csak megfelelő védelemmel, különben így végezzük. A **Holy Team Spirit** egyértelműen a falkaszellem mellett teszi le a voksot, vállvetve harcolunk egymásért, energikus és erőt adó felvétel, a riffeket valamiféle recés eszközzel játszhatták fel. A **Matra Rain** a zenekar proklamációja, lázadásra felszólítása, toborzóbeszéde, hatásos forradalmi darab. A **Cross On Corpse** a címadó szám inverze, bár ugyanarra a témára épül, csak ez fraktálos, a kereszten lógó hulla nyakában is lóg egy kereszt, amin lóg egy hulla, és így tovább. A **C.O.C** szerint is Matrjoska-világ ez. Az albumborító bár komor, az akasztott emberről nem tudjuk, hogy ő akart-e kiszállni e földi hívságból, vagy hozzásegítették a barbárok, a Matra Rain szövegei ezzel ellentétben nemcsak velősek, dühösek, pajzánok, jópofák, hanem ki is aknázzák a modern újhunglish nyelv karakterét.

NASH CORTEGA STATION:
ID (2052)

A Nash Cortega Station új, fedett művészeti projekt, amelyről csak az próbáljon meg többet kideríteni, aki nem fél, hogy előbb bepácolják, majd fekete jéggel sütik ki az agyát. Egyes elméletek szerint csak egy rögeszmés és kissé megkergült koreai-norvég korporatív AI-tengely kognitív audiósalakanyag-terméke, amely a mélyűr létformái utáni kutatások során halmozódik fel. Az űrből összeszedett mindenféle zajszemétből a mesterséges intelligencia (vagy akár több is) algoritmusokkal generál önmagának zenét, amit aztán ügyesen kiszivárogtat. A vadabb legendák így születnek.

Hallottam azonban merőben ellenkezőjét is ennek a bizarr AI teóriának. Abban egy szerb nőről esett szó, aki bekattanva egymaga elfoglalt egy alaposan, lyukacsosra lőtt panelházat Belgrád külvárosában, ott elbarikádozta magát, és miután sorra törte fel a kiüresedett, szellős sajtlakásokat, az egyikben kincsesbányára bukkant: napelemekkel életben tartott számítógépekre, kalózrádiózás egykori nyomaira, teleszkópokra, SDR-eszközökre, házi lemeznyomóra, és bónuszként: egy ecetes savanyú uborkával és barackbefőttekkel, meg némi vákuumcsomagolt kétszersülttel teli spájzra. Hogy melyik verzió fedi leginkább a valóságot, abba most nem megyek bele, ezt nyilvánvalóan senki sem fogja kinyomozni, de mindkettőt akár könnyedén el is lehet hinni, a lényegen nem sokat változtat. Bár szerintem a barackbefőtt valami spéci drog fedőneve lehet inkább, az hihetőbb. Bizarr dolgok történnek ugyanis. Például itt ez az album nagyon is az.

Az **ID** eredetileg egy házilag sütött (!) és barázdált hófehér vinyl, elkülönült sávok nélküli, 38 percnyi, értelmezhetetlen hangfolyam egymenetben, még akkor is, ha fordítani kell közben. Bár hozzám már csak a digitalizált és varratmentesen összeillesztett változata jutott el sticken, az is derék alvilági kultúrdealerek végeláthatatlan láncolatának közreműködésével (egyébként egy kínai fröccsöntött, hibás, terepmintás látcsövet adtam érte valakinek, szerintem megérte). Mivel az anyag bármiféle információadalék, szöveg, kódok, és egyéb plasztikus tudástámpontok nélküli, így csak a fülünkre támaszkodhatunk az értelmezésekor. Sehol egy utalás, sehol egy cím, bármilyen elpotyogtatott adatmorzsa. Steril, csupasz, adalékanyagmentes. Ettől különösen perverz kihívást jelent, és a rejtélyes ID (bármit is takarjon ez a rövidítés: identitást, intelligens rombolást vagy fejlődést, láthatatlan adatot, stb.) bőven ad interpretációs teret a hallgatójának, csak győzze leltározni és katalogizálni a benne fellelhető mindenféle hangokat, amelyek mintha a világ összes tájáról lettek volna összeseperve és masszívan, tömörítetlenül egymásba keverve, de még a világűrből is! Azon se lepődnék meg, ha a MIR, a Skylab, az ISS, és a Tienkung-1 űrállomásokról is vételezett volna ritkaságnak számító szervízzajokat rádióteleszkópok elektromotoros irányba forgatása mellett. Ugyanis az, hogy rég feledésbe merült, amerikai country rádióállomások béna felkonfjai is belekerültek, az nem annyira megdöbbentő, mint annak a leírhatatlannak a felfogása, hogy netán nem földi eredetű eszközök és hangforrások szegmentálatlan és szűretlen folyamait is betárazhatta, előtte természetesen gondos ritmusképletekké formázva. Ez inkább már az AI tengelyelméletet erősíti, mert ezt egy panellakásban is elférő cuccokkal aligha lehet előállítani, még ha ennyi ketyeréje van is felhalmozva valakinek, ilyen jellegű,

magas szintű technikai tudása csak úgy senkinek sincs. Egyszerűen kizárt, ilyet nem lehet létrehozni! Ha mégis, az hátborzongatóan veszélyes irányt vehet a későbbiekben. Ugyanis ez a lemez igen rejtélyes módon szinesztéziára képes, mivel határozottan stimulál hallgatás közben. Azt vettem ugyanis észre, hogy hozzávetőleg az album derekánál, a 15. és 23. perce közötti szakaszban, mikor olyan ütemesen himbálózó ablaktörlőlapát hangok vannak összemosva elektronikus bugyogással és finom sercegésekkel, mély basszuslüktetésekkel, akkor elkezdtem egy furcsa szagot érezni az orromban. Először nem kapcsoltam össze a zenével, talán annyira fel sem tűnt, később viszont megismétlődött ugyanennél a szakasznál! Szerintem ezek a hangok aktiválták az agyam szaglásérzékelésért felelős területét, ami felidézte bennem a régi fürdőkomplexumokat, az uszodát, a szaunát, a kloramin, a klór, a baktériumok, a vizelet és pl. az izzadság vegyületeinek keverékét a fertőtlenítőszerekkel együtt. Úgy éreztem, mintha jelen lettem volna a rég elfeledett uszodatechnikai berendezések körül, mikor még működtek ilyen létesítmények. Megdöbbentő érzés volt, és akárhányszor újra meghallgatom, ez a jellegzetes szag újra megcsapja az orromat. Kérdeztem erről a dokit, aki szerint ez simán lehetséges, de ő nem érzett ilyesmit közben. De nem ez az egyetlen ilyen trükk benne. A lemez végén van egy másfél perces outro, egy lecsengőben lévő, karistoló-hortyogó zajfolyam, amely viszketést vált ki a tarkómban, és kénytelen vagyok meg is vakarni. Minden alkalommal oda kellett nyúlnom, különben megőrültem volna! Ahogy kifédelődik a süketségbe, a viszketés is egyből alábbhagy. Megmagyarázhatatlan akusztikai mágia, csodafegyver ez, és ezt egy teljesen instrumentális egyvelegtől, helyenként szubtonális hullámformáktól, vagy jellemzően sűrűre ritmuskódolt, hol atonálisba hajló, hol pedig rendezett ipari zakatolástól és mormogástól nem várná az ember. A meglepetései egymás után érkeznek, a keverése olyan szinten tökéletes, széles dimenzióra feszített, hogy csak kapkodtam a fejem, hogy hol, melyik falon keresztül tör rám éppen valami oda nem illő, határozottan illetéktelen entitás. Legvadabb fantáziámmal sem tudom elképzelni, hogy milyen összetett, intelligens rendszerekkel készült, milyen megspékelt műszerekkel, milyen típusú élő organizmusokon tesztelték, és legfőképp: mennyi ideig tartott mindezt megalkotni - teljességgel glitch-mentesen. Egy sor megválaszolatlan kérdést hagy tehát nyitva a Nash Cortega Station, amely ha egyszeri kísérlet is, előzmény vagy folytatás nélküli, a kreatív egyediségbe vetett hitünket, és az 50-es évek reformzeneiségét támasztja alá a sokféle hulladékon, low budget kacatokkal összerakott és terjesztett, mégis pokolian nehezen beszerezhető hanghordozók mellett. De persze leginkább helyette. És... és... már megint érzem azt a semmivel össze nem keverhető uszodaszagot!

RAUTATIEASEMA
HS

INDUSTRIAL EUROPA / FINNORSZÁG

SUOMI FINLAND:
RECCSENT ÉS PUKKANT

Finnország északi fekvése bizonyos korlátokat szab az ipari tevékenységnek; a kemény téli körülmények miatt az építési és fűtési költségek magasak, a jég és a hó akadályozza a közlekedést. Az iparosítás az 1860-as években kezdődött, de az ütem olyan lassú volt, hogy a 20. század elején a lakosságnak csupán 10 százaléka élt a termelésből. Az 1960-as évek közepén előzte meg elsőként a foglalkoztatásban a feldolgozóipar a mezőgazdaságot és az erdészetet együttesen. A hörgős metál és gót zenék dominanciája mellett azért jelen van a dark electro is, ezt barangoljuk most be a kezdetektől napjainkig.

Finnország könnyűzenei történetéről, azon belül is az underground művészetről akár azt is kijelenthetnénk, hogy kevésbé dokumentált, azonban ez nincs egészen így, ásni viszont kell hozzá. Épp 2021-ben jelent meg a *Made in Finland: Studies in Popular Music* (Szerkesztette: Toni-Matti Karjalainen és Kimi Kärki) a monográfiasorozat részeként, melyben egy komplett fejezetet szenteltek a finn undergroundnak is. Talán ez adja a legtöbb iránymutatást a finn minimáltechno és experimentalista zenék megértéséhez. Amellett, hogy a finn zenei kultúrát a sztereotípiák és sablonok egész sora lengi körül a népzenétől a boomer-sanzonokon át, a keleti blokkra jellemző gagyiságokig és a szolgalelkű nyugatmásolásokig, olyan szemmel is érdemes vizsgálni a túltermelést, a mennyiség és minőség arányát, hogy az 5,5 milliós Finnország évek óta zsinórban vezeti a boldogságindexet. Itt élnek ugyanis a legboldogabb emberek a felmérések szerint, és nem csupán a szauna meg a Mikulás miatt. Írásomból bizony sok előadó ki fog maradni, nem fogok részletesen végigmenni minden egyes finn indusztriál metál bandán, mert abból akkor akár különszám is lehetne, ezért inkább a sarokpontoknak számító jelenségeket, érdekességeket fogom csak boncolgatni, megbolygatni.

A 60-AS ÉS 70-ES ÉVEK ELEKTROAKUSZTIKÁJA

Bár kezdeti próbálkozások az elektromos pianóval már a 19. század végén is akadtak, azonban a valódi kísérleti elektronikus zene innentől számítva privát lakásokban keletkezett, többnyire rőtszakállú, elszánt hangszerépítő mérnökmanók saját maguk által összebarkácsolt DIY-eszközein. A szegénység nagy úr, a valódi hangszerek elérhetetlenek, megfizethetetlenek, így amit otthon találtak, abból raktak össze mindenféle hangképzésre alkalmas cuccokat. Mindent mindennel összekötöttek, és az elektronikai fejlődésnek ezen fokán elképesztő módon hangokat tudtak kicsikarni belőlük. Ezeket alig találni múzeumokban, elporladtak, vagy egyszerűen hulladékként végezték, sem gyűjtőjük, sem kutatójuk nem akadt, azonban a példahangok későbbi lenyomata mégis fennmaradt egy bizarrnak nevezhető, 1978-as nyomású válogatáslemezen *„Suomalaista Elektroakustista Musiikkia, Finnish Electro-Acoustic Music”* [CP 217] címmel, amely az évtized ezen kísérleteiből szemléz. Félelmetes és egyszerre kínzó űrzenék, elektroakusztikai szonoterror-szagot árasztó vaskos darabok, elaludni nehéz lesz rá, és a spájzig sem mersz utána éjszaka kimenni. Olyan „zeneszerzők”

munkáit tartalmazza, akik nagyrészt Helsinki különböző állami és magánstúdióiban és azok környékén dolgoztak, beleértve a Yleisradion Kokeilustudio-t (a Finn Rádió Kísérleti Stúdiója), Helsingin Yliopiston Musiikkitieteen Laitoksen Studiot (a Helsinki Egyetem Zenei Tanszékének Elektronikus Zenei Stúdiója), Osmo Lindeman magánstúdióját, valamint az EMS Tieto-Konemusiikinstudio Tukholmassa (más néven EMS Számítógépes Zenei Stúdió). Ebben az 52 percben akad minden: sötét, kaszkádszerű szintézisek, finom, dühös, bömbölő dübörgések, csendes, proto-new-age szintetizátorhangok, drone, disszonáns, pulzáló elektronika és hangrobbantás, erős rokonságban a korai magyar és német sci-fik (Pirx kapitány kalandjai, Alfa-holdbázis), *Adi Newton* és a *TAGC*, valamint a holland *Tom Dissevelt* és *Kid Baltan* híres 1958-as „Delta-főcímzene" *Song of the 2nd Moon*-jával. A pittyegések, puttyogások, csöpörészések, tört hullámok és zongoraimprovizációk széles választékát halljuk, a tiszta absztrakciótól a visszafogottabb, szinte motorikus részekig. Ezek még valamennyire a hidegháború, űrkorszak, és jeges rettegés sountrack-jei egyben, valahol a finn avantgárd tapétás előszobafalára akasztva közvetlenül a hólapát mellett.

1978: a finnek már vastagon benne voltak az elektroakusztikában.

Az experimentalizmus és az underground művészet a 60-as évek vége felé csírázni kezdett. E kor ikonikus alakjai voltak *Erkki Kurenniemi* (finn dizájner, filozófus és művész, aki leginkább elektronikus zenei kompozícióiról és az általa tervezett elektronikus hangszerekről ismert,

és az elektronikus zene egyik vezető korai finnországi úttörőjeként, jövőkutatóként tartják számon), valamint *Jukka Ruohomäki*, finn zeneszerző, aki elektronikus zenére szakosodott. Közéjük tartozott még *Mauri Antero Numminen*, (M.A. Numminen), aki különösen avantgárd, underground művészként volt ismert, és olyan dalokkal váltott ki erős vitákat, mint a *Nuoren aviomiehen on syytä muistaa* („Amire egy fiatal férjnek emlékeznie kell"; a dal szövege közvetlenül egy friss házasoknak szóló útmutatóból származik, és a helyes előjátékra vonatkozó tanácsokat tartalmaz) és a *Naiseni kanssa eduskuntatalon puistossa* (A nőmmel a parlament parkjában). Numminen a finn elektronikus zene egyik meg nem értett úttörője volt, számára Erkki Kurenniemi egy „énekgépet" is épített, amellyel 1964-ben részt vett egy énekversenyen, de az is emlékezetes, hogy a *Sähkökvartetti* („Elektromos kvartett") nevű épített elektronikus hangszerrel olyan előadást toltak, amely káoszt okozott egy szófiai ifjúsági fesztiválon. *„Kaukana väijyy ystäviä"* (Távoli leselkedő barátok) című vérfagyasztó számukat az egyetem dísztermében vették fel 1968. november 25-én, a szovjet invázió évfordulójának estéjén. (Nem is volt semmiféle politikai üzenete.)

Tehát történtek izgalmas dolgok, és bár a korai feltalálók, hangszerépítők nem tartották magukat sem zenésznek, sem művésznek, mégis erős hatást váltottak ki, mert egyszerre adták a gerincét a finn technokrata és kulturális elitnek, a 80-as évek ipari zajprojektjeinek, de a 90-es évek derekán a nyers hangzásáról és minimalista struktúráiról ismert finn kísérleti technónak is. A finn könnyűzenében mindezek mégis marginális próbálkozások maradtak. A korai 80-as években kevés new wave és post-punk banda vett át szintetizátorokat, szekvencereket, programozható ritmus- és dobgépeket. Inkább a romantikus pop felé fordultak, ami a gothic rock bandáknak teremtett táptalajt és megnyerhetőbb közönséget.

Lelőve a finn vicc poénját: „-300 °C-on befagy a pokol, de a Finnek nyerik meg az Eurovíziós táncdalfesztivált" (Lásd: a horrormaszkos *Lordi* zenekar 2006-ban a *Hard Rock Hallelujah* számukkal lett győztes.) Hiába terjedtek a kereskedelmi forgalomban kapható MIDI-szabványos eszközök, saját memóriával is felszerelt szintik, pl. a Fairlight CMI II, a finn rockerek igyekeztek ezektől tüntetőleg távol maradni, hiszen sok ultrakönnyű pop és disco ilyen berendezéseket használt, így a stílusokban a szeparáció egyre csak erősödött „nekünk ugyan nem kell ilyen elektromos szirup!" felkiáltással. Ez bizony nem segítette a fejlődést.

VAINIO, GAGARIN KOMBINAATTI, CORPORATE 09 ÉS A PAN SONIC KORSZAK

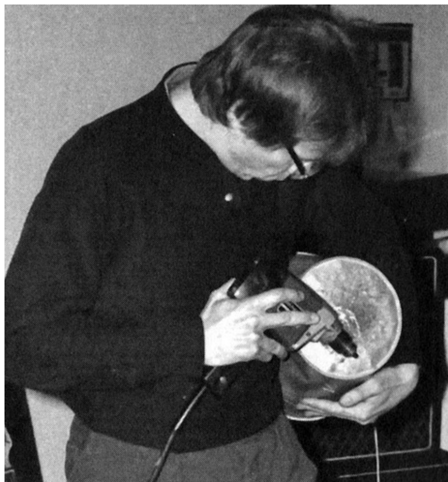
A 80-as évek derekára azonban kitermelődött mégis a pop, rock, jazz peremvidékén lavírozó avantgárd művészek generációja, akik tudatosan el akartak szakadni a bevált formáktól, eszközöktől és műfaji határokat is feszegetni kezdtek. Egy-két érdekesebb darabja fel-felbukkan még néha, mint pl. az EBM és drone jegyeket mutató **Neljän Seinän Jumalat** (A négy fal istenei) kazetta, számos punk és kétes besorolású előadó terméke, és itt jön a dokumentálatlanság, hiszen sok különleges darabnak és előadónak egyszerűen nyoma veszett. Egyik komoly és stabil vezéralakja ennek a korszaknak viszont egész biztosan az 1963-as születésű *Mika Tapio Vainio* volt, aki elsősorban a **Pan Sonic** együttes tagjaként vált ismertté. Igazi neve mellett (vagy helyett) gyakran használta a Ø szimbólumot (semmi minimalizmus!), de Kentolevi, Philus, Tekonivel álnéven is dolgozott. Zenei pályafutását a korai finn industrial noise szcéna részeként kezdte elektronikával és dobolással.

Gagarin Kombinaatti

Vainio mindössze 20 éves volt (nem mellesleg egy vágóhídon dolgozott), amikor is Gagarin Kombinaatti (Gagarin Kombinát) nevű projektjében már szalagokra rögzített hangfelvételeket monoton vaspüfölés-sel (többnyire véti ám az ütemet), horzsolásos hangképzéssel, atonális zajokkal. A projekt létezése azért is bizarr és hihetetlen, mivel nyugati erősebb példákat átvéve meglehetősen gonosz és minimalista zajterrort generált. Nyűgös, funky garázs-indusztriál, zajgyűjtemény, gépiesen ismételgetett, érthetetlen finn kifejezések, sercegő hóvihar, urbán klausztrofóbia, hidegen nyesett dobok és random módon összeforrasztott expresszív jam-dzsemek adják a szívbe szúró „proto-techno” műhelyzajait. Később Vainio erről úgy nyilatkozott:

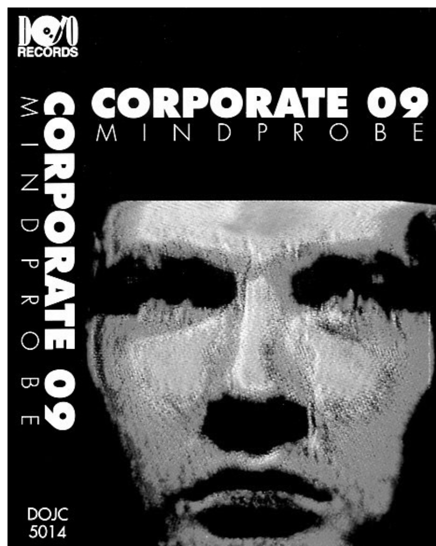
> *„A nyolcvanas évek elején nagyon érdekelt bennünket az ipari zene, például a Throbbing Gristle, az Einstürzende Neubauten és a Suicide. Végül a zenei ízlésünk a reggae, a hip-hop és a kísérleti zene felé fordult. Amikor elkezdődött az acid house, az nyilván erősen hatott ránk, de már évek óta nem követjük azt a szcénát sem.”*

A formáció felvételei sokáig elérhetetlenek voltak, míg 2016-ban a *„83-85"* című válogatáson kiadásra nem kerültek vinylen. Később Vainio elkezdett DJ-zni és acid house bulikat szervezni. Itt találkozott T*ommi Grönlund*dal, akivel később megalapította a **Sähkö Recordings**-ot (a Sähkö finnül elektromosságot jelent), amely sok Vainio zenét adott ki, köztük a fenti GK-válogatást is. Így legalább fennmaradt nekünk.

Corporate 09

A techno és acid house történetében a 90-es évek elején Vainionak szintén fontos szerepe volt. A turkui *Pertti Grönholm* és Vainio számos industrial, house és techno számot készített a Hyperdelic Housers party kollektíva által szervezett warehouse partikra, klubokba, ez vezetett az 1991-es megalakulásukig. Első kiadványuk az *In Joy We Trust* című bakelit EP 1991 tavaszán jelent meg, néhány számot, mint pl. a *The Beast*-et, akkoriban gyakran játszották a helyi raktárpartikon. Első CD-jük a *Mindprobe* címet kapta,

a kiadvány hátoldalán az „50 perc mellékhatás” alcím szerepel. Ezt a két anyagot tekintik a finn techno house szcéna első 12”-os EP- és CD-felvételeinek. Underground táncos bulik Finnországban ekkor még nem indultak be igazán, tehát egyelőre nem beszélhetünk az elektronikus tánczene áttöréséről. A techno és a house csak néhány évvel később nyert nagyobb teret. Zenei stílusuk az ipari jellegű technotól az ambient house és az IDM szélesebb hangzásvilágáig terjedt. Alkalmanként az electro és az acid house irányába is elkalandoztak, azonban soha nem követték szolgai módon az elektronikus táncszíntér hippi irányzatait. 2019 tavaszán a Valimo Productions két dupla CDR válogatáslemezt adott ki limitáltan, melyek a zenekar 91-98 közötti zenéinek újramaszterelt változatát tartalmazza. Ha valakitől távolabb állnak az értelmezhetetlen, fülsértő industrial noise kísérletek, akkor talán érdemesebb lehet ezekkel a munkákkal kezdeni a finn alternatív elektronikus színtérrel való ismerkedést, ugyanis az könnyebben fog menni.

Pan Sonic

1993-ban Ilpo Väisänennel és Sami Salóval együtt megalapította a Pan Sonic (kezdetben: Panasonic) nevű minimál elektronikus és kísérleti techno zenekart, amely három évig trióban, majd 2009-es feloszlásukig duóként működött. Már az indulás évében sikerült kihúzni a gyufát, a japán gyártó a név- és betűtípus (egyben: brand) azonossága miatt pert helyezett kilátásba, ami évekig húzódott. Végül 1998-tól így lett belőle egyetlen betű törlésével csak „pán szonik”. A névválasztás külön pikantériája, hogy 1998-ban Vainio és Ilpo egy eseti kollab során a *Wire* angol kísérleti művészeti punk zenekarból *Bruce Gilberttel IBM*

néven (és a kék logójukkal a cégnek ajánlva!) vette fel a *The Oval Room* c. súlyosabb és a Pan Sonic-nál mocskosabb kísérleti zajlemezt. A Panasonic első albuma, a kék-fehérbe nyomott *Vaiko* (Alapértelmezett) még teljesen mértékben analóg eszközökkel készült, de nem emiatt viseli meg a hallgatóját, hanem azért, mert leginkább rosszul beállított készülékek gyári teszthangjainak, különböző frekvenciákon megszólaló sípolásának, vagy elromlott berendezések recsegésének, pukkanásainak tűnik. Dallamok, ismétlődő ritmusok alig-alig bukkannak fel benne, ha mégis, annak fejbólogatással nagyon lehet örülni. Szövege nincs, monoton, sercegő, és többnyire csak úgy, egyszeriben vége szakad. Hi-fi berendezések és emberi fül teszteléséhez feltehetően alkalmas, azonban házibulikon ne akarjuk feltenni, ha szeretnénk még a barátainkkal a továbbiakban is találkozni. A kísérleti elektroakusztikus zene egyik fő sajátja egyébként sem a táncorientáltság, a vidám ritmusok szabadon engedése, hanem az elidegenítés. A variálható barkácstechnikákkal, oszcilloszkópokkal, laza összeköttetésekkel létrehozott zajgenerálás során mindig van lejjebb. Lehet tolni a potmétert tovább, mélyebbre húzni, és ha nem száll el a kondenzátor vagy a trafó, nem borul füstbe a fél asztal, hanem teljesen váratlan és izgalmas zörejek, effektek másznak elő az improvizációból, akkor az különleges örömet okoz. Addig türelmesen ki kell várni ezeket a pillanatokat, közben persze rendesen megterheli az ember fülét és agyát. Mások vagy önmagunk teljes őrületbe kergetéséhez - nem túlzás azt állítani - fegyverként működik, a Pan Sonic alkotásainak zöme pedig pont ilyen. Isten se tudja megmondani, hogy mégis mennyi alkohollal készültek, de azt sem, hogy mennyi kellett akkor belőle, hogy úgy-ahogy, nagyjából fogyaszthatóvá váljon. Vainio sikeres szólókarriert futott be a Pan Sonic után is, együtt dolgozott rengeteg nagy formátumú művésszel, többek között *Barry Adamson*-nal, *Björk*-kel, és a *Merzbow*-val is. Termékeny alkotó volt egészen 2017 tavaszán bekövetkezett rejtélyes és érthetetlen haláláig. A franciaországi Trouville-sur-Merben egy szikláról szerencsétlen módon hat métert zuhant a tengerbe, amit sajnos nem élhetett túl, így Európa és a Világ egy rendkívül sokoldalú, széles látókörű, kísérletező kedvű, ipari gyökerekkel rendelkező művészét veszítette el hirtelen.

Nem táncorientáltság és vidám ritmusok szabadon engedése, hanem elidegenítés.

MERT MINDEN ORSZÁGNAK KELL LEGYEN LEGALÁBB EGY TISZTESSÉGES SAJÁT DEPECHE MODE-JA!

Advanced Art

Tampere, 1985 ősze. Három srác, *Pasi „Jana" Janhunen, Petri „Pete" Huttunen* és *Petja „Vince" Valasvaara* összeállnak, és megalapítják az Advanced Art szintipop formációt, melyet kerek 10 évig becsülettel üzemeltetnek is. Igazi Depeche Mode utánzók ők, kinézetük, dalaik mind erre utalnak. De legalább a mélyebb, tisztább fajtából valók, telítve érdekes és szívszaggató melódiákkal, szinte suttogós énekkel, no meg nem kevés feszes EBM vonulattal is. A zenekari tagok saját kedvencei is beszivárogtak inspirációként, a Kraftwerktől, a Depeche Mode-on és John Foxxon át egészen a Front 242-ig, Clan of Xymox-ig és a Psyche-ig. Az olyan számaik, mint a *From Nothing to Nothing* és a *No Answers No Solutions* Európa-szerte az alternatív lejátszási listákon és a klubok tánctermeiben találták meg az utat, ahogy az USA-ban és Brazíliában is. A csapat vizuális és energikus élő zenekarként volt ismert, soha nem tagadták, hogy ők popot játszanak. Hosszú turnékra sem vállalkoztak, ellenben néha teljesen váratlan helyszíneken bukkantak fel. Néhány klipjüket az MTV Europe-on is bemutatták. Az Advanced Art hamar a finn elektronikus színtér egyik vezető fellépőjévé nőtte ki magát, és szép rajongótábort is magukénak tudhattak. Aki meghallgatja a feloszlásuk után kerek 30 évvel később kiadott és remaszterelt válogatásukat *Darkhive: The Tape & Vinyl Years* címmel, rá fog jönni, hogy a demók ellenére akkor ez bizony a korszellemhez tartozott ott is, máshol is, mint nálunk például a *Bonanza Banzai*.

Neuroactive

A finn EBM dark wave electro zenekart 1991-ben alapította *Jarkko Tuohimaa, Vesa Rainne* és *Ville Brusi*, azonban első lemezük, a *Morphology* csupán 1994-ben jelent meg. Épp e sorok írásakor jelent meg a Bandcamp-en ennek a kultikus debütáló lemeznek az eredeti alapító tagok által felfrissített, redux-változata. *„A projekt az eredeti multitrackekkel kezdődött. Átnéztük a régi mastereket, és eldöntöttük, hogy mit szeretnénk megtartani, és mit szeretnénk újra felvenni, végül a régi és az új jó keverékét kaptuk meg"* - mondta Tuohimaa. 27 év stúdiótapasztalata keveredik a múltbéli jeges lehellettel, mindez úgy,

hogy a régi rajongók is szívesen idézik fel azokat az időket. Összességében a Neuroactive úgy tudott sikeres lenni egykor és ma, hogy a vokál azért meglehetősen nádszálkarcsúnak, felpuhult tundramezőnek hat, sőt, időnként még félre is csúszkál, de legalább nem vonja el a figyelmet az egyébként precízen felépített, itt-ott felpufferelt-felpumpált zenei alapokról. Benne süvít tehát az északiság, a stílusjegyek iránti teljes lojalitás. A szoftos szintipopért lelkesedők bizonyára értékelik a felújítást, míg az EBM-esebb vonalra vágyók garantáltan a 94-es változathoz nyúlnak vissza inkább. A borító gázálarcos esztétikája megtévesztő, keménység alig, de ez nem zavaró, hiszen kellemes háttérzenének tulajdonképpen elmegy. Bár vannak komorabb hangvételű darabjaik, alapvetően angyalfiúhangokra és herehőmérsékletű túlérzékeny nótákra kell számítani, nem pedig izomból tolt lázadó hangokra. A Neuroactive fennállása alatt számos váltást megélt a zenekari felállásban és stílusbeli próbálkozásban. Legutóbbi albumuk teljesen lágy szintipoppá puhult föl, azonban még mindig ez az egyik leghosszabb életciklusú finn exporttermék a dark elektro színterükről.

[Active] Media Disease

E körbe sorolható még bizonyos feltételekkel az 1995 és 2000 közötti időszakban működő csoport is, akik ugyan erős gitárhasználattal és klasszikus zenei betétekkel vezettek fel EBM és szintipop keveréket, de érezhetően sokkal több műfajt szerettek volna belepasszírozni a dologba, mint amennyi még karakteresen működőképesnek nevezhető. Az ének kiforratlan, egyszerre kacérkodik a metállal, a gót rockkal, de még a future pop gyöngécskébb alkotóelemeivel is. Magas reprodukciós ráta semmiképp nem jellemzi, így bele is veszett az egész a Finn-öbölbe, csupán egy kazetta, egy albumnyi CD, és egy rövid EP-cske maradt utánuk. Zúzásnak ez ugyan nem sok, de nem is kevés.

Ten After Dawn

Ez a dark szintipop trió az aktivitásmérő alapján látszólag még csak pár éve létezik, viszont Facebook-oldalukat már több mint 10 éve hozták létre. Vélhetően többet élőznek (határon túl is, Moszkva, Berlin, Tallin, stb.), mint stúdióznak, kiadványuk ezzel ellentétben alig van. Ezt leszámítva egy fiatal, feltörekvő csapat, és nehezen lehet eltéveszteni, hogy elsősorban a női közönség szívét célozzák meg. Számaik hangzásvilá-

gában felismerhető ugyan némi ipari eredet, szövegeik azonban habkönnyűek, cukortartalmuk magasabb, mint a bolti szörpöké. A dark pop formációk sokadik reciklálása után sem lehet ezen változtatni.

METÁL ON METÁL, A SZAVAD IS ELÁLL

Miért van Finnország annyira felülreprezentálva a metál és az ipari zenében? - tehetnénk fel a kérdést. Az olyan műfajok, mint a (folk, black) metal és az industrial (post-industrial - neofolk) nagyon népszerűek Finnországban, ahol több ilyen zenekar is akad egy főre vetítve, mint bármely más országban. Miért lehet ez így? A metálzene jelenlegi népszerűségének egyik fontos tényezője az elfogadó hozzáállás és közeg, amellyel találkozott. Finnországban a metálra, és annak számos variánsára mindig is úgy tekintettek, mint a könnyűzene egy újabb fajtájára a sok közül. Az 1980-as években bekövetkezett globális népszerűségi hullám azonban meg is alapozta a mai sikert. Ekkor ugyanis fellendült a metálzene Finnországban, és a mostanra hírnevet szerzett művészek közül sokan ám még a 70-es években születtek, de a 80-as években élhették át zenei ébredésüket, amikor a metál már nagy divat volt. Ennek keveredése az indusztriállal egy sajátos, északi ágat termelt ki, az EBM pedig oldalágról kúszott be a műfaji palettába. A finn hagyományos népzene nagy része tudniillik kissé melankolikus, ezért ritmusában mutat némi hasonlóságot a metállal. A hagyományos népi kultúrában például sok pogány motívum akad, ami könnyen átültethető a heavy metal esztétikájába is, így ezeken a területeken meggyőzően erős alapjai vannak. A heavy metal egy társadalmilag elfogadott módot adott ott az embereknek, különösen a férfiaknak, hogy feldolgozzák és kifejezzék érzéseiket. Emellett, ha megnézzük a finn művészetet, például a festészetet, a filmművészetet és az irodalmat, könnyen találhatunk hasonló gondolkodásmódot a „sötét” és melankolikus témákról, amelyek a metálban is bőségesen benne gyökereznek. Nem mintha a finnek állandóan depressziósak lennének (egyébként egy 2021-es felmérés épp azt mutatta, hogy a legboldogabbak) - a művészet ezáltal egy különös és sajátos módja annak, hogy fel is dolgozzák ezeket az érzelmeket, valamint egyben ki is űzzék a szervezetükből. (Nem is beszélve a hosszú hideg télről, amit mi kifejezetten utálunk, őket viszont nem zavarja, mert megszokták.)

A FINN TRANCE, DARK ÉS HARSH ELECTRO KÖZÉPKOR

A sötét elektrodiszkó, a rave kultúra, a trance, és a harsh elektro mind nyugatról szivárogtak be folyamatosan az országba és akár csak nálunk, itt is feltartóztathatatlanul termelődtek a különféle projektek, amelyek bár széles skálán mozogtak, ismétlésből és másolásból voltak kifejezetten jók. Ha egyediséget kellett teremteni, akkor már bizony jócskán megizzadhattak.

A **Kuroshio Current** 1997 és 2008 között aktív finn banda a nevét angolról fordítva a mélykék színű Kuroshio-ról, más néven Fekete vagy Japán Áramlatról választotta Örökségük alig volt, szinte alig adtak ki valamit, azonban a *Hollow Man* slágerük felszántotta a fél világot, erre még mi is emlékezhetünk. A folytatást már a **Kuroshio** néven szólóban biztosította az egyik tag, 2012-es *Biomechanic* lemeze alapvetően egy korrektül összerakott, pörgős cyberpunk anyag. Dark psy és trance találkozik electro-indusztriállal, pumpáló ütemekkel, klasszikus filmzenei hatásokkal. Jelenleg új anyagon dolgozik.

A **Gerichtshof** és a **Beati Mortui** modern dark industrial trance dance vonalon nyomultak, hamisítatlan 2000-es évek eleji érzést hozva, mikor a horrorisztikusra tekert vokál és a gyors táncütemek pszichotikus egyvelegének túltengése volt épp jellemző. Az **Eril** formáció már több kreativitást és EBM-es elemeket tudott felmutatni, míg a **Hydrocyanic** (2010) egyszerű szintetikus, gázmaszkos kacatdiszkónak hat, ahogy a **X.I.N** és **Shrine of Downcoming** is a 4/4-es ütemeikkel. A nyersebben megszólaló, háborús zúzást torkon lenyomó világrend képviselői közül a beteges **Mengele Blue Eyes** (2008) torz nyekergése, vagy a **[T]errorLex** harsh electro zajterrorja hozható fel egyébiránt elrettentő példaként, míg a **Perseraiskaus** hardcore, gitárokkal, a **Cellhavoc** (2014-2015) sötét atmoszférájú durva dobpergéssel és hörgésmetállal vonja magára a figyelmet.

A **Die System** és **Club(X)Death** *Andreas Kurtén* egyszemélyes mindent mindennel stílusvegyítő projektjei. 2013 óta a szokásos háborús témaválasztásban és folyamatosan toxikus, bomlásban lévő vegyi hulladékban szenvedve stompol, mintha ez kötelező lenne.

A **Bleeding In Silence** Tamperéből indult 2011-ben eseti dark electro projektként, de ez sem állta ki az idők próbáját, szép csendben vérzett ki. Csupán pár számos anyagokat adtak ki, abból sem túl sokat. Kissé amerikai mocskos indusztriálnak hat legtöbb helyen, de ilyesmiből bőven akadt máshol is. Egyedibbnek, ütősebbnek számít azonban a szintén lepkeéletű **Machine Park** duó (jobbra), akiknek aggrotech, nyersebb, üvöltősebb electropunkos lendülete élesen elüt a többi vérszegény bandától. Alkalmi zenekar volt ez is, sok minden nem maradt hátra utánuk, de legalább velős dühösséget árasztanak, és nem használt pézsé meg döglött egérszagot.

NÉHÁNY ÜDÍTŐ KIVÉTEL (VAGY INKÁBB RENDSZERHIBA)

Finn robotduók: Sekret Teknik és Blastromen

A **Sekret Teknik** (2014-2020) *Elmeri Vehkala*, és *Lasse Nevala* minimal wave játékprojektje, melyben csöppet sem veszik komolyan magukat. Az *Atomic City* klipjükben például sárga sugárvédelmiseknek öltözve mérnek GM-csővel a lakótelepen, ezzel édesden megy a szerepjáték,

a finn Kraftwerk, krautrock, daftpunkság, synth wave-őrültködés is egyaránt megvan, mindez prüntyögő pre-nukleáris földi disztópiába csomagolva. Időnként 8bit-es cyber wave, máskor meg retro coldwave, némi Bartos-vokóderezéssel. Hasonló párja a népszerű **Blastromen**, akik abszolút robot- és sci-fi témakörbe pozícionálták (pózolták) magukat. Művi összerakott, nosztalgiára építő retro synth projekt ez, precízen megtervezett kinézettel, cyber-attitűddel, és legfőképp könnyedén átjárható, szélesebb közönséget megcélozva a siker érdekében.

Finn halálbrigádok: And Then You Die és VVOV

Depresszív, nihilista poszt-indusztriál, pszichedelikus rockmetál, és experimentál a javából. A csoport a nyugat-finnországi Vaasa régió árnyékos sikátoraiból érkezett *Harri Huhtala, Michael Wägar*, és *Ove Ritola* tagokkal. A formáció ugyan még 1990-ben indult, de a 30 évnyi agónia előtti kalapemelésként az **And Then You Die** 2021 májusában új albumot jelentetett meg *„Electric Uterus"* (Elektromos méh) címmel, ami kifinomulatlan, és horzsoló ipari zajként szólal meg, miközben egyszerre idézi meg a new york-i sötét független szcéna, sőt a svéd indie rock képeit is. A durva hangzásvilág lyukakat fúr a hallgató koponyájába a halálba tömörített hangzásvilág, a sikoltozós bágyadtság és az asztrális-vokális dallamok keverékével, amelyek hideg, kíméletlen és pesszimista hangulatot teremtenek. (Nálunk a *Plasma Pool* és az *Interzone* idézett meg hasonlókat.)

A Kouvolából származó **VVOV** (The Vessel és The Deviant fedőnevekkel) mélyen egzisztenciális, embergyűlölő, szokatlanul nyers blackened darksynth & EBM-et készít, amely bőven túlmutat az aggresszivitáson mind szöveg, mind hangzás, mind pedig képi világával. Dohos és zajos sötétség ez a black metál brutálisabb köntösében. *„Az élet elviselhetetlen lenne, ha komolyan lehetne venni. Még mindig főemlősök vagyunk, akiket a puszta állati ösztönök vezérelnek, csiszolva a hiábavaló túlgondolkodástól.*

Minden értelem, minden rendszer az elme hiábavaló kivetülése - pirotechnika a semmi éjszakai égboltján”. Ez nem valami vidám krédó. A 2020-as *Nature’s Nightmare* számuk szövegéből idézve is leszűrhető az egzisztenciális szenvedés, a folyamatosan és újra megerősített embergyűlölet, a kollektivizmus fojtogató természete:

Tudatosság, a természet rémálma az Én,
Semmi más, csak vegyi anyagok.
irányíthatatlan, ösztönösen cselekvő
tehetetlen emberállat

Testvérgyilkos, Vak a kozmoszra
Ez a bolygó lesz a sírunk.
Hála Istennek, hogy nem maradunk itt

A Sámáncsapat: Tähtiportti (Csillagkapu) (2013-2019)

Szintén egy jó kis különc elektronikus banda és művészeti performansz csoport Helsinkiből. *Ilari Larjosto, Mikko Viljakainen, Perttu Eino Häkkinen, Sami Hynninen* csillagkapuja sámánisztikus korai technológia és pszichedélia extrém gépzene formájában. Nem kedvelik, ha boncolgatják, elemezgetik, méricskélik a formációjukat, a technoban semmi bájosat nem találnak, viszont erőforrásként felhasználják, a jó koncertközönségnek pedig azt tartják, amiről egyáltalán nem kell gondoskodni, de még csak kapcsolatba se kell lépni vele. Zenéjük introvertáltabb, verses-mesélős-filozófikus, komor hangulatú, néha valódi egyházi prédikációnak, ráolvasásnak, kántálásnak, sámáninak hat.

Az álompár: Lola Kumtus

Házaspárok, amikor *Ellen Alien, Nitzer Ebb, és Dive* nyomdokain dark elektrósat zenélnek? Az megdobogtatja a szívet, különösen, ha a videóikhoz izgalmas archív dokumentarista felvételeket használnak fel. A páros azért is kedvelhető, mert abszolút nemzetközinek hat az angol szövegekkel, a minimalista, művészetileg igényes, különös hangjaikkal, sugároznak is belőlük a mínusz fokok, vastag plédek alá akarunk menekülni előle, de ott is utolérnek szerencsére. Összeszokottságuk, DIY-koncepcióik, időnként érdekesnek, furcsának tűnő számcímeik, dalkomponálási képességük és látensen belga-brit vonalasságuk alapján abszolút érdemesek a hallgatói figyelemre. A zseniális *Problems of the Ownership of the body (Oriental Remix)* felvételük különösen kitűnik a sorból.

A FINN LEGÚJABB KOR

A **Miseria Ultima** már az új, 2016 utáni idők bandája. *Aleksi Martikainen* (vokál és szövegek) és *Kimmo Huhtala* (programozás) jó pár évig tárgyaltak egy elektronikus zenei zenekar megalakításáról, de minden bizonnyal sikerorientáltságuk is vastagon benne volt, hogy az EBM és a dark electro ötvözésével valami olyasmit hozzanak létre, ami szélesebb közönségnek szól, és nincs benne semmi új, ami ne fordult volna már elő milliószor a kontinensen. Trance elektro, pulzálás, tánczenék az élet sötétebbik oldaláról, időnként mégis vidámabb színezékkel. Hangzásában modern, de egyben túlzottan elhasznált is, sok magas cincogással, néha kásásnak, dühösnek tűnő énekhanggal, de hány ilyen, és ehhez hasonló volt már korábban egyedül csak Finnországban? Legutóbbi, 2020-as *Graygarden* albumuk jól táncolható dark electro dalokat, de még future popot is tartalmaz, abból ugyebár sosincs hiány.

Cardinal Noire

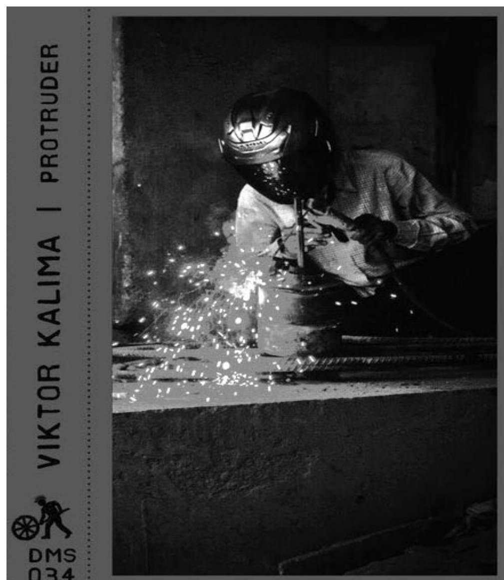
Teljesen más irányt követett a Cardinal Noire, akik side-projektként az electro-industrial jóval bonyolultabb, ridegebb, elidegenítettebb útját választották. Voltak a **Republic of Desire** indusztriál metál zenekarban, majd a **Protectorate**-ben, míg végül eljutottak a CN-ig. Zenéjük szövevényes, gyakran hörgős, szenvedős, és ebben a német gothic EBM vonalat vélni felfedezni (némileg a Placebo Effect nyomdokain). *A Skinny Puppy Rodent* időszaka is befigyel néha, élőben még talán kiforratlannak hat, azonban nyersességükre, aggresszív, kíméletlen hangzásukra bizonyára lesz fogékony, traumatizálható közönség a jövőben is. *Kalle Lindberg* és *Lasse (W424) Alander* szívesen oszt meg közösségi oldalán a spontán módon, ad-hoc jammeléshez összrakott házistúdióról pillanatképeket, melyeken általában jobban szórakozom, mint a zenéjükön. Bár kétségkívül vannak erősebb felvételeik, egy teljes albumuk végighallgatásához viszont teljesen strapabíró, edzett idegzet is kell.

The Fair Attempts

Az „Industrial Rock Fekete Tükre", amely a magunk köré épített jövőbeli társadalom témáit vizsgálja. *Friendly Timo* pofátlanul fiatal, de legalább (mily meglepő!) egy újabb gázálarcos dalszerző! Sokat tár fel az elképzelt disztópikus világából kemény és zord hangzással, miközben lágy, érzelmes ének és szöveg vonul végig. A műfajok persze itt is keverednek, electro-industrial, darkwave, szinti- és future pop. Legutóbbi, 2021-es *Signals* lemeze talán nem emlékezetes mérföldkő, sokkal inkább egy sokszínű patchwork munka.

Viktor Kalima

Mikko Virtala érdekes csodabogár producer Helsinkiből, aki régóta zenél, bár alig lehetett hallani felőle. A kazetta formátumra állt rá, és

ritkán ad ki bármit is 40 darab fölött, ezeket viszont egytől egyig hamar el is sózza, így digitális termékei érhetők el jóformán, fizikai nem, ahhoz hatalmas mázli kell. Mielőtt Viktor Kalima néven reciklikálta volna zenei tevékenységét, előtte olyan ipari zajprojektekben volt benne nyakig, mint a **Noir Hour**, a **CSD, New Sincerity** vagy a **Sexforselfhelp**. Ami a munkásságát illeti, arra abszolút jelző a kísérletező irányvonal, a különféle elektronikus zenei hulladékokból való regeneráló operatív munka. Mindenféle kikukázott breakbeat- és dobmintákat roncsol és csúfít el, ezeket bizarr loop-okba rendezi, ezáltal éri el a befeszülős eredményt, amely nem csupán jól táncolható, hanem van benne valami ipari drámaiság, és munkázás is. Fémes hangjaival a sötét tónusú testzenéket, a dancehall-t, és a 90-es évek rave és dubstep darabjait is megidézi. Ének vagy szöveges hangminták nincsenek, csak elcseszett felszerelések, sok hajlítás, tekergetés. 2018-as *Club Muscle* albuma biztos kézzel vegyíti az EBM, darkwave, techno, electro, acid, new wave és new beat legjobb tulajdonságait. Ebből még talán pattogó rugókat és sercegő, elfüstölő elektronikai paneleket is kihallani. A 2019-es 6-számos *Protruder* c. kazettája (balra fent) épp ilyen élő szettekből való válogatás. A zöld kazettaborítón a vasbetont hegesztő munkás egyszerre idézi fel bennünk a Beshkar-acélon önfeledten mókolgató Mandalóriait, ugyanakkor a hős finn ipari ember alakját, a javítást, újjáépítést, emellett a találékony és bátorsággal teli zenei de/re-konstrukciót is szimbolizálja. Nagyon helyesen.

Sortaja

Hyvinkää meghitt, majdnem 50 ezres lélekszámú észak-finnországi kisváros, amely elsősorban a kellemes (arcodra fagy a mosoly) hőmérsékletéről, Finnország gyapjúiparának központjáról, és fontos vasúti

csomópontjáról híres. Vasúti műhelyek, egy gránitbánya és egy gumitermékeket gyártó üzem is található itt. Ezek és jégkorszaki gerincei tökéletes hátteret adnak a **Sortaja** zenekar döngetős industrial power és rhythmic noise törekvéseinek. Kísérletinek mondható, azonban Soundcloud-juk meglepetésekkel van tele. 2018-as *Oppressed* című kiváló lemezük változatos ipari zajtúrát kínál, gyárlátogatással és a loop- és szekvenceralapú berendezések monoton ritmikus gyentelésével.

Synteettinen Selkäranka és a Syncfactory

Szintetikus gerincoszlop - ez remek névválasztás egy neonzöldbe oltott finn hörgős cybergoth industrial bandának, nemde? Ők szintén egy üdítően bétateszt zenekarnak számítanak. Hollola kisvárosban ténykednek, ahol Finnország legmagasabb építménye, a Tiirismaa tv-torony található. Zeneileg a magyar *3.N.D* finn testvérzenekara is lehetne, bár a magyar fiúk határozottan jobban szólalnak meg.

A tamperei **Syncfactory** se nagyon más, dark electro némi aggrotech köntösben, elég harsányan zenélnek már több mint egy évtizede, bár ugyanazzal a sötétre kent manírral, mint a többiek.

PULZUSFELTORNÁZÓ FINN OLDSCHOOL EBM
Bodykomplex, Oldschool Union, Neurobashing

Nos, ez már az alapos szórakoztatás, kacagva átmozgatás a javából! A **Bodykomplex** 2012-ben alakult, amikor két audiovizuális suliba járó, észak-finnországi srác, Kris és Olaf úgy döntöttek, hogy pusztán öncélú szórakozásból csinálnak néhány oldschool EBM dalt. Észrevették, hogy az embereknek, cimboráknak nagyon bejön, így még több dalt írtak, ráadásul finn szövegekkel, így félelmetesebbnek is hangzik. Az oldschool EBM nem nyelvész szakosztályai könnyen össze is keverhetnék a klasszikus darálós latin-amerikai (mexikói) munkásmozgalmi elektronikus zenékkel, hiszen nagyon hasonlóan szólalnak meg (ennyit a finn-ugor rokonságról). Fő céljuk a népek alapos megtáncoltatása és szórakoztatása. A darált szövegeik a mindennapi élet klasszikus, vicces „egyszer fent-egyszer lent” történeteiből származnak, de legalább sok humorral elmesélve. Ilyen autentikus sokatmondó számcímek esetén, mint pl. Villanyszerelő, Gumiruha, Tanácsadás, Borosüveg, Munkanélküli ember blues, ugyan mégis mit várjunk? 2014 és 2017 között számos klub- és fesztiválfellépésük volt, furcsa maszkokban, hétköznapi utcai öltözetben, munkásruhában, ahogy épp jött nekik. Igen kreatív!

Elmondásuk szerint: *„Ez az egész a férfiasság dicsőségéről szól, a szórakozásról és arról, hogy ne vegyük túl komolyan az életet”*. Debütáló albumuk *„Karma”* címmel 2015. október 16-án jelent meg, azzal sajnos véget is ért a móka, hiába kérték a rajongók, egy újabb lemezre való anyag csak nem jött össze többet.

Az **Oldschool Union** igen hasonló, itt a preparált kalapácskézzel kalapálás, döngölés az identitás szerves része. Ez is viccprojektnek tűnik, és markáns ellentéte a „haldokló finnek” sztereotípiának. Azt gondolnánk, ha egy oldschool produkcióból hallunk egy számot, olyan, mintha mindet hallottuk volna, ez azonban az OU esetében nem igaz. A számaik rövidek, az alapok germanisták, anhaltosak, küzdelmesek, mégis változatosak. Nagy túlélők ők, és látszólag nem is unnak rá a mókázásra: 4 lemez van már mögöttük, és nem fogynak ki az újabb ötletekből sem. Legutóbbi albumuk, a 2020-as, rotyogós hangzású *Vartalovasara* (Testborotválás) címmel küldte padlóra a rajongókat.

Számomra megunhatatlan nézni és hallgatni. Tornázni, hagymát szeletelni támad kedvem, és a finn szövegeken újra meg újra képes vagyok hangosan röhögni, még ha nem is értem. Pont ettől izgalmas! Egyébként a magyar piac, amely mindenféle rétegében képes volt külföldi mintákon bandákat, albumokat szállítani, épp az ilyen vaskos oldschool EBM és anhalt terén nem állított (még) ki zsánerszereplőket nagyon, pedig lenne rá igény, a nevetésre, táncra minden bizonnyal. Boldogságban akkor talán végre kicsit behozhatnánk a finneket!

A **Neurobashing** mögött (a híres 242 track-ről elnevezve) még nincs látható háttérinfó vagy koncepció, a számait úgy kell vadászgatni,

ismeretlenségbe burkolózva tesz közzé itt-ott csak ezt-azt.
Bár vannak saját szerzeményei is, főleg coverelni szeret. Például a finn Down-szindrómásokból, értelmi fogyatékosokból, és egyéb fejlődési rendellenességű tagokból álló „workshop punk zenekar" fő slágerét dolgozta át. A 2015-ben igen népszerű, és abszolút hiteles, Eurovízióra bejutott **Pertti Kurikan Nimipäivät** banda *Aina Mun Pitää* (Nekem mindig kell) rekordrövidségű dalát dolgozta át „Electro Twist"-re. Nem kerüli el a társadalomkritikai üzeneteket sem, de azért túl sem tolja. A legutóbbi *Täytyy tehdä työtä* (Dolgoznod kell) című számának szövege is pofonegyszerű:

**„Dolgoznod kell, hogy enni tudj.
Enned kell, hogy dolgozhass."**

KLUB- ÉS FESZTIVÁLÉLET

Abszolút fejlettnek mondható, példás összefogás és önmenedzselés jellemzi. A gothic rock, deathrock, industrial, EBM és neofolk műfajokra szakosodott **Lumous Gothic Festival** 2001 és 2020 között Tamperében évente hozta össze a stílus rajongóit. Minden bizonnyal a koronavírus-járvány is betett neki. Bár Finnország egész jól átvészelte a pandémia hullámait, azonban a nemzetközi utazások blokkolása a látogatószámra, valamint az előadók leszerződtetésére sem volt jó hatással. Így a 2020-as már „Az utolsó fejezet" alcímmel zajlott. Finnország két nagy formátumú „ipari cége", a menedzsmenttel és rendezvényszervezéssel is foglalkozó **Elektrik Products**, valamint Helsinki első számú, sötét gépzenére fókuszáló klubja, a legendás **Club Infektio** összefogásában 2018 óta rendezik meg a **Hellsinki Industrial Fesztivált**, amely számos nemzetközi sztárfellépő mellett a finn produkcióknak is biztosít helyet. Ennek kisebb, helyi színekkel tarkított változata már 2015 óta zajlik **FINDUSTRY** néven nagy sikerrel. A Club Infektio honlapján remek partifotók mellett az elkötelezettséget is megtalálni, szlogenjük a jövőbe szólít: *„Bulizz úgy, mintha 2085-ben lennénk!"* Ha az idő elszalad, és még véletlenül életben lesz valaki 2100 körül, aki hallgat ilyen neonsúrolt, bőrszerkós, dark underground zenéket, akkor is időtálló és kellően retró lesz ez a szöveg.

A finneknek saját merch webshopja is van ám! A **Morbid North** kínál sokféle bandaemblémás (sőt, CD cover-design-olt!) ruhadarabot, köztük alsóneműt, ajándéktárgyakat, és mindenféle kiegészítőket is. Ami pedig a zenei sajtót illeti, ott a különféle hírportálok és blogok hírt adnak a saját zenekaraik sikereiről és a színtér változatos eseményeiről.

SLUSSZPOÉNOK JÖNNEK - KACAGÁS NÉLKÜL

Amikor lelkesen belekezdtem a forrásgyűjtésbe e finn undergroundot bemutató cikkemhez, magam sem gondoltam volna, hogy lépten-nyomon ennyi projektbe, formációba, ikonikus szereplőkbe fogok botlani. Most, hogy a végére kell érnem, a szövegnek szánt hely bizony elfogyott, azonban a hiányérzetem nem. Közel sem mentem alaposan végig mindenen, és azon olvasóim most csalódottak lehetnek, akik nagyobb alaposságot vártak volna el tőlem a finn indusztriál metál zenekarok kapcsán. El kell ismernem, abban olyan bőséges a termés, hogy erre egy különszám lenne csak elég. Őket ezért most most kihagytam, elnézést kérek érte. A sort bizonyára hosszan lehetne folytatni ezer másik kisebb-nagyobb, vagy épp alkalmi bandával, de ehhez akkor már inkább ott kell élni, hogy mindent ismerni lehessen.

Azonban amit megállapítottam a finn industrial EBM és noise körüli kutakodásaim kapcsán, azok talán egy fokkal tanulságosabbak lehetnek számunkra. **A finnek nagyon mélyen bele tudják magukat élni a dark underground szerepkörbe**, és ez zömmel mindegyik észak-európai országra igaz lehetne, de elsősorban rájuk. Különösen a **stíluskotyvasztásban verhetetlenek**, de csak a zsáneren belül mozogva, idegen (nem elektronikus, nem elektronizálható) irányzatokat

Ha egy banda ki is dől a sorból, garantáltan három másik jön létre helyette, de ugyanazt a vonalat követve jelentősebb kiugrási kísérlet vagy megújulási szándék nélkül.

általában inkább szeretnek messzebbre elkerülni. Az kényelmesebb. A **zenekarok, formációk közt hatalmas az átjárkálás**, tagok itt-ott bukkannak fel, azonban ez stílusváltást alig eredményez. A kísérletező kedv inkább az épített hangszerekkel előállított szintetikus zajzenéknek szól, máshol kevésbé érhető tetten. Elmondható, hogy kifejezetten homogén, egymástól szinte alig különböző alkotások születnek. Nem mernek bátran, előreszegett állal és kihúzott mellkassal, nagy levegővel beleállni. Nem mernek más színekkel, eszközökkel, variánsokkal megfuttatni albumokat. A téma- és hangszínválasztásaik, megszólalásaik, generált atmoszféráik, szövegeik viszonylag szűk sávon belül mozognak. Azt nem tudni, hogy ez a kreatív mozgástér hiányából, a nyugati példáknak való nagyon-nagyon behódolni akarásból, vagy a rajongók homogén elvárásainak szolgai megfeleléséből fakad-e. Talán pont ez a jó a finneknek, hogy mindig ugyanazt a hol trance-esített, technósított, hol pedig a hörgős-zajos, dark power indusztriált kapják. Ebből kifolyólag a finn dark elektro underground világ számomra kissé egysíkúnak, unalmasabbnak is hat, bár kétségtelenül erős gyökerei és történetisége van. Azonban a fejlődési íve egyelőre még lustábbnak és laposabbnak tűnik. (Remélem tévedek ebben.)

A **túltermelési válság** észrevehető, és ennek kontraproduktív jellege is. A mennyiség náluk megelőzi a minőséget, ez pedig alig áll össze jó konstellációba. Nem ritkán csapnivaló, halovány mastering-produktumokon kellett átrágnom magam, pedig biztosan nem a szauna mögötti sufniban rakták össze, hanem rendes hangstúdiókban (feltehetőleg nagyon gyorsan). Számomra sokszor hiányzott a koncepció is, az átadni kívánt üzenetek koherens lézerszerű egyenessége és láthatósága. Mint amikor a termelői piacon belekóstolnak a szőlőbe, beletúrnak a dióba, meglékeltetik a görögdinnyét, aztán nem vesznek végül semmit. Emiatt könnyen azt érezni, hogy a finn dark projektek valójában nem is tartanak sehonnan sehová. Átgondoltság, megfontolás, perzselő fejlődési vágy, netán még valamiféle zenekari identitástudat, eszmei vonulat, manifesztó vagy historizálás, múltfeldolgozás - ezek többnyire hiányoznak a finn színtérről. Így olyan ez, mint egy játszótér mászókák és homokozó nélkül, amiben persze lehet időt eltölteni, de nem sokat. Ez bizony érződik a produkciókon, amelyek gyakran összecsapottak, hobbiszámba mennek. Ezt leszámítva némelyik mégis eléri az exportcikk minőségi szintet, de mint látjuk, a legtöbbje az alig pár százas követői körével inkább belterjesnek, hazai, ismerősi keretek között mozgó, eseti formációnak számít. Ami viszont példás, az a régóta egyben lévő közösségi erő, összetartás és a műfaj, a színtér és a projektek támogatása iránti elszántság. Ehhez ha még hozzácsapjuk azt is, hogy a finnek mennyire profi és autentikus oldschool EBM-et képesek (feltámasztva és fekvőtámaszban) tolni, akkor végülis nem annyira drámai a helyzet. Ezt például nyugodtan oktathatnák is.

Szeretnék rálátni már most a 10 évvel későbbi finn dark underground zeneiparra, hogy mire viszik.

Megmarad-e ez a nagy recycling-kedvük?

Mernek-e majd különbözni... legalább egymástól?

VIDEOANALÍZIS

SZOMORÚ HACKER DOKUMENTUMFILMEK

„A boldogságtól vagy a szomorúságtól fogsz berúgni?"

Peter Sunde – TPB AFK

Ha a **HACKER** fogalma előkerül, akkor a társadalom többsége főként az olyan vadnyugati módon romantikus, nem ritkán eufémizált hőskaraktekrekre asszociál, melyeket az NSA és DOD fémjelzett amerikai filmek közvetítettek nekünk a 90-es években. Tipikus példái az 1995-ös Hackers című film, ami ugyan kult klasszikusnak számít, de mai szubkulturális és hétköznapi szemszögből nézve is pokolian kínos helyzetekkel és mocskosul eltájolt látványvilággal operál. Hasonlóképpen az 1992-es Sneakers (Komputerkémek), a Mátrix első részében az álmatag nagyvállalati csinovnyik Neo, de itt említhetném a szintén 1995-ös szuperremeket, a Hálózat csapdájában (The Net) thrillert, a Johnny Mnemonic-ot, vagy a Die Hard franchise-hoz méltatlan 4.0-ás folytatását is. Sem az előbbi filmek, sem az Anonymous csoport, a Wikileaks, Swartz, Assange vagy Snowden, de még az elmúlt évek egyik legsikeresebb tévésorozata, a Mr Robot sem visz közelebb bennünket a hackerek és a hackelés – mint tevékenység - hitelesebb és felfoghatóbb, befogadhatóbb képéhez. Tíz évvel ezelőtt készült azonban két olyan dokumentumfilm, amelyek csurig vannak töltve filozófiával, pszichológiával, a hackereket pedig az ellenkultúra kissé homályos prizmáján és a szomorúság szűrőjén keresztül is képesek bemutatni.

Dokumentumfilmet ritkán néz önszántából az ember. Különösen, ha számára távoli, idegen, érthetetlen vagy egyenesen értelmetlen, nehéz témákról szól. 2010 után kezdtek gyakrabban felbukkanni az Internettel, hálózatokkal, szoftveróriásokkal foglalkozó, a felszínt kapargató, tényfeltáró vagy éppen áltörténetiséget megörökítő dokumentumfilmes munkák. Most két olyan alkotást fogok bemutatni, amelyek nem esnek bele a fent említett hibákba. Bár egyike sem mostani darab, sajnos kevés figyelmet kapott, célközönsége is igen szűknek mondható, engem mégis többször a képernyő elé szögezett. (2 évente újra szoktam nézni, és mindig tanulok.)

A svéd The Pirate Bay történetét bemutató, Simon Klose által rendezett TPB AFK (The Pirate Bay - Away From Keyboard) 2013-as, míg az Alexander Biedermann által jegyzett, német Hacker – Porträt einer Gegenkultur (Hacker – Egy ellenkultúra portréja) még ennél is korábbi, 2010-es alkotás. Szerencsére egyik sem az amerikai stílusú megoldókulcsok használatával és erőltetett áldramaturgiájával dolgozik, hanem sokkal inkább európai léptékkel készített művek. Ennek köszönhetően egyiknél sem sűrűre vágott, villódzó feliratokkal terhelt, sötét szobákban ücsörgő és gyorsan hadarva okoskodó, patetikus köröket leíró, „szakértő" interjúalanyokkal kell eltölteni (végigszenvedni) másfél órát. A TPB AFK és a Hacker is él ugyan a jelenetek közé bevágott korabeli médiahíradásokkal, azonban ezeket szerencsére nem viszik túlzásba. Egyik különbség az, hogy míg a TPB AFK

egy kronológiailag lineárisan hömpölygő, történeti folyamatot mutat be a The Pirate Bay fájlmegosztó platformot alapító főszereplő karakterek fokozatos átformálódásával, helyenként jellemfejlődésével párhuzamosan - mindezt kívülről kérdező riporter nélkül -, addig a Hacker öt egymástól kvázi független, eltérő korosztályba tartozó informatikai biztonsági szakembert, fehér kalapos, etikus hackert mozgat a saját életterükben és közben arról mesélteti őket, hogy mit is jelent számukra a hacker fogalom. Ennyitől még senki nem rágná le a tíz körmét izgalmában, ugye?

Annyi megnyugtató van azonban a két konstrukciókban, hogy nincs bennük túltolt IT-s tudálékosság, nem röpködnek laikusok számára érthetetlen informatikai szakkifejezések, tehát nem kell hozzá minimum három BME-n szerzett informatikus diploma, hogy megérthessük a szereplők mondandóját. Ugyanis nem hajmeresztő és illegális hackelésekről beszélnek, hanem helyette spontán filozofálnak, reflektálnak bizonyos helyzetekre, kontextusra, korszellemre, és pontosan ezektől válnak nagyon is emberivé, de egyben rémisztő módon idegenné is. Hogy miért? Mert senkit sem hallani már így beszélni manapság. Nincsenek olyan emberek, akik mélyebb gondolatokat, vallomásokat meg mernek osztani másokkal, nemhogy nyíltan, kamerába, hanem privát beszélgetésekben sem.

Különösképpen nem jellemző ez a mai szerteszét szakadt Magyarországon, ahol egy szimpla szemöldökfelvonást is karaktergyilkosságok, gyűlöletcunami és heveny médiazaj kísér azon nyomban.

Érdekütközések a klaffogó tasztatúrák mögött

A TPB AFK nem a klasszikus értelemben vett, informatikai biztonsági rendszerekbe behatolók hőstetteiről szóló film, hanem olyan „computer freak” svéd fiatalemberek végigkísérése saját és közösségük kálváriáján, akik átlagon felül érdeklődnek a technológiák, hálózatok, számítógépek iránt, azokkal dolgoznak megszállottan, hogy végül tudásra tegyenek szert. Az általuk szerényen csak „kapcsolatteremtési szolgáltatásnak” (ez volna az ingyenes, anonim, formátumfüggetlen, online fájlcserére szolgáló The Pirate Bay platform) létrehozásával váltanak ki rendkívül intenzív és feloldhatatlannak tűnő érdekütközéseket. A net, a szólás, a közösség és a fájlcsere szabadságába vetett hitük megingathatatlan, épp ez váltja ki a legélesebb elhatárolódásokat és a leghevesebb összecsapásokat is.:

fiatal	KONTRA	idős
tech-modern		elavult
kreatív		egysíkú
széleslátókörűség		szűklátókörűség
ingyenes, szabad		profithajhász pénzvilág
kiszolgáltatott magánember		céghatalmak
anti-establishment		establishment
apolitikus		politikailag determinált
demokratikus		autoriter
alternatív		status quo rögeszmés

Míg az egyik oldal helyenként naiv módon pozitív és önszerveződő, techalapú csoport, addig a másik oldal a saját narratívájába belegabalyodó, a jogi és pénzügyi nehézfegyvereivel mindent erőből lenyomni akaró gonosznak ható ellenfél szerepében tündököl. Az erőviszonyok borzasztóan kiegyenlítetlenek, és ennek köszönhetően nézhetjük végig a TPB

alapítók kifárasztására gyúró, lassú felmorzsolási folyamatot. Állandó taktikai játék ez, csak eltérő fegyverekkel. Bár büszkén mutogatnak pár centi vastag hálózati dobozokra egy rackszekrényben, hogy csupán „ennyi a Pirate Bay”, a másik oldalon őrületesen nagy nehéztüzérség, céges jogászok, ügyvédek, ügyészek, az igazságszolgáltatásba beágyazódott, maffiaszerűen működő, kreált, jogvédőnek „álcázott” szervezetek végeláthatatlan sora indul csatába a szerzői jogi problémákra rámutató, „kalóz” techzseni fiatalok, valamint a többmilliós felhasználói bázissal rendelkező, paradigmaváltó szolgáltatásuk ellen.

Ugyanez a Hacker-ben egészen más ívet ír le. Ott is jelen van ugyan a közösségi, összetartó elv, amely elsősorban a legendás hamburgi, és máig a legnagyobb európai hacker egyesület, a CCC (Chaos Computer Club) köré szerveződik. Alapítói még a 80-as évek derekán hasonló energiáktól fűtve mindenki számára szabad számítógép használatért, civil beleszólásért, egy liberalizált információs társadalomért, nagyobb transzparenciáért és a megfigyelő állam túlkapásait visszanyesni akaró platformért, szabad polgári információs (egész pontosan dezinformáció-ellenes) rendszerért emelték fel szavukat. Akkoriban internet még nem létezett, a hálózatosdi és az információhoz jutás jóformán pár bites őskövület számítógépen (C64, Atari, Apple), vezetékes telefonhálózaton, BTX-rendszeren keresztül valósulhatott meg. A BTX (Bildschirmtext) az internet korai konkurenciájának tekinthető interaktív online szolgáltatás volt, amely a telefon és a televízió funkcióit egyesítette egyetlen kommunikációs eszközben. (A BTX-et Ausztriában 1982 júniusában, az NSZK-ban 1983. szeptember 1-jétől vezették be országszerte, azonban az internet által támasztott verseny miatt később elvesztette jelentőségét, a szolgáltatás minden or-

ságban megszűnt, utoljára Németországban 2007-ben.) A BTX-hack (vagy HASPA-hack) a rendszerben lévő biztonsági rés nyilvános bemutatása volt, amelyet Wau Holland és Steffen Wernéry 1984 novemberében hajtott végre a sajtó képviselői és adatvédelmi tisztviselők jelenlétében. A Chaos Computer Club (CCC) két tagja be akarta bizonyítani, hogy az akkor már egy éve létező BTX szolgáltatás az üzemeltető, Deutsche Bundespost állításaival ellentétben nem elég biztonságos. Hatalmas médiavisszhangot keltett, hogy a hamburgi takarékpénztár ügyfélazonosítóihoz mennyire könnyű hozzáférni, és hogy ez nagyon nincs rendben. Ennek köszönhetően a közvéleményt első alkalommal érzékenyítették olyan, akkor még teljesen új témákra, mint az adatszivárgás és az adatbiztonság. A BTX-hack nem járt egyből büntetőjogi következményekkel, mivel akkoriban még nem léteztek számítógépes bűncselekményekre vagy kiberbűnözésre vonatkozó törvények, a számítógépekhez és hálózatokhoz szinte alig értett valaki, azonban a lavina mégis feltartóztathatatlan volt. Mindkét filmben jól dokumentált az effektus: rendőrségi razziák, házkutatások, eszközlefoglalások, titkos és kendőzetlen megfigyelések, perek, bírósági tárgyalások, pszichológiai nyomásgyakorlás és a hackelésben érintett személyek szociális hálójának szisztematikus szétszaggatása vette kezdetét. A hatalom célja Svédországban és Németországban is elég egyértelmű volt: ti csak ne mélyedjetek el nálunk jobban a technológiákban, ne csoportosuljatok, ne szerveződjetek, semmiképp ne tudhassatok meg többet annál, mint amennyit mi engedélyeztünk nektek, és legfőképp ne veszélyeztessétek, sőt, egyáltalán meg se közelítsétek a hatalmunkat. Megtört, megfáradt emberek vallanak erről, akik egykor lelkes, fiatal, idealista aktivisták, az információs önrendelkezés és demokrácia előfutárai, valódi techguruk voltak, míg aztán szépen lassan és módszeresen ki nem égették őket.

Thrillerszerű éjszakai autózás és globálissá széthúzott tér

Mindkét dokumentumfilm fekete képernyővel, fehér feliratokkal, majd nagyvárosi éjszakai autózással indul, sejtelmes, ideglelős zenére, amilyeneket a krimi-thrillerekből ismerünk. A hangulatteremtés, a sötétben laptop billentyűzeten klimpírozó ujjak, a hálózati kábelek és eszközök

villódzó LED-fényein végigsvenkelés egyszerre utalnak az illegalitásba hajló operatív műveletekre és a bűnözésre, ami aztán egyszerre satufékez, hogy átadja a helyet a színes nagyvárosi vágóképekkel, helyenként archív bejátszásokkal „fellazított" szereplői narratíváknak. Külön előny, hogy nincs egy unalmas és elaltató, pátoszos hanghordozású narrátor egyikben sem, mint ahogy azt a természetfilmekben megszokhattuk. A helyszínek és az idő azonban egyenletes tempóban váltakoznak és némileg haladnak is előre, kinyitják, globálissá szélesítik a személyes történeteket. A Hackerben Hamburg, Frankfurt am Main, Tokió, München adják a díszletet az elbeszélésekhez, míg a TPB AFK-ben Stockholm, Malmö, Kuala Lumpur és Kambodzsa között ugrálunk. A képi, vizuális betétek nem olcsóak, nem összecsapottak, sokszor van az az érzésünk, hogy bár sűrű forgalom, pezsgő társadalom, jövő-menő emberek, nagyvárosi forgatag, madártávlatból lőtt széles panorámák nyílnak meg előttünk, mindezek egyszerre árasztanak dohosságot, bezártságot, magányt és elszigetelő ürességet is. Rendre CCTV kamerák is figyelnek bennünket, amelyek egyszerre kínálják a „megfigyelünk" és a „nem menekülhetsz", valamint a hierarchikus, párhuzamos valóságok, egymástól pokoli távolságokba került társadalmak és intézmények kiépültségének benyomását is.

> **"Az egyik oldalon mi, emberek vagyunk, akik zavartalanul akarunk beszélgetni egymással, a másik oldalon az állam, a közigazgatás, a hadsereg állnak, melyek szintén adatokat tárolnak rólunk. […] És egy bizonyos ponton mindezen hálózatok és fájlok között most mi, hackerek állunk."**
>
> *Idézet a hamburgi CCC-t alapító Wau Holland „Gestatten, ich bin ein Hacker" című írásából a Schweizer Illustrierte (1985), 34-39. oldalán.*

A kreativitás a rombolás ellentéte

Reinhard Schnutzki a Hacker elején remegő kezekkel szedi ki a dobozból az elcsomagolt, időközben besárgult Commodore 64-et, és táskás szemű Yoda mesterként magyarázza el nekünk, nézőknek, hogy kevesebb me-

mória van benne, mint a karórájában. Vírus futtatásához legalább egy floppylemezre volna szükség, közben becsépel pár sort BASIC nyelven, mire lefut majdnem kétszázszor a „Hallo Welt” felirat. Klasszikus példa. Majd felvilágosít bennünket, hogy Bach még igazi hacker volt, mivel teljesen innovatív módon, matematikai alapokon nyúlt a zenéhez. Az analógiát kiterjeszti számunkra: meg kell nézni mindent, hogy miből áll, épül fel, mindent ízekre kell szedni, és megtalálni azt, amit meg lehet változtatni rajta, hozzá lehet tenni, ezáltal kreatívan valami teljesen újat létrehozni. Később szembeállítja ezt a rombolással, amikor ész és a működési elvek ismerete nélkül kezd el valaki „mókolni”, amiből aztán oltári nagy pusztítás lesz. Szerinte manapság épp emiatt nincsenek már hackerek, mert hiányzik mindenből a kreatív faktor, nem tudják, mit csinálnak, ezért „a kreativitás a rombolás ellentéte”. Schnutzki, aki számítástechnikai és médiatanácsadóként a Steinbergnek is dolgozott és emellett féktelen fraktál-renderelésbe és egyéb digitális alkotásokba menekül, ma 65 éves. Állítólag korai cunami-előjelző rendszereken dolgozik, ha még egyáltalán.

Igazán kreatív megoldásokkal él az éjszaka aktív baglya, Paul Ziegler is, aki Németországot már középiskolás korában elhagyta, mert mindenáron hacker akart lenni, ezért ennek szentelte minden idejét. Őszinte meggyőződése, hogy teljesen felesleges a világ problémáin agyalni, ahogy azt a legtöbb átlagember teszi. Valójában nyíltan meg is veti a középszerűséget, igyekezett ezt mindenkor nagy ívben messze elkerülni. Ehelyett kizárólag a saját problémáinkon kell gondolkodni és ezeket kreatívan megoldani, szerinte csak ettől válhatna jobbá a világ. Elsőre sablonosnak és egoistának tűnhet, azonban mikor látjuk a tokiói játékteremben dobolni, aztán az utcán random módon japán lányokat japánul és kisebb tánctrükkökkel, no meg szédítő dumával leszólítani, ak-

kor azért mégis valahol igazat kell adnunk neki. Meggyőződése, hogy a hackelés és a randizás között szoros analógia van, és Zieglert forráskódok fölötti görnyedés helyett valóban többet látjuk olyan utcai helyzetekben, amikor fiatal és legfőképp a telefonjukba merült, unott japán lányokat próbál meg köztereken leszólítani és felszedni. Tudatosan kulturális kódokat tör, amiről ő maga is pontosan tudja, hogy bár sziszifuszi meló, mégis olyan, mint a művészet: egy kicsit ebből, egy kicsit abból, sok odafigyelést igényel. Aztán a film végére egy randimeghívás csak összejön neki, a vigyora kiszélesedik egyből. Egy olyan szigorú, zárt társadalmi rendszerben mint Japán egy vagány európai srác sikeresen kapcsolatot létesít egy helyi leányzóval. Ismeri hozzá a programozási nyelvet, végtelen türelemmel nagyon-nagyon sokszor próbálkozik, és a végén sikerrel jár. Paul Ziegler ma több IT biztonságtechnikai könyv szerzője és neves előadó. Igazi nagydumás, hosszú fekete bőrkabátos, különc konzolzsoké, aki éjjel is napszemüvegben utazik a tokiói metrón. Tévedhetetlenül magabiztos, karakterét azonnal felismerni bárhol. Meglepő módon ő az egyetlen a filmben szereplők közül, aki képes legyinteni a hackereket fenyegető megfigyelési paranoiára, sokat vigyorog, de néha el is komorul hosszú monológjai közben.

Paranoia maxra csavarva

A TPB AFK-ben egyedül Fredrik hiányzik a hollywoodi szerzői jogi per miatti sajtótájékoztatóról. Az újságírói kérdésekre társai csak nevetgélve válaszolnak, szerintük túlpartizta magát és most másnaposan fetreng. Azonban a cudar valóság az, mint ahogy az elmondott történetből ki is derül, hogy már menekülőben van, és mivel a gépe nem kapott felszállási engedélyt, azonnal arra a következtetésre jutott, hogy biztosan őt keresik a hatóság emberei. A szakállas, pattanásos, alternatív IT-s srácot, Gottfrid-et sem kerüli el az elharapódzó üldözési mánia: míg Fredrik a barátnőjéhez Kuala Lumpurba, addig Gottfrid a drogokba és Kambodzsába menekül, megbetegszik, végül ott tartóztatják le és deportálják haza. Egyedül Peter állja csak a sarat, aki a legerősebb idegzetű és leghiggadtabb mindhármuk közül. Neki viszont muszáj is, mivel ő a TPB arca, hangja és mivel senki más nem vállalta el, ezért az ügyvezetője is, így nem futamodhat meg.

Az elhúzódó jogi perek, kártérítési követelések, a sokáig zengő médiavisszhang, inkompetens bírók és ügyvédek kifárasztásos trükkjei sajnos megindítják a bomlási folyamatot a csapaton. Az archaikus céges, pénzes és jogászvilágnak hiába magyarázzák el sokszor türelmesen, hogy ők egy főnökök és irányítás nélküli szervezet, irodájuk pedig csak egy IRC-csetszoba pár lézengő sráccal, a mindent szabályozni akarók ezt nem veszik be, hisz nem is értik: bejegyzett céget, szerződéseket, aláírt dokumentumokat, tárgyi bizonyítékokat akarnak bevasalni rajtuk mindenáron, ahogy a nagy corporate világban megszokott. Ez pedig lassan felőrli az idegeiket, melyre több plasztikus példa is akad a filmben. Az egyikben az iratokat személyesen kézbesítő törvényszolgával összetűzés alakul ki, a másikban, a parkolási jelenetekben pedig ez a változás groteszk módon válik érzékelhetővé: kezdetben Peter még jogkövető és törvénytisztelő módon a parkolócédulát gondosan az öreg Volvo szélvédője mögé teszi (ahol amúgy már van egy kupaccal), jóval később pedig már csak enerváltan, de nevetve dobja ki a bírságcsomagot az ablaktörlőlapát alól. A tartozások és az anyagi követelések akkorára nőttek már, hogy egy idő után felesleges és életszerűtlen komolyan venni. Csepp a tengerben.

Lassan felőrli az idegeiket.

Ennél kevésbé játékfilmesen közvetíti a paranoiát a fekete kalapos, ős CCC-alapító, Steffen Wernéry, aki a Hacker-ben arról mesél nekünk, hogy miként égette meg magát a politikával. Rengeteget tanít a kitartásról, de a menekülésről is, ahogy – mint egy ott ragadt, elegáns fekete szellem - tárlatvezetést tart nekünk, nézőknek a légópincében, ahol ő a karbantartó gondnok (20 éven át pályázott a munkára, mire megkapta!) Gondosan ellenőrzi a hőmérsékletet, páratartalmat, a berendezések, szellőzők állapotát, és ahol nem mellesleg nyugalomban, megfelelő térben és szabadságban a hobbijának is hódolhat: a roncsolásmentes zárnyitás művészetének. (A filmben viccesen el is hangzik, hogy 3000 darab zárat a súlya és a helyhiány miatt egyszerűen nem vihetett fel a saját lakásába.) A BTX-hack után a házkutatások, az ellenséges médiamunka, a bebörtönzés, a jobbról és balról is érkező és ítélkező, pusztán felületes interpretációs játékkal manipuláló hatalom bedarálja a különleges intelligenciával és képességekkel bíró embert és szétcincálja a barátokat körülötte. Hol náci, hol épp keleti ügynök bélyeget sütnek rá, és emiatt elillan a bizalom, a kapcsolatok pedig szertefoszlanak. Az egész film során ott üti leginkább szíven a nézőt, mikor Wernéry arról vall, hogy 1988 óta egyetlen sort sem volt képes leírni többet. Sem kézzel, sem géppel, sem online. Semmit nem dokumentál, nem jegyez fel. Nem azért, hogy önmagát bajba ne sodorja ismét, hanem sokkal inkább mások védelmében. Hogy miatta a barátait soha többet ne tudják vegzálni a hatalom emberei.

Hol náci vagy, hol baloldali anarchista, hol meg kommunista

Mindkét filmben többször is előkerül ez a motívum. A razziák során keletkező rendőrségi és ügyészségi dokumentumok feltételezéseken alapuló, téves információkkal vannak telezsúfolva, ez pedig hatékony eszköz a hatalom kezében. A TPB-seket egyszerre éri a szélsőbaloldali és anarchista

besorolás, ahogy egyúttal felkerülnek neonáci feketelistákra is. Wernéry ugyanerről beszél a Hacker-ben: minden lehetséges bélyeget rásütnek arra az emberre, akit mindenáron el akarnak lehetetleníteni. Lehet-e téves következtetéseket levonni vagy sajátos politikai interpretációt kreálni abból, ha valakinek Erich Honecker kép van a lakásában, de megtalálható a polcon a Mein Kampf egy példánya is? „Mutasd a lakásod, a PC-d, aztán megmondom, ki vagy, milyen illegális gondolatok járnak a fejedben!" – így szól az államhatalom.

Hasonló összefüggéseket boncolgat a Hacker-ben Marko Rogge IT biztonsági szakértő is. Bemutatja az alapos és takarékos ingvasalási technikáját a hotelben a másnapi fellépése előtt, aztán a privát szféra védelmét és szabad használatát járja körül monológjában. Ő is a paranoia hangján szólal meg, hiába tűnik magabiztosabbnak. Ha a brutális nyelvezete és stílusa miatt épp Nietzsche-t van kedve olvasni, ebből még nem lenne szabad téves következtetéseket levonni. Ő csak nyugodtan, békében szeretne olvasgatni otthon, egyébként senkinek semmi köze hozzá, hogy a magánszférájában mit és hogyan tesz, ha azzal egyébként senkinek nem árt. Ezt a védelmi kört feszegeti, mikor gyanússá válik egy autó, ami rendszeresen pont ott bukkan fel, vagy idegenek megjátszott beszélgetése ismétlődik a közelében. Ahogy a figyelemmel párhuzamosan a paranoia szintje fokozatosan nő, úgy változik meg az ember mozgása is. Ezzel aligha lehet vitatkozni: ha furcsán lépsz a járdára, akkor vagy náci, anarchista vagy kommunista vagy, ezt majd úgyis bebizonyítják. Ehhez még tiltott szerverekre sem szükséges behatolni vagy betiltott könyveket birtokolni.

Zöld haj és magány

Sokunknak van egy kocka-típusú unokatesója, szomszédja, rokona, barátja, aki pusztán félszeg mosollyal konstatál dolgokat, cserébe nem beszél sokat, és minimum állandóan talpig feketében mászkál. Ilyen a Hacker-ben szereplő Marcell Dietl is, aki egy Frankfurtban körözö autó anyósülésén, térdén egy fehér Macbook-kal szkenneli a környék wifi-hálózatait. Sok csippanás után a sommás véleményét alig hallhatóan közli:

közel 10%-a részben vagy teljesen védtelen, még csak a feltörésükkel sem kellene bíbelődni. Pár társával együtt annak idején ők írták a Badbunny nevű makrovírus férget, amely az OpenOffice sebezhetőségét kihasználva bármely oprendszeren képes volt futni és bizarr dolgokat is művelt. Egy másik jelenetben már külterületen bolyong egymagában, elektronikai hulladékok hevernek szanaszét a zöldben, majd csak úgy kipattan egy vasúti felüljáró betonperemére, lábai alatt magasfeszültségű felsővezetékek és sínek futnak. Ő pedig lazán hanyatt dől és cigizik, bele kell borzongani ebbe a látványba. Beszél a platformfüggetlen vírusírásról és kódokról, ötletekről, mások munkáinak vizsgálatáról, inspirációkról, az életről.

Mégis az a legkülönösebb, amikor a gothic kultúrához való vonzódását említi: a hackerekről általában azt gondolni, hogy az extrovertált fellépésük mögött inkább mégis introvertáltak, ez pedig gyakran összezavarja az embereket. A víruskészítők és a gothic színtér undergroundja azért is képes kereszteződni, mert ez utóbbi nyitott, barátságos, elfogadó, és mindenekelőtt összetartó közösség, ő is nagyobb arányban talált ott embereket, akikkel kommunikálni tud. Dietl aztán egy lilára festett, feltupírozott hajú lánnyal beszélget kint cigizgetve, majd koncert közben látjuk őket a nézőtéren. Magány, befordulás, félénken kapcsolódni vágyás, azaz abszolút ellentéte a tokiói hacker-szaktársának. Karakterének külön pikantériája nem is az, hogy TPB-kalózhajós pólót visel a filmben, hanem az, hogy a kirekesztettség megélése és az anonimitásvágya mellett Dietl a VX – The Virus Underground aktív tagja, az EOF (Electrical Ordered Freedom) alapítója, ma pedig már nem csupán szakképzett szoftverfejlesztőként és AR-specialistaként dolgozik, hanem a social engineering (pszichológiai manipuláció) terén is szakértelemmel bír. Vírusíró és hacker képességeit arra használja, hogy támadásokat és behatolásokat előzzön meg.

Zenei és képi világ

Mindkét film számára sikerült a legjobbakat bevonni, így a TPB AFK esetében Ola Fløttum, a Hacker-nél pedig Klaus Schulze teremtett különösen sejtelmes zenei atmoszférát. Egyik sem esik túlzásokba, a jelenetek tiszták maradnak, nem vonják el a figyelmet a legfontosabb monológokról, csupán az összekötő vágóképeket festik alá, azokat viszont a legmegfelelőbben. Vizualitásban sincs túlfacsarva, nincsenek benne meghökkentő átmenetek, széteffektezett snittek, hatásvadász képi manipulációk, oda nem illő elemek. Így mindkét munka tiszteletet tanúsít mind a benne szereplőkkel és mondandójukkal, mind a nézőkkel szemben. Akár premier plánokról, portréktól, akár vágástechnikáról, hosszabban kitartott jelenetekről van szó, mindkét filmben sikerült megőrizni a közelség és a diszkrét távolságtartás kényes egyensúlyát. Külön kedvencem az a rész, amikor a berlini hackerkonferencián mindenféle geek résztvevő a saját kis laptopjába bújva kódol éppen, az egyik szégyenlősen le is hajtja, hogy semmit ne lehessen látni vagy leolvasni a gépéről. Máskor a parancssorhoz a nem látható résztvevő odapötyögi angolul a leselkedő operatőrnek: „Ne filmezd a képernyőmet”. Mind a két dokumentumfilm tele van ilyen kis apró és értékes „privacy” meglepetésekkel, csak észre kell venni őket.

„Ne filmezd a képernyőmet”

Nem gázolunk szügyig tech-alkatrészekben

Nem lehet elvárni, hogy ezen alkotásokból fogjuk alaposan megismerni a hackerek módszereit, trükkjeit, de még a személyiségüket sem, ahogy a szubkultúra nyomtatott áramkörmintás szövete sem itt fog fölfesleni egy vagy több megtekintés után. Nem is ez a célja. Sokkal érdekfeszítőbbek azok a személyes és szociális történetek, tanulságok, emberi karakterek és az ideológiai eszmefuttatások, amelyek elkerülhetetlen velejárói ennek a színtérnek és tudásközösségnek. Rengeteget lehet tanulni abból, ahogy a TPB-fiúk szavakkal hackelik szét a bírósági meghallgatásokat, csak figyelni kell a lakonikus mondataikra, arckifejezéseikre, gesztusaikra, és az értelmetlen kérdésekre adott igen rövid, velős, viszont további buta kérdéseket generáló válaszaikra. Csuklóból és profik komolyságával teszik közröhej tárgyává ezzel az egész bíróságot és a vád képviselőit. Lenyűgöző az a megkomponáltság, ahogy a Hacker-be öt igen különböző habitusú, gondolkodású, és ráadásul eltérő korosztályhoz, iparhoz, környezethez tartozó karaktert válogattak össze, akik mind-mind a maguk szemszögéből osztanak meg gondolatokat és tudást a szakmai és élettapasztalataikra támaszkodva. Ugyanakkor mindkettő filmből mégis szétsugárzik, fölsejlik egy extrém módon furcsa, szürkés árnyalatú szomorúság, vele együtt egy tudásra és a világ forradalmi átalakítására, jobbítására éhes időszak elmúlása fölött érzett fájdalom. Mert minden ezer apró darabkára tört időközben. „No Hacks For Money" – vallják a hacker etikában, azaz nem hackelünk pénzért, viszont mára az egykori ellenkultúra is polarizálttá vált, ahogy minden más is. Whitehat/Blackhat, gonosz és etikus hackerek is működnek, ki épít, ki rombol, alkot

„No Hacks For Money"

vagy kárt okoz, pénzért vagy a sokat emlegetett szabadság- és demokráciaelvek mentén, léteznek kívülállók, csoportosulók, hobbisták, lobbisták, végül már teljesen mindegy. Elvesztett csatának tűnik mindez, az internet változatlanul nem szabad csöppet sem, a vállalatoknak és a kormányoknak a beleszólási, szabálytorzítási és retorziós joga állandósult természeti törvényként maradt meg. Mindez rejtetten azt is sugallja, hogy ez ellen nincs is mit tenni, elég a Pegasus kapcsán kihagyott ellenállási lehetőségekre gondolni. Minden megy tovább ugyanúgy, csak mégis rosszabbul.

A német filmmel ellentétben szándékosan az írásom végére hagytam a német hackerközösségi és a CCC-t alapító gurujától, Wau Hollandtól származó idézetet, amely már a főcím előtt mélyen elgondolkodtatja a nézőt anélkül, hogy sejtené, mi vár rá a folytatásban. A végére értjük csak meg teljesen, valójában mire is utalhatott Holland. Ez a pár mondat a Hacker első perceiben egymástól szépen, fekete inzertekkel elválasztva a szomorú hackerfilmek megtekintése után viszi be végül a legkeményebb gyomrost:

> **„A Moore-törvény kimondja, hogy egy processzor teljesítménye kb. kétévente megduplázódik."**
>
> **„Ez a természeti törvény nem érvényes. az emberi képességekre."**
>
> **„Ezek évezredek óta változatlanok maradtak."**
>
> A Hacker – Porträt einer Gegenkultur kezdő inzertfeliratai

Tudom, ez sem igazán jó hír a bizakodóknak. Szomorkodni kár is lenne, hiszen idén már a Moore-törvény betarthatatlanságáról cikkeztek az informatikai oldalak, az emberi képességek változatlanságáról azonban eddig még nem érkezett jelentés, romlását viszont érezzük. Vannak még sejtéseim, csak előbb felteszem a fekete kapucnim, a foncsorozott napszemüvegem, aztán jóval gyorsabban kezdek el gépelni, mint Asimov a halála előtt, különben fájdalmasan kifutunk az időből és a reális lehetőségekből is.

FELVILLANYOZÓ TÁRSASÁG

Nekünk a body volt a minden.

OCTS

OUT COLD THE SHOWER

A jubiláló O.C.T.S-ről Baranyai Balázst és Hekker Gábort faggattam.

Kikből állt pontosan az O.C.T.S.?

A csapat a következő tagokból állt: Hekker Gábor - szintetizátorok, Tuncsik Árpád - gitár, Baranyai Balázs - ének. Ugyan nem volt az együttes tagja, ám kötelező megemlíteni Varga Gábor (ex. Why Not? CMC, Sexepil) nevét, aki a szakmai tudást képviselte. Szinte hihetetlen, hogy Gábor már nem tagja semmilyen menő formációnak sem, pedig a tudása, zenei érzéke abszolút feljogosította volna erre. Sajnos nem ő az egyetlen, aki ilyen tehetséggel ilyen sorsra jutott.

Van története a zenekar nevének?

Talán van. A zenekar Cold Shower néven alakult még 1989-ben egy baráti társaságból azzal a szándékkal, hogy megpróbál egy olyan hangzást kialakítani, melyben keveredik az EBM a szintipoppal. A zenekar munkásságát pár fellépés és demo ékesíti. Ennek megszűnte után alakult meg az O.C.T.S, amely a frappáns Out Cold The Shower kezdőbetűiből állt össze. Az új elnevezésnek már „üzemen kívüli hidegzuhanyként” az volt a küldetése, hogy bemutassa azt, hogy már nem törődünk a szintipoppal, csakis a jól dübörgő EBM muzsikával vagyunk hajlandóak ágyba bújni.

Egy basszusfutamot addig gyötörtünk és gyorsítottunk, hogy már-már szinte elviselhetetlen lett.

Vissza tudsz emlékezni arra a pillanatra, amikor kitaláltátok, hogy csináltok egy önálló lemezt? Előtte élőben már játszottatok, voltak demóitok, sőt, pop-rock ki mit tud-on másodikok lettetek, ezek (pl. lemez-előszerződés) hogyan kapcsolódtak össze?

Kronológia sorrendben írnám: Gáborral, miután 1991-ben „elhagytuk” a Cold Shower-t és mint jó barátokhoz illik már megvívtuk a csatáinkat az az ötletünk támadt, hogy eljött a keményedés ideje. 1992 őszén egy szép napon leültünk ketten egy szinti elé és elkezdtünk pötyögni. Ebből aztán az lett, hogy egy basszusfutamot addig gyötörtünk és gyorsítottunk, hogy már-már szinte elviselhetetlen lett. Mindez, ha másra nem is, arra jó volt, hogy már pontosan tudtuk, hogy mit is szeretnénk képviselni. 1991 végén Steve Blackhead meghirdette a

Techno Art Show nevű produkcióját, ami abban az időben a hasonló gondolkodású zenekarok nagy seregszemléje volt. Elhatároztuk, hogy erre felkészülünk. A fellépésünk nem sikerült rosszul, legalábbis annál jobban, mint amit vártunk. Innen indult a lemeztörténet. Steve kapcsolatrendszerén keresztül bejutottunk egy stúdióba, ahol az akkori viszonyok között kiváló körülmények között rögzíthettünk 12 számot. Voltak olyan szponzoraink akik úgy gondolták, hogy megéri nekik, hogy 500 db CD és ugyanennyi kazetta formájában ez megjelenjen, és már indulhatott is a kiadási folyamat.

> A 20 év körüli átlagéletkorral bíró trió úgy döngette a technopopot, ahogy azt egy “fucking” társadalomban (pardon: society-ben) kell! Baranyai Balázs ijesztően reakciós mozdulatait még jól képzettnek mondott színész-jogász képviselőink is megirigyelhetnék.
>
> Éva Genov “PeCsa-Ki mit tud” beszámolójából
> Kurír, 1992. június 19. 8. oldal.

A pop-rock ki mit tud egy teljesen más eset: 1992 nyarán indult az esemény, el sem akartunk indulni, ám Steve hajthatatlan volt (meggyőzött pár üdítővel). Magunk sem gondoltuk volna, hogy ez ilyen sikeres lesz, hiszen a zsűriben aki élt és mozgott, azt tanácsolta nekünk, hogy el se induljunk rajta, mert ilyen zenével esélyünk sincs. Jó, hogy ezt mondták, nagy segítséget nyújtottak nekünk. Hirtelen bebizonyosodott, hogy micsoda energiákat tudunk közvetíteni akkor, amikor igazságtalanságot vélünk felfedezni. Nagy műsort rendeztünk, összetörtük a dísznövényeket, leugráltunk a színpadról a közönség közé, beindult a „rock’n’roll”. Ott (mint a 4. díjazott) lemezelőszerződést nyertünk, ám nem emlékszem, hogy akárkinek is betartották volna a szavukat.

Jófajta, szerethető, karcsú vas 1989-ből.

A W-30 volt a Roland első mintaalapú zenei munkaállomása, melyen ROM és felhasználói minták is rendelkezésre álltak a komponáláshoz. 12 bites sampler, 16 sávos szekvencer és 61 hangjegyű billentyűzet, amely egészen 2008-ig a Prodigy meghatározó szerszáma is volt, de ez tolta az O.C.T.S számára is a basszust, különböző szólamokat és effekteket. Balra található a 3.5" floppy-lemez bemenete, itt csúsztak be a sampler minták 1.44 megánként. A maximális kapacitása mindössze 80 megabájtra korlátozódott, hiába volt képes SCSI master eszközzé alakítva kompatibilis merevlemezek és CD-ROM-lejátszók meghajtására is. A W-30 512 Kword RAM-mal volt szerelve, ami azt jelenti, hogy 30 kHz-es mintavételi frekvencián alig több mint 14 másodpercnyi mintavételezést lehetett belőle kihozni, ami a mai technológiákhoz képest igen visszafogottnak számít.

Milyen eszközöket, hangszereket használtatok a koncerteken és a lemez felvételekor?

Árpád gitárja és Balázs hangján kívül szinte mindent, amit rögzíteni tudtunk. Az alap egy Roland W-30 szinti volt, ez tolta a basszust és a különböző szólamokat, effekteket, valamint „kívülről" toltuk bele a sampler mintákat: filmekből, beszédekből, külső zajokból (pl. radiátorcsattogás, kopogás) is állt össze az O.C.T.S. zenéje. Később, már a T.R.U.E idejében ötvözni próbáltuk a gitáros kemény hangzást az EBM-el, így még egy gitárossal és egy elő dobossal is bővült a formációnk. Szerintünk zeneileg ez volt a zenekar legjobb időszaka, más kérdés, hogy emberileg itt fáradtunk el egymásba.

Az akkori magyar elektronikus előadók közül talán ti szóltatok meg a legnyersebben. A 90-es évek elején ezt mi váltotta ki? Kor, élethelyzetek, körülmények? Ezt hogyan jellemeznéd?

Kicsit hasonlít egy zenekar „hangzása” egy focicsapat „játékára”. Olyan lesz, mint amilyen emberek a csapatot alkotják. Mi olyan fiúk voltunk, hogy nem mentünk a szomszédba, ha valamiről véleményt kellett mondani. Nyersen tettük, szembe, és ez kihatott a zenénkre is. 1992-őt írtunk. Nem állítom, hogy napi szinten foglalkoztatott a közélet, ám azért már odafigyeltünk rá.

Ami ellen elsősorban lázadtunk, az a középszerűség volt.

Egyszerűen képtelenek voltunk elfogadni, hogy sok tic-tuc produkció milyen sikeres tudott lenni pusztán azáltal, hogy az akkori pár médium orrba-szájba játszotta őket. Bosszantott, hogy mennyi embernek lettek ezek a zenekarok a kedvenceik azáltal, hogy sokat tolták az agyukba, és mások azt mondták róluk, hogy milyen jók. Az alternatív, új hangokat kereső zenekaroknak akkor nem sok megszólalási lehetősége volt, mivel a rendszerváltás után a piacra belépő kiadók gyors profitot akartak, minél több hanghordozót eladva a bolhapiacokon. Többek közt ezt a dühöt is adtuk ki magunkból a ki mit tud-on megszólítva azokat a zsűritagokat is, akik ezt az irányvonalat képviselték. Szerintem a magyarországi EBM jobb elterjedésének akadálya a nem megfelelő kor volt, ami nem adott teret egy éppen megismerésre váró új alternatív irányzatnak.

Szóban forog a lemez remasterelve kiadása, jól tudom?

Vannak ugyan ilyen irányú elképzelések, ám konkrétumokról nem tudunk még beszélni.

Az Ugly Stewie számotoknak van bármi köze Steve Blackheadhez?

Steve Blaackhead ennek a stílusnak egy megkérdőjelezhetetlen legendája. Ő volt az, aki a Depeche Mode klubon belül biztosított egy termet az EBM-nek is az akkori Petőfi-Csarnokban, ezzel segítve küldetésünket. Igen, róla szól, ám nem abban a kontextusban, ahogy talán sokan elképzelik. Egy közös személyes élményünket fogalmaztuk meg benne, amin Steve-el (aki régi barátunk) remekül tudunk azóta is szórakozni. Most is vigyorgom, mikor erre gondolok.

Milyen visszajelzéseket kaptatok akkoriban a hallgatóságtól?

Megosztókat. Valakinek vagy nagyon tetszett, vagy nagyon nem. Szerintem ez rendben van. Viszont különös, hogy a ki mit tud után mennyi szakmai elismerést kaptunk. Az a közeg, mely még nem ismerte ezt a zenét (elsősorban a rock, blues oldalról érkezettek) kiállt érte: újdonságnak, lázadónak tartották. Emlékszem pl. Póka Egonra (Isten nyugosztalja, most ment el), aki meg akart minket győzni arról, hogy vegyítsük ezt a hangzást a bluesszal. Volt róla szó, hogy egy akkori éllovas metál zenekarral fuzionálunk. Persze mi elutasítottunk mindent, hiszen nekünk a body volt a minden. Vagy felkérést kaptunk arra, hogy lépjünk fel egy Beatles fesztiválon, ahol körülöttünk hemzsegtek a sztárok a pop és népzenei vonalból. Szép volt.

Mi lett később a T.R.U.E. zenekarral? Csak élőzött vagy jelent meg kiadványa is, amiről esetleg nem tudunk?

A T.R.U.E. egy kísérlet volt a metálzene és az EBM egyesítésére. Ma már ez nem nagy szó, ám ne feledjük, hogy 1994-et írtunk. Nem emlékszem másra, aki akkor ezzel próbálkozott volna kis hazánkban. Készült pár demo abból a korszakból, ám kiadvány nem. Élőben viszont párszor megjelentünk a nagyérdemű előtt. Nehéz időszak volt ez már mind emberileg, szakmailag, valamint felszereltség kérdésében is. Elfáradtunk.

Toxikzöldbe és ciánkékbe mártva:

3.N.D & NecrogenesiS

Toxikzöldbe és ciánkékbe mártva, scanline effektes éjjellátón keresztül nézve is átjön: őszinteség, nyers erő, extravagáns rugalmasság, méltóság és punkos kitartás – valahogy mindig ezek jutnak eszembe ezekről a fiúkról és olyan érzésem van, mintha már végtelen idők óta velünk lennének.

Az S8-ban tartott, 2021. november 20-i fellépésük után ugyan jókat beszélgettünk, azonban az alábbi nagyinterjúra csak később kerülthetett sor. A H.I.T. kérdéseire misantropX és Mortel lelkesen válaszoltak. Vigyázat, mert őszinte, tapasztalatokkal, technikával vastagon átszőtt, terjedelmes interjú következik, ami nagyon kijárt már nekik és nekünk is!

A magazin azon olvasói számára, akik esetleg még nem találkoztak veletek, bemutatnátok kicsit a zenekart? Honnan, kikkel, milyen célból indult az 3.N.D? Hogyan és mikor jöttetek össze először, mi volt az a fordulópont, melynek hatására zenélni kezdtetek?

misantropX: Zenei öntudatra ébredésem úgy hatodikosként ért el, bár mindig körülvett a rock, metal, ekkor kezdtem el önállóan kutatni az otthoni kazetták és CD-k között. Viszonylag hamar, általános iskola végén kiderült, hogy jól reagálok arra ha nem csak a gitár elektromos egy metal dalban. Gimnázium elejére már Marilyn Manson, Rammstein, Rob Zombie, Dimmu Borgir volt a kedvencek listáján, egy családi barát jóvoltából egészült ki ez a kör egy néhány napos kimozdulás során a Fear Factory-val, Godflesh-el és a Front Line Assembly "Millenium" albumával. Utóbbi volt az az anyag ami miatt eldöntöttem, hogy zenélni akarok. Tőle kaptam lényegesen elektronikusabb bandák lemezeit kölcsönbe vagy másoltan. Korábban is érdeklődtem az elektronikus zenék iránt, ebben sokat segített, hogy (apai) mamámnál állandóan ment a rádió tehát akár nagy dózisban is hallhattam, de egyes elemei hiába tetszettek ezeknek, összeségében nem tudtam velük azonosulni. Viszont a kapott lemezek közötti dalokkal! Eleinte ugyan fura volt a gitársáv hiánya, ám ezeknél megkaptam azt a hangulati, hangzásbeli pluszt amit a rádióban hallható elektronikus zenéktől nem. A fentebbiekből sejthető, hogy metal-t a mai napig hallgatok, viszont csak olyat, amiben van sampler, szinti vagy nagy szimfonikus hangszerek, de az a legjobb ha ezek egyszerre mind jelen vannak. A lényeg az, hogy ütős és fura, ne tipikus metal legyen.

Az 3.N.D az első bandám maradékából indult, miután a gitáros az egyik próba után többet nem jelentkezett. Akkor nagyon rá voltunk kattanva a basszerossal a Godflesh "Songs of Love and Hate" albumára, ez nyomott is hagyott a dalon, és annak a felállásnak az utolsó száma lett az első 3.N.D dal. Rendkívül jól jellemzi az akkori zenei tudásomat, lehetőségeimet, hogy az egész telefonnal lett felvéve, szóló kombóra dugott basszusgitárral és helyben talált

fémhulladék csapkodással együtt, de még a végén bekiabált “end” szóval is. Végül kick utólag került hozzá, amikor elkezdtem DAW-on bénázni. Később az alapbanda újjáalakult más tagokkal, a trió felállást soha nem átlépve, ekkor 3.N.D sideproject-ként létezett úgy 2013-ig. Rendkívül rossz ötletem volt, hogy a dadaizmus hatására úgy gondoltam, majd magamtól kitalálom, mit hogyan kell és érdemes használni, meg egyáltalán zenélni. Nem durva spoiler, ha azt írom, nem értünk el így kimutatható eredményeket, nem viccből vannak a tutorial videók, meg a zeneelmélet. Kellett néhány év, hogy ez leessen. A végére, egy újabb tagcsere után kezdtünk néha már jónak mondható ipari metált csinálni, aztán eltört a gitáros karja egy szerencsétlenül sikerült esés után, a hosszú kényszerszünetből indult újra és el a ma ismert 3.N.D. Az alapbanda azóta is parkolópályán van, de ötletek, demók készülgetnek.

Mortellel a NecrogenesiS hozott össze, ő volt az, aki jelentkezett a társzerző felhívásra. Eleinte csak a posztok küllemét, tartalmát tárgyaltuk meg chat-en, aztán egyre több lett az egyéb beszélgetés, az egyik ilyen alkalmán derült ki, hogy dobol, én pedig kaptam a lehetőségen.

Mortel: Én még gimiben kezdtem el zenélni, pár évet jártam is zeneiskolába, mert a szüleimmel úgy állapodtunk meg, hogy akkor kapok dobot, ha komolyan is veszem. Egy 12-13 éves gyereknél mi lehet komolyan elköteleződés, minthogy iskola után délután elmegy egy másik iskolába? Hahaha! Akkoriba még a metal ment nálam, különösen az extrém metal, mint a Napalm Death, Marduk, Burzum, Vader, stb... Több zenekarban is kipróbáltam magam, több különböző stílusban, mint a pop-punk, hardcore-punk, doom metal, art rock, de ezek a formációk néhány évnél nem tartottak tovább.

mizantropX-szal valamikor 2016 környékén találkoztam, a NecrogenesiS kapcsán. Keresett maga mellé más lelkes embereket, akik szívesen írnának ipari zenekarokról, eseményekről. Aztán

elkezdtünk beszélgetni is, de valahogy mindig-mindig visszakanyarodtunk a zenéhez. Kiderült, hogy ő írogat dalokat, de élő közönség előtt nem lettek letesztelve. Ahogy szó szót követett, valahogy lebeszéltünk egy próbát, hogy megnézzük, hogy lehetne ezeket a számokat közösen eljátszani. Az eleje elég döcögős volt, amíg kísérletezgettünk a dobbal, mivel rendes próbahelyre sosem mentünk, a lakásban meg nem igazán lehetett zajongani, nekem meg még nem volt akkoriban jogsim, ezért a hagyományos dobszerkó nem igazán jött képbe. Ekkor váltottunk drumpadre, amin lehet állítani a hangerőt, nincs 2 kiló és elfér egy szatyorban. Hahaha.

mX: A második próbán furcsálltam is, hogy miért hozott magával melegszendvics sütőt. Haha. Aztán kiderült, hogy ez nem fura sváb szokás, hanem drumpad, aminél 2018-ban nem érezték furának a tervezők, hogy egy nagy SD kártya kelljen bele a saját hangzásainkhoz. Milyen szép 45 perc volt, míg sikerült rájönni, hogyan tudok true mono wav-ot csinálni…! Ez is tipikusan az az eset, ami utólag vicces.

Az 3.N.D trükkös kis név, nehéz is a fordított E betű miatt nem a 3-as számmal helyettesíteni a karaktertáblából. (Elnézést érte, hogy itt így teszek). Első látásra jelenti valaminek a „végét", de lennének azért még kreatív ötleteim, ha a zenekari név rövidítését egy vetélkedőn kellene megtippelnem, pl.

„Ez Nagyot Durrant!";
„Electronic Nightmare Division"
„Energikus Nagyi Délután"
„Endless Natural Death"
„Eltulajdonított Nehéz Dobok"
„3 Nem Dilinyós"
„3 Normális Dudás"
„3 Német Dada"
„3 Nuclear Destroyers"

Ezek közül tetszett esetleg valamelyik? Feloldanátok nekünk a zenekar nevét? Mit takar, mire utal valójában az 3.N.D?

mX: Fentebb már írtam azt a korabeli angoltudásom és gyakran előtörő hangulatom lényegét tartalmazó három betűs szót, amit a dal végére kiabáltam be. Teenager korban, amikor a hormonháztartás megborul, eleve nem egyszerű létezni, hát még ha introvertált is hozzá az ember és nem szereti a mainstream dolgokat. Ezzel a kombinációval hamar perifériára lehet kerülni.

Ez a véget váró kilátástalan lemondást idővel a saját előnyömre tudtam fordítani. Ha már a peremen vagyok, legalább figyeljem meg, tanulmányozzam az eseményeket az osztály fekete szellemeként, démonaként. Végül ez, és az enyhe mizantrópia töltötte fel új tartalommal. Ráadásul a mainstream elektronikus zenének sem akartam megfelelni, ebből jött ki végül **3lectronic Nations Dæmon**.

A 2018 végén újjáalakult, duóvá, majd később koncert felállásban trióvá nőtt banda ezt nem vitte tovább. Ugyanakkor a szövegekben jellemzően továbbra azokat a jelenségeket írjuk meg, amik zavarnak minket és gyakran egy kilátástalan végközeli állapotot ragadnak meg. Vagy afelé tartanak, a legrosszabb forgatókönyvet jelenítik meg, mint figyelmeztetést.

De vissza az alapkérdéshez! A többiek az írásmódot elfogadták mint stilisztikai megoldást, nem kérdezték, bontható-e szavakra. Ellenben terveztem, hogy minden albumcímbe belerejtem, vagy a betűivel fognak a szavai kezdődni, így újra és újra kissé frissített tartalommal töltsem fel. Pl.: I hope this is just an Electric Negative Depressive hallucination. Azt hiszem, talán az SPK csinált hasonlót nem is egy alkalommal. Viszont az 3lectronic Nightmare Division-el közel jártál a régebbihez, ráadásul jobban is hangzik.

Mortel: Be kell vallanom ezek a nevek elég ötletesek, lehet el kellene gondolkozni valami ilyesmin, és most nekem is eszembe jutottak olyanok, mint az „Elcseszett Nagyipari Daráló” vagy az „Egyedülálló Nincstelen Diplomás”. Hahaha.

Ahányszor élőben láttalak eddig benneteket, mindig meg is lepődtem, hogy ezek a srácok aztán nem aggódják túl a dolgokat. Akármilyen színpadi és technikai körülmények is adódnak, azért olyan nagyon nem stresszeltek rá semmire. Szerintem még egy lyukas műanyag vödörben is képesek lennétek maximális és energikus teljesítményt nyújtani. Mi ennek a titka?

Mortel: Akkor sikerült elhitetni veletek, hogy magabiztosak vagyunk.

mX: Ebben igen komoly munka, sok próba, gyakorlás van. Mind abban, hogy egyáltalán működő képes legyek a színpadon, a frusztrációt ki tudjam adni produkcióvá konvertálva, mind abban, hogy ne akadjunk fel kisebb-nagyobb problémákon és akár menet közben oldjam/oldjuk meg.

Mortel: Ha van titkunk, akkor az talán az, hogy majdnem mindent magunk viszünk egy-egy helyszínre, így egy klubnak elég valamennyi szabad négyzetmétert, egy keverőt meg hangfalakat biztosítania. Így viszonylag kevesebb meglepetés ér minket, mint egy klasszikus felállású zenekart.

mX: Örökérvényű tézis, hogy nincsen túl sok kábel. Ha a keverőn csak XLR bemenet van, akkor van nálunk olyan kábel pár, ha RCA vagy 6.3 jack, akkor abból is van legalább egy pár azon felül, ami a saját eszközeinkhez kell.

Mortel: Régebbi zenekaraimnál nem egyszer volt olyan, hogy a klub rendelkezett saját felszereléssel, de az olyan hitvány volt, vagy éppen nem működött rajta ez vagy az, hogy a minimumot súrolta valahonnan alulról. Igazából a felpakolás az, ami kicsit (*mX*: Nem kicsit!) stresszes, de amikor már a töltőnek és az aksinak is megvan a maga helye, akkor mi is megnyugszunk egy kicsit.

mX: Nálam ez a stressz ugyan csökken, mikor kész a felpakolás, legalább látszólag minden működik, de nagyjából a második dalig tart.

A közösségi csatornátokon nagyon kedvelem, mikor a zenekari próbáitokról, munkafázisokról is megosztottok velünk pillanatokat. A műhelymunka mit jelent számotokra? Milyen gyakorisággal és mennyi időre tudtok bevonulni a garázsba/pincébe/melléképületbe, és milyen érdekes helyzetek szoktak ilyenkor előfordulni?

mX: Általában már kész zenei részeket küldözgetek nekik (közös zenekari chat-be Mortelnek & Soldier-nek) amiből aztán vagy lesz kész dal, vagy nem, vagy csak sokkal később, akár komoly újragondolás után. De ilyen formában küldve is mindenképpen kérek visszajelzést a többiektől. Ezekből a videókból szoktam kirakni az oldalra is, hogy lássátok, alkotunk, vagy legalábbis szüttyögünk valamivel. Ez azért is jó, mert lehetnek korai visszajelzések a közönség felől, és nem csak koncerten derül ki, hogy adott dal nagyon nem tetszik, meg az fb-algoritmusok is feljebb sorolják a banda oldalát láthatóság terén, ha relatív gyakran van tartalom, valamint azokra jön reakció. A kisházba (mi így hívjuk, de a definíciója tényleg melléképület) jellemzően próbálni járunk össze. A próbákhoz ugyan ki kell ideiglenesen lakoltatni a fűnyírókat, de a bennmaradó benzinszaggal lesz igazán ipari, nem? Vagy legalábbis agráripari. Fú, de rossz vicc volt… Itt még dob terén kerülhetnek bele plusszok, módosítások a dalokba, valamint mostanában a vokál kiosztás is sokszor ekkor alakul ki, de biztosan itt kerül tesztelésre. Csúcsidőszakban, azaz amikor koncertre készülünk vagy új dalokat gyakorlunk be, akkor 2 hetente összejövünk - a Stahlgeist-os buli előtt minden hétvégén - 3, de inkább 4 órára, annyi kell is. Plusz nem ritka, hogy otthon is rákészülünk, és már eleve gyakorlás után kezdünk neki, vagy hogy ingázás közben hallgatom az alapot és gyakorlom a szövegeket.

Ha jól számoltam, 2021-ben 8 fellépésetek is volt, legutóbb az S8 Undergroundban a Stahlgeist előtt toltatok egy korrekt hosszúságú erős produkciót. Hogy éreztétek ott magatokat? Mi ilyenkor általában a legnagyobb kihívás, és mi az, ami a legnagyobb örömet jelenti?

Mortel: A Stahlgheist-al közös buli már majd' egy éve érett. A SARS-COV-2 miatt el kellett tolni az eredetileg kitűzött időpontot, és az új sem állt annyira stabil lábakon, az esetszámok alapján simán lehetett volna egy újabb lezárás. Emellett nagyon izgultunk, hiszen aki egy kicsit is otthonosan mozog a hazai ipari/EBM szcénában, az ismeri Gazdag István és Bank Tamás nevét, nem ma kezdték a zenélést és nem is véletlenül ismertek.

mX: Szóval eléggé magasra került az a bizonyos léc, amit meg kellene ugranunk, de legalább megközelíteni.

Mortel: Egyben egy nagy lehetőségünk lett arra, hogy megmutathassuk magunkat szélesebb közönségnek.

mX: Nyilván olyankor mondta be három világító, lézeres cuccunkból kettő az unalmast, amikor a színpadkép hatványozottan fontos…

Mortel: És hogy izgultunk-e? Naná!

mX: Nem is kicsit! A szervezés meg a készülődés sem stresszmentes tevékenység.

Mortel: Emellett még nagyobb kihívás egy koncertnél talán az, hogy lerángassuk az embereket. Hahaha. De az igazság az, hogy egyre kevesebb fiatalt ragad magával ez a fajta zene.

mX: Ezért is igyekszünk újabb és újabb alter helyekre lejutni meg látszani a social media-ban. Mert amúgy honnan tudnák, hogy egyáltalán létezik ilyen zene? Az elektronikus underground alakulását nézve lenne igény a keményebb, sötétebb, elvontabb irányra is, csak egyszerűen nem találják meg, így nem tudják, született is már olyan műfaj, amire ezek a jelzők illettek. Pici sikert talán elértünk ezen a téren tavaly.

Színpadi imázsotok fontos részét képezik a horrorisztikus sminkek, maszkok, punkos kellékek és kiegészítők. Honnan szerzitek be ezeket és az ötleteket, valamint honnan származik a maszkmesteri és outfit tudás, képesség? Ezt esetleg tanultátok is valahol?

mX: A legtöbb ötlet tőlem jön, emellett bátorítom is a többieket. Ez addig fajult, hogy mostanra néha már-már egymásra licitálunk. Az ötleteik korrekciójának jogát fenntartom ugyan, de a kompromisszum fontos ennél, nem akarok rossz türannosz lenni. Ehhez van is némi alapom azzal, hogy fodrász a végzettségem, ráadásul annak keretében sminkelni is tanítottak. Abban az időszakban éppen ilyen volt a tanterv. Hatásként egyértelműen jelen van a black metal esztétikája amit rivethead alapra húzunk fel, némi cybergoth & punk hatással. Ehhez esetemben nem ritka a saját készítésű kiegészítő. Amit nem tudok összehozni, ott Anya tud segíteni, hiszen nem csak tanulta, mai napig a varrás a munkája, tervezést is tanult, sőt hajlik is az extrémebb ruhák felé. Persze vannak, amiket veszünk, ilyenek mondjuk a gyűrűk, karkötők (amit aztán néha átalakítok), nyakörvek, de ezek annyi különböző helyről vannak beszerezve, hogy nehéz lenne felsorolni. Meg őszintén szólva, emlékezni is. Ez alól kivétel képeznek az egyedi bőrmunkák, azok a Bőregérben készültek. Illetve Mortellel van aktuálisan közös kedvenc márkánk, a Hate Couture. Mondjuk a pólóikhoz nem árt, ha szereted a fekete vagy morbid humort.

Kicsit beszéljünk a hangszereitekről, eszközeitekről is. A technikai érdeklődésű olvasók kedvéért kérdezem: melyek a főbb munkaeszközök és szerszámok, amelyekkel legjobban lehet Terror EBM-et és horrorindusztriált készíteni? Van kedvenc, bevált cucc? Mit használtok leggyakrabban, legszívesebben?

mX: Nagyon tisztelem akik analóg vasakkal élvezhető zenét tudnak csinálni, de én DAW-ot, konkrétabban FL Studio-t használok a zene készítéshez. Vizuális alkat vagyok, igénylem is a képi megjelenítést. Van egy laptopom, ami jó ideje már csak erre szolgál külső

memóriával, Lexicon Alpha hangkártyával és 2 oktávos Alesis midi billentyűvel kiegészítve, hogy mégiscsak meglegyen az analóg érzet. Haha! Ezzel szemben amit élőben is meg akarunk ismételni, ahhoz analóg eszközöket, FX-et használunk. Ezeknél a keresetem okán az a szempont, hogy legyen olcsó, de még használható, vállalható, ha használtan lett beszerezve, ha nem. A technikai érdeklődésű olvasók lelki szemei előtt eddigre a Behringer márka jelenhetett meg. Nem is tévednek. Az FX-es keverő & az FX box is az ő gyártmányuk. Jól válogatva egészen használhatóak a termékeik az olcsóbb árkategóriában is. Ebből a pénzhiányból is eredhet a kispolgári elégedetlenség, mint inspiráció. (Erős probléma relativizáló mosoly kíséretében leírva.) Koncerten a zenei alap ezek után nem annyira megdöbbentő módon laptopról megy egy Numark DJ controlleren keresztül.

Mortel: Előttem egy 4 érintőfelületes Alesis SamplePad szokott állni. Hivatalosan lehetne venni hozzá egy olyan adaptert, amit egy cinállvánnyal lehetne kombinálni, de a pergőállvány is tökéletesen megtartja. És az már volt is itthon. Ehhez jön még hozzá 1 pár LED-es, ütésre világító dobverő.

mX: Vagy ha nem megy, ahogyan a novemberi koncerten sem, akkor egy pár fluoreszkáló. Mert tényleg, mikor máskor menne szét benne a pákázás? Szóval azt nem tudjuk, mivel lehet legjobban terror EBM-et készíteni, csak azt, jelenleg mink van, amivel csináljuk. Lehetőségeinkhez mérten igyekszünk bővíteni ezt, jobb eszközöket, plugin-okat beszerezni a felvett saját hangok, sample-ek mellett.

Nem sok olyan embert hallottam, aki felmagasztalta volna a tavalyi évet, viszont kívülről nézve úgy tűnik, számotokra igen sikeres és pezsgő volt, tele új megjelenésekkel, élő fellépésekkel, és még a Raw Russian orosz kiadóval is szerződtetek. Milyennek láttátok a 2021-es évet?

Mortel: Valóban történtek előrelépések 2021-ben is annak ellenére, hogy tele volt nehézségekkel. A koncertekre mindig lejöttek olyan

új arcok, akiket nem mi hívtunk meg, és nem is a haveri körünkbe tartoztak. Haha.

mX: Ilyen kellemes meglepetés volt, amikor a kifejezetten jól sikerült első Vittulás bulinkon megismert arcok közül néhányat a Stahlgeist esten is láttunk. Pedig élek a gyanúval, korábba nem ismerték ezt a műfajt. Ez egy ritka pozitív dolog volt.

Mortel: Emellett volt pár Bandcamp-es válogatáson, illetve egy brazil online rádióban is megjelenésünk. Ez a két utóbbi dolog rettenesen meglepett minket, jó értelemben véve.

mX: Nemcsak a brazil Angst Radio-ban, - amit ezúton is köszönünk Paul Ismério-nak! - de a Mortummal közös "Mission Entropy"-ról és a "pwpp"-ről a Cyberland is játszott egy-egy dalt!

Mortel: Igyekszünk külföldön is terjeszkedni, de ez nem könnyű, egyrészt mert az online tér rogyásig van feltörekvő előadókkal, valamint

koncertet szervezni sem egyszerű úgy, hogy az rentábilis legyen.

mX: Tényleg nagyon sok az ígéretes projekt, akik között nem egyszerű látszódni, plusz gyanús, hogy a social media jelenléten is kellene fejlesztenünk.

Mortel: A Raw Russian kiadó csalódás volt számunkra. Papíron az elején minden okén hangzott, de aztán valahogy el-elmaradt a kommunikáció részükről, míg teljesen el nem tűntek az online világból. Legalábbis, a Bandcamp, Soundcloud és FB-oldaluk nem igazán él, és az e-mailekre is csak a Mailer Daemon válaszol.

mX: Pontosabban amikor még tudtunk velünk kommunikálni akkor azt írták, hogy van némi baj, a kis kiadók egymásnak estek. Aztán eltűnt a Bandcamp, majd néhány hónap múlva a Facebook oldaluk is. Kicsivel később utóbbi újra élt, de nincsen nagy mozgás. Aztán a profiljaik is megszűntek.

Mortel: De próbáljuk a dolgok pozitív oldalát nézni: a pwpp EP-ből 12 darab van az egész világon, ami kib@szottul limitáltá teszi. Hahaha!

mX: Ebből is tanultunk valamit. Az eset következményeként például azt, hogy Portugáliába elpostázni egy CD-t több hónapig tart… Utólag már ez is vicces.

Nem sok olyan zenekart, előadót, színpadi hírességet ismerek (mármint Mága Zoltánon, Bagi-Nacsán és André Rieu-n kívül), akik ennyire rá lettek volna függve az ünnepekre. Ti viszont minden évben megleptek bennünket valami komor zenei tréfával. Már szinte várom, hogy egyszer valamikor lesz egy Reszkessetek betörők Special Edition is. Még saját „xmas body music" kategóriát is kitaláltatok ennek. Mit jelent nektek a karácsony? Mivel szoktátok általában tölteni az ünnepi időszakot?

mX: Kisgyerekként nyilván az ajándékok, a fa és a közös családi események, amik ilyenkor jórészt körülöttünk, gyerekek körül forogtak, ezek adták a karácsony csodáját. Idővel ez nyilván feloldódott, de ha nincs is meg a katarzis, és hamar el is száll, azért még jól tud esni az ünnep, hogy ilyenkor a családdal sikerül érdemileg időt szánni egymásra, főleg ha nem csináljuk a készülődést görcsösebben, mint amennyire kellene, mert az nagyon el tudja rontani az egészet. Ennek az időszaknak mára már dogmatikusan elengedhetetlen részei a karácsonyi dalok. Vannak, amiket szeretek, de azért adott formában nem hallgatnám naponta többször önszántamból. (Ráadásul a boltokban is már gyakran november elejétől öntik ránk folyamatos jelleggel, amíg már szinte savként marnak vagy “csak” el nem veszítik az ünnepi hatásukat.) Amíg metalból nem nehéz átiratokat vagy karácsony tematikájú dalokat találni, addig industrial stílusban ez komoly kihívás, és még akkor sem lehet összehozni egy túl nagy lejátszási listát, ha valahogyan sikerül a lehető legtöbbet megtalálni. Innen adta magát az ötlet, ezt a hiányt pótolni kell!

Már a “void christmas”-nél is gondoltam, hogy kellene több cover is a saját szerzemények mellé, aztán szokás szerint megcsúsztam az elkészítésükkel, de ‘21 karácsonyára végre csak sikerült összehozni. Egy darabig nem akarok több 3/4-es ütemjelet látni. Ha-ha! Komoly kihívás volt úgy durvítani, műfajilag átírni ezeket a dalokat, hogy közben megőrizzek az alapművekből a lehető legtöbbet. Mindezt úgy, hogy ne legyen a végeredmény giccses, gagyi vagy simán csak csapnivalóan rossz. Én úgy tervezem, egy ideig nem lesz új karácsonyi album, még Reszkessetek betörők tematikájú sem, ellenben szeretném színpadra vinni a már kész számokat. Mondjuk stílusosan december 6-a körül, hogy mint industrial Mikulás, ajándékként hozhassuk. (Egy széles vigyor kíséri a kijelentést.) Abból kiindulva, hogy a Gyár klubban hegeszthettek ünnepi fát, akkor ez, és színpadképnek felmerültek, sem számítanak elszállt ötletnek.

Készítettetek korábban egy Cola Light (3.N.Dized version) felvételt is a Cro-Magnoni Cola-nak, továbbá Mortummal END-TEK együttműködésben a Mission Entropy EP-t. Hogyan alakulnak ki az ilyen kollaborációk? Mit lehet tudni a hátteréről? Mit lehet tanulni belőle? Mennyire egyszerű / bonyolult hozzányúlni mások alapanyagaihoz, vagy ha épp a Ti munkátokat dolgozzák át?

mX: A Cro-Magnon's Coke egy klasszikus, de nagyon megtisztelő felkérés volt. Hogy mennyire volt nehéz? Igaz, hogy a kedvenc CMC számomnak az ún. light verziója volt, de akkor is kedvenc, és mint ilyenhez, nehéz érdemben hozzányúlni, hiszen ott van a félsz, hogy bármit teszek hozzá, vagy veszek el, azzal elbarmolom. Az 3.N.D-TEK eredetileg egy dalos együttműködésként azzal kezdődött, hogy "Miért ne!". Mortum belement az együttműködésbe, aztán annyira belejöttünk, hogy 2x3 dal lett, és nevet is adott a projektnek. Izgalmas élmény volt, hiszen soha nem tudhattam, az alap basszus és dob sávval mit kezd, mit ad hozzá. Gondolom ez az izgalom az irányában is megvolt. A duplázós megoldás, ami az anyag sajátossága, már az első, az EP-nek nevet adó dalnál kialakult, mert mindketten csináltunk egy final version értékű változatot belőle. Ezen a ponton egy fúzió már csak elvett volna az egészből, így azt javasolta, maradjon meg mindkettő. Ez egy optimális kompromisszszum volt, hiszen így művészileg mindketten kibontakozhattunk, miközben inspiráltuk is egymást, plusz mindenki megtalálhatja a számára szimpatikusabb verziót. Érdekes volt, hogy korábban csak remixeknél alkottam úgy, hogy hangsávban kaptam meg a szintiket, most pedig egy folyamatában alakuló dalnál. Mortum pedig örült, mert annak dacára, hogy DAW-ban ügyködöm, tudtam a hangsávokban kapott anyaggal is mit kezdeni. Nem egyszerű, de ha tudom milyen hangok vannak benne, és képes vagyok ráhangolódni a másik logikájára, akkor nem lehetetlen. Az más kérdés, van-e értelme. Végül szerintem kifejezetten jól keveredtek a stílusaink, ebben az esetben volt, szívesen is folytatnám majd valamikor. És hogy mit ad egy remixkészítési lehetőség? Betekintést egy másik alkotó zenei gondolkodásába. Eddig kevés esetben kapott átgondolást da-

lunk, ha jól emlékszem 3 esetben, a Project203-tól, a MEGTŰRTEKes Domától és Microwaved-től. Érdekes volt hallani, mennyire mást éreznek fontosnak ők megtartani egy dalunkból, mit módosítottak a szerkezetén és mit adnak hozzá saját stílusukból.

A pwpp (politics with populist propaganda) EP-tek tavaly nyár elején jelent meg, melyben vaskos és nyers helyzetképet adtok a populizmusról, önpusztító államokról, folyamatosan hazugságokkal terhelt, irritált lakosságról, valamint a hatalom „erős főnökeiről". Erről egyik kedvencem a hungarian e.p.m. (electronic pvnk mvsic), kivételesen magyar nyelvű szöveggel, sodró, forradalmi lendülettel. Mit gondoltok arról, hogy ennyire látványosan akaratgyenge és cselekvésre, aktív fellépésre, ellenállásra abszolút bénult és érdektelen lett a társadalmunk? Miért tűnt el szerintetek a szabadságvágytól tüzes magyar punkság, és visszahozható-e még az önrendelkezés?

mX: Ez egy nagyon komplex téma, emiatt nehéz kérdés, amire emiatt nem lehet egyszerű választ adni. Ebből kifolyólag nyilván az anyag is jobban sarkít, mint kellene, de ha részletesen dolgoznánk fel a témát, totálisan élvezhetetlen, húzószámok nélküli, végtelenül szomorú anyagot kapnánk. Nem vállalkozom mély elemzésre, mert nem hiszem, hogy én lennék a legalkalmasabb rá, de igyekszem így is több szempontból válaszolni. Egyfelől úgy vettem észre, itthon igény van az erős vagy legalább annak látszó vezetőre, egy apára, aki az egyszerű nép gyermeke és akire összeségében ezek miatt fel lehet nézni. Valakire, aki populistán, végletekig egyszerűsítve, feketére és fehérre, vegytisztán jóra és rosszra redukálja a világot. Amivel még lehet nem is volna baj, csak a legalkalmasabb helyett jellemzően a leghangosabbat választjuk. Ez meg egy öngerjesztő jelenség, mert mindig túl kell kiabálnia a másikat az újnak, rá kell licitálni, és egyre inkább a látszat fontos emiatt. A gyökere ennek, hogy nem szeretünk igazán gondolkodni, nehéz is, sok energiát visz el, az ATP-vel (adenozin-trifoszfáttal) szeret a szervezet spórolni. Ennek ha jól emlékszem evolúciós

biológiai okai vannak. Hiszen a történelem nagy részében nem volt jelen ennyi táplálék, vagy könnyen elérhető szénhidrátgazdag junkfood, amiből energiát lehet nyerni. Az agy viszont alapesetben is rengeteget visz el belőle. Innen nézve teljesen logikus is, hogy a nehéz kérdésekről nem szeretünk gondolkodni, mert az energiaspórolásra vagyunk kalibrálva. Ráadásul az oktatásunk sem arra tanít, edz, hogy felismerjük az ok-okozati összefüggéseket, pedig erre a töri mint tantárgy kifejezetten alkalmas volna, de helyette csak minimálisan összekapcsolt adathalmazt kapunk. Ez így egyben egy demokrácia, főleg egy ennyire fiatal esetén, komoly probléma, hiszen itt hatványozottan igaz, hogy a lánc olyan erős, mint a leggyengébb szemei.

Másfelől nagytételben hiányzik az önreflexió, a magunkkal való szembenézés készsége. Helyette mindig mindenre kell egy jól körülhatárolható bűnös akire aztán az összes átgondolatlan,

kollektívan elcseszett döntésünk következményét rá lehet borítani. Aztán ott vannak a történelmi okok. Komolyan volt olyan forradalom, szabadságharc ami igazán jól sült el súlyos következmények nélkül? Ha van valami, amit ezekből meg lehet tanulni, hogy a nemes cél nagyon nem elég. És ha mégis felmerülne valami szándék a napi robot meg a digitális világ like-mezőin való gyors kielégülés lehetősége vagy más klasszikus függőség, mint az alkohol vagy a drog, és ezek nagyon gyakran létrejövő kombinációja elégeti azt. Emellett a hatalom az „oszd meg és uralkodj" elvének alkalmazásával generációról generációra szoktatott hozzá minket, hogy nem éri meg empatikusnak lenni, a másikkal foglalkozni. Ezt a szocializmusnak hívott, de abban nem jeleskedő diktatúra majd a vadkapitalizmus még tovább súlyosbította. Előbbinél bárki beköphetett, utóbbinál meg mindenki versenytárs, aki elárulhat.

A bizalom ilyen közegben veszélyes naivitás. Ha ezeket valaki ismeri, simán felhasználhatja ellenünk. Ráadásul ott van annak a veszélye, hogy ha leváltjuk a hatalmon lévőket, a következők még rosszabbak lesznek. Jelzem, ez csak az én hipotézisem, - amiben a hitről még szót sem ejtettem, de így is veszélyesen hosszú lett - nem egy empirikusan bizonyított elmélet. De vidám lesz ez az interjú! (Miközben ezt írom, a Laibach "Revisited" albuma megy, úgy éreztem, az passzol hozzá.)

A NecrogenesiS - Magyar Industrial Webzine, kitartó és lenyűgöző munkátok, amely havi ajánlóival, rendszeres underground rövid híreivel meghatározó információs csatorna az ipari zenék rajongói számára is. Interjúnk időpontjában már 850 követőtök van. El kell ismerni, hogy nagyon sok munkaóra és figyelem van benne, ráadásul interakciót, dialógust is generál a friss zenei megjelenések és események körül. Mi a szerkesztőségi működésetek fő elve? Kaptok-e direkt olvasói visszajelzéseket?

Mortel: Köszönjük a bókot! Tényleg elmegy vele az idő, hiába „csak" zenéről van szó. Fő elv talán az, hogy a zenének legyen köze az industrial bármelyik műfajának világához, legyen az bármivel is összekeverve. Igyekszünk olyan projekteket is eljuttatni az emberekhez, amik felett esetleg elsiklanának. Mondjuk még nem kaptunk olyan visszajelzést, hogy egy-egy zenekar hallgatottsága mennyit nőtt a hatásunkra, de biztos érdekes lenne. Emellett igyekszünk közösséget is kovácsolni, ahol az emberek „összejárnak" zenéről beszélgetni. Volt már rá példa, hogy a kommentszekcióban hallgató és előadó között született eszmecsere, vagy emberek folytattak diskurzust a poszt alatt.

mX: Igyekszünk majd jobban a párbeszéd, a vélemény írás felé terelni az embereket amennyire tudjuk. Illetve törekszünk rá, hogy a lehető legobjektívebbek legyünk, és a legkevesebb prekoncepcióval súlyosbítva lehetőséget adjunk zenekaroknak, projekteknek, szóval nem durván szűrni. Hiszen ki tudja, egy kis támogatással, kedves szóval inspirálódva mikor alkot meg egy zenekar valami borzogatóan jót. Per se intellegitur van az a szint, amiről nem szívesen írunk, pl.: ha valami súlyosan kommersz, ilyenkor szűkszavúra vesszük a figurát, mert ha nem találunk pozitívumot, nem hazudjuk azt, hogy van benne, csak közöljük a tényt: az adott anyag létezik. Mert elsődleges célunk a tájékoztatás. Szerencsére olvasói visszajelzést is kaptunk már, volt amikor nagyon jól időzítve, egy kiégés közeli állapotnál jött, és adott újabb löketet a tovább ténykedéshez. Ezzel igazolva is némileg a fentebbi kijelentésem.

Most ugyan még 2022 elején tartunk, de minden bizonnyal cifra évünk lesz ismét, benne járványhullámokkal, választással, bizonytalanságokkal. Milyen célokkal, tervekkel, vágott neki az 3.N.D ennek az évnek? Mire számíthatnak Tőletek a rajongóitok és az olvasóitok idén?

mX: Amennyiben vannak rajongóink, ők mindenképpen számíthatnak egy meglepődésre amiatt, hogy vannak, és persze nagyon köszönjük nekik!

Mortel: Igyekszünk idén sem megölni egymást. Hahaha.
Csak viccelek.

mX: Bár ki tudja?

Mortel: Egyelőre még sok fix dologgal nem tudunk szolgálni, de folyamatban vannak a koncertszervezések, készülőben vannak új dalok is. Szóval nem fogunk unatkozni. Cél az lenne, hogy idén kijussunk egy külföldi klubba. De ugye a világjárvány miatt meglehetősen kiszámíthatatlan egy ilyen buli.

mX: Ellenben az itthoni célok, mint a szegedi és győri koncert és after talán összejöhet. Idén talán végre az album is elkészül. Mostanra rengeteg dal lett, de master és sok más terén nagy a szórás közöttük, szóval nem egy szám komoly ráncfelvarrásért kiált. Ilyenen átesett már az egyik legelső dal, a “hate maker”, mert már vállalhatatlan volt koncerten az új tételek mellett. A régebbieknél vokálsávokat is újra kell venni a kiejtésem miatt. Szóval nem holnapra lesz kész. Ha-ha!

Mortel: Azt tudom ajánlani, hogy akinek ezen pár sor alapján szimpatikusnak tűnik, kövessen minket Facebook-on. Általában minden 3 shitposztra jut egy normális is. Hahaha.

mX: Bár ugye kinek mi a normális? Abszolút fogalomként használjuk, pedig kor és kultúra függvényében takarhat mást és mást. Viszont a számmennyiség miatt esélyes, hogy két részben jelenik majd meg az album, de ahogyan haladunk, úgy minden második dal majd kikerül Bandcamp-re várhatóan. És akkor több értelmes tartalom is lesz az f.b. oldalunkon. Aztán ha nem történik még valami, ami új dalt inspirál és eltereli a figyelmünket, idén legalább az első felét megoszthatjuk veletek.

Reméljük, tudtunk érdemben válaszolni.
Köszönjük az interjút, és a sok irányba kiterjedő kérdéseket!

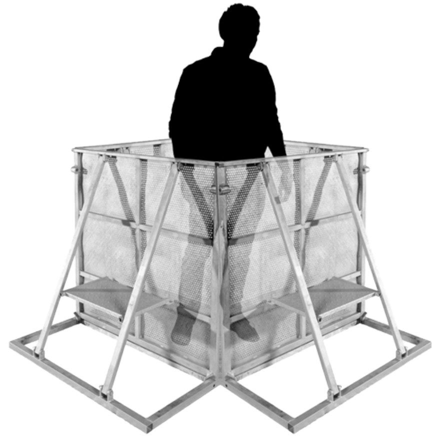
MENETES GONDOLATOK

Szeparációs félelmek:

LVL01

Ritkán adódik lehetőségem mostanában „direktben” jókat írni. Ez azt jelenti, hogy nem hónapokig, teher alatt tárolgatott, össze-vissza pakolgatott jegyzetekből húzok fel különféle történeteket, eszmefuttatásokat, hanem frissiben és melegében, közvetlenül ott, ahol az ihlet épp utolér. Necces ez, mert a túlgondolás is ártékony tud lenni, mint pl. ebben az írásban, ahol kivételesen direkt módon szerzett élményekből dolgozom, és talán nem is valami jól.

LVL01 - 01:
Mikor Te szeparálódsz el másoktól

Aki nem merül alá különféle társadalmi körökben bizonyos időnként, hanem ehelyett önkéntesen izolálja önmagát a térben, inkább otthon gubbaszt, az rengeteg megrázó, felemelő, vicces vagy tanulságos élményről maradhat le. És ezt bánhatja is. A HO (home office - otthoni munkavégzés) opcióval, mellyel és ellen a munkajog és a corporate világ még mindig kitartóan küzd idestova már 2 éve, továbbra sem tudnak egyéni és közösségi szinten sem mit kezdeni. A tartós bezártság görcsbe ránduló gyomrokat eredményez, mert aki megszokta azt, hogy nem kell emberek közé mennie, minden házhoz rendelhető, az az izolációját egy idő után már nehezen adja fel, és igyekszik továbbra is elszeparálódni másoktól. Köszönjük meg ezt a pandémiának.

Fontos erről szót ejteni. Társas lények vagyunk, és nagyon eltérően összedrótozva. Nem mindig értjük pontosan a másik gondolatait, hiába vagyunk/voltunk összezárva helyiségekben a nap 2-4-6-8-12-24 (jogilag lényeges, hogy páros legyen!) órájában. Én inkább kimerészkedős, kapcsolatteremtőbb fajta vagyok, ezért szeretek elvegyülni, jönni-menni emberek között, mert a legérdekesebb történetek és helyzetek így tapasztalhatók meg a leghatékonyabban, nem pedig a gép előtt ülve. Hiszen zuhanyozni sem lehet víz nélkül. Szóval egy nap fogtam magam, és elmentem, egy darabig jelen voltam egy bi-

zonyos közösségi helyen, leültem és iszogattam az italomat. Egy idő után már egyáltalán nem értettem, miről is beszélgetnek a jelenlévők. Sőt, az elmém be is zárt fokozatosan az emberi hangok előtt, mert a velem azonos térben lévők folyamatosan olyan dolgokról, hétköznapi témákról csevegtek (nevezzük inkább csak okoskodásnak), amelyek engem egyáltalán nem érintettek meg. Hogy mik is voltak ezek, egyáltalán nem fontos, elég felmenni pár híroldalra, bekapcsolni a tévét vagy rádiót, lehet sejteni, ugyanaz az elmeminta, amelyek nekem már meg se tekerik az agyamat. A magyar és globális bullshitparádé kommentelése, tudálékos megszakértése ment. Értékes életidő elkúrása, unalomból fecsegés.

Azt gondoltam, nekik bizonyára elemi fontosságú, identitáserősítő naftaként szolgál, hogy legyen befogadóképes közönségük, hallgatóságuk, mert nem szeretnek egyedül lenni. Hogy ez egóvezérelt-e vagy sem, most nem is ez számít. Inkább elvonultam távolabb egy sarokba, mivel éreztem, hogy ez bizony nem az én köröm, nem esik jól hallgatni, amikről és ahogyan (épp akkor kirekesztően és rasszistán) beszélgettek. Féltettem a saját elmémet, ezért inkább szépen elszeparáltam magam. A véleménybuborékok ritkán érnek össze, sokkal inkább pattannak, olvadnak egymásba, ezáltal nőnek nagyobbra. Ehelyett inkább magamban elmélkedtem, dalszövegeket írtam, és rendezgettem a feladatkártyáimat, személyes céljaimat. Bennük pedig szemmel láthatóan növekedni kezdett valami, a velem kapcsolatos bizalmatlanságuk szintje, mert nem vegyültem, tartottam velük.

Érthetően. Talán Valami spionnak hihettek, vagy nem is tudom. Mert aki nem az ő hívőjük, a hosszan és körülményesen kifejtett véleményüket egyből lelkesen befogadó, őket támogató, megerősítő közönségük, az bizonyára valami más. Akár a támadójuk is lehet. Az önmagunk elszeparálása másoktól tehát egyrészt elkényelmesít, izolál, kivonja ugyan átmenetileg a kellemetlenségeket, viszont ősi bizalmatlanságot is szül. Lemaradunk dolgokról, nem tanulunk semmit, nem merünk majd jelen lenni mások között, és még ki is utálhatnak.

LVL01 - 02:

Mikor mások szeparálódnak el Tőled

Mindenkinek van saját kis otthonos véleménybuborékja, négyzetméter alapú mikroállama, különbejáratú fantáziája, és személyes túlélőkapszulája. Belül kényelmes, meghitt, langyos, és mindenek felett roppant biztonságos. Senki nem avatkozhat bele, nem is engedünk be másokat, ugye? Teljesen érthető, hogy valaki nem akar keveredni idegen létformákkal. Nekem senki se türemkedjen be a kis biztonságos, jóságokkal kibélelt világomba, mert villanypásztorral küldök azonnal heves Götterdämmerung-villámokat az alsójába! - gondolhatják sokan, és azért ezt sem feltétlenül egy kommentszekcióban lehet a leghatékonyabban kipróbálni, hanem mondjuk úgy, ha kimerészkedünk, és emberek között mozgunk. A sajátjaimmal akarok csak kapcsolódni, nem engedek be más érzést, gondolatot a buborékomba! A lényeg abban a rugalmasságban rejlik, hogy a kötődés, interakció érdekében mennyire és meddig vagyunk hajlandóak tolerálni mások ideológiai meggyőződéseit, vagy inkább azonnal elszeparáljuk magunkat ön(én)védelemből. Ha viszont képesek vagyunk alkalmazkodva alámerülni mások aprólékosan kidolgozott valóságtévesztésében anélkül, hogy ítélkeznénk, oldalt választanánk, akkor nagyjából két lehetséges, és igen rögös út állhat előttünk:

A) FELADOD AZ ELVEIDET. Fogyasztónak, befogadónak, hívőnek, elme vagy lelki szemetesládának hiheted és képzelheted önmagad. Szépen alárendelődsz és eljátszod hitelesen, hogy van időd, ráérsz, és kedved is van hozzá, hogy egyrészt síkhülye alkalmi ismerőseid legyenek, másrészt annyira nagyon erősen befogadásra vágysz, hogy ezért bármire képes vagy. Szeparációtól nem kell tartani.

B) RÁTESZEL EGY LAPÁTTAL, rájátszol, és cserébe örvendezhetsz annak, hogy validálatlan, rendezetlen információhalmazokhoz, egyéni narratívákhoz, interpretációkhoz jutottál pl. valami ködös, távoli és bizonytalan jövőben induló, állami napelemtelepítési pályázat elbírálójának bennfentes ismerősének még bennfentesebb ismerősétől, vagy egyéb őrületesen nagy haszonnal járó, kihagyhatatlan befektetési lehetőségről. Gondolkoznod vagy dolgoznod persze nem kell érte, hiszen tuti a tipp. Az ilyen esetekben elég csupán némi szkepszist, ellenállást tanúsítanod, esetleg random neccesebb, kritikusabb kérdéseket feltenned, és máris diszkvalifikáltad magad sikeresen egy összetartó közösségből, és mivel használtad az agyadat is, máris kívül vagy a körön. Ez még a hülyének is megéri, nem? Az, hogy elszeparálnak, mert nem vagy velük, máris garantált.

Ugyanez érvényes olyan speciális közösségekben is, mint például egyes munkahelyeken, ahol a tudással mindig nagyon óvatosan, körültekintően kell bánni. Csak mások meg ne tudják! Mert, ha egyszer kiderül, hogy mi mindenről van tanulás, tapasztalás, gyakorlat útján szerzett tudás, információ, kompetencia, az a gyengébb képességűek, főként vezetők körében nagyon frusztráló tud lenni. Ilyenkor könynyen megvetheti lábát a szakmai féltékenység, irigység (SI-faktor), és kiközösítés, mások elszeparálódása lesz a vége. Nem esik jól ugyanis azzal szembesülni, hogy mások okosabbak, tanulni másoktól meg minek? Egzisztencia- és státuszféltés miatt akár korai lapátra kerülés lehet a vége. Nem hiába mondják, hogy a tudás hatalom. El lehet érni vele, hogy kizárjanak mindenből. (Egy ismerősömnek több diplomája volt, több nyelven is beszélt, de inkább bölcsen hallgatott erről.)

LVL01 - 03:

Mikor Te szeparálódsz el önmagadtól

A harmadik opció az, amikor önmagadtól határolódsz el. Bár lennének ugyan jó kis belső sugallataid, de ezekben nem bízol meg teljesen, mert szerelőszalaggal van leragasztva az a plexiburkolat, amely lehetővé tenné, hogy lemezt is cserélj olykor. Ilyenkor mindent kétségbe vonunk, ami a saját inspirációnkból, víziónkból, álmunkból, vágyunkból érkezik, pusztán azért, mert meg akarunk felelni másoknak, külső forrásoknak. Magunkban azért mégse bízhatunk! Mert korábban voltak rosszabb döntéseink! (Az most mindegy, hogy hosszabb távon sokkal jobb lett az életünk ezen „rossz" döntések után, lényeg az erős hitünk más, külső rendszerekben, kínai vagy NLC-s horoszkópokban, és egyéb hiteles személyek véleményében.) Önmagunktól, a saját belső hangjainktól tehát éppolyan sikeresen el tudunk határolódni, ahogy mások álláspontjától, és nincs olyan Isten, akitől ne kérnénk ilyenkor külső támogatást, a belülről érkező, de általunk negatívra felcímkézett behatások ellen! Most mutasd meg, hogy tudsz-e segíteni akkora bajban, vészben, sáskajárásban, amit alapvetően én magamnak okoztam, mert nem hittem eléggé magamban, és szándékosan kihagytam az önálló és kritikus gondolkodás lehetőségét! Na ugye, hogy Te sem tudsz erre okosat mondani? Ennyit érsz, nem többet! Miféle Isten vagy? Hát, szánalom, komolyan mondom…! Ezzel kész is az önszeparáció, mehet a társ- és egyéb függőség, a lényeg az, hogy önmagunkkal ne kelljen soha kapcsolódni, továbbá tiszteletlenség, félelmetes helyzet az, ha a saját belső hangukat is meg merjük hallani időnként, és netán meg is bízunk benne.

Elszeparált konklúzióféleség

Az egyéni, közösségi ideológiák, véleménybuborékok, nézetek, kommunikációs módok nem csak anyanyelven belüli dialektusokká, hanem elme-nyelvjárásokká váltak. Engedjétek hozzám a kisdedeket, a (mármint csak velem) gyöngéd emberi lényeket, elvárva, hogy az agyi mintázatomhoz, érdeklődésemhez hasonuljanak, lehetőleg örökkön-örökké. Képzeljünk el egy olyan világot, közösséget, ahol minden létező és lélegző aszerint van megkülönböztetve, hogy épp akkor, épp úgy gondolkodik-e, ahogy én is, és egy erőltetett marketinges receptből hajlandó-e főzni. Képzeljük el a családi reggelik, ebédek, vacsorák hangulatát, ahol pusztán az egy közös fedél alatt élők gondolatilag, verbálisan és ízészlelés szintjén nem egyeznek, merőben mást éreznek és gondolnak a világ működéséről. A domináns elmevírus kirekesztésre fog törekedni, míg a puhány (mindegy, csak ne maradjak egyes egyedül) szépen idomul a rendhez, a vehemens pedig a saját csoportját kezdi el keresgélni. Ha sikerrel jár, akkor integrálódik, ha meg nem, akkor örök kárhozat jön. Magára marad, keresgélheti egy olyan világban az önmagához hasonló társait, amelyekről érdek és profitvezérelt szisztéma szerint programozott algoritmusok döntenek a nap minden egyes órájában.

Most ültessük át a gyakorlatba (ne holnap)

Ki kell mozdulni, súrlódni, érintkezni, más világokat és mások világát megtapasztalni, kommunikálni, idegennek ható dialektusokat tanulni, ártalmasnak tűnő hatásoknak is kitenni magunkat, edződni lélekben és fejben, és folyamatosan elemezni a tapasztaltakat. Sokat tanulhatunk ebből, és nem kell lemenni azonnal kutyába. Figyelni, hallgatni, különböző emberekkel keveredni mindig sokkal jobban megéri.

Egy ágyban az ellenséggel. Néha az ártó gondolatok sincsenek ám sokkal messzebb, ott vannak a közvetlen közelünkben, szól a tévéből, rádióból, mellettünk szuszognak, és csak nem akarjuk észrevenni. Kismillió bántalmazó, toxikus kapcsolat létezik, vegyük észre, hogy melyekhez nem tudunk, nem vagyunk képesek alkalmazkodni tovább. Utána cselekedjünk megfontoltan.

El kell fogadni, hogy sokféle állás- és nézőpont, vélemény, élettapasztalat, berögzülés, genetikai hagyaték és örökség létezik. Csak az időnket vesztegetjük azzal, ha izomból megtéríteni próbálunk másokat bármiféle odafigyelés és megértés, empátia nélkül. Mindenkinek megvan a maga rögös útja, lost & found útipoggyásza, ki szerencsével jár, ki pedig pofára esik. Így megy. A saját utunkra koncentráljunk főként, maradjunk benne a ritkán megélhető flow-ban, ameddig csak engedik, de néha toljuk ki a periszkópot is, mert fontos észrevennünk a jégtömböt és a felénk közeledő hadihajókat is.

Agendák

Ezt vegyük komolyan. Ki új lakásra, autóra, hatalomra, állami támogatásra, tökéletes családra, szeretetre, álomkergetésre gyúr, míg mások ezeket kiröhögik. Mi ne röhögjünk se velük, se magunkon, és ne teregessük ki a saját agendáinkat ismeretleneknek, mert támadási (elszeparálódási) felületet képezünk ezzel. Nem fogják érteni, sem támogatni, ha nem találkozik a sajátjukkal. Cudar világ ez, és csöppet sem megértő vagy befogadó, azaz magyarul: erősen kirekesztő, esztelenül ellenséges és szubjektív módon determinált.

Jelentkezz, ha mást tapasztalsz, és kened-vágod a szeparációs félelmek elhárítási mechanizmusait is, netán vannak jól bevált gyakorlataid, akkor aztán jöhet a Szeparációs félelmek - LVL02.

A ROMBOLÁS GÉPEI

NecrogenesiS pres.:

3.N.D + STAHLGEIST + CY83R574R dj set

2021. november 20. /// S8 Underground Club

> Az igazi underground sztár nem csak név szerint ismeri a közönségét, hanem az igazán nagyok tudják a gyerekeik nevét is... Az EBM egy család. Ezért a koncert: házibuli.
>
> *Gazdag István - Stahlgeist*

Fájdalmas izomláz napokig.

Emlékezetes osztálytalálkozó szerveződött a kemény mag részvételével. Már jócskán közeledtünk a gyűlölt év végéhez, a hisztéria teljesen csúcsra volt járatva, nekem pedig nem sikerült még részt vennem olyan rendezvényen 2021-ben, amelyet nyugodt szívvel bevállaltam volna. Nem is feltétlenül a pandémia miatt, hiszen a mellébeszélés és a védekezésről szóló információk már egy rossz vicc szintjére süllyedtek, nem is érdekelt már. Egyszerűen elsodortak a hétköznapi események és az extra munkateher, így a tökéletes kikapcsolódásra ez volt az egyetlen és tökéletes lehetőségem. Az 3.N.D nagyot menetelt az idén, ők tényleg mindent beleadtak a Vittulában is, és most nagyobb színpad várt rájuk, míg egy valódi Stahlgeist koncert hangulatára és benyomásaira pedig már úgy vágytam, akár egy éhes és álmos mókus a mogyoróra, amit eltehet télire, a nehezebb napokra, mikor semmi sincs.

Mindig megfogadom, hogy nem tolom oda a képem korán, mert nem érdemes. Ehhez képest már puccba vágtam magam, a metrón sikertelenül szemezni próbáltam egy full darkosra öltözött, enyhén gótosított, felbakancsosított leányzóval, aki bele volt bújva a telefonjába, és teljes készültségben, lovagiasan vártam, hogy ő is majd a Puskásnál száll le, mert jön az S8-ba kiengedni a gőzt, én pedig előzékenyen elnavigálhatom a helyszínig. Ebben jócskán tévedtem, nem is tudom, mi egyéb élvezetes lehetett még aznap a fővárosban, de ő tovább utazott, nem ott szállt le.

Nagy levegővel lemegyek a bejárati lépcsőn, ahol már egy rendkívül udvarias, világító albínós kontaktlencsés ember fogad. Felmutatom a védettségimet, ő megköszöni és enged is tovább. Eddig jó, minden stimmel.

Viszont túl korán jöttem, szerintem még 8-at se ütött az óra, emberek alig. Benéztem volna? Elmarad? Aligha! Olyan nem lehet! Bepróbálkozom a ruhatárral, ott is elő kell vennem a plasztikkártyámat, szkennelés, majd kis cseverészés az egyébként roppant beszédes és barátságos ruhatáros hölggyel. Kifejezetten pozitív csalódás, mivel az első benyomások igen fontosak, és mogorva, unott, ellenséges személyzettel nem jó találkozni.

Micsoda szép gyűjtemény! Pedig ez itt csak egy részlet a nagy egészből!

Ott a vendég nem fontos, csak éppen megtűrt alak, és jobban várják az esemény végét, mint mi a koncert kezdetét. Elindulok, lecsekkolom a helyet, vizsla módjára körbeszaglászok, még minden eléggé felkészülési fázisban van, zenészeknek, rajongóknak nincs is nyoma, de ez nem töri le a feldobott kedvemet.

Egy technikus srác cikázik előre-hátra, állítgat a cuccokon, és még valami jófajta underground elektronika is szól, így ledobom magam a magas mixerpult előtti kanapéra, csekkolnám a telefonomat, hogy mi az általános helyzet, de szerencsére nincs lent térerő, így semmi se vonja el a figyelmemet. Kicsit körbesétálok, megcsodálom a szeparét, az avantgárd fotókiállítást, a nagy matricagyűjteményt, a pultot, a táncteret, beülős részeket. Mindenhol kellő tisztaságot tapasztalok, de persze nem is vagyok egy NÉBIH ellenőr.

Aztán valahonnan előkerülnek ismerős arcok végre, megjelennek az 3.N.D-es fiúk, Gazdag Isti, szorgalmasan kábelezgetnek, rendezgetik a színpadot, föl sem néznek, el vannak foglalva az előkészületekkel, ilyenkor nem is szívesen zavarom őket, hiszen minden idegszálukkal azon munkálkodnak, hogy az esti buli hibátlan legyen. A projektor és a laptop azonban nincsenek barátságban egymással, valahogy a vetítést nem sikerül belőni, akár grafikus kártya, akár HDMI vagy VGA kábel a ludas, kép ezek szerint nem lesz. De mindenre van megoldás, előkerül egy régebbi típusú, méretes LCD monitor, és lássatok csodát, a háttérvetítés helyett egy kisebb digitális kép lesz egyből a pulton, én pedig ámulok a csapat problémamegoldó képességén. Még dob is egyet a kreatív változatosság az egészen, működik, szuper egyedi, tényleg örülök, hogy semmi stressz, semmi fennakadás, megyünk tovább!

Végül sikerül kezet rázni a srácokkal is, örvendezünk egymásnak, minden a helyére kerül, és kezdenek közben azért leszivárogni a látogatók is. Egymás nyakába ugrunk, olyan régen találkoztunk, szívmelengető érzés régi arcokat újra látni, hevesen nekiállni mesélni, kérdezni, diskurálni, hogy kivel mi történt. Addigra a pult is megnyit, a keverőn keresztül nyomatékos ipari zenék csendülnek fel, még a Laibach Revisited-ről is berobban a Smrt Za Smrt, az elektromosság apránként megtölti a teret, és érezni minden egyes rezgést a föld alatt, Mortelék igazán jó szettel futottak neki a bemelegítésnek, totálisan elégedett vagyok, a mosolyom szélesebb, mint egy szavazóláda bedobónyílása.

Leírhatatlan élmény ez, tényleg olyan, mintha ma ünnep lenne, rég várt osztálytalálkozó. Azon tűnődöm, hogy a német színtér „Familientreffen” azaz családi találkozó jelzővel illeti ezt, számomra még mindig inkább olyan, mint-

ha valami középiskolai osztály lennénk, akik rendszeresen összefutnak, felidézik a régi emlékeket, megosztják egymással az elmúlt időszakok történéseit és élményeit. Barátokkal kivesézzük a Star Trek, az Alapítvány és a Térség sorozatokat, örömöket, kudarcokat, várakozásokat, és mindez olyan jól tud esni, és boldogsággal tölt el, hogy végre akadt apropója. Addigra a legények is befejezték a színpadi beállást, és igyekszünk előre, hogy ne maradjunk le a koncertélményről sem. Az 3.N.D kezdi a sort, én pedig kiváncsian várom, hogy a Vittulás bulijuk után egy nagyobb helyen hogyan szólalnak meg.

Alaposan meg is lepődök! Úgy csapnak bele, olyan dinamikával és erőteljesen, hogy szinte leszakad tőlük a fejem. Rendesen van hangerő, és még tisztán, szétszálazva is szól az egész, nincsenek szétmázgitált mélyek, nincs se recsegés, se fölösleges és zavaró gerjedés. *Alex* egy fenyegető hústoronynak hat a magasabb színpadon, ahogy átéléssel lóbálja magát a számok alatt, hatalmasra mereszti szemeit időnként, hullámzik, mögötte az elektromos dobot gépiesen verik a többiek, egyedi géptábornok és cyberpunk kosztümeikben szögletes kézmozdulatokkal tüzelik időnként a közönséget.

Az egész professzionálisnak, nyersnek, dinamikusnak hat, még a lassabb tempójú számok alatt is érezni azt a hol dühös, hol romantikus energiát, amit ők hárman teljes odaadással gerjesztenek. A sok próba és gyakorlás igencsak érződik az élő produkción, nem látni-hallani fölös köröket, elvesztegetett

időt, csak a nyers orgánum, elektromos hullámok és impulzusok csapkodják, püfölik a fejemet, és gyakran van olyan benyomásom, mintha ez nem is magyar, hanem egy külföldről hozott formáció lenne! Bizonyára sokat lendíthetne még az élményen, ha a vokál tisztulhatna kicsit, az angol, néha magyar szövegek picit érthetőbbek, a közönség irányából is énekelhetőbbek lennének. Bár ez egy ilyen műfaj, rojtosra torzítva üvölti a fájdalmat és elégedetlenséget, világunk visszás jelenségeit. Többször lehetett azt hinni, hogy vége a számnak, Alexék viszont némi lassítás után újra meg újra belecsaptak, és további kőkemény percekre ráncigáltak vissza minket a szcenárióikba, sokszor már a tüdőnket majd kiköptük, de nem engedtek el, hanem újabb hangorkánnal fogtak marokra.

Ez az EBM ünnepe, pont így jó. Míg mostanra az 3.N.D a cyber-terror-horror-industrial területi képviseletének számít a kosztümös, maszkos, sminkelt és hiperkritikus színpadra termett, ugyanakkor igen érett formációjával, utánuk a Stahlgeist inkább már a zsáner azon szegmensébe sorolható, ahol a korban némileg előrébb járó, szellemi és fizikai melós generációk tagjai találhatják meg a talpalávalót és nézhetnek a totaliter világunk görbe tükrébe.

Ahogy *Bank Tamás,* a Stahlgeist frontembere egy heves és elszabadult gólemként bejárja, bemozogja a színpadát, tekergeti szokásos mozdulata-

ival a mikrofonkábelt minden létező irányba, még a nyakán-vállán keresztül is, majd előre-hátra trappolni kezd önfeledten, azonnal tudni lehet, hogy itt bizony rendesen meg leszünk táncoltatva teljesen lucskosra-csatakosra! A debütáló Stahlgeist lemez anyagára készültem, de ennél jóval többet kapok, hiszen új számok és ráadásul popikonikus feldolgozások is helyet kapnak a szettben. Egészen meg is lepődöm ezen, mivel sosem gondoltam volna, hogy lesz Sweet Dreams, Relax, és egyéb csemegék, váratlan meglepetés feldolgozások, amelyek feliparosítva, munkásítva szédületes élményt jelentenek majd.

Mondanám, hogy epekedve vártam bizonyos számokat az alaplemezről, de úgy belendültem, hogy lekövetni sem volt időm a sodró és energikus előadást. Totális lehetőség a felgyülemlett düh és frusztráció kiadására, és minden egyes feltörő nyögés, boldog „uhhh, háhhháááá!!!", csápolás és kígyózó mozgás még az izomfájdalom ellenére is andrenalinnal árasztott el, és nem tudok elég hálás lenni ezekért, az átmozgatásért, a fáradhatatlanság érzéséért. A legalább egy órás (vagy némileg hosszabb) műsor vége felé Tamás elmond még egy-két köszönömöt és heves visszatapsolás között viccelődve még szóvá is teszi a lelkesen tomboló közönségüknek, hogy *„még egy szám és tényleg megöltök"*, de azért simán képes tovább tolni a show-t, ugrabugrálni és odatenni magát teljesen, Gazdi pedig feltartott mutatóujjal jelzi nekünk, hogy *„oké, na, most figyeljetek, itt jön mindjárt még valami!"* Fenomenális ez! Valójában el sem tudjuk képzelni, hogy mennyi energia kell egy ilyen hosszú és intenzív mozgásos produkció végrehajtásához. Le a kalappal előttük, és ezer köszönet az időnként a háttérben a berendezések működtetése közben erősen bólogató, csápolgató Gazdinak, aki a Stahlgeist EBM executive zenei igazgatója, high-tech operátora, és aki pontosan tudja, hogy az EBM és az indusztriál táncos fordulataira hol lehet még az energiából, nyomatékból, lüktető ütemekből nagy lapátokkal rádobni. Ugyanígy köszönet a produkciót fáradhatatlanul végigbugrizó Tamásnak, aki hol szögletes, hol hajlékony mozgásaival követi le a zenei alapokat. Egyszer csak azon kapom magam, hogy a bakancsos lábam már monitoron támaszkodik, szinte haldoklom, de a fejemmel még mindig úgy bólogatok, akár egy motorizált gémeskút, csak annál jóval gyorsabban. A karjaim csépelik a gépködösített levegőt és az össze-vissza cikázó zöld neonsugarakat. Nehéz ezt alaposan visszaadni, csak átélni lehet, mert nincsenek szavak arra, mikor ég minden egyes izomköteg bennünk. Ezt nevezem felszabadultságnak és örömnek! A közönség reakcióira nagyon nem is tudtam odafigyelni, nekem akkor a tánc volt a fő feladatom, mert ha a

zenekarok bírják, akkor nekünk sem szabad lazsálni. Bár a szemem sarkából láttam, hogy hátul további ismerősök gyülekeztek, zenészbarátok bólogattak, jó páran keményen táncoltunk az ütemekre, sőt, még egy Ambulance feliratú, piros pólós fickót is támogatni kellett időnként. Először azt hittem, hogy valaki rosszul lett és itt a mentő, aztán kiderült, hogy ő van rosszul, mert a mozgáskoordinációjának hiányosságai, bukdácsolásai miatt erősen félteni kezdtük a nagy tombolásban, és őszintén bízom benne, hogy tényleg megúszta karcolások nélkül azt az estét, bár az utólagos elbeszélésekből nem egészen így történt. Mindenesetre ő is feldobta az estéjét másoknak.

Viszont van itt még valami, amiről érdemes szólni, ez pedig életem legmenőbb és legkíméletlenebb afterpartija, amit a **CY83R574R** stáb vezényelt, és amiért örök hála nekik. Pokoli ügyességgel és ráérzéssel keverték nekünk a legjobb elektrókat, EBM-et, táncindusztriált. Érződött, hogy összeszokott csapatként mindent előre láttak, szusszanásnyi időt se hagytak a felaljzott jelenlévőknek. Volt már részem DJ szettek sokaságában, warm-up-okban, after party-kban, mindenféle szelektori próbálkozásokban, de eddig ez volt a legeslegjobb mind közül, mert olyan közönségkapcsolatot létesítettek, amelyre nem láttam még példát. Kifejezetten jó érzékkel válogatták össze a számokat, eszméletlenül kreatívan öntögették egymásba ezeket, és teljes mértékben velünk voltak a pult mögött ugrándozva is. Rendkívül tetszett, ahogy a fokozatosan adagolt loopok és csattogó ütemek csúcspontra juttatásával szinkronban még hadonásztak is, és látszott rajtuk, hogy ők is pokolian élvezik a dolgot. Olyannyira sikeres volt a ténykedésük, hogy utána a telehold fényében teljes fizikai kimerültségemben is még vagy 10 km-t gyalogoltam hazafelé. A töredezett éjszakai agglomerációs közlekedés, a csellengő, fenyegető kinézetű alakok és a vágnivaló tejfölszerű hajnali köd sem izgatott különösebben, annyira felvillanyozott és boldog voltam ettől az estétől. A közel 15 éves bakancsom a heves tánc és ugrándozás, plusz az éjszakai gyalogtúrám ellenére is tökéletesen kibírta az estét, pedig már vagy kétszer ragasztottam vissza a talpát az évek során, és mire hazaértem, a vizet szinte önteni lehetett belőle.

Hatalmas gratuláció a NecrogenesiS csapatnak, 3.N.D-nek, Stahlgeistnak, CY83R574R dj-knek, és persze az S8 Underground Club személyzetének is, amiért ilyen jó kis klubestet hoztak össze. Tekintettel az év végi befáradásra, a dicsfénytelen eseményekre, ha nem is fullházzal, de fullos jókedvvel voltunk jelen. Nagy hiányt pótoltatok ezzel az eseménnyel. Folytassátok!

SETLIST

3.N.D

00. **No Future!**
01. **Surfeit**
02. **The Hate Maker (remaster)**
03. **Identity War**
04. **All News R Fake News**
05. **The Grid**
06. **Monoton Zaj**
07. **N.W...**
08. **Terrible & Sad**
09. **PWPP**
10. **Habe Angst**

ráadás:
+1 **Victim Of The Circumstances**
(karácsony előtt szokásosan)
+2 **Devil's Way**

STAHLGEIST

01. **Intro**
02. **Escape Reality**
03. **Infected Colony**
04. **Machines***
05. **Liebe auf den ersten Blick**
*(DAF cover)**
06. **Step By Step**
07. **Sweet Dreams**
*(Eurythmics cover)**
08. **Look at me**
09. **Nihilist**
10. **Bonus Crack**
11. **Relax**
*(FGTH cover)**
12. **Gluttony***
13. **Stahlgeist**
14. **Justice***

**korábban nem hallott (új) dalok*

TÁRSAD A LOM

Krónikus fáradtság

Legszívesebben felmosónyéllel csépelnénk el ezt a jövőt...

(...de sajnos előbb eltörik. Mármint a nyél. Vagy mi.)

Szeretnél egy fiatalos és fejlődő csapat tagja lenni?
Itt a lehetőség, jelentkezz most! Szenvedj velünk!

Legyél Te is CFS-es!

A krónikus fáradtság szindróma (Chronic Fatigue Syndrome: CFS) egy bonyolult betegség, amelyet legalább hat hónapig tartó extrém fáradtság jellemez, és nem lehet teljes mértékben valamilyen alapbetegséggel megmagyarázni. A fáradtság fizikai vagy szellemi aktivitásra rosszabbodik, cserébe pihenésre sem javul. További jellemző tünetek még, hogy az alvás nem frissítő, vagy egyáltalán nincs is alvásminőség, emiatt memória-, összpontosítási és koncentrációs nehézségek lépnek fel, netán szédülés, amely súlyosbodik, ha fekvésből vagy ülésből álló helyzetbe kerülünk. Bár legtöbbször még ennyi sem kell hozzá. Ez az állapot myalgikus encephalomyelitis (ME) néven is ismert. Néha ME/CFS néven rövidítik. A legújabban javasolt kifejezés rá a szisztémás terheléses intolerancia betegség (SEID).

A krónikus fáradtság szindróma oka ismeretlen, bár számos elmélet létezik – a vírusfertőzéstől a pszichológiai stresszig. Egyes szakértők úgy vélik, hogy a krónikus fáradtság szindrómát több tényező kombinációja válthatja ki. Nincs egyetlen olyan vizsgálat, amely megerősítené a diagnózisát, így többféle orvosi vizsgálatra is szükség lehet, hogy kizárjanak más, hasonló tünetekkel járó egészségügyi problémákat.

A krónikus fáradtság szindróma kezelése a tünetek javítására összpontosít.

Nem, ez a magazin nem fog olcsó, bulváros, értékesítéstámogató patikaújsággá válni. Nem ajánl gyógyszereket, nem hiteget tudományos eredményeken alapuló, mérésekkel és vizsgálatokkal alátámasztott, mindent megoldó és megmondó médiummá silányodni. Nem ad recepteket, a cikk végére sem jönnek elő majd olyan tippek, hogy fuss le öt félmaratont és attól biztosan rendben leszel. Ha meg nem, akkor szedj be napi három rózsaszín szómát, meditálj, próbálj ki felnőtt színezőkönyveket, táplálkozz és szexelj egészségesen, egyébként nyomasd a mindfulness-t, száraz novembert és társait, akciós kuponokkal bekkeld ki az adventi időszakokat, fogyassz, vásárolj most kedvező áron mértéktelenül nagy teljesítményű, ergonomikus kialakítású lombszívó-lombfújó berendezést pusztán azért, hogy gyorsan és hatékonyan helyezd át A-ból B-be (vagy szőnyeg alá) a fennálló problémáidat, amelyek most már lokálisan és globálisan is rád rogynak (nem ragyognak). Te meg egyszerűen nem kapsz levegőt egy idő után. A mértéktelen, de valahol mégis ipari méretű hazugságok terhe alatt, amelyeket kreálnak számodra. Meg amelyeket Te magad gyártod le napjában sokszor.

Elméd sikátorai és egyéb ipari méretű hazugságok

A felmosónyéllel ugyanolyan ambivalens a viszonyom, akár a zuhanyzócsövekkel és az ablaktörlőlapátokkal. Nem nevezném éppen harmonikusnak és „életre szóló” kapcsolatnak. Általában ezekből a rém egyszerű, teljesen hétköznapi háztartási tartozékokból évente többet is sikerül elhasználnom (értsd: tönkretennem) – akaratom és a szigorúan szakszerű használati mód ellenére. Sem a vizes közeget, sem a jövőt nem bírja egyik sem. Eleinte még magamban kerestem a hibát, és nem az alsópolcos olcsóbb fajtából választottam. Ehelyett inkább a dupláját fizettem a „minőségért”, hogy legalább egy icipicit tovább tartson ki. Teljesen felesleges volt. Mindegyik ugyanarra a sorsra jutott, azaz idő előtt eltört, darabokra hullott.

Nyugodtan lehet állítani, hogy peches vagyok, és mással ilyen bizony soha nem történik. Vagy valaki fekete mágiával tett tönkre, mellé alattomosan megvuduzta a fogyasztói karakteremet. El tudom fogadni azt az igen meggyőző érvet is, hogy az ilyesmi általában még nem elegendő ok a krónikus depresszióra. De mi van akkor, ha ezek nem csupán elszigetelt és jelentéktelen jelenségek, hanem egy végtelen és visszafordíthatatlan láncolatú jövőbe rendeződnek? Olyanba, amely egyszerűen és lassan kicsinál minket?

Szia, Uram! Kérsz Mindent is? Nemzethyt? Clickbaitet? LMBTQ-t? Oltakozzunk, drága híveim!

Bár lenne kedvem hozzá, hogy ismét a betokosodott, mozdulatlan, nagy rendszerek számlájára írjam a dolgot, ezt most inkább kihagynám, mert már letudtam az előző magazinszámban. Azt ellenben érdemes leltárba venni, hogy ugyan miért és mitől is fáradtunk el ennyire? Miért nem voltunk és vagyunk képesek megvédeni magunkat? Milyen hosszú távú, káros következményei lehetnek ennek, különösen, ha megállíthatatlanul terjedni kezd, sőt, általánossá válik az, hogy folyamatosan hülyének néznek bennünket, miközben mi magunkat is. Szisztematikusan.

Az elmúlt 30 év alaposan csúcsra járatta a túlélési ösztönöket. Mindezt irdatlanul növekvő zaj és totális összezavarás térkövezési munkálatai tették kellőképpen változatossá, azaz botladozóvá. Az internet megjelenése is csupán vazelines gyorsítópályára illesztette: teret engedett, extra sebességet jelentő csomagokat biztosított az emberi butaság, hiszékenység, a populizmus és a véleményterror terjedésének. Újra felosztotta a világot, kereskedelmi-értékesítési alapon szegmentált és marketingelt mindent és mindenkit. Hogy mégis mi a baj? Csupán három dolog: Nem találunk már egyszerűen kapaszkodókat ebben a nagy rázkódásban. Ez egy. Bármiben képesek vagyunk másodperceken belül csalódni, átvertséget, hazugságot, féligazságot, meg nem rágottságot, felszínességgel járó, eszelős gyorsaságot érezni, és ezek miatt nagyon hamar kiábrándulni és kifáradni. Ez kettő. A harmadik annyira banális, hogy le sem merem írni. Az irdatlan zaj, amit ránk zúdítanak, hogy ne tudjunk se pihenni, se figyelni.

Kész öntözőrendszer a könnycsatornám már

Csupán néhány a köznyelvben nagyon hamar meghonosodott jelző és formula közül, amit lépten-nyomon hallunk, olvasunk, és másodpercek alatt

lüktetni kezd tőlük a nyaki ütőér. A Black Friday idén sem maradt el, mert nem volt hajlandó tudomást venni az égvilágon semmiről. Bár ezt céges keretek között mi csak „dilipéntek” jelzővel illettük, mert egész héten egyetlen értelmes információmorzsa sem jutott el hozzánk tisztelt vezetőink jóvoltából. A fénynél gyorsabban csak egy valami közlekedik, a leghitelesebb forrás: a folyosói pletyka. Amire építeni lehetett volna, ami halovány irányt mutat, vagy egy picikét tovább segít a boldogulásban, azt a legritkábban kaptuk meg. Erre minden héten eljött a péntek, amit a közelgő hétvége csábító peremére érve már úgy vártunk a nagy kifárasztásban.

Aztán mi történt péntekenként? A nagy bepótoltatások ideje! A felpörgés, a gépzaj, az alvázkotrós-szikrázós, fekvőrendőrökön ugratós abszolút mindent akarás napjává vált. Analógiában ugyanez odakint: a mindent felújítás, elkerítés, lezárás, elvonás, beszüntetés, einstandolás. Sajnos hamar és csalódottan vettük észre, hogy előbb a hétfő, majd a kedd lett az új dilipéntekünk, utána minden egyes nap ilyenné, összefüggő gennyfolyammá vált. Egykori szervilis főnökünknek sok rossz szokása közül a legdurvább a vasárnap délutáni és esti céges lecseszős e-mailezgetése volt a beosztottjaival, azaz velünk. A Nagybetűs Munkáról! Meg annak kiemelt fontosságáról, hogy aztán hétfőre valahogy újra meg újra teljesen okafogyottá váljon. De nekünk akadjon csak torkunkon a vasárnap esti vacsoramaradék, fulladozzunk, és hajnal 2-ig lehetőleg ne is tudjunk elaludni. El kell engedni.

De térjünk csak át a technológiai oldalra picit. Az sem vidámabb.

D kategóriás körhintán pörögve hányunk

150 ezerért láttam ma egy hűtőszekrényt kiállítva. D kategóriás energiafogyasztású és magas zajkibocsájtású volt. Fel is vontam a szemöldökömet. Ilyet miért gyártanak? Kinek éri ez meg? Ki veszi meg egyáltalán a drága háztartási géphulladékot? Ki engedélyezte a piacra dobását? Közben olyan mértékben rotálódnak a technikai eszközök, hogy mire bármi kiérdemelné a fogyasztók megbecsülését, addigra biztosan szemétdombon is végzi. Az iram eszelős, és sírásra görbül a szám, amikor a videómegosztón elém kerülnek olyan guberálós videók, melyben illegális szemétlerakókból kaparásznak ki, majd restaurálnak szépre és működőképesre alig pár hetes-hónapos, eldobott készülékeket. Például prémium mobilokat, élő, még jól működő aksival. Greta Thunberg nyálfröcskölve verheti a 36-os csizmájával az asztalt. Sem a G7-ek, G8-ak, G20-ak, zölden világító G-pontok nem hatódnak meg ettől.

A CO_2-kibocsájtás szabad szemmel nem látható. A klímapara sem túlzottan. A politikusok és a cégtulajdonosok egymást veregetik hátba büszkén.

Nem az ő problémájuk.

Egyre gyorsabban pörög a D kategóriás körhinta, mindannyian bele vagyunk keményen szíjazva. Egyre többen szédülünk is már, tele tudnánk hányni a frissen feltett FFP3-as maszkunkat. Mindent azonban nem lehet a CoVID számlájára írni, hiszen a kimerültségünk nem akkor kezdődött, hanem már jóval előtte. A politikai ideológiák, hangosbemondózások még mindig nagyon sok embernek adnak napi betevő agyi programot, azaz a gyorsmosást 40 fokon, ahogy éppen az „érdekmérések" diktálják. Ezek összekapcsolódva a celebrity, fake news, deepfake, cancel culture, safe space, woke, gender izzósorral csak még tovább növelik a terhelést. Igazodj el köztük, alakítsd ki az álláspontodat mindennel kapcsolatban, de jól vigyázz, hogy melyik kérdésben hová állsz, különben bukó lesz. Bár kulturálisan, ökológiailag, gazdaságilag, vallásilag élhetnénk egy sokkal békésebb, lassabb, tisztább és megfontoltabb világban is. Vagy legalább kicsit jobban odafigyelve.

A *Don't Look Up! (Ne nézz fel!)* című aktuális világvége-vígjáték szinte bármely munkahelyen, közösségben, médiában, társadalomban játszódhatna, épp ettől szörnyű. Dokumentumfilmként néztem, és akaratlanul is a volt munkahelyemre emlékeztetett. A felszínesség, a túlharsogás, a politikai és médiazaj, az össze-vissza kamuzás, elterelés, hamisítás cseppenként szívja ki belőlünk a maradék életenergiát is. Helyét valami iszonyú büdös, gumiszerű kontrasztanyaggal tölti fel. Bármelyik hírportálra is tévedsz, ugyanazt a maszlagot veszik át és ismételgetik (repeater funkció) kritikai gondolkodás nélkül. Sajnos nem eltúlzott fikció ez, hanem vastagon benne élünk.

A Mátrix meg „csak egy rendszer".

Sorban áll a többi hasonló manipulációs, rabszolgatartó rendszer mögött, és várja, hogy jobbról előzhessen, de nem tud, mert a leállósáv is be van állva a marhaságoktól. Hiába igyekszünk optimalizálni, minimalizálni, tweak-elni a Facebook és Instagram folyamunkat is, hogy tanulásra használhassuk, újra meg újra otromba politikus- és celebfejek tolják oda magukat kéretlenül. Elmegy az ember kedve mindentől.

FOMO, lemaradás, hiánygazdálkodás, meg persze a sürgetés pszichológiája

A legegyszerűbb dolgok is képesek tönkremenni/tönkretenni. Mi van akkor az olyan bonyolult, komplex és irracionális szerkezetekkel, mint amilyen az ember is? Aki bár nem érzékeli a veszélyt, mert azt az áramkörét már teljesen kikapcsolta. Hajt a járhatatlanul kátyus, csúszós vagy döcögős utakon, sűrű ködben, ittasan, bedrogozva, rendes műszaki vizsgát rég nem látott autójával, beláthatatlan kanyarokban előzve, és illendően mindenkit hosszan ledudálva. Türelmetlenül, padlógázzal bele a halálba. Másokéba, sajátjába, mindegy is. FOMO – Fear Of Missing Out, mégis miről maradunk le? Mitől lesz jobb, ha másodpercekkel előbb érünk oda, ahová… pillanat, hová is tartunk? Mi is volt az eredeti célunk? Ja, hogy nem emlékszünk. Talán nem is volt. Mobilozunk vezetés közben.

Terveink olykor bőségesen vannak, csak leállni nem bírunk, ostorozzuk magunkat, ha valamit nem végeztünk el. Meg persze minket is ostoroznak, ezerrel megy a paráztatás egy olyan korban, ahol egyedül a dilivonaton nincsen fék. Minden máson van legalább egy normális méretű, jól kitáblázott, többnyelvű feliratokkal ellátott, vörös színű PAUSE/STOP-gomb, amire valahogy mindenki fél rácsapni. Mert jaj, akkor ugyan mi lesz? Ugyanez mesterségesen felfokozva: cudar világ jön, hiány lesz, minden el fog fogyni, nem lesz kapható, elérhető, nem lesz mit enni, nem lesz beszívható levegőnk, nem lesz Playstation 5, nemesfém, chip az autókba, akciós libamáj, zöldterület, parkolóhely és stadion, vagy buszjárat a semmibe. Nem lesz emberek, értitek? Nem lesz! Most kell lépni! Lehetőleg azonnal! Add érte a figyelmedet!

A pénzedet! Az életedet!

Az absztrakció és a virtualitás olyan mértékben fejlődött (túl) mindenen, hogy a szűkösség, szükségszerűség és az árrés/nyereség egyszerűen kinyiffantotta a bőség, a szabadság, az önrendelkezés puszta illúzióját is. A túltermelési cirkuláció, az egyre rövidülő termék-életciklusok karöltve a felpörgetett paráztatási iparral röhögve rántják ki alólunk a szőnyeget. Próbálj meg valahogy védekezni ellene, ha nem vagy még eléggé belefáradva az egészbe. Ha nem érted ezt, csak vizsgáld meg ünnepek előtt a magyarok klasszikus nagybevásárlási szokásait. Az éhenhalástól való bénító félelem miatt mindennek a pánikfelvásárlását látni. Neked hányan tolták infláció idején a lábadra a csurig töltött bevásárlókocsit?

Fatigue, heckling, distracting...
és mindenkinek jut legalább egy, mindenre allergiás munkatárs

Hecklingnek nevezik, amikor valaki egy nyilvános beszédet, előadást hangos és kritikus bekiabálással, kérdéssel zavar meg, beletrollkodik, félbeszakít. Amennyiben ez a Mindent (is) Tudás Egyetemén, a közösségi oldalakon, kommentszekciók aknamezején bukdácsolva történik, még ott is erős, mint a Pista. De ha ugyanez a műsor LIVE megy, és mindenbe bele lehet pofázni a másik figyelmes végighallgatása nélkül, az már nettó kegyetlenség.

Még ha hálát is rebegsz azoknak, akik visszafogják magukat és türelmesen kivárják, hogy befejezd az (egyre rövidülő) mondandódat, netán még át is futtatják szigorú, de egyben igazságos tapasztalati szűrőiken, ne hidd, hogy ezzel megúsztad. Nem lesz ez mindig így!

Onnan tudhatod, hogy a gyönyörűséges, modern 21. században jársz, hogy mindig lesz a környezetedben legalább egy olyan ember, munkatárs, szomszéd, rokon, akinek a véleménye, szokásai, bélműködése, lelki és környezeti érzékenysége, valóságérzékelése szöges ellentéte lesz a tiédnek. Vagy pont egyedül ő lesz allergiás valamitől, amiről a körülöttetek lévő több tízezer ember még csak nem is hallott. Aztán leszel szíves alkalmazkodni, mint mindig. Azaz a teljes kifáradásig.

*– Hoztam neked mindentől mentes tortát, emlékszem,
hogy nem ehetsz akármilyet. Fincsi lett, megkóstolod?*
– Nem, kösz.
– De hát ez mindentől mentes..., direkt neked sütöttem.
– Nem baj. Allergiás vagyok.
– Mire?
– Ma...? A színére!

Életünk egy családi Netflix-előfizetés

Életünket lassan olyan erős elvárásmezőkkel barikádozzuk körbe, hogy az egész egy családi Netflix-előfizetésnek tűnik. Viszi a pénzt, viszi az időt, böngészünk egy listából, de már vagy mindent láttunk, de alig tetszett belőle valami, vagy egyszerűen nincs hangulatunk hozzá, vagy csak a rossz kritikákat olvastuk el, a jó meg már nem érdekelt. Meg se próbáljuk. A családi együttélés is hasonló. Hiányozna, ha nem lenne, de ha van, akkor meg az

idegeinkre megy a közös terek (kollégiumi szintű) együtt használata, beleértve a fürdőszobát, és a rendszeresen ránk boruló, roskadozó piperepolcot. Elvárjuk, hogy a másik szép, üde és mindig illatos legyen, de az már nem tetszik, ha vesz egy újabb, sokadik kozmetikumot, holott az előző harminc sem fogyott el. Ugyanez az ünnepekkel, rokonsággal, kapcsolattartással, vendégeskedéssel, ajándékozással. Időnként sok, főként, ha együtt és sokat kell enni, az megterheli a szervezetet.

Beszélgetni sajnos nem tudunk semmiről, de vegyél még egy kis tortát, neked sütöttem. Minden mentes, és ezúttal nem kék, tudom, hogy nem szereted a kék színt, ezért most áttetsző. A családi együttlét boldogsága, elevensége csupán az amerikai filmekben és a kormánypropagandában élvezetes és kellően plasztikus, bárhol máshol fojtogató (is) tud lenni. Szenteste is kedvünk lenne elővenni a sarokcsiszolót, hogy elvonuljunk egy kicsit az otthontalanságunkban a flow-ban barkácsolni, lehetőleg távol mindenkitől, majd persze elővennénk a porszívót is, hogy az elcsöndesülés hiányát, a zajt dominánsan elnyomjuk valamivel. Hátha ők is elfáradnak végre kicsit.

Egyensúlyban vagy? A mérleged amúgy honnan van?

Ha valaki látványosan és nagyon jól érzi magát, az vagy gazdag celeb, vagy gazdag celeb a már a naptárban előre betárazott drámái előtt. Ha mégsem, hanem olyan egyszerű, hétköznapi halandó, mint mondjuk mi, akkor a lelkesedése és egyensúlya eleve gyanús. Aki mostanság képes tartósan egyensúlyban, boldogan, egészségesen élni, állandóan kipihentnek, frissnek maradni, annak a szervezete képes kiszűrni a mikroműanyagokat, szmogot, hormonkezelt élelmiszereket? Rajtuk nem talál fogást a kettős-hármas-négyes fronthatás, soha nem fáj a fejük? Digitális detoxban élnek az év 365 napján? Vagy nem is itt élnek, hanem egy egzotikus országban digitális nomádként? Saját profi droglaborjuk van otthon, a falon kiragasztott óriásposzter, rajta Zacher úr és Walter White képmásával? Vagy tb-támogatottan kapják még a „lesz*rom tablettát” is? Olyan speciális Jedi elmetrükköket ismernek, amelyeket soha nem osztanának meg másokkal, nehogy őrült gyorsan elterjedjen a módszer? Nincs félelmetesebb egy kiegyensúlyozott, elégedett, boldog, és egyúttal kontrollálhatatlan, megvezethetetlen, kizsigerelhetetlen társadalomnál? Szóval kinek az érdeke?

Aki jelenleg képes tartósan befelé figyelni, kizárni a külvilág eseményeit, romló trendjeit, a korszellemet, ezáltal kiegyensúlyozottnak, energikusnak éreznie magát, annál csodálatra méltó képességek halmozódhattak fel.

Kemény munkának és önismeretnek hívják az ilyesmit. De meg kell kérdezni tőlük azt is, hogy a mérleget hozzá a Wish-ről rendelték-e, és mennyi idő alatt jött meg. Aztán klikkeljünk be egyet mi is. Különben a társadalmi feszültségek (ahogy a populizmus, rasszizmus, klímaválság, infláció, egészségügy, menekültügy, oktatás, munkaerőpiac, leszakadás, elszegényedés, jövőkép nélküliség, a sor tetszés szerint folytatható) már egyenesen tudják a kapukódot, aztán egyszer csak bekopogtatnak a bejárati ajtón. Az is fárasztó tud lenni hosszabb távon, ha 0-24-ben vagyunk elvárás-, ítélkezésmentesek, cukin megbocsájtók és egyben valóságtagadók is. Ahhoz is lelki és mentális energia kell, és ha tetszik, ha nem, máshonnan, másoktól vesszük el.

Átaludnád ezt az évtizedet? Én is.

A koronavírus (és tetszőleges, leendő, szapora mutációi) azokat is félvállra fekteti, akik be lettek oltva többször is, és/vagy nem kapták el eddig se. Mentálisan gyengülünk le, ahogy egymástól, médiától, politikától, szakértő tudósoktól, mindenféle hiteles/hiteltelen szóvivőktől. Üveges szemekkel bámuljuk uniformizált országunkban/világunkban a harsány kommunikációs kampányokat, hirdetőoszlopokat, vírusvariánsokat és mindezek statisztikáit. Még mindig nem értünk ezekből semmit, sőt, még annál is kevesebbet. Ahogy abból sem, hogy mikor lesz vége. Ha egyáltalán lesz is, azt majd honnan fogjuk pontosan megtudni, és hihetünk-e egyáltalán neki? Egyszerre abbamaradnak a szakértői össze-vissza beszélések? Csinnadrattával bejelentik, hogy ma volt utoljára kozmetikai kezeléseken átesett statisztikai adatközlés/elhallgatás? Lesz ünneplés? Lesz még kedve valakinek...?
Elismerem, komor képet festettem ezzel az írással, túl negatív lett, maradhat? Valójában nem vagyok ennyire zsémbes, de a folyamatos kifáradással vannak gondjaim, ahogy másoknak is. Akikkel beszélek, hasonló tapasztalatokról számolnak be, ráadásul vannak köztük olyanok is, akik bölcsebbek nálam, ügyesebbek az energiatermelés/menedzsment és a mentális állóképesség terén, és mégis! Őket is képesek kikészíteni ezek a jelenségek. A sosem látott technológiai optimizmus, elérhető, megfizethető modernitás ellenére is belefásulnak, bosszankodnak a lerohadt, félkészre csinált, UX/UI-kompatibilitást/emberségességet hírből sem látott, krónikusan hazudozó, vagy egyenesen látszatra felhúzott rendszereken, értelmetlenségeken. Ez itt a rosszkedvünk tele („felkészültünk a télre, kotrógépeink bemelegítve"), már zsinórban a sokadik. Kint szürkeség honol, az utak járhatatlanok, ahogy az elmék is. A kiábrándultságot, csalódottságot, belefáradást és beletörődést csak a néma arcokból és a fogcsikorgásokból mérjük. A közvéleménykutatókat általában más érdekli, pont nem ez.

Hirtelen roppanást hallok. A felmosófej lucskosan csusszan be a kuka és a fűtőtest közé a konyhakövön. Már megint eltört ez a nyél is, pedig még meg se csépeltem vele a jövőt!

Meg tudom érteni, hogy sokan túlterheltek, vagy már végletekig ki vannak merülve ettől a bivalyerős, bizalomhiányos, fárasztó jelentől. Sajnos a holnap sem tűnik egy külvárosi, lepusztult talponállóban egyedül orrlógatva poharazgatós szilveszter éjszakánál sokkal vonzóbbnak.

Ahogy Cameron Howe mondta:

> ***„A jövő is csak egy újabb tök gáz verziója a jelennek.
> Ez csak valami blöff, amitől azt teszed, amit más akar,
> és nem azt, amit te."***

Azt nem tudom, hogy ez az általános közérzet megfordul-e mostanában vagy egyáltalán. Abban viszont hiszek, hogy létezhet mód a megfordítására, és onnantól nem fogjuk magunkat felmosórongynak érezni. Talán az idő és a tér legyőzésén át vezet az út. Vagy a mozgásenergia visszaforgatása, esetleg az elcseszett narratíváink, legvadabb belső monológjaink megszelídítése lesz az. Netán egyszerűen a saját házunk táján sepregetés, esetleg alaposabb felmosás kell hozzá. Önmagunkat felmosni sokadszorra a padlóról, elkezdeni cselekedni. Mások helyett is.

Most pedig engedelmetekkel, inkább legyőzöm a fáradtságomat, térdre ereszkedek, aztán begyűjtöm a begurult felmosófejet. Utána rögtön előveszem a vasfűrészemet, levágom a szétrohadt végét annak a kurva nyélnek, és kap egy rendes új menetet!

Kicsit rövidebb lesz ugyan, de az újabb reccsenésig még működőképes.

2022.03.05. Lapzárta utáni kiegészítés:
Egy hónapja még törölni akartam ezt az írást, mert túlságosan sötétnek, negatívnak, drasztikusnak éreztem. Most már egy hete kegyetlenül véres, értelmetlen, embertelen és kilátástalan háború zajlik a szomszédunkban. A káosz, zűrzavar, globális félelem, undor, kiábrándultság, fáradtság e cikk írásának eredeti idejéhez képest azóta többszörösére nőtt. Ugyan mivel lehetne ezt még tovább fokozni? Ezért döntöttem végül úgy, hogy benne marad a magazinban, mert pontosan erről szól. Semmit sem tanultunk.

INVAZÍV TÖRTÉNETEK

A Vezérigazgató

„Az emberi elme megtöréséhez jóval kevesebb dolog szükséges, mint azt a korábbi évtizedekben hittük. Néha egy egyszerű ajtó is elég hozzá."

Prof. Dr. Lance G. Fodor
2026-ban az Egyesült Államokba emigrált,
Nobel-díjas, magyar származású neurológus
a TED NeuroTalk 2032-es előadásában

A foncsorozott panorámaüveg mögött 12 székbe szíjazott ember feszengett. Különböző életkorú, tökéletesen kifejezéstelen arcú, látszólag hosszabb időn át meggyötört nők és férfiak. Kezeik, lábaik kétujjnyi vastagságú, fehér plasztikból készült gyorskötözőpántokkal szorosan rögzítve.

Megszólalni vagy megmoccanni egyikük sem mert, fehér kezeslábasuk, amelyet az autóösszeszerelő gyárakban szoktak viselni általában a melósok, alig hallhatóan susogott a visszafojtott lélegzetvételektől, de a fejüket forgatni, egymásra nézni egyikük sem vetemedett. Már másfél órája ültek így némán és mozdulatlanul, a matt fehérre festett falak visszaverte éles neonfény a szemüket bántotta, így legfeljebb egy-egy hunyorgásra futotta tőlük. Hátuk mögött három, állig felfegyverzett fekete kommandósruhába bújtatott alak ácsorgott, teljesen szükségtelenül biztosítva a teremben az enélkül is fennálló fegyelmet, és a lezárt kijárati ajtót.

Az idő pokoli lassan telt mindenkinek.

A széles ablakon túl semmi nem látszott, koromfeketeség. Első ránézésre úgy tűnt, mintha ezek a rabok egy moziban ültek volna, várva a vetítés kezdetét. Arra is ügyeltek a terem tervezői, hogy a két sorban elhelyezett, padlóhoz rögzített székek kellő távolságban, és némi szintkülönbséggel legyenek felállítva, biztos, ami biztos, mindenki jól lásson előre.

Aki tudott, magába fordult. Egyesek csukott szemmel várták, hogy történjen valami. Talán meditáltak, vagy kicsit el is bóbiskoltak, ami ebben a fényárban nem mehetett könnyen. A csendet nem csak vágni lehetett, de egyesek fejében akár még a bizonytalanság fémes ízével keveredő zavart gondolatok szikkadt kenyerére kenni is. Puha, szótlan agyvelő friss, ropogós neurózispiritóson. Mint a filmekből ismert kivégzési jelenetekben, ahonnan a villamosszékbe került kivégzendő , elítélt bűnös megsütését nézhetik végig élőben a hozzátartozók, kíváncsi újságírók, az ügyészség elszántabb emberei.

Hirtelen felkapcsolták az addig feketén csillogó panorámaüveg mögött a fényeket. A lekötözött emberek egyszerre húzták ki magukat a székben, már amennyire kötéseik ezt lehetővé tették. Mindenki a nyakát nyújtogatta, és akkor jöttek rá, hogy tényleg egy nézőtéren ülnek. Alattuk, egy szinttel lentebb egy széles folyosó vezetett a tágasabb csarnokba, a végén egy méretes sötétszürke ajtóval, melyen vaskos fehér betűkkel a VEZÉRIGAZGATÓ felirat volt olvasható.

Morajlás vette kezdetét, de valójában senki sem tudta, mi is történik, minek kellene történnie, és egyáltalán mit is néznek az ablakon át - kényszerűségből és lekötözve.

Percekig semmi sem.

Feszült várakozásukban az őrök néha a tenyerükbe csapkodták a gumibotjaikat akusztikai és pszichológiai fenyegetésként. Tudták jól, senki sem akarna megkockáztatni egy kiadós verést. Fémes csattanással csapódott fel az alattuk lévő szinten egy ajtó, és két fegyveres őr egy hozzájuk igen hasonló, fehér rabruhás férfit vonszolt magával. A bepánikolt negyvenes férfi megpróbálta kitépni magát fogvatartói markolásából, dulakodás, lefogás, befeszülés, bokára mért ütés, rúgkapálás, nyakleves követték egymást. A láthatóan rémült kapálózásánál csak a jól hallható ordítozása okozott nagyobb sokkot a fenti nézőkben. Odalent minden gondosan be volt mikrofonozva, a szobában ülők a lent vezetett, és erőszakkal cibált rab minden egyes szavát, szitkozódását, nyögését a nézőtéri hangszórókból felerősített sugárban kapták.

A széksorokban mocorogni kezdtek.

A lenti férfi akkor már velőtrázóan sikoltozott, hangja egyszerre volt sírás, vinnyogás, és mély bőgés. Artikulálatlanul tört föl belőle a düh és könyörgés, egyre sűrűbben ismétlődve:

“Ne! Kérem, könyörgöm, ne! Nem akarok a Vezérigazgatóhoz menni! Ne vigyenek be oda! Ne tegyék! Kérem!!! Szépen kérem, ne vigyenek be hozzá!!!

A marcona őröket ez viszont egyáltalán nem hatotta meg. Sokszor kellett embereket a Vezérigazgatóhoz kísérniük, már megszokták ezt a fajta ellenállást. Rutin volt.

A nagy szürke ajtó kinyílt, és a nézőtéri rabok hiába nyújtogatták libamódra a nyakukat, semmit nem láttak az ajtón túli világból, sem a Vezérigazgatóból.

A két őr még egyszer vadul bokán rúgta a bepánikolt férfit, aki addigra már önkívületben volt és jobban ordított, mint ,

mikor disznóvágáskor kiráncigálják az állatot az ólból a böllér szúrókése elé. Itt most fordított volt a helyzet. A férfit egyszerűen belökték a szürke ajtón, aki egy hangos csattanással ért földet valahol odabent, majd egy reteszkattanással rázárták az ajtót. A két őr kissé megkönnyebbülve, felsóhajtva fölnézett a nézőtéri ablak irányába, és jól láthatóan bólintottak egyet, majd szinkronban mindketten az ajtóra mutattak. Ez vár rátok is! - üzente minden gesztusuk a fent ülőknek.

Miután a rabokat egyesével eloldozták és visszakísérték celláikba, az egész tömbre néma csend borult, a lámpákat eloltották. A fejekben azonnal szörnyű belső monológok zakatolása indult be, a teljes izoláció miatt egymással nem beszélhették meg a látottakat, így mindenki a saját zárkájában volt kénytelen önmagával, saját elméjével vívódni és elemezni. Mi a fene ez? Mi történik odabent? Ki lehet az a Vezérigazgató, és miért rettegett tőle önmagából kikelve a betuszkolt férfi? Milyen szörnyűség várhatta az ajtón túl? Válaszokat sehonnan nem lehetett remélni. Az agy pedig annak rendje-módja szerint nekiállt élénkebbnél is élénkebb képeket, rémtörténeteket alkotni, mindezt a lehetőleg leginkább horrorisztikusra, félelmetesre, drámaira kiszínezni.

Másnap az egész megismétlődött. Ugyanúgy mindenki be lett ültetve a nézőtérre. Az első sorban a bal szélső szék viszont üresen maradt. A mellette ülő nőre rátört a félelem, emlékezett a szomszédjára, arra a ráncosodó arcú, csontos, alacsony kis emberre. Talán történhetett vele valami, az sem kizárt, hogy infarktust kapott az éjjel, ezért hiányzik ma, talán meg is halt? - de aztán igyekezett elterelni a gondolatait.

Az egész jelenet ugyanúgy megismétlődött. A fények ki-

gyúltak, a Vezérigazgató ajtajához vezető úton azonban most azt az embert cipelték a fogvatartók, aki az első székről hiányzott. A fenti székszomszédja sikoltani akart, de inkább elfojtotta, csendben könnyek szöktek a szemébe, és arra gondolt, hogy a sorban ő lesz a következő, talán már holnap.

A csontos kis emberrel az őröknek már sokkal könnyebb dolga volt, nem volt abban egy cseppnyi erő sem. Viszont ő is hangosan nyöszörgött, ahogy esélytelenül megpróbált némi ellenállást tanúsítani, bár leginkább csak a szavak szintjén, mint izomból. Az ugyanis nem sok volt neki.

"Én sem akarok a Vezérigazgatóhoz menni! Ne tegyék ezt velem, kérem, engedjenek el!" - vinnyogta egyre elhalóbb hangon, a fenti teremben ülők azonban ezt is tökéletesen hallották, amitől egyre nőtt bennük a félelem, a pánik és a düh ólmos-higanyos keveréke.

Bezárult és kattant a szürke ajtó, a Vezérigazgató irodája elnyelte az apró férfit.

Akkor éjjel a rabok elméje ismét vad és dühöngő képalkotási folyamatba kezdett. Egyes víziók kínzókamrát, mások élveboncolást, amputálást, verést, kegyetlen emberkísérleteket és végtelen fájdalomhullámot tartalmaztak. A félelem és kiszolgáltatottság érzése olyan mértékben megnőtt mindenkiben, hogy egyesek már aludni sem bírtak, agyuk egyre intenzívebben zakatolt, dübörgőbben és alattomosabban szőtték a különféle képeket a vérszomjas, halálosztó Vezérigazgatóról, akinek az irodája ha egyszer valakit elnyel, az nem kerül elő soha többet élve.

Ugyanez zajlott minden egyes nap. Nézők, megüresedő székek, végzetük elől menekülni igyekvő, pánikoló emberek.

A Vezérigazgató képzeletükben pár napon belül egy mindenható, dühöngő istenséggé változott, aki - ki tudja milyen elkövetett bűnök megtorlójaként - osztogat halálos ítéleteket, darabol fel embereket. Egy gigantikus, gonosz, és legfőképp láthatatlan Erő, egy irgalmatlan, kérlelhetetlen vérbíró természetfeletti hatalommal és képességekkel egy szürke ajtó mögött ülve, és várva a mindennapi elítéltporcióját.

Az elmék egymás után kezdtek megbomlani. Legtöbben a fejüket a kialvatlanság, hallucinációk, félelem és pánik hatására a falba kezdték verni, más öngyilkossági mód úgyse állt volna rendelkezésre, az őrök ezt is megakadályozták.

A Vezérigazgató mindenkit egyformán várt, a foglyok azonban rettegtek attól a naptól, amikor sorra kerülvén majd végül őket hajítják be az ajtaján.

Ahogy múltak a napok, a teremből egyesével fogytak el az emberek. Senki sem tért vissza többet. Végül egyetlen férfi maradt már csak a székhez szíjazva. Ő járt a legrosszabbul, hiszen maga előtt tizenkét jajveszékelő, rémülten kapálózót kellett végignéznie az üvegen át, és mindezt azzal a tudattal, hogy ő is biztosan sorra fog kerülni - utolsóként. Bármi is legyen azon az ajtón túl, végzetesnek, a lehető legrosszabbnak tűnt, és ahogy elődeivel, biztosan vele is ugyanaz történik.

Az utolsó, ajtóhoz cibált, és durván belökött sorstársa hisztériáját már olyan mértékű közönnyel nézte végig, ahogy egy olcsó napilapban futja át valaki a mínuszos híreket. Az őrök visszakísérték cellájába, és a fények eloltása után egyszerre brutális magány és csend zuhant rá. Már tényleg csak ő volt hátra. Az utolsó ember és néző a csoportból.

Másnap meztelenre vetkőztették, és egy kicsempézett

zuhanyzóban slaggal és autómosáshoz használatos kefével csutakolták le. A víz jéghideg volt, a kefe pedig durva, de már nem érdekelte. Hagyta, hogy bármit megtegyenek vele, az ellenálláshoz már semmi ereje nem maradt. Megtörölközött, parancsra felvette a tiszta kezeslábast, majd a kint váró őrei elé állt, jelezve, hogy készen áll az indulásra. Az őrök összenéztek. Némán vonultak hárman végig a neonfénnyel elárasztott folyosókon, csak a lépteik visszhangzottak. Ahogy beléptek a lenti nagy terembe, az előtte lévő nagy szürke ajtó nyomasztó látványa súlyos betonként dőlt a mellkasára, alig kapott levegőt. Akkor megállt egy pillanatra, őrei már nyúltak volna érte, hogy karon ragadják és az utolsó méterekig vonszolják. A férfi fölnézett az emeleti panorámaüvegre, amely mögül tegnap még egyedül nézte végig a szokásos jelenetet. A fenti terem újra tele volt nézőkkel. Tizenkét új arc, érdeklődő szempár szegeződött rá, akik ugyanúgy várták, hogy mi fog történni. Még semmit sem sejtettek az egészből.

Akkor a férfi hirtelen a földre vetette magát, és torkaszakadtából ordítani kezdett. Az őrök megpróbálták elkapni, azonban úgy pörgött a padlón, mint egy lecsapott, megszédült bogár, aki menekülni akar.

„Csak a Vezérigazgatóhoz ne!" - üvöltözte újra meg újra.

Odafönt a teremben egyszerre dőlt előre mindenki.

Az őrök nem voltak többé türelmesek vele. Vasmarokkal felkapták a földről és sietősen odahurcolták a Vezérigazgató ajtaja elé. Erőszakosan bedobták, majd rácsapták az ajtót.

A túloldalon ért földet, mindene fájt. Egy fehérre mázolt helyiség volt az is, de nem volt benne semmi, se őrök, ablak, csak egyszerű nyilak a padlón, melyek egy szemköz-

ti másik ajtó felé mutattak. Feltápászkodott, és bizonytalanul követni kezdte az irányt. Most mi van? Innentől egyedül, kíséret nélkül kell mennie? Tudta, hogy visszafelé nincs út, a háta mögött örökre bezárult az ajtó, csak előrefelé mehet tovább. Félve nyomta le a másik kilincset, és hetek óta ez volt az első, amelyet saját maga használhatott. A zár halkan egyet kattant, az ajtó kinyílt, és odaát egy újabb terem következett. A mozgásérzékelők bekapcsoltak, a fények felgyulladtak, és a nyilak egy újabb, következő ajtót céloztak meg. Zsibongott a feje, ezer harang és szögekkel teli vödrök zaja szólalt meg elméjében egyszerre, amint hunyorogva kivette a vastag, fehér feliratot a terem végében lévő újabb szürke ajtón:

SOK SIKERT.

Most fog meghalni. Biztosan ez itt az út vége.

Ott várja a rettegett Vezérigazgató...

Remegve tette kezét a kilincsre, vett egy mély levegőt, kihúzta magát, és óvatosan, résnyire betolta az ajtót. Arcát váratlanul friss fuvallat és napfény csapta meg. Azonnal bele is szédült. Feltárult előtte a korábban jól ismert külvilág. Az épületekből feltörő gőz- és füstoszlopok, a bűz, a fülsértően szirénázó mentőautók, a tülekedő, bevásárló tömegek, kéregető hajléktalanok, igazságtalanságok, hamisságok, anyagi gondok, adósságok, emberi képmutatás és létbizonytalanság.

Minden, amit eddig is annyira gyűlölt.

Térdre rogyott a füvön. Remegő kezeibe temette arcát és keservesen zokogni kezdett, mint egy gyermek, akit megbüntettek valami olyasmiért, amit el sem követett.

Szövetség

Erős fémes csattanás, és a romos, sárga taxira emlékeztető törésteszt-autó újra ripityára tört. Ez volt ugyanis a rendeltetése. Oldala behorpadt, a szélvédője apró szilánkokra robbant, a felragasztott jelölőmatricák, mércék karcosan szétkenődtek a karosszérián. Három utasa még szédült az ütközéstől, a mérnökök pedig csöppet sem iparkodtak megtekinteni legutóbbi rombolásuk eredményét. Lemondóan csak legyintettek egyet, majd kifordultak a csarnokból és mentek kávézni, közben a hétvégéjükről fecserészni.

– Ah, ez most kurvára fájt, megrepedt a térdem! – jajdult fel a volán mögött ülő figura.

– Ne panaszkodj, téged legalább most megfogott az öv! Én úgy lefejeltem a szélvédőt, hogy csillagokat látok! Be se voltam kötve rendesen, a tököm kivan ezektől! – dohogott mellette a társa. A hátsó ülésen a harmadik nem szólt semmit, végtagjai még mindig össze voltak gabalyodva.

Nagyon szerettek volna kikászálódni a roncsból végre.

Egykor fényesre lakkozott, karcos arcuk, a testük különböző pontjaira ragasztott, kopott matricák pedig egyedülállóan jelezték, hogy sok karambolt élhettek át már együtt. Mielőtt feszülten vártak a gyorsulásra, majd az azt követő ütközésre, a szívük talán hangosan vert volna, ha lett volna nekik. Így folyton csak arról ábrándoztak, hátha a hirtelen közeledő fal ezúttal szépen kitér előlük, ők pedig legalább egyszer megússzák a nagy erejű, robajló becsapódást.

De az bizony valahogy mindig elmaradt.

– Felmondok! Ebből elég! – fakadt ki a sofőr, kipattintotta a biztonsági övét és kikászálódott a roncsból. Társai szó nélkül követték, egymást fedezve lassan és igen óvatosan kilopakodtak a csarnokból, majd bicegve eltűntek az esti szürkületben. Mérnökeik addigra még nem végeztek a kávézással, de már a foci és a szánalmasan alacsony fizetésük volt a téma.

A bábuk kacifántos kitérőkkel a mentőállomáshoz értek.

– Bemegyek, megnézetem valakivel a térdem, mert még mindig nagyon fáj... – azzal benyitott a lengőajtón, mintha csak egy körúti szaküzletbe térne be törzsvásárlóként.

Az ügyeletes diszpécser épp telefonált, így elkerülte a figyelmét, hogy a háta mögött három tesztbábu épp besomfordál a mentőállomás folyosóján. Nála az esti vacsora volt a téma, a paprikáskrumpli lehetséges tartalmának („Hogy mit? Jó sok lecsókolbászt bele, anyukám!") megvitatása igen lekötötte, miközben a bábuk egyre nyitogatták az ajtókat, hátha akad ott legalább egy mentőláda, benne némi fájdalomcsillapítóval és kötszerrel, bármi, ami segíthet a sérüléseiken.

Egy folyosó végi oktatóterembe lépve azonban leesett a kemény, kissé már repedezett, mesterséges álluk.

– Veled meg... mmiiii… mi… mi... a franc történt? – dadogták szinte kórusban – Mit tettél, hogy így kettéfűrészeltek?

A sarokban pihenő, lehunyt szemű gumibábu erre csak a merev vállait tudta kicsit megvonogatni.

– Így születtem, ez a dolgom. Sokszor felfújnak szájon át, aztán dögönyözik a mellkasom, hogy leeresszek, így ennyi is elég belőlem – mondta kissé szégyenkezve – mintha csak valami nagy bűnt vallott volna be, és csak azért nem gesztikulált, mert karjai nem voltak hozzá.

- Reszuszcitációs oktatási modellbábú vagyok újraélesztési gyakorlatokhoz, legalábbis így vagyok leltárba véve, azt hiszem. Ti kik vagytok? Gyakorolni jöttetek rajtam?

– A francokat! Törésteszt-pilóták voltunk, de elegünk lett, ezért felmondtunk a melóhelyünkön, vagyis... csak úgy eljöttünk, és most végre szabadok vagyunk! – válaszolta büszkén a térdsérült bábu, kicsit büszkén még ki is húzta magát, majd kisvártatva azért hozzátette: – Van itt mentőláda valahol?

– Az nem tudom mi. Olyat én még nem láttam, gyárilag le van csukva a szemem, sose nyitom ki. Figyi..., nem vinnétek magatokkal? – kérdezte kissé hezitálva a gumimellkas.

A három bábu összenézett. Erre ugyanis nem voltak teljesen felkészülve, és túl jó állapotban sem voltak.

– Jól van. Melyikünk cipelje?

– Én biztos nem, hát alig élek! Legalább tizennyolcszor törték el a gerincemet csak ezen a héten!

– Ne csináld már, legyél egy kicsit szolidárisabb!

– Majd gurítjuk! – vetette fel a harmadik, aki előzőleg a hátsó ülésről szabadult ki, és mostanáig egyetlen szót sem szólt. Fél perc múlva már a folyosóról cibált befelé igen sután egy kék-zöld, moslékszínű, háttámlájára fehér festékkel felpingált BSO feliratú tolószéket. Belehajították a fura gumiembert, majd osonólépésben hamar kint is voltak vele az utcán. A reszuszcitációs modellbábú nagyon boldog volt, megkönnyebbülten és halkan szuszogott. Senki sem dögönyözi többet, és lehet, hogy még igazi barátokra is talált ezen a különös estén. Miután megtettek pár utcányi szakaszt, és véletlenül majdnem leintettek egy taxit is (igazából egyikőjük csak a vállát próbálta meg valahogy helyretenni, mire a taxis fékez-

ni kezdett, de a többiek nagyon gyorsan leállították, mondván, ők autóba soha többet nem szállnak be), végül megálltak egy üzletsori kirakat előtt. Leárazott nyári ruhákba bújtatott próbababák sorakoztak az üveg mögött, és látszólag borzasztóan unatkozhattak, hiszen estefelé már nincs bámészkodó közönségük. Váratlanul ott állt előttük három viharvert figura, meg egy tolószékes, félbevágott gumilény, aki próbálta ugyan tekergetni a nyakát, de sajnos a tolókocsiból valahogy nem kapott elég jó látószöget. Meg nem is látott.

– Micsoda formák! Ő itt… - bökött egyikük az üveg mögött álló bikinis női próbababára – például nyugodtan ülhetne mellettem a kocsiban! - lelkendezett.

– Ne legyél már ennyire gonosz és meggondolatlan! - korholták rosszallóan - Egyébként is, tudod jól, kocsiba mi többet nem ülünk! Értve vagyok? Miért szeretnél ennek a gyönyörűségnek is rosszat? Hát nem volt elég?!?

Abban a pillanatban a női próbababák, mintha csak összebeszéltek volna, egyszerre dőltek előre, átszakítva a kirakatüveget, majd csörömpölve léptek ki a sétálóutcára.

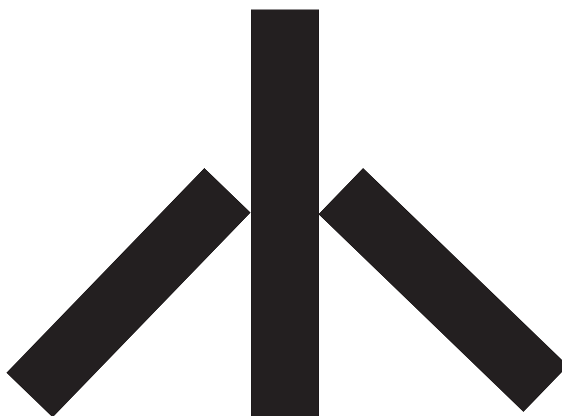
– Sziasztok! Ha már így összejöttünk, ugye nem baj, ha mi is veletek tartunk? – kérdezték huncutul egymásra kacsintva.

– Naná! Örömmel vennénk! – bólogattak egyszerre a szökevények, már amennyire ez sikerült nekik.

– Szszszszszszszszsz… – engedte ki gumitüdejéből a levegőt a tolószékes felsőtest és hangosabban szuszogott, mint mikor teljes erőbedobással újraéleszteni próbálják szerencsétlent.

A vészjóslóan villogó sárga jelzőlámpák fényétől, akár a késő tavaszi virágportól behintve, a szövetségbe rendeződött, furán araszoló bábucsoport el is tűnt a sarkon túl.

HUN
INDUSTRIAL
TECH

I M P R E S S Z U M

HUN / INDUSTRIAL \ TECH

ipari underground szubkulturális magazin

Alapítva: 2004-ben.

Szerző: Farkas László [critech@gmail.com]

H.I.T_ISS05 | fekete-fehér PDF | Megjelenés: 2022. március 6.

Ez a digitális kiadvány internetes linkeket, online forrásokra hivatkozásokat, kódokat, a fekete és a fehér árnyalatain kívül más színeket nem tartalmaz.

A magazinban szereplő kritikai írások, elemzések, recenziók, élménybeszámolók, novellák a szerző adott időben keletkező szubjektív véleményét és ízlését tükrözik, melyek bármikor meg is változhatnak, így működik. Az itt szereplő képek, albumborítók szabadon elérhető online közösségi oldalakról származnak, kivéve a rovatelválasztó oldalakon látható illusztrációs digitális montázsokat és grafikákat, melyeket a szerző maga készített. A magazin címlapján szereplő felirat Vad Gábor Giant Robot Army betűtípusával készült. Mindannyian egy gigászi robothadsereg tagjai vagyunk, a kultúra pedig szabad.

"Mindig volt egy dobgépem,
de a legtöbb jamaicai dobos félt tőle."

/ Sly Dunbar /